

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

פרשת במדבר | גיליון 136 | אייר תש"פ

הרב ש.י. חיים קניבסקי
שיכון חנון איש בני ברק

דמ"ץ כ"ז אייר א"ל לעליונות תש"פ

אל בקור הסוגיה הזאת וצדאי דתי פשוט. עכ"ל אתי נאמר
ל' מליהם יחיו

הנה דאיוונגעו הדיקס פרי באה שמונת שנה וזעו אדתי כנסיות
ודתי מרסות באדפ זעא אמצע כוס זערו ופקראו קיטון על
פניו, ונפוחו זערו אנה מן הגאון דיוון אמר צ"ל דקדושת
דיהפנס דבה שפזיה מאתפזלין הפאפונין פתמיס ומרדס
דדיק ונ"י צ"ל ע"ל דספיה ודקדושת דינהפנס זעא זעון
אזוטינו מילוק וכמו נגד תלפכר דזע"ל אול קע"ל זע"ל
דקד"ל ד"ל ר"ל ד' איטו נדעיי נאטיס ד"ב

זאכן יז אמן תקנו קדושה אייסור חזק אדפנס אדיהפנס
אנפזלע זע פלאפון אייני כדו ופ זען תפזיה הוא
אזוטיק יזע פקדאויס אולס האומיות אדפזר אדקדושי
ד"ב ח"ק נ"א יע"דו

אז מן הסוף בענפה ומנה אדבור אדפנס אדיהפנס דינהפנס
יחזקו ויזכרו דאיתו דתי מינאק זע"ל האיסור החמור
דע"ל ע"ל קדושת דתי כנסיות ודתי מרסות
ודע"ל נקד"ל על דדיק אול יע"ל מילוק דמהפנס אדקדושת
דדיק כנסיות ודתי מרסות דדיק צ"ל דקד"ל תפזיה ד"א אד"ב
ד"א יזע

נ"י יזע אדפנס אדפנס זע"ל אולס אדיהפנס
תפזיה אדפנס

בירור הלכה - בענין שיחה בשלה בבתי כנסיות ובתי מדרשות
לאור קריאתם של מרנן ורבנן שליט"א

- תמצית הש"ס**
תמצית הדף היומי
- לדעת**
מבחן בדף היומי
- עינינו גל**
מאמרי 'עין לא ראתה'
- עומק הפשט**
דיוני הלכה אקטואליים
- פניני הלכה**
מראשי ורבני החברות בישיבת מיר
- יסודות אמונה בין בתרי הפרשה**
חובנותיו של הרה"ג מרדכי דוד נויגרשל שליט"א
- אז נדברו**
מחשבות לבני הישיבות
- תוספת שבת**
מעלת השבת וקדושתה
- מים זכים**
משא ומתן ופילפול בנידונים ערבים ונחמדים
- הפרשה המחכימה**
לקחים מעשיים ואקטואליים מפרשת השבוע
- לענין הלכה**
הערות הלכתיות מעשיות לעורר לב המעיין
- דרכי החיזוק**
שיחת מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א
- חשבתי דרכי**
ניצוצות אור ממשנתו של הגאון הגדול רבי משה שפירא זצ"ל
- שיעורי חומש**
מאת הגאון הגדול רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת "עטרת שלמה"
- שיעורי בינה**
שיעורים לפי סדר המצוות מאת הגאון רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א ראש ישיבת "נתיב הדעת"
- מתוקים מדבש**
נשפי לקח סביב פרשת השבוע וענינה דיומא מאת הגאון רבי יעקב ישראל בייפוס שליט"א בעל מחבר "לקוט לקח טוב"
- נחל אליהו**
משיעורי הגאון רבי אליהו דיסקין שליט"א על פרשיות השבוע וענינה דיומא
- התבוננות במועדי השנה**
משיעורי הגאון רבי נתן רוטמן שליט"א
- עטרת המועדים**
משיעורי הגאון רבי עקיבא מדלוב שליט"א שיעורי ספירת העומר
- ענייני חג השבועות**
משיעורי הגאון רבי נחום נבנצאל שליט"א

שמורה במבול
בנשיאות הגאון
רבי ישראל גנס שליט"א

לעילוי נשמת
ר' שמעון ב"ר צבי קנול ז"ל
י"א מרחשוון תשע"ב

הוצאה לאור **צוף** נתן פלדמן 02-6504055

הוצאת אפרים
שעשועי אפרים
עליונות
ספר באתר ובי אפרים ליסקי ילדים
מתחילת

בנאות דשא
עליונות
ספר באתר ר' ישראל אדרי שליט"א
יזע"ל

אוצר הדרשות הקצרות למחנכים ומרצים
עליונות חוברת פרוד
מספר ע"פ גרונות אפריון שלמה

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

גיליונות נבחרים
בהלכה ובאגדה
וסביב פרשת השבוע

”ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד”

’אוסף גיליונות’ מבית צוף הוצאה לאור מופץ באלפי עותקים
ניתן לפרסם מודעות ב’אוסף גיליונות’

לתגובות ובירורים בכל ענייני ה’אוסף’ -

פרסום, נקודות הפצה, הוספת גיליונות, תרומות, חסויות והנצחות,
ניתן לפנות לטלפון 050-4102061 (בשעות בין הסדרים) או באמצעות דוא”ל.

ניתן לתרום וכן לשלם עבור קניית גיליונות

באמצעות עמדות ”נדרים פלוס” או ”קהילות”

בחיפוש המילים ”אוסף גיליונות”

תרומה טלפונית בנדרים פלוס: 03-7630543 מס’ 1335

תרומה טלפונית בקהילות: 073-2757000 מס’ 9641

מערכת ’אוסף גיליונות’
9518479@gmail.com

ראש המערכת:

הרב נתן פלדמן שליט”א

חברי המערכת:

הרב צבי קנול שליט”א

הרב חיים וכסלר שליט”א

הרב משה הכהן שליט”א

הרב יוסף בן יהודה שליט”א

הרב עקיבא יוסף לוי שליט”א

הרב יוסף שלמה בייפוס שליט”א

הרב בנימין יודלביץ שליט”א

הרב אליעזר וייס שליט”א

מבית ’צוף’
הוצאה לאור

נתן פלדמן

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

תמצית הש"ס | 33

תמצית דף היומי

לדעת | 36

מבחן בדף היומי

עינינו גל | 37

מאמרי 'עין לא ראתה'

עומק הפשט | 41

דיוני הלכה אקטואליים

פניני הלכה | 45

מראשי ורבני החבורות בישיבת מיר

יסודות אמונה בין בתרי הפרשה | 51

חובנותיו של הרה"ג **מרדכי דוד נויגרשל** שליט"א

אז נדברו | 53

מחשבות לבני הישיבות

תוספת שבת | 59

מעלת השבת וקדושתה

בירור הלכה | 61

בירורי הלכה אקטואליים

מתוך הסוגיות והפוסקים

הפרשה המחכימה | 65

לקחים מעשיים ואקטואליים מפרשת השבוע

לענין הלכה | 69

הערות הלכתיות מעשיות לעורר לב המעיין

מים זכים | 71

משא ומתן ופילפול

בנידונים ערבים ונחמדים

צלצול בבית הכנסת ובית המדרש | 73

עלון חיזוק בכבודם של בתי כנסיות

לאור קריאת מרנן ורבנן שליט"א

דרכי החיזוק | 7

מרן ראש הישיבה **הגרי"ג אדלשטיין** שליט"א

חישבתי דרכי | 11

נקודות אור במשנתו של

הגאון הגדול רבי **משה שפירא** זצ"ל

שיעור חומש | 15

מאת הגאון הגדול רבי **חיים פיינשטיין** שליט"א

ראש ישיבת "עשרת שלמה

שיעורי בינה | 17

שיעורים לפי סדר המצוות להרמב"ם

מפי הגאון רבי **ישראל בונם שרייבר** שליט"א

ראש ישיבת "נתיב הדעת"

נחל אליהו | 19

משיעורי הגאון רבי **אליהו דיסקין** שליט"א

על פרשת השבוע ועניני דיומא

מתוקים מדבש | 21

נטפי לקח מפרשיות השבוע

מאת הגאון רבי **יעקב ישראל הכהן בייפוס** שליט"א

בעל מחבר "ילקוט לקח טוב"

התבוננות במועדי השנה | 23

משיעורי הגאון רבי **נתן רוטמן** שליט"א

עטרת המועדים | 27

משיעורי הגאון רבי **עקיבא מדלוב** שליט"א

שיעורי ספירת העומר

ענייני חג השבועות | 31

משיעורי הגאון רבי **נחום נבנצאל** שליט"א

בתקופה זו

ניתן להשיג את "אוסף גיליונות"

בימי חמישי במקומות הבאים:

סנהדריה מורחבת 114 כניסה	"גל פז" - רבי עקיבא 88	בני ברק
ג (משפחת דרזי)	בית שמש	בית הכנסת "משכנות יעקב" רחוב קהילות יעקב פינת בן דוד (בכניסה לבנין)
"גל פז" רח' מלכי ישראל	רחוב בן איש חי 48 (משפחת לוי)	ישיבת "בית הלל" רחוב דמשק אליעזר (ברחבה למטה)
מודיעין עילית	ירושלים	בית הכנסת "יוצאי פוניבז'" (צעירים)
ברכפלד - בכניסה לביהכ"נ משכן תורה	בית וגן -	רח' האדמו"ר מצאנז (בכניסה לבית המדרש)
ברכפלד - רבי יהודה הנשיא 37-39	רח' משולם ראש 1 (בכניסה לבנין)	בית הכנסת "תפארת ציון" (בכניסה לבנין)
ברכפלד - רשב"י 36	בית הכנסת "מנין אברכים"	בית הכנסת "הליכות חיים"
ברכפלד - ביהכ"נ אהל	רמות א' -	רחוב ראב"ד (בכניסה)
תורה (בכניסה לבנין)	בית הכנסת "שערי תבונה" (בכניסה)	בית הכנסת המרכזי "רמת אלחנן" (בכניסה לבנין)
קרית ספר - רחוב אבני נזר ליד "יש"	בית הכנסת "משכן שרגא" (בכניסה)	בית הכנסת "נאות יוסף" (במקום הקבוע)
קרית ספר - אולם בית אבא	רמות פולין -	סנהדריה מורחבת -
רחוב אור החיים (בכניסה)	בית הכנסת "אהל יוסף" (בכניסה)	
שכונות מזרחיות - חזון איש 7 גרין פארק	סנהדריה מורחבת -	

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) - שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

455

שיחת מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א • פרשת בהר בחוקתי תש"פ

א

צדיקים נתפסים בעוון הדור

ברוך השם המצב של המחלה משתפר וכבר הרבה פחות חולים, וגם יש אפשרות יותר ללמוד, תלמוד תורה דברים למודים יותר. אבל לדאבונו הרב מידת הדין פגעה גם באנשים צדיקים, שנפטרו מן המחלה, ועלינו להתבונן מה זאת עשה אלוקים לנו, ומה הסיבה למיתת הצדיקים.

מובא בגמרא בכתובות (ח, ב) שרב חייה בר אבא נפטר לו ילד, ינוקא, וריש לקיש בא לנחם אותו ואמר לו 'חשיב את לאתפוסי אדרא' ופירש רש"י שם, חשוב אתה למעלה לתופסך ואת בניך בעוון הדור, דקיימא לן (שבת לג, ב) בזמן שצדיקים בדור צדיקים נתפסים על הדור שנאמר וממקדשי תחלו, ע"כ.

והיינו שהסיבה שנפטר הבן, וגם מה שהאב יש לו צער, זה בגלל הדור, שהדור צריך כפרה, כי לדור יש חטאים, ובשביל החטאים של הדור נתפסים הצדיקים, לכן הבן נפטר, ולכן גם יש צער לאב, בשביל הדור שצריך כפרה, והצדיקים נתפסים ומכפרים על הדור כמו שאמרו (מו"ק כח, א) מיתת צדיקים מכפרת.

והטעם שמיתת הצדיקים מכפרת הוא, כי כשרואים שצדיק נפטר, מבינים שהציבור אשם, ומתעוררים לחזור בתשובה, ולכן זה מכפר, כי זה גורם שיחזרו בתשובה.

ולכאורה מה אשם הצדיק, הרי הוא רוצה לחיות, ולמה שימות, וכיצד יתכן שיענש הצדיק מחמת עוונות הדור.

אבל באמת זה זכות. כשצדיק נפטר ומכפר על הדור זה זכות גדולה מאד בשבילו, כי הוא החזיר את הדור בתשובה, והציל את הדור, מפני שמיתתו מעוררת לתשובה, וכיון שבזכותו מתעוררים, נמצא שהוא מזכה, ויש לו זכויות שהוא מזכה הרבים בזה שהוא נפטר, והמיתה היא רווח בשבילו, שמרוויח בה זכויות כאלה שלא היה יכול בחייו לעשות אותם.

ומצינו דבר כזה בגמרא (מו"ק כא, ב) מעשה ומתו בניו של רבי עקיבא, ובאו כל ישראל להלוויה, וכשרבי עקיבא ראה שציבור כזה גדול בא, עמד על ספסל גדול ואמר להם, אחינו בני ישראל מה הסיבה שבאתם, אם בשביל עקיבא - לכבוד רבי עקיבא, הרי יש עוד רבים בשוק ששם עקיבא, ומה ההבדל ביני ובין כולם? אלא כך אמרתם (תהלים לו, לא) תורת אלוקיו בלבו, והיינו שבאתם בשביל שאני תלמיד חכם ומחשיבים את התורה שלי, וכיון שבשביל זה באתם מנוחם אני.

והנה בגמרא זה כתוב בקיצור ולא מפורש כל כך מה הייתה נחמתו בזה, אבל במסכת שמחות פרק ח' וכן בילקוט פרשת יתרו מבואר יותר, ושם מפורש שרבי עקיבא התנחם במה שבניו זיכו את הרבים. שכל ישראל באו לכבוד התורה של רבי עקיבא, וזה נגרם על ידי מיתת הבנים, ונמצא שהם זכו במיתתם לגרום כבוד התורה כזה שלא היה בחייהם, ואף על פי שהם מתו בעל כרחם ולא נתכוונו לזה, מכל מקום זה נגרם על ידי מיתתם, ויש להם זכות של כבוד התורה שהוא דבר שאין לשער.

וכל דבר טוב שנגרם על ידי האדם אפילו שלא בכוונה זה זכות בשבילו, כמו שמצינו לענין שכחה, שמי ששכח עומר בשדה ובאו עניים ולקחוהו, כדין לקט שכחה ופאה, אפילו שהוא לא יודע ולא נזכר מזה כלל, אבל העניים זכו בשכחה ונהנו ממנה, יש לו

בזה זכות של צדקה, ומובטחת לו ברכה על זה, כמו שכתוב (דברים כד, יט) למען יברכך השם אלוקיד וגו'.

ואף על פי שהוא לא עשה כלום, והשכחה הייתה שלא מדעתו, אבל כיון שזה היה שלו, ובזה שהוא שכח נגרם שזה נעשה ממון עניים והם מתפרנסים מזה, נמצא שנעשית צדקה על ידו, כי ממנו הגיע לידי העניים והם אוכלים ומתפרנסים מזה.

ורש"י שם מביא מדברי המדרש "למען יברכך - אף על פי שבאת לידי שלא במתכוון וכו' אמור מעתה נפלה סלע מידו ומצאה עני ונתפרנס בה הרי הוא מתברך עליה", והיינו שכמו שכחה שהיא זכות אפילו שלא בכוונה, כך גם בכל צדקה, אם אדם הולך ברחוב ומאבד דינר, ואינו יודע כלל שנאבד לו, אבל עני מצא את זה ומתפרנס מזה, הרי זה נחשב למאבד לצדקה, למרות שזה נאבד בעל כרחו ואינו יודע כלל שאיבד, אבל כיון שסוף סוף הכסף היה שלו, ובזה שנאבד לו הוא גרם שיהיה לעני מה לאכול, זו צדקה ומתברך עליה.

וכך היא המידה גם במי שמת וגרם במיתתו מצוה גדולה מאד, המצוה שייכת לו ונוקפת לזכותו. וזו הסיבה שרבי עקיבא אמר מנוחם אני, משום שבניו גרמו במיתתם כבוד התורה גדול כזה שכל ישראל באו לכבוד את רבי עקיבא, וכבוד התורה הוא מצוה גדולה שאין לשער, ומאחר שזה נגרם על ידו, יש להם זכויות כבוד התורה, ובזה התנחם רבי עקיבא.

ואמנם מבואר בילקוט ובמסכת שמחות שם כי לרבי עקיבא היה עוד נחמה בזה. משום שהרי אמרו חז"ל (אבות ה, יח) משה זכה וזיכה את הרבים, היינו שבשביל לזכות את הרבים צריכים זכויות קודמות, ואחרי הזכויות נהיים מזכי הרבים, וגם משה רבינו תחילה זיכה בעצמו, עם זכויות קודמות שהיו לו, ובזכות זה זיכה את הרבים בתורה מסיני.

ומה הן הזכויות הקודמות שהיו למשה רבינו לפני קבלת התורה? מפורש במדרשים (שמות רבה ב, ב) שהוא היה רועה את צאן יתרו, ופעם אחת ברח גדי מן הצאן ומשה רבינו רץ אחריו, אך הגדי המשיך לרוץ, עד שהגיע למקום מים ונעצר שם לשתות, וכשראה זאת משה רבינו, אמר, לא ידעתי שברחת מפני שהיית צמא, ועכשיו בודאי אתה עייף, לכן אעזור לך ואקח אותך על הכתפיים שלא תצטרך ללכת, וכשראה הקב"ה איך שהוא מרחם על הצאן, אמר לו יש לך רחמים לנהוג צאנו של בשר ודם כך, חייך אתה תרעה צאני ישראל, וזו הייתה הזכות הקודמת שבזכותה נהיה משה רבינו וקיבל תורה מסיני.

וכך מובא במדרש שם גם על דוד המלך, במה זכה להיות דוד המלך ולמלכות בית דוד עד סוף כל הדורות, מפני שגם הוא היה רועה צאן, והיה שם לב ודואג שגם הצאן החלשים יהיה להם מה לאכול, וטיפל בהם ברחמנות, וזהו שכתוב בתהלים (עח, עא) מאחר עלות הביאו לרעות ביעקב עמו ובישראל נחלתו. עלות זה הצאן החלשים שצריכים לעזור להם, ובזכות שנהג בהם ברחמנות זכה לרעות ביעקב עמו ובישראל נחלתו.

ועל כל פנים בשביל לזכות את הרבים צריכים זכויות קודמות, וזהו שאמר רבי עקיבא, כי אם בניו במיתתם זיכו את הרבים, סימן שיש להם עוד זכויות קודמות שאינן ידועות, ואם כן בודאי הם בני העולם הבא, ובזה הוא כבר מנוחם. ואף על פי שאמרו (אבות ד, יח) אל תנחמו בשעה שמתו מוטל לפניו, אחרים לא

מנחמים אותו, אבל הוא יכול לנחם את עצמו, ובוזה ניחם רבי עקיבא את עצמו על מיתת הבנים.

ומכל זה מבואר הענין שהזכרנו, שמי שגורם זיכוי הרבים במיתתו, כל הזכויות נזקפות לזכותו ושייכות לו.

לכן כל הצדיקים שנפטרו מהמחלה כעת, הרי זה בשביל הדור, וכמו שאמרו 'חשיב את לאתפסי אדרא', מפני שהדור צריך כפרה. ומה ששאלנו מה הם אשמים ומדוע הם צריכים למות? באמת הם לא מפסידים, אלא מרוויחים בזה, כי הם מוזכים את הדור! שחוזרים בתשובה ומתעוררים מחמתם, ונמצא שיש להם את כל הזכויות של מוזכי הרבים, **ומפני שהם צדיקים נתנו להם מן השמים עוד זכויות, להיות מזכי הרבים!**

ונוסף לזה הרי אמרו (מו"ק כה, ב) רוכב ערבות שש ושמח בבוא אליו נפש נקי וצדיק, כשאדם נפטר והוא נקי וצדיק, נשמתו באה לשמים, והקב"ה רוכב ערבות שש ושמח בה, והרי הנשמה רואה שהקב"ה שמח בה ובודאי גם היא שמחה, כשהצדיק נמצא במתיבתא דרקייעא במחיצתו של הקב"ה ורואה שהקב"ה שמח בו, ודאי שגם הוא שמח. ונמצא כי **בשבילו זו זכות וטובה גדולה מאד, שהוא נכנס לעולם שכולו שמחה**, ורק לבני המשפחה חסר, ועל זה יש דיני אבלות וכבוד המת, כי למשפחה יש צער, אבל הצדיק עצמו שמח וטוב לו במתיבתא דרקייעא.

ב

ימי ספירת העומר

והנה עכשיו אנו עומדים בימי הספירה, ואמרו חז"ל (יבמות סב, ב) כי לרבי עקיבא היו עשרים וארבעה אלף תלמידים, וכולם מתו בימי הספירה בין פסח לעצרת, ומה היה חטאם? בגמרא מפורש מפני שלא נהגו כבוד זה לזה, ובמדרש (בראשית רבה סא, ג) אמרו שהייתה עיניהם צרה אלו באלו.

ורבי עקיבא נשאר בלי תלמידים, כדאיתא בגמרא שם שהיה העולם שמש, עד שקיבל תלמידים את רבי מאיר ורבי יהודה ורבי יוסי וכיו"ו והם העמידו תורה, אבל התלמידים שהיו קודם כולם מתו, מפני שהייתה עינם צרה בכבוד חבריהם.

ולכאורה וכי רבי עקיבא לא היה יכול לדבר עם תלמידיו ולהשפיע עליהם? כנראה שרבי עקיבא לא ראה ולא הרגיש בזה, כי זה היה דבר דק מאד שלא היה ניכר, ורק משהו היה חסר שלא נהגו מספיק את הכבוד הראוי, אבל לא היה ניכר איזה זלזול או צרות עין. ומעתה יפלא ביותר מדוע נתחייבו מיתה על זה, והיכן מצינו שחייבים מיתה בידי שמים על דברים כאלו.

והביאור הוא, כי זה היה לפי גודל מדרגתם, מפני שהם היו צדיקים גדולים, והקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה (יבמות קכא, ב), לכן בשביל החוט השערה הזה, עבור משהו צרות עין וחוסר כבוד, דקדק עמהם הקב"ה ומתו. וזה היה בימי הספירה בין פסח לעצרת. וצריך להבין מדוע דווקא בתקופה הזו של ימי הספירה מתו תלמידי רבי עקיבא.

והענין בזה, כי הרי ידוע מה שכתב בספר החינוך (מצוה שו) בטעם מצות ספירת העומר "נצטווינו למנות ממחרת יום טוב של פסח עד יום נתינת התורה להראות בנפשנו החפץ הגדול אל היום הנכבד הנכסף ללבנו כעבד ישאף צל וימנה תמיד מתי יבוא העת הנכסף אליו שייצא לחירות, כי המנין מראה לאדם כי כל ישעו וכל חפצו להגיע אל הזמן ההוא. וזה שאנו מונין לעומר, כלומר כך וכך ימים עברו מן המנין, ואין אנו מונין כך וכך ימים יש לנו לזמן, כי כל זה מראה לנו הרצון החזק להגיע אל הזמן", ע"כ.

והיינו כי כשיצאו בני ישראל ממצרים, ידעו שהמטרה היא קבלת התורה, וכפי שאמר הקב"ה למשה רבינו (שמות ג, יב) בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלוקים על ההר הזה, ומשה רבינו אמר את זה לבני ישראל, שאחרי יציאת מצרים יזכו לקבלת התורה, וכל זמן שלא קיבלו תורה עדיין לא היו 'מצווים ועושים', והיו להם רק שבע מצוות בני נח ועוד כמה מצוות כמו

מילה וגייד הנשה, אבל יותר לא היה, ובקבלת התורה יזכו לתרי"ג מצוות! ויקבלו את התורה!

לכן הם חיכו בכליון עיניים לזה, מתי כבר תהיה קבלת התורה, והם ידעו שזה יהיה בשבועות, לאחר ארבעים ותשע יום, וכל יום שעבר הם שמחו מאד, כי הייתה להם השתוקקות גדולה לקבלת התורה, וכל יום שמתקרב לזה רבתה שמחתם.

ונמצא שימי הספירה הם זמן שהייתה בו השתוקקות גדולה לתורה ביציאת מצרים, והרי כתוב בספרים (דרך השם להרמח"ל ח"ד פ"ו ועוד) כי כל איזה מדרגה שהייתה לכלל ישראל בזמן מן הזמנים, בכל שנה כשמגיע אותו הזמן חוזרת ההשפעה שאפשר לזכות בו שוב לאותה המדרגה.

וכגון חג השבועות 'זמן מתן תורתנו', נקרא כן מפני שהייתה בו קבלת התורה במעמד הר סיני, ואף על פי שקבלת התורה הייתה בעבר, זה נקרא זמן מתן תורתנו גם היום! כי בכל שנה ביום הזה חוזרת ההשפעה של תורה.

וכן חג הפסח 'זמן חירותנו', הוא על שם החירות הרוחנית שזכו ביציאת מצרים, כי כשהיו במצרים היו שקועים במ"ט שערי טומאה כדאיתא בזוהר, והקב"ה הוציאם ממצרים 'לחירות עולם', היינו חירות רוחנית שהיא חירות עולמית, חירות מיצר הרע וממלאך המוות (שמות רבה מא, ז), ופסח הוא הזמן שבו יצאו מהטומאה אל הקדושה, ולכן נקרא זמן חירותנו, כי בכל שנה חוזרת בו ההשפעה של חירות של קדושה.

וגם חג הסוכות נקרא 'זמן שמחתנו' כי הוא זמן שיש בו השפעת שמחה של מצוה, וההשפעה חוזרת בכל שנה, ובתורה כתוב שלוש פעמים שמחה בחג הסוכות (עיין ילקוט אמור תרנד), ולכן גם שמחת תורה הוא בשמיני עצרת לאחר כל ימי הסוכות שהם ימים המסוגלים לזכות לדרגת שמחה של מצוה.

וכך גם בימי הספירה, שהם ימים שהייתה בהם תשוקה לתורה ואהבת תורה גדולה מאד, הרי ההצלחה בתורה תלויה במידות טובות, כפי שרואים בארבעים ושמונה דברים שהתורה נקנית בהם המנויים באבות פ"ו, שהרבה מהם זה עניינים של מידות טובות, כגון בענוה, בשמחה, בלב טוב, אוהב את הבריות, השמח בחלקו, ועוד, ואמנם מוזכר שם גם באימה ביראה ועוד עניינים, אבל הרבה מהדברים שם הם ענייני מידות טובות.

ומאחר שמידות טובות הם ההכנה לקבלת התורה, אם כן **בימי הספירה כשיצאו ממצרים הייתה השפעה של מידות טובות, כי הייתה אז תשוקה והכנה לתורה, וההכנה לתורה זה המידות הטובות, וכאמור ההשפעה חוזרת בכל שנה ושנה.**

ומכיוון שיש בימים אלו השפעה למידות טובות, אם יש משהו ההפך ממידות טובות זה כבר חטא יותר חמור, וכל אחד נתבע לפי מדרגתו, כמו שאמרו שהקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה, ולכן תלמידי רבי עקיבא שהיו צדיקים ובעלי מדרגה גדולים מאד, נתבעו יותר בימים אלו על כחוט השערה במידות, שהיה משהו צרות עין וחוסר כבוד, ומשהו איזה חיסרון קטן במידות כבר נחשב חטא חמור לפי גודל מדרגתם.

זהו הענין של ימי הספירה, ובעמדנו עכשיו בימי הספירה אשרינו שאנחנו נמצאים בזמן כזה שיש בו השפעה של מידות טובות והשפעה של תורה ותשוקה לתורה, והם שני דברים עיקריים ביותר, תורה ומידות טובות.

ג

בא חבקוק והעמידן על אחת

ויחד עם זה צריכים גם אמונה, כמאמרם (אבות א, ב) על שלושה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות

* וכן כתב החסיד יעב"ץ ריש פ"ו דאבות וז"ל ואין ספק כי בזה הזמן נהיה מוכנים יותר לקבל כל דבר מעבודת הש"ת יותר מזמן אחר כי הרושם אשר קיבלו נפשתינו אז יתנוצץ בנו עתה ע"כ. וראה גם באוה"ח על הפסוק וספרתם לכם.

חסדים, תורה וגמילות חסדים הם שני העניינים שהזכרנו, תורה ומידות טובות, ועבודה זה תפילה ואמונה.

ובעבר הייתה האמונה כדבר פשוט, כמו שאמרו בגמרא בסוף מכות (כד, א) תרי"ג מצוות נאמרו לו למשה וכי בא דוד והעמידן על אחת עשרה, בא ישעיה והעמידן על שש, בא מיכה והעמידן על שלושה, חזר ישעיה והעמידן על שתיים, בא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר וצדיק באמונתו יחיה.

ופירש רש"י שם: שבתחילה היו צדיקים והיו יכולים לקבל עול מצוות הרבה, אבל דורות האחרונים לא היו צדיקים כל כך ואם באו לשמור כולן אין לך אדם שזוכה, ובא דוד והעמידן כ"י כדי שיוזכו אם יקיימו אחת עשרה מצוות הללו, וכן כל שעה דורות של מטה הולכין וממעטין אותו, ע"כ.

וכל הדברים שאמר דוד המלך וכן האחרים שמוזכרים בגמרא שם, הם מדרגות מיוחדות של מידות טובות ואמונה, כגון מה שאמרו הולך תמים זה אברהם, ופועל צדק כמו אבא חלקיה, ודובר אמת בלבבו כמו רב ספרא.

ובזמן דוד המלך היה אפשר להתעסק בחיזוק באחד עשר הדברים, אבל אחר כך נתמעטו הדורות וכבר לא היו יכולים להתחיל מכל האחת עשרה ביחד, ולכן העמידן ישעיה על שש, והיינו שש מעלות שצריכים להשתדל להתרגל בהן, ומזה יוכלו אחר כך להמשיך לכל המעלות, ואחר כך נתמעטו הדורות יותר, והורידו לשלוש דברים, ולשתיים, עד שבא חבקוק והעמידן על אחת שנאמר וצדיק באמונתו יחיה.

ולפני חבקוק לא היו צריכים כל כך חיזוק באמונה, כי האמונה הייתה כדבר פשוט, ולא נחשבה למדרגה מיוחדת, אבל בדורו של חבקוק כבר נחלשה האמונה, ולכן הוא אמר שצריכים תחילה לעסוק בחיזוק האמונה שהיא היסוד לכל התורה.

וזה לא פשוט להתחזק באמונה, לדעת ולזכור שהכל בידי שמים, וכל דעביד רחמנא לטב עביד, ואם אדם היה חי עם האמונה הזו, אזי אם מישהו היה מצער אותו, היה מבין שאין סיבה לכעוס עליו, כי הכל בידי שמים, והצער נגזר מן השמים, ואם האדם ההוא לא היה מצער אותו היה הצער בא ממישהו אחר, מפני שמגיע לו צער מן השמים, ואמנם המצער הוא בעל מידות רעות, אבל הצער נגזר מן השמים.

וצריך לחשוב ולהתבונן למה פסקו עלי צער מן השמים, וכי אני צדיק כזה שנותנים לי ייסורים של אהבה, וגם אם כן, למה אני כועס, ואם זה לא ייסורים של אהבה, כנראה שיש לי איזה חטא, ועל זה באו הצער והייסורים.

ומה צריך לחשוב, האם על החטא שלי, או על מי שעשה לי את הצער? מה צריך לעניין אותי, מה איתי או מה איתו?! הרי בודאי שצריך לחשוב מה איתי, ומדוע מגיע לי צער מן השמים, והרי כל דעביד רחמנא לטב עביד, אם כן מה היא הטובה שיש לי מזה? כנראה לחזור בתשובה! וצריך לחפש מידה כנגד מידה לפי הצער מהו החטא ועל מה צריך לחזור בתשובה.

כמו שמצינו בגמרא (ברכות ה, ב) מעשה ברב הונא שהיה לו כרם וחביות יין, והחמיצו לו ארבע מאות חביות של יין, ואמרו לו רבנן לעיין מר במיליה, היינו שיפפשו במעשיו ויחפשו מה הסיבה לזה, והוא אמר להם, אדרבה, אם אתם יודעים איזו סיבה תגידו לי, כי גם אני רוצה לדעת ואינני יודע, ואולי אתם תעזרו לי למצוא מהו החטא מידה כנגד מידה.

ואמרו לו רבנן, כי יש אריס שעובד אצלו בכרם, ומקבל את חלקו למחצה לשליש ולרביעי, ומגיע לו לקבל חלק גם בזמורות, דהיינו הענפים שחותכים מן הכרם וראויים להסקה, ואתה רב הונא לא נתת לאריס את חלקו מהזמורות, ועל זה בא העונש מידה כנגד מידה שהחמיצו חביות יין מהכרם.

ואמר להם רב הונא, הרי האריס הזה כבר גנב ממני הרבה דברים אחרים, ולקח מהכרם עצמו מהענבים ומהיין הרבה יותר ממה שמגיע לו, וכי צריך עוד לתת לו מהזמורות? ואמרו לו רבנן, אף על פי כן יש בזה טעם גניבה, ולפי מדרגתך אתה צריך לתת לו גם מהזמורות, למרות שאדם אחר לא היה חייב בזה, אבל רב הונא במדרגה שלו חייב יותר מכל אדם.

וכמו שמצינו בגמרא בסוף השוכר את האומנין (בי"מ פג, א) מעשה ברבה בר בר חנן ששכר סבלים לסחוב עבורו חבית ממקום למקום, והם נכשלו ונשברה החבית ונשפך היין באשמתם, וביקש לתבוע אותם שישלמו לו על ההיזק, אבל רב אמר לו שיותר להם על זה, מפני שכתוב (משלי ב, כ) למען תלך בדרך טובים, ולפי מדרגתך עליך לנהוג לפניך משורת הדין.

ואחר כך באו אותם פועלים לתבוע ממנו שישלם להם על עבודתם, וחייב אותם רב לשלם להם, והתפלא רבה, וכי לא די שהזיקו אותי, גם אצטרך עוד לשלם להם? ואמר לו רב, אכן בשבילך כך הדין, משום שכתוב (שם) וארחות צדיקים תשמור, ובעל מדרגה מחויב בהנהגה אחרת מכל אדם.

וכפי הנראה שהוא בעצמו לא החשיב את עצמו לבעל מדרגה כזה, ולכן לא חשב שהוא חייב לעשות כן, עד שאמר לו רב כי הוא אכן בעל מדרגה ומחויב בזה, וכן רב הונא לא חשב את עצמו לבעל מדרגה כזה שחייב להחמיר על עצמו עד כדי כך, אבל רבנן אמרו לו כי הוא אכן בעל מדרגה והוא חייב.

ועל כל פנים כפי שהזכרנו, ימי הספירה הם זמן של הכנה לקבלת התורה, עם השפעה של מידות טובות ושל אהבת תורה, וזה זמן טוב מאד בשבילנו להתחזק.

וכפי שאנו מזכירים תמיד, הדרך לחיזוק היא עם ספרי מוסר, אם לומדים בכל יום משהו מוסר, אפילו כמה דקות, בספר שמעניין, אם זה קבוע בכל יום זה משנה את כל החיים, וכבר סיפרתי מבעלי משפחה שאמרו לי שהתחילו ללמוד מוסר ועל ידי זה כל הבית נהיה מלא שמחה, בית שמח עם אווירה נעימה יותר, על ידי שלומדים קצת מוסר בכל יום. יהי רצון שנוזכר כולנו לחיים טובים ומאושרים על פי דרך התורה!

דברים שנאמרו השבוע לתלמידי ישיבת אהבת אהרן

אמרו חז"ל במסכת מנחות (יח, א) אשריכם תלמידי חכמים שדברי תורה חביבים עליכם ביותר, תלמידי חכמים יש להם חביבות התורה, שהתורה חביבה עליהם, ואוהבים את הלימוד בתורה, ואם כן אשריכם, בעולם הזה אשריכם, כמו שאמרו (אבות ו, ד) אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא, כי בעולם הבא ודאי שיהיו מאושרים, אבל גם בעולם הזה אשריך, חיי תורה הם החיים הכי מאושרים בעולם הזה.

וזה דבר ידוע שכל אלו שממשיכים כל החיים ללמוד ועוסקים בתורה הם חיים מאושרים, הם שמחים ובני משפחתם שמחים, וכל היום הם בשמחה, זוהי הזכות של התורה.

ועכשיו בתקופה הזו אי אפשר להיות בישיבה, וכל אחד נמצא בבית, אבל יש קשר בטלפון, וממשיכים ללמוד עם החברותות כל אחד בטלפון, וגם שומעים שיעורים בטלפון, וזה דבר נפלא מאד. ובזכות עסק התורה בזמן שזה יותר קשה קצת, אבל זה לא קשה! כיון שנהנים מהלימוד, זה דבר גדול מאד ומדרגה גדולה בתורה, וזו זכות עצומה לעשות שיזוכים טובים ולחיים מאושרים כל החיים, אשריך בעולם הזה.

ומתני יתך במשקין או במאימתי, קרי ותני עם דכוותך! עושה כולם השם' – מי שעשה לזה חכם יכול לעשותו טיפש ומי שעשה לזה טיפש יכול לעשותו חכם, ע"כ.

והיינו שאם העשיר בתורה מתעצל ולא רוצה ללמד, ואומר לרש וכי אני צריך להתאמץ ללמדך? לך ותלמד עם אחרים ששוים איתך, עם חברותות כמוך, כי אני למדן גדול, ועליך להתאמץ וללמוד לבד כמו שאני התאמצתי, ואיני צריך לעזור לך. אם כך הוא עושה ואינו מלמד, אזי מי שעשאו חכם יכול לעשותו טיפש, ואף שהוא כבר עשיר בתורה יאבד את העשירות.

מפני שעשירות בתורה היא מתנת שמים, והכל צריך סייעתא דשמיא, ואם מן השמים נותנים לאדם עשירות בתורה, צריך לנצל אותה ולעשות בה מה שהוא חייב, ומי שיש לו עשירות בתורה ומחזיקה לעצמו ואינו עושה חסד עם מה שיש לו, מפסיד את הזכות לזה! ואפילו שכבר היה חכם, מן השמים יכולים לעשותו טיפש ויאבד את החכמה. והפוך, מי שעשאו לזה טיפש יכול לעשותו חכם, היינו שהשני שהיה רש בתורה, כיון שהוא רוצה ומבקש ללמוד, ומשתדל ומתאמץ בזה, יש לו סייעתא דשמיא והוא יצליח בתורה ויהיה למדן. כך היא ההשגחה, שמי שעושה חסד עם תורה זוכה לתורה, ודברים המכוסים מתגלים לו בלא טורח, וההפך חס ושלוש אפשר להפסיד.

*

ויש עוד פסוק במשלי (לא, כו) פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה, ודרשו על זה בגמרא (סוכה מט, ב) וכי יש תורה של חסד ויש תורה שאינה של חסד? אלא תורה לשמה זו היא תורה של חסד, שלא לשמה זו היא תורה שאינה של חסד. איכא דאמרי תורה ללמדה זו היא תורה של חסד, שלא ללמדה זו היא תורה שאינה של חסד, עכ"ד הגמרא. והיינו שיש שני פירושים מה נקרא תורת חסד, לפירוש א' תורה לשמה זה תורה של חסד, ולפירוש ב' תורה ללמדה היא תורה של חסד.

והנה תורה לשמה מובן שהיא דרגה אחרת, עם שלמות אחרת לגמרי, ולא רק שהמצוה יותר גדולה, אלא כל התורה היא אחרת כשלומדים לשמה, וכגון מה שהתורה נותנת שלמות לאדם כמאמרם (קידושין ל, ב) בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, אם לומדים לשמה זו שלמות אחרת לגמרי.

ואמרו בריש פ"ו דאבות כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה וכו', וביאר הרוח חיים כי דברים הרבה היינו מלבד כל הדברים המפורשים בהמשך המשנה שם, נוסף לזה יש עוד דברים הרבה שאינם מפורשים "כי אינם דברים המושגים לכתוב איכותם". אין לנו מושג בגודל השלמות שתורה לשמה נותנת. וזה נקרא 'תורת חסד' שהיא תורה אחרת.

ועל דרך זה יש לפרש גם בפירוש הב' שתורת חסד זה תורה ללמדה, שזו תורה בדרגה אחרת לגמרי, אם אדם לומד על מנת ללמד, לא רק לעצמו בשביל שהוא יהיה למדן, אלא בשביל לעזור לאחרים גם כן, אזי יש חסד בתורה שלו, והיא תורה אחרת, 'תורת חסד', תורה של חסד, לא תורה לחוד וחסד לחוד, אלא התורה היא תורה של חסד, וזו דרגה מיוחדת של תורה!

ולכן למעשה חשוב מאד שמי שיכול לעזור לאלו שצריכים עזרה בתורה, יעזור כפי יכולתו, וזה מוסיף שלמות בתורה, שהיא תורה אחרת לגמרי, וזוכה בזה להצלחה למעלה מהטבע, שדברים המכוסים מתגלים לו, ומאיר עיני שניהם השם.

פרשת בהר. כ"ה ל"ה. וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך והחזקת בו. כפשוטו פסוק זה מדבר על גשמיות, שאם אדם נעשה עני ויורד מנכסיו, צריכים לעזור לו לפרנסה, ולהלוות לו בלי ריבית, כמו שכתוב בפסוק שאחרי זה 'אל תיקח מאתו נשך ותרביית', ומצוה לעזור לו לשקם אותו בגשמיות.

אבל במדרש (ויקרא רבה לד, ד) מפרש הפסוק גם על רוחניות, שמי שהוא מך בתורה וצריך עזרה בתורה, צריכים להחזיק בו ולעזור לו, 'והחזקת בו'. ומביא על זה המדרש פסוק במשלי (כט, יג). וכל הענין נמצא בקיצור גם בתמורה דף טז) "רש ואיש תככים נפגשו מאיר עיני שניהם השם", ומפרש המדרש: רש זהו רש בתורה, ואיש תככים זה ששונה סדר או שני סדרים, עמד רש עם איש תככים ואמר לו השנני פרק אחד והשנהו, מאיר עיני שניהם השם – קנו העולם הזה והעולם הבא, ע"כ.

והיינו שרש האמור כאן פירושו עני בתורה, שאינו יודע ללמוד והוא צריך עזרה בלימודו, ואיש תככים זה אדם שיודע סדר אחד או שני סדרים משניות, שאינו למדן גדול שיודע את כל התורה, אבל סדר אחד או שניים הוא יודע, ובא הרש ואמר לאיש תככים למדני פרק אחד, שאתה למדת ואתה יודע משניות, ואני לא יודע, ואני מבקש ממך שתלמדני פרק אחד.

ואם הוא עושה לו את הטובה הזו ומלמדו, אזי 'מאיר עיני שניהם השם', ופירש רש"י (בתמורה שם) מאיר עיני שניהם – שאף הרב צריך עדיין לימוד, ומלמדו הקב"ה! והיינו כי הרי הרב יודע רק שני סדרים, וגם בהבנה יש עוד מה להוסיף, וצריך סייעתא דשמיא לידע ולהבין יותר, וכיון שהוא מלמד את הרש, הקב"ה מאיר עיני שניהם, שגם הרש זוכה להבין את מה שלמד, וגם המלמד זוכה שהקב"ה מלמדו.

ומוסיף המדרש שקנו שניהם העולם הזה והעולם הבא, היינו שזה גם עולם הזה, כמאמרם (אבות ו, ד) אשריך בעולם הזה, וגם עולם הבא, ושניהם מרוויחים מזה, גם הרש שלמד תורה וגם השני שעזר לו בתורה, הרווח הוא לשניהם!

וזהו שאמרו (ע"ז לה, ב) על הפסוק לריח שמניך טובים שמן תורק שמך וגו', למה תלמיד חכם דומה לצלוחית של פלייטין, מגולה ריחה נודף, מכוסה אין ריחה נודף, והיינו כמו שמן בעל ריח טוב, שאם הוא סגור בבקבוק לא מריחים את ריחו הטוב, ואם הוא מגולה ריחו נודף וכולם נהנים מהריח, כך מי שמלמד תורה לאחרים, יוצא לו בזה שם טוב שהוא למדן, 'והיינו דכתיב שמן תורק שמך, כשמגלין אותה ומריקין שמנה, כלומר כשאתה מלמד תורה לתלמידים, אזי יצא לך שם" (רש"י).

ומוסיפה הגמרא, ולא עוד אלא דברים שמכוסין ממנו מתגלין לו, שנאמר עלמות אהבוך – קרי ביה עלומות, ופירש רש"י 'מתגלין לו מעצמן בלא טורח כשהוא מלמדן', היינו שהמלמד תורה לאחרים זוכה שמתגלים לו דברים נעלמים כאלה שלא היה יכול לבד להבין אותם, וזו סייעתא דשמיא מיוחדת של הבנה, חוץ ממה שיש לו שם טוב.

ואמנם אם הוא לומד בשביל השם הטוב בודאי לא יהיה לו שם טוב, וכבר אמרו (אבות א, יג) נגד שמא אבד שמיא, שאם הוא מתכוון להתפרסם ורוצה את הפרסום הרי הוא מתפרסם הפוך... אלא ילמד בשביל שצריך ללמד, כדי לעזור לאחרים, ולא בשביל הפרסום, וממילא יהיה לו שם טוב, וגם יזכה לסייעתא דשמיא להצלחה בתורה יותר מהטבע.

*

והנה כל זה הוא אם באמת מלמדים ועוזרים לרש בתורה, אבל אם הרש מבקש עזרה ולא עוזרים לו, על זה מביא המדרש פסוק נוסף במשלי (כב, ב) "עשיר ורש נפגשו עושה כולם השם", ומבאר המדרש: עשיר בתורה, רש בתורה, אמר אותו רש לאותו עשיר השנני פרק אחד ולא השנהו, אמר לו מה אנא בעי מיתב

גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת
מרת **מינה** בת **יהושע** ע"ה
נלב"ע כ"ה באייר - תנצב"ה

חשבת דרכי

נקודות אור ע"פ משנת הגר"מ שפירא זצוק"ל

פרשת במדבר ספירת העומר תש"פ | גליון מס' 132

לעילוי נשמת האשה בלה בת ר' מנחם הלל לוי ע"ה

להנחיל אהבי יש – שמיטה ויובל

היש הוא צירוף של התהליך לקראת התכלית עם עצם התכלית

של שנת החמישים. והדבר ידוע, כפי שמפורש בדברי הרמב"ן, ששנת היובל היתה שנה שלימה אשר היתה כעין יום הכיפורים. כך היה בזמן שהיובל נהג [לרוב הראשונים, היובל לא נהג בכית שני, אלא רק בכית ראשון, כל זמן שהיתה נכואה בישראל].

כיון שאנחנו הפסדנו את מתן תורה של חג השבועות, משום שהלוחות שהגיעו אלינו מכח מתן תורה של חג השבועות אינם נמצאים בידינו, הרי שהפסדנו את הכחינה היותר גבוהה של היום החמישים של קדושת היובל, אבל משהו ממנה נשאר בידינו, קדושת יובל נשארה אצלנו ביום הכיפורים. קדושת יובל שייכת ומתחברת למתן תורה, כי קבלנו את התורה מן השמים בזמן שהוא קדוש בקדושת יובל, ביום החמישים לספירה, והמעט שנשתייר בידינו מכך, הוא, שמכח זה נשאר לנו מועד של זמן מתן תורתנו, אבל התורה בפועל לא נמצאת איתנו מכוחו של היום הזה, אלא מכוח יום הכיפורים אשר בו קבלנו את הלוחות השניים.

על כל פנים, כדי להגיע אל אותו מספר חמישים ולצרף את עצמנו אליו, אנו יכולים רק אחר שספרנו את הארבעים ותשעה הקודמים ואנו מגיעים אליו. כך הרי גם דין היובל, בית הדין הגדול היה יושב בערב ראש השנה של כל שנה ושנה, והם היו מברכים "אשר קדשנו במצותיו וציונו על ספירת יובל" ואומרים היום שנת כך וכך, שהיא כך וכך שמיטות וכך וכך שנים ליובל, כשדרך שאנו מונים בספירת העומר, ולדעת כמה וכמה מרבתינו, בלי ספירת בית דין קדושת יובל לא חלה, קדושת יובל חלה רק עד כמה שזו השנה החמישים, וכדי שתהיה השנה החמישים, היא צריכה להיות שנה הנספרת כחמישים, היינו, אף שאת שנת החמישים לא סופרים, אבל היא צריכה להיות השנה שאחרי הארבעים ותשע שאותן ספרו, וכך אנו מגיעים לשנת החמישים.

מה הוא היש – זה סוד השמיטה והיובל

לשון הכתוב במשלי (ח' כ"א) "להנחיל אהבי יש ואוצרותיהם אמלא", ודרשו חז"ל על פסוק זה במשנה האחרונה בש"ס, בסוף

ספירת העומר מקבילה לספירת היובל

על ימים אלו שבהם אנו נמצאים, כתוב "וספרתם לכם מיום השבת מיום הביאכם את עומר התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה, עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמישים יום", זו פרשת הספירה שסופרים בימי ספירת העומר, כדי להגיע ליום החמישים שהוא זמן מתן תורתנו, בזאת אנו עוסקים.

במקביל, וכדומה לזה, יש את פרשת היובל, ובה נאמר "וספרת לך שבע שבתות שנים שבע פעמים והיו לך ימי שבע השנים תשע וארבעים שנה", ולאחר מכן "והעברת שופר תרועה בחודש השביעי" וקדשתם את שנת החמישים וגו' יובל היא" ושם מפורשים בתורה כל דיני יובל.

יום מתן תורה מקביל לעניינו של יובל

והנה, היובל, זו שנת החמישים, והיום שבו ניתנה תורה זה יום שהוא מעין היובל, מקביל אליו. כך אנו מוצאים בדברי הראשונים, [הדבר כמעט מפורש בדבריהם], וכדי להגיע ליום החמישים, אנו חייבים לספור שבע פעמים שבע.

פעמיים יש לנו חיבור כלשהו לחמישים, האחד בשנת היובל, זו שנה שיש בה את כל דיני שמיטה, ובנוסף נאמר בה "ושבתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשובו", הכל שב למקומו כמו שהיה, וכלשון חז"ל "כולהו תייבין לאתרייהו", כולם שבים למקום המקורי שממנו הם באו, זהו החמישים. אכן, עבורנו, היום שבו יש לנו משהו מקדושת יובל, זה יום הכיפורים, אשר הוא למעשה יום מתן תורה בשבילנו. התורה המצויה בידינו, אשר נמצאת איתנו, הגיעה אלינו ביום הכיפורים, היינו, היא הגיעה אלינו באותה נקודה הנקראת יובל בשבילנו. זהו היובל שנוהג לעולם. יום הכיפורים, גם בו יש חלות קדושת יובל, כך הלא מפורש בכתוב בפרשת יובל "ביום הכיפורים תעבירו שופר בכל ארצכם", חלות קדושת יובל חלה ביום הכיפורים

עוקצין, "אמר רבי יהושע בן לוי עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק שלש מאות ועשרה עולמות שנאמר להנחיל אהבי יש ואוצרותיהם אמלא" כל אחד ואחד יזכה לעולמות כמנין י"ש, היינו, כתוב כאן שהיש האמיתי צריך עולמות כמספר יש, זהו היש האמיתי.

נעיין עתה בדברי חז"ל ב"זוהר חדש" פרשת בהר על פסוק זה, בעניין חשוב המכריע להבנת עצם הספירה, והכי איתא התם "א"ר שמעון, להנחיל אהבי י"ש, מאי יש, דא רזא דיובל ושמטה, דלא מסר יתהון קב"ה לשאר עמין אלא לעמא קדישא", היינו, על השאלה מה פירוש המילה יש, אומר רבי שמעון, שזהו הרז של יובל ושמיטה, שהקב"ה לא מסר אותם לשאר העמים, אלא רק לעמו הקדוש. כתוב כאן, שהכונה ב"להנחיל אהבי יש" היא להנחיל להם יובל ושמיטה, זה נקרא יש, יובל ושמיטה.

והנה, פירוש המילה יש, הוא, המציאות, ההויה, ההיות, הקיום, זה נקרא יש, כתוב כאן, שהסוד של יש זה יובל ושמיטה, ננסה להבין מעט את הדברים לפי ערכנו.

עצם המציאות היא מהלך של ששת ימים ההולך ליום השביעי

בפסוק שנאמר בלוחות של פרשת יתרו, כתוב "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ את הים ואת כל אשר במ וינח ביום השביעי", "על כן ברך ה' את יום השבת ויקדשהו".

חז"ל מקשים על כך, בספר הזוהר בפרשת יתרו, שלכאורה אין זה צורת הדיבור הנכונה לומר "כי ששת ימים עשה וגו'" אלא צריך היה לומר על פי חוקי הלשון "בששת ימים", כביכול, בורא העולם לא ברא ששת ימים את השמים ואת הארץ, אלא הוא ברא אותם בששת ימים, וכך צריך היה לומר. קושיא זו מוזכרת אף בתשובות הרשב"א אשר נשאל על כך.

התשובה שכתובה בחז"ל היא, כי באמת ישנה טעות עמוקה ובסיסית מאד, והתורה מגלה כאן, במלים אלו, את הפנים האמיתיים והנכונים של המציאות, מה היא המציאות האמיתית.

כביכול, אנו חיים בעולם, ונדמה לנו, שהדברים קיימים ונמצאים, יש להם קיום בעצם, כך נראה לנו. אנו חיים בתוך מסגרת ובמין הבנה כזו. אכן, קצת מפריעה לנו העובדה שאנו רואים שהדברים משתנים במשך הזמן, הדברים זזים, מזדקנים ומתיישנים, אולם זה נראה לנו דבר צדדי שאין מה לעשות נגדו, אבל המציאות עצמה לא נתפסת כך. המציאות עצמה נתפסת כדבר קיים, כל דבר שאנו תופסים אותו, אנו תופסים אותו כדבר שהוא נמצא באמת.

אולם האמת היא שאין זה נכון כלל. הקב"ה לא ברא מציאויות קיימות. כשהקב"ה, בורא העולם, ברא את העולם הזה, כל הדברים שנמצאים פה בעולם נכנסו לתוך מהלך. הבריאה שלהם, עצם קיומם, עצם ההיות שלהם בעולם, הוא תהליך, זה מהלך.

לנו נדמה שאנו קיימים באיזה שהוא מצב קבוע, ואנו גם מנסים תמיד לשמר את הקביעות שבקיום שלנו. אכן, העובדה היא שהזמן עובר, ותמיד נמצא באיזו פינה לוח שמידפדף והולך, אבל זה לא אנחנו, אנחנו פה. אולם באמת, ודאי שאין זה כך, מי שמידפדף זה אנחנו.

זה פירוש המילה בראשית, "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ", בראשית, היא התחלה של תהליך ההולך לקראת אחרית. ראשית הולכת אל אחרית. הדברים שנראים בעינינו כדברים מקוימים, דברים נמצאים שישנם, אין זה כך. המציאות, איננה מציאות מקוימת. כל מה שנתפס אצלנו כמציאות, כל מה שאנו רואים, כולל את עצמנו

ומה שמקיף אותנו, כל מה שנמצא, כל זה, הכל תהליך לקראת תכלית, זה הולך לאחרית.

ונוסיף להבין בזה, כי הנה, לנו נדמה, שאנו רואים חפץ, או כל עצם, וכל דבר שהוא קיים בעולם, או את עצמנו, או את כל מה שמסביבנו, אולם באמת, פירושו של אותו דבר קיים הוא, שהדבר הזה הוא חלק מהתהליך, כל הקיום כולו הוא תהליך לקראת. מראשית לקראת אחרית. הדברים הולכים, וקיומם אינו קיום של ישות אלא קיום של תהליך. הדברים קיימים כתהליך, ומה היא התכלית שאליה הם רוצים להגיע, הם רוצים להגיע אל האחרית האמיתית.

זה המכוון בפסוק שנאמר בעשרת הדיברות "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ – וינח ביום השביעי", ימים זה דבר שעובר, ימים הם כולם תהליך, אלו הם ששת הימים, וכך, בורא העולם ברא ששת ימים, ויום שביעי, היינו, תהליך, והתכלית, שהיא המנוחה שבסוף התהליך. המנוחה שבסוף התהליך היא "וינח ביום השביעי", אבל מה שנברא בעולם, לא נברא אלא ששת ימים שהולכים לקראת שבת. השבת נקראת, כפי שאנו אומרים בתפילה "תכלית מעשה שמים וארץ". תכלית ההליכה היא כדי להגיע לאיזה מקום, לאיזו שהיא מציאות, שהיא המנוחה שבאה אחרי ההילוך, אחרי התהליך, זה המצב שבא אחרי כל המהלך כולו.

כל הבריאה כולה, כל היש כולו, הם אותם ששת ימים שעשה ה' את השמים ואת הארץ את הים ואת כל אשר במ, שמים, ארץ, ים כולל הכל, כולל את כל ההיקף כולו של כל הבריאה כולה, כל העולם כולו, והסוף, התכלית, זה ה"וינח ביום השביעי", זאת המנוחה שבאה בסוף.

ה"יש" הוא צירוף התהליך והתכלית

זה היה הקושי שהתקשה בו רבי שמעון בר יוחאי בפסוק "להנחיל אהבי יש", "מאי יש", היכן יש את אותו יש, ומהו אותו יש, ועל כך הוא עונה שה"יש" הוא שמיטה ויובל. שמיטה זה התהליך לקראת יובל. היובל הוא התכלית, והשמיטות, הם התהליך שמגיע אל היובל.

והנה, נתבאר כי היובל שלנו, היינו, המקום שבו יש לנו קשר עם קדושת יובל, הוא ביום הכיפורים הנקרא שבת שבתון. יום הכיפורים נקרא השבת של השבתות. על ידי "וספרת לך שבע שבתות שנים שבע שנים שבע פעמים", מגיעים למה שנקרא שבת של השבתות. "שבת שבתון הוא לכם" זאת השבת של יום הכיפורים, השבת של יום הכיפורים היא השבת של השבתות, זאת התכלית הסופית. השבת היא מעין אותה תכלית, אבל התכלית הסופית, היא שם.

מלמדים אותנו פה, שהיש זהו הצירוף, היחד, של התהליך והתכלית, זה היש, אין יש אחר. אם היו שואלים אותנו "מאי יש", היינו עונים זאת על עצמנו, ועל כל מה שמסביבנו, הכל "יש" וכי מה היא השאלה "מאי יש", הלא הכל יש. אולם האמת היא, שהמהלך שהולך אל התכלית, והתכלית שאליה מגיע המהלך הזה, זו התשובה לשאלה "מאי יש". וכך, המילה "יש" מתחלקת לשנים, יש כאן שני דברים, אחר שיש כאן, כמו שכתוב בפסוק, "ששת ימים" ו"וינח ביום השביעי". זה כל ה"עשה ה' את השמים ואת הארץ ואת כל אשר במ", זה כל היש כולו, כל הקיום כולו.

י"ש – היו"ד שהיא העתיד עם השי"ן שהיא הפעולה

ונוסיף קצת תפיסה בזה. הנה, כאמור, המילה יש מתחלקת לשתי אותיות, שכל אחת מהן מתכוונת לומר משהו אחר, י' מתכוונת לרמוז על יובל ושי' על שמיטין.

בלשון הקודש, הי' היא אות עתיד. כל מי שרוצה לעתד משהו, היינו, לומר על דבר שאינו נמצא כעת בהווה אלא הוא יהיה, יבוא, אומר

זאת על ידי האות י'. האות י' היא האות שאומרת עתיד, את מה שיהיה, שיבוא, שיגיע, זה עתיד, וכפי שדרשו חז"ל על ה' של "אז ישיר", ה' תמיד מדברת על שם עתיד, וכך הוא בכל הפעלים כולם, כך הוא בללכת ילך, בלשבת ישב, בלהבין יבין, זה תמיד עתיד, דבר שמדבר על עתיד. זה היובל, שהוא עתיד להגיע.

האות ש', היא תמיד אות שמביעה פעולה. כך, המילה שחרור עניינה לפעול חירות, המילה שעבוד עניינה לפעול עבדות, וכן שכלול, עניינו לעשות דבר כלילות, היינו, דבר שלם, כליל שלמות, נמצא, שהאות ש' בראש המילה מתכוונת שאני פועל משהו, עושה משהו כדי להוציא לפועל.

אלו הן שתי האותיות שנבחרו. העתיד הוא באות י' המדברת על העתיד, היינו, על התכלית שאליה שואפים ורוצים להגיע, ואילו הפעולה וההליכה לקראת העתיד היא באות ש', שם נמצא התהליך, המהלך, להוביל אל.

באופן, שמה שמגלים לנו פה, זה את ענינו של היש, באמת. היינו, שה"ש" כפי שאנו מבינים, האופן הפשוט של יש, איננו, הוא לא קיים, אין דבר כזה, אין כזה יש. כביכול, בורא העולם, הוא היש האחד והיחיד, האמיתי. הוא יש. הוא מציאות אמת. אנחנו כולנו נבראנו, והבריאה היא מבראשית אל האחרית, מבראשית אל התכלית, וכל עצמנו זה תהליך מכוון המתכוון להגיע אל התכלית.

כשאין את התהליך הנכון של שמיטה ויובל מגיע תחתיו התהליך של הגלות

זה הוא עניינו של מהלך אל התכלית, כך הוא הלא עניינו של יובל שהוא סוף המהלך, כפי שהיה בזמן שכלל ישראל היה כתיקונו, כאשר ארץ ישראל הייתה במצב שכל יושביה עליה, וכל הסדרים היו כתיקונם, כל סדרי העבודה היו כתיקונם, כל סדרי המלכות היו כתיקונם, ונבואה היתה בישראל, אז נהג יובל, וזה היה תהליך שכך היינו בו.

בתוכחה של פרשת בחוקתי, שאנו צריכים לקרוא לפני חג השבועות, נאמר, "אז תרצה הארץ את שבתותיה כל ימי השמה", היינו, את כל השמיטות שהארץ לא שמרה, את כל אותו תהליך שהארץ לא עברה אותו כדי להגיע אל התכלית האמיתית, במקום זה באה הגלות, ואז, אחרי כל התוכחה וכל הגלויות, כל הגלות הנוראה הכוללת את מה שכתוב בפרשת בחוקתי, נאמר "אז תרצה הארץ את שבתותיה כל ימי השמה", אבל צריך ריזוי לכל אותן שמיטות שלא נשמרו, פירוש הדבר, אם זה לא נשמר, אז הארץ תיעזב מהם, אנחנו לא נהיה בה, ונצטרך לעבור תהליך אחר כדי להגיע אל אותה תכלית.

אל התכלית הזאת לא הגענו, כפי שנפסק להלכה לדעת הרמב"ם ורוב הראשונים, וכך כפי הנראה גם אנחנו נוהגים, התהליך לא הגיע, לא חזרנו לאותו מצב של שמיטין ויובלות. הארץ נעזבה בגלל שהיא לא שמרה את אותן שמיטות שהיתה צריכה לשמור, ובמקומן של כל השמיטות האלה באה הגלות. כל השמיטות האלו היו צריכות להיות תהליך כדי להגיע ליובל, כדי להגיע למצב התכליתי באמת, לשבת שבתון, לשבת של השבתות, היינו, אל התכלית, לגילוי התכלית באמת. זה לא קרה. וכלל לא חזרנו לזה, ומאז בעצם אנו ממשיכים להיות בגלות. זה תהליך ארוך מאד, עד שנחזור שוב לאותו מסלול שהוא השמיטין והיובלות, יש.

התהליך של ספירת העומר – להגיע ליש

כך צריכה להיות התפיסה בספירת העומר. הלא מובן כי אין זה במקרה ש"עמר" עולה בגימטריה "יש", זאת ספירת העומר, וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עומר התנופה", וכך אנו סופרים

את העומר, זאת גם ספירה, המתכוונת, דרך העומר, להגיע אל היובל. "שבע שבתות תמימות תהינה", את זה אנו סופרים לעומר, "עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמישים יום", ואז, "והקרכתם מנחה חדשה לה'", מהעומר, עד המנחה החדשה שנקריב בחג השבועות.

זה התהליך. התהליך הוא מן העומר, מאותו קומץ, מאותה מנחה, "ממחרת השבת, מיום הביאכם את עומר התנופה" צריך להתחיל לספור, להתחיל ללכת, זה כנגד השמיטין, כדי להגיע אל התכלית, כדי להגיע אל היש האמיתי. היש האמיתי, הוא זה שהש' תמיד בראשו, היינו, כך היא תמיד ראשית הדבר, סוף מעשה הוא תמיד במחשבה תחילה. הראשית, תמיד מכוונת אל התכלית הסופית. הראשית הראשונה תמיד מאירה בתכלית הסופית. לכן היובל קודם, אף על פי שהשמיטין הם הדרך להגיע אל היובל, כי אכן דרך השמיטין מגיעים ליובל. אבל היובל הוא הראשון, כי הוא הראשית והוא האחרית. זה היש, זה היש האמיתי.

היום, הדברים ידועים ומפורסמים לכל בר בי רב, כל אדם יודע שאפילו חכמי אומות העולם מצאו, והדבר מוכח ונראה לעין, שאין במציאות שום נמצא פסי שהוא לא תהליך, אין שום מציאות פיסית שהיא דבר שקיים במנוחה, אין במציאות דבר כזה. אין שום דבר שכל עצמו לא תנועה, כל מציאותו של כל נמצא היא תנועה, והדברים ידועים לכל. והלא תנועה פירושה תהליך, כל תנועה הולכת לאיזו תכלית שהיא, היא מתכוונת להגיע לאיזה שהוא מקום.

בורא העולם הוציא אותנו ממצרים, ושם אותנו בדרך, והדרך עדיין נמשכת, עוד לא הגענו. היו רק כמה רגעים במשך התהליך, שהיו נראים כמנוחה, כנחלה.

ההילוך נמשך בלי גבול

גם בזמן המנוחה של העולם הבא

איתא בסוף ברכות "אמר רבי חייא בר אשי אמר רב, תלמידי חכמים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא שנאמר ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלהים בציון", מתכוונים לומר לנו כאן, שכל מציאותנו כולה, כולל, גם המנוחה המובטחת, לא מבטלת את עצם ענין ההילוך הלאה. ההילוך זה עצם מציאותנו. כל הקיום שלנו, כל היש שלנו, הוא הולך אל. ומכיון שהתכלית במצבנו בעולם הזה לא יכולה להיות מושגת, היא נמשכת בלי גבול ובלי תכלית. זה פירוש המילים מחיל אל חיל, היינו, מהישג להישג. מהישג, לעוד הישג. השגנו משהו, ונדמה שזה ראש ההר, אבל כשמגיעים לשם, רואים שזו התחלה של ההר הבא, זאת נקודת ההתחלה של ההר הבא. הגענו לנקודת התחלה ולא לסוף, וכן הלאה, וכן הלאה. אכן, מה הוא עניין המנוחה, ומה הוא החילוק בין העולם הזה לעולם הבא, ההבדל בין מה שלא נקרא מנוחה לבין מה שכן נקרא מנוחה, זה, שכאן ההילוך מייגע כי הוא במהלכי עבודה, ואילו שם ההילוך הוא כולו תענוג, כל התהליך כולו, הוא כולו עונג בלי גבול [היום לעשותם ומחר לקבל שכרם].

הגמרא בברכות (ו' ע"ב) אומרת "אגרא דבי פירקא רהטא", המרוצה לשמוע דברי תורה, זה מה שנשאר בידי רובם של הרצים. כי דברי התורה עצמם, בדרך כלל לא נשאר מהם הרבה, ולעתים אף לא נשאר מהם כלום, אבל התועלת שנשארה היא מהריצה, זה מה שנשאר בדינו. אנחנו רצנו לשמוע, והעובדה שרצנו לשמוע, פועלת, שבסופו של דבר, אנחנו נגיע, כי רצנו לשמוע.

וכך מביאה הגמרא שם את דברי רבי זירא "מריש, כי הוה חזינא להו לרבנן דקא רהטי לפרקא דשבתא, אמינא קא מחליין רבנן שבתא", הוא ראה שרבנן, היינו תלמידי חכמים בדורו, רצים לשמוע את הדרשה של הרב, ואמר שהם מחללים שבת, הלא בשבת לא רצים, שבת זה זמן

הים הוא בלי גבול – זה סוד החמישיים

הים, מעצם טבעו, הים כשלעצמו, הוא בלי גבול וכלי תכלית. הוא מצד עצמו היה מציף את כל העולם כולו ומתפשט בלי גבול. הגבולות של הים, אינם נמצאים בו בעצמו אלא מחוצה לו. הוא כשלעצמו הוא בלי גבולות ומה שמגביל אותו זה משהו שמחוצה לו, כמאמר הכתוב בירמיה (ה' כ"ב) "אשר שמתי חול גבול לים", וכתהלים (ק"ד ט') "גבול שמת כל יַעֲבֹרוֹן כל יַשְׁכוֹן לַכִּסּוֹת הָאָרֶץ", זהו החול שמגביל את הים ולא נותן לו ללכת הלאה, אבל הים מצד עצמו, הוא, כפי שקראוהו חז"ל "מים שאין להם סוף", הים כשלעצמו הוא בלי גבול.

הים, זהו הסוד של החמישיים. כתוב בפסוק באיוב (י"א ט') "אַרְכָּה מארץ מדה ורחבה מני ים", מד"ה עולה בגימטריה מ"ט, ואילו הי"ם, כפי שהוא בגימטריה, זה החמישיים, ושם, הדברים בלי גבול. הים מגיע ונוגע בכלי גבול. הארץ מגיעה עד לנקודת הגובה האפשרית, עד למידה, אבל הארץ היא במידה, אכן, הים עובר את המידות, רחבה מני ים. כך אנו נוגעים בכלי גבול וכלי תכלית.

הספירה צריכה להעמיד אותנו כמצב זה, הספירה, ואותו דבר שאליו אנו הולכים, אותו יום חמישים שאליו אנו שואפים להגיע, ולקראתו אנו סופרים, לאותו זמן מתן תורתנו.

אם נבין כראוי, הרי שאלה הם כל ימי הספירה, הספירה אינה רק אותו הרגע שאנו מקיימים אותה, אותו הזמן המועט שאנו מקדישים לה, הימים האלה הם ימי העומר, הם ימי הספירה, הם ימים שאנו הולכים בהם לקראת משהו. אלו הימים שעניינם להעמיד אותנו על היש האמיתי, להעמיד אותנו על נקודת הקיום האמיתית שלנו. אנחנו נבראנו בעולם הזה, וכל עצמנו, אנחנו התחלה של תהליך, ותהליך הזה זה תהליך שהוא לא יגמר. הוא אין סופי.

עצם הבחירה שבחר בנו הקב"ה היא לשים אותנו

בתהליך שאינו נגמר

פעמיים בחר הקב"ה בכלל ישראל. פעם אחת הוא בחר באברהם אבינו, והפעם השנייה היא כאשר הוא בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו. הבחירה באברהם אבינו נתקיימה ב"לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך", הארץ היא תמיד אשר אראך, תמיד, לעולם, גם אחרי שרואים, הרי שרואים שעוד לא ראו, וכעת, מתחיל "אשר אראך" חדש, ואחריו עוד אשר אראך, זאת הארץ, לעולם אי אפשר לגמור את ה"אשר אראך", זה לעולם לא יסתיים. כך, בחר בורא העולם באברהם אבינו, ושלה אותו ללך לך, והוא עדיין הולך. ילכו מחיל אל חיל. וכך גם בבחירה שכורא העולם בחר בנו מכל העמים, תורה איקרי דרך, כביכול בורא העולם שם אותנו בדרך, והדרך לא נגמרת, והיא לעולם לא תיגמר. אולם, כל מי שלא שם את עצמו על הדרך, חלילה, הרי שישנן כל מיני דרכים צדדיות שמתחילות ונגמרות, הן נגמרות עוד הרבה לפני שהן מתחילות.

אלו הם ימי הספירה, והיום הגדול שלקראתו אנו הולכים, אותו יום שעליו מביאה הגמרא בפסחים (ס"ח ע"ב) את דברי רב יוסף "אי לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא". זה היום, זה היום שאנו הולכים לקראתו, זה היום שאנו שואפים אליו, אבל עיקרו של יום, עיקר התפיסה, זה, שכל התהליך הזה הוא עצם היש. זהו היש עצמו, זהו עצם הקיום, אין קיום אחר. כל קיום אחר הוא שקר, כל קיום אחר הוא דמיון, אשליה. זהו הקיום האמיתי.

ה' יעזרנו שנזכה להגיע לאותו יום, שנזכה להגיע לאותה נקודה, לזכות במשהו ל"יש" האמיתי, ויתקיים גם בנו "להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא".

מנוחה. "כיון דשמענא להא דרבי תנחום אמר רבי יהושע בן לוי לעולם ירוץ אדם לדבר הלכה ואפילו בשבת שנאמר אחרי ה' ילכו כאריה ישאג וגו' אלא נמי רהיטנא", לאחר שהוא שמע שצריך לרוץ ואפילו בשבת, היינו, שהריצה לדברי תורה יש בה את העונג, זאת ריצה, שהריצה עצמה היא כולה תועלת, היא כולה שמחה, היא עצמה, היא המעין עולם הבא של הריצה, או אז, אומר רבי זירא, "אנא נמי רהיטנא", אחר ששמעתי זאת, גם אני התחלתי לרוץ.

הספירה לקראת, היא האופן. יצאנו ממצרים, וכביכול, בורא העולם שם אותנו בדרך, ואנחנו נמצאים בדרך. אבל הדרך הזאת היא דרך אין סופית. זאת דרך, שהיא לא תיגמר. היא תמיד תהיה, ותמיד מחיל אל חיל, כדברי הגמרא בסוף ברכות, וכפי שכותב שם רש"י "אין להם מנוחה, משיבה לשיבה, ממדרש למדרש", בעולם הזה אין מנוחה, זאת היגיעה שאנו מתיגעים כדי להשיג, אנו צריכים להתגעגע כדי להשיג. זה ה"היום לעשותם", אכן, ב"מחר", שהוא ה"מחר לקבל שכרם", שם אנו מקבלים את היגיעה, עם כל העונג שבדבר, עם כל התפיסה שכאן אנו מחברים את עצמנו לבלי גבול וכלי תכלית.

האדם נברא בעלם אלקים ויש בו צד של בלי גבול

בורא העולם ברא אותנו בצלם אלקים, "בצלם אלקים עשה את האדם", בורא העולם ברא אותנו, כביכול, בצלמו, כדמותו. אנו יודעים שהוא עצמו, כביכול, הוא אין סופי. הוא בלי גבול. חלילה להעלות על הדעת איזה גבול שהוא, בו יתברך. הוא אין סופי, הוא בלי גבול וכלי תכלית. והוא ברא אותנו בצלמו כדמותו, כך שבאיזה צד נהיה בפועל בלי גבול וכלי תכלית. אכן, לכאורה זה דבר שסותר את עצמו, הלא אנחנו נבראים. באיזה מקום מתקיים הגילוי שאנחנו נבראנו בצלם אלוקים וגם לנו יש צד של בלי גבול וכלי תכלית.

הבלי גבול וכלי תכלית שלנו, זה, שהתהליך, הדרך, הששת ימים וינח כיום השביעי שכורא העולם ברא אותנו, היש הזה, הוא יש שאין לו גבולות, הוא תמיד ממשיך, הוא תמיד הולך הלאה, הלאה, ועוד הלאה, וכל עליה וכל הישג מהיבטים עליה נוספת, ומביאים אותנו מחיל אחד לחיל נוסף, ומהחיל הנוסף לעוד חיל נוסף, וזה בלי גבול, משום שהתורה היא באמת בלי גבול. ההשגות, התפיסה, הגילוי של מה שמתגלה, כל מה שאנו מצליחים להבין יותר, אז הדבר הוא תחילת תהליך להבנה חדשה, נוספת, וכך זה הלאה והלאה בלי גבול וכלי תכלית. כל הישג, כל חיל, כל הבנה שהגענו אליה, היא התחלה להבנה חדשה, החיל הזה, הוא תחילת מהלך לחיל חדש, מחיל אל חיל.

התורה היא דרך שתמיד מובילה הלאה

אחד מהשמות שהתורה נקראת בהם הוא דרך, כדאיתא בריש קידושין (ב' ע"ב) דתורה איקרי דרך, כלשון הפסוק "והודעת להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון", היינו, זאת מציאותה של תורה. זה דרך. דרך, היא דבר שמוכיל מפה להלאה. אם התורה נקראת דרך, אז היא תמיד דרך, והיא תמיד הלאה. היא תמיד מובילה הלאה והלאה. פה, אנו נמצאים בתוך גבולות, אבל כשאנו יוצאים מפה, אנו עוברים למציאויות גבוהות יותר, שמה הגבולות מתבטלים, אבל הכיטול של הגבולות אינו בכך שאנחנו נהפוך להיות מציאויות אין סופיות, אנחנו נבראנו ששת ימים, ונבראנו שבת, וכביכול, בורא העולם ברא כך, שכל שבת מביאה בעקבותיה עוד ששת ימים, ועוד שבת, ועוד ששת ימים, ועוד שבת. וכאן אנו מגיעים למה שנקרא נגיעה באין גבול, זה היובל.

שיעור חומש

על פרשת השבוע

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת עמרת שלמה

פרשת במדבר תש"פ

ואלו הם ארבעת הפסוקים, בדגל מחנה יהודה, קומה ה' ויפוצו אויבך. ובדגל מחנה ראובן, שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד. ובדגל מחנה אפרים, וענן ה' עליהם יומם. ובדגל מחנה דן, ובנוחה יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל וגו'.

והנה הפסוקים קומה ה', וענן ה' עליהם יומם, והפסוק דובנוחה יאמר, מבואר דנכתבו כאן, באשר הם מענין של מסעות והניות, אבל הפסוק שמע ישראל וגו' שנכתב בדגל מחנה ראובן, שהוא יהוד השם, צריך ביאור מה הוא שייך לדגלים, ולמה הוא נכתב על הדגל.

והנה עוד איתא בתרגום יונתן, שעל המפה של הדגלים היו חקוקים צורת החיות, ובדגל מחנה ראובן, היה חקוק צורת אילה, ובאמת ראוי היה להיות חקוק בדגל מחנה ראובן צורת שור, אבל משה רבנו החליף, כדי שלא יזכר להם עוון העגל. ופירשו המפרשים דהטעם דהאילה היא היפך החטא, משום שהאילה כוהה בתפילה להקב"ה, כמבואר בחז"ל והובא בפרוש רש"י בתהילים, (מ"ב, ב') על הפסוק 'כאיל תערוגו על אפיקי מים', למים הם מתכנסות אליה וכו' ומה היא עושה חופרת גומא ומכנסת קרניה לתוכה וגועה ולהלן שם פי' דהאילה הנקיבה רחמה צר וכשכורעת לילד וצוועקת להקב"ה ומרחם עליה כמבואר בגמ' ב"ב דף ט"ז ע"ב.

ולפי"ז מבואר היטב שייכות הפסוק שמע ישראל ה' אלוקינו וגו', שהוא האמונה ביהוד השם, לדגל מחנה ראובן, דבדגל מחנה ראובן, שבו החליף משה רבנו, את השור באילה, שבזה יש תיקון לחטא העגל, ובאמונת שמע ישראל וגו' נתקן פגם זה, כי לו לבד ראוי להתפלל כתפילת האילה.

אכן לפירוש זה, עדיין לא נתבאר שייכות הפסוק שמע ישראל לענין המסעות, כשאר פסוקים האמורים בענין מסע הדגלים.

אמנם באמת עיקר מהות הדגלים אינו שייך דווקא לענין נסיעת הארון והניותו, אלא ענינו הוא הניתן בני ישראל סביב למשכן ה', והשראת שכנתו עליהם אחר חטא העגל, וכמבואר במקראות בשיר השירים, שהחיבה הגדולה של מהולת המהניים, הוא סוף וגמר הכפרה על חטא העגל, שאז זכו לאותה מדרגה גבוהה שנתאוו לה במעמד הר סיני, ולפי"ז מבואר היטב השייכות שלא להזכיר את חטא העגל בדגלים, וגם מבואר היטב השייכות של הפסוק שמע ישראל, שהוא שלמות האמונה, והוא היפוך חטא העגל.

אכן נראה לומר בזה עוד, דהנה במדרש תנחומא (והובא ברש"י בפסוק ב') איתא, שהדגלים היו מקומם באותו סדר שמסר יעקב אבינו לבניו, שיהיו סביב למטתו בעת שנשאוהו ממצרים, יהודה

והלויים למטה אבותם לא התפקדו בתוכם וגו'. אך את מטה לוי לא תפקדו וגו' בתוך בני ישראל. (א', מ"ז - מ"ט).

וצריך ביאור, דאחר שכבר נאמר בפסוק מ"ז שהלויים לא התפקדו בתוכם, הוזר הכתוב ואומר ציווי, אך את מטה לוי לא תפקדו בתוך בני ישראל, והרי כבר נאמר שהם לא נמנו בתוך בני ישראל.

ועיין ברמב"ן שעמד בזה, וכתב שמתחילה ראה משה מדעתו שלא למנות הלויים, משום שנאמר לעיל 'זאתכם יהיו איש איש למטה', וכיון שלא מינה נשיא משבט לוי, לא מנה אותם, והיה מסופק בדבר, וזמספק לא רצה למנות, שהרי הרמב"ן פי' לעיל שאסור למנות שלא לצורך, עד שפירש לו הקב"ה שלא ימנה אותם בתוך בני ישראל. ולכאורה יש בזה חידוש, שיבא הציווי על דבר ספק.

ונראה לבאר בזה בעוד אופן, דהנה מבואר במקראות, שבמנין הזה שנמנו, נתקיימו בזה שני מניינים, הא' מנין כל שבט ושבט כמה הוא, וכמו שפירש רש"י בפסוק ב', למשפחותם, דע מנין כל שבט ושבט, ודאחר מנין כל שבט, יש מנין כל מחנה, שהוא דין מנין בפני עצמו, ועוד יש מנין נוסף, שהוא מנין של כל בני ישראל יחד, וכמבואר בפסוק מ"ה פקודי כל בני ישראל, ומבואר שאע"פ שהרי אפשר להשב סך מנין כל בני ישראל, ע"י צירוף סך מנין כל השבטים יחד, אעפ"כ נאמר בתורה המנין, משום שהוא דין מנין בפני עצמו דכל ישראל.

ולפי זה י"ל, דמה שסבר משה שלא למנות את בני לוי, היינו רק בדין מנין השבט, שלזה היה צריך להיות נשיא, וכמו שכתוב 'זאתכם יהיו איש איש למטה', דלמנין המטה הוא הצריך את הנשיאים, וממילא כיון שלא נתמנה להם נשיא, ידע שאין לו למנותם, אבל בדין המנין של כל ישראל, דלזה לא היה צריך נשיא, סבר משה למנותם, דמהיכ"ת דלא למנותם במנין זה של כל ישראל, ולזה היה צריך ציווי ואמירה מיוחדת, שגם במנין זה לא ימנה את בני לוי.

ונראה שכן מדויק בלשון המקראות, דבפסוק מ"ז, כתוב 'זהלויים למטה אבותם לא התפקדו', דהיינו המנין של מטה אבותם, שזהו מנין השבט, ובפסוק מ"ט, שהוא הציווי שלא לפקד את בני לוי, נאמר בפסוק, אך את מטה לוי לא תפקדו וגו' בתוך בני ישראל, היינו דהציווי לענין המנין של כל ישראל, וע"ז היה צריך את האמירה דלא תפקדו.

איש על דגלו באותות. (ב', ב').

בתרגום יונתן מבואר דבכל אחד מהדגלים כתוב פסוק באמצעו.

ישכר וזבולון מן המזרח, וראובן ושמעון וגד מן הדרום וכו'. ומבואר דסדר הדגלים סביב המשכן, הוא כסדר השבטים בעת שנשאו את ארונו של יעקב. וצריך ביאור מה השייכות בין סדר נשיאת מטתו של יעקב, לסדר החניה סביב למשכן.

ונראה לכאור בזה, עפ"ד פרקי דרבי אליעזר, דהאבן שהניה עליה יעקב אבינו את ראשו, ועשאה מצבה, היא אבן השתיה שעליה נבנה בית המקדש, ובמשנה ביומא תנן, דאבן שתיה, הוא מקום הארון. ומבואר שמקומו של יעקב אבינו הוא מקום הארון.

אשר לפי זה, מבואר היטב השייכות בין הסדר שנשאו את מיטתו של יעקב, לסדר שהיו חונים סביב למשכן, דכיון דמטתו של יעקב היא כמו המקדש, א"כ הסדר שהיו חונים סביב למשכן, צריך להיות כמו הסדר שהשבטים היו סביב למיטתו, דענין אחד הוא, נשיאת מיטתו של יעקב, והחניה סביב למשכן.

והנה נגמ' בפסחים דף נ"ו ע"א איתא, שבשעה שביקש יעקב אבינו לגלות לבניו את הקץ, ונסתלקה הימנו שכניה, אמר שמה ח"ו יש במטתי פסול וכו', אמרו לו בניו, שמע ישראל ה' אלונינו ה' אחד,

אמרו כשם שאין בלבך אלא אחד, כך אין בלבנו אלא אחד, ובמדרש בפר' ויחי איתא, שאמר יעקב אבינו לבניו, שמה יש בלבבכם מחלוקת על הקב"ה, אמרו לו בניו שמע ישראל וגו', אמרו כשם שאין בלבך אלא אחד, כך אין בליבנו אלא אחד. ומבואר שיעקב אבינו היה הושיש שמה אין מטתו שלימה, ויש בורעו מי שיש בלבו מחלוקת על השכינה, שהרי בודאי שמי שבלבו מחלוקת על השכינה, אינו ראוי לשאת מטתו של יעקב, ועיין ברש"י בפר' ויחי (פרק נ', פסוק י"ג), שיעקב אבינו אמר, שאל ישאו מיטתו, לא איש מצרי, ולא אחד מבני בניו שהם מכנות כנען, ובודאי דמי שבלבו מחלוקת על השכינה, לא עדיף מינייהו.

וא"כ נמצא שכל מה שהשבטים היו יכולים לשאת את מטתו של יעקב, עזוהו היסוד להעמדת הדגלים של שבטי קה, הוא רק אחר שאמרו שמע ישראל, שבזה אמרו שאין בלבם אלא אחד, ורק עי"ז היו ראויים לשאת את מטתו של יעקב, וא"כ מבואר היטב השייכות של הפסוק שמע ישראל, למחול הדגלים, שכל מה שהיו ראויים לזה, הוא רק מכאן שמה שאמרו שמע ישראל.

עשו כתות ועסקו בתורה

מתוך דברים שנאמרו לבני הישיבה הלומדים במסגרת מתוה הקפסולות

עיקר הצורה של תלמוד תורה הוא באופן של לעשות כתות כתות, ללמוד בחבורה, וכמו שכתוב בפסוק 'הסכת ושמע ישראל', ודרשו חז"ל עשו כתות כתות ועסקו בתורה, הצורה של לימוד התורה הוא לא ללמוד ביחיד, ללמוד יחיד ללמוד לבד זה לא הצורה העיקרית, אמנם בודאי שגם כשהוא יחיד הוא מחוייב בתלמוד תורה, אבל עיקר הצורה הוא בכתות, וכך היא הצורה של מסירת התורה, וכמו שכשמה רבנו מסר את התורה לכלל ישראל אז כתוב ויקהל משה את כל עדת ישראל.

כמו כן, כשיש רבים, כשיש ציבור, זה לימוד אחר, אז יש שמחה, יש דיבוק חברים, זה שואל וזה מיישב, ויש פלפול וריתחא דאורייתא. ועכשיו בואו חשבון, שבחלקכם אתם נפל בהשגחה פרטית מהקב"ה להיות מאלו היחידים שזכו בעת הזו ללמוד תורה בחבורה, ללמוד תורה בצורה הראויה והמושלמת. על כן עליכם להיות מאושרים, עליכם להיות בשמחה, שזכתם לדבר שלא רבים זכו לזה.

אמנם עדיין סגורים, אין יוצא ואין בא, וזה לא באופן שרגילים, אבל מה זה לעומת אלו שלא זכו לכך, מה זה לעומת ללמוד לבד בבית או בטלפון או אפילו עם חברותא יחיד. לכן עליכם להיות מרוצים ומאושרים מכך שזכתם להיות שרויים בהצרות בית השם, ולראות את הצד הטוב הגדול שיש לכם. והעיקר בעת הזאת הוא לשקוע בעמלה של תורה, ולחדש חידושים, כל אחד שיכתוב את מה שמתחדש לו, מי שיש לו הערה או קושיא, שיכתוב את זה, כל יום מה שיתחדש ויתבאר לו באותו היום, ובאופן הזה בתוך כמה ימים כבר יתאספו לו עשר או עשרים קושיות והערות ונקודות, וימשיך ויצבור עד שיהיה לו מזה קונטרס שלם, ויקרא לזה אף חכמתי על שם דברי חז"ל תורה שלמדתי באף היא עמדה לי.

שלמה המלך שזכה לחכמה יותר מכל אדם, הוא החכם מכל אדם, הוא אומר אף חכמתי עמדה לי, דורשים חז"ל תורה שלמדתי באף היא עמדה לי, מכל חכמתו איזה חכמה עמדה לו איזה חכמה התקיימה לו, החכמה שלמד באף, מה שלומדים באף עומד לו לאדם יותר.

אתם יודעים באיזה מצבים גדולי ישראל חידשו חידושים, זקני הרב זצ"ל היה בתחילת מלחמת העולם השנייה היה בורשא, מראש השנה הפציצו הרשעים ימ"ש בורשא הפצצות כבדות ונוראות עד שבערב סוכות ורשא נכנעה, ובאותם ימים באמצע הפצצות הנוראות, בתוך כל הפיקוח נפש הנורא וחרדת החיים הנוראה, בתוך כל המצב הנורא הזה הוא חידש את אחד החידושים שמודפסים בספר, שנים אחרי זה דיבר עמו אחד על השטיקל הזה, אמר הרב זצ"ל לאחד מבניו תאמר לו היכן חידשתי את השיעור הזה, מה אנחנו ללומדים מזה, אנחנו לומדים מזה שגם במצב הנורא הזה הראש צריך להיות תפוס בתורה, בעמוק הסוגיות, זה תורה שלמדתי באף.

יש את השיעור הידוע של הרב זצ"ל על בגדר דין ארבע כוסות אם הוא דין כוס של ברכה או דין שתיה, אתם יודעים איפה הוא חידש את זה, הוא חידש את זה בשעת אפיית המצות, כשהוא עומד מול התנור ומשגיח על הכנסת והוצאת המצות מהתנור, בתוך כל עסק המצוה הזה, בתוך כל ההמולה הזו, שם היה הראש שלו תפוס בעומק גרדי דין ארבע כוסות, כי בכל מצב צריך הראש להיות תפוס בלימוד ושקוע בעומק הסוגיא.

הננו להודיע כי מידי יום נמסרים שיעורים שיחות ושיעורי חומש בקו שיעורי הרב במס' 033069951

ניתו להכל את השיעור במייל: 5703353@gmail.com

מצוה עג

להתנדות לפני ה' מכל חטא שיעשה האדם

בשעת הקרבן ושלא בשעת הקרבן

שנאמר והתודו את חטאתם אשר עשו

המצוה להתנדות

ענין התשובה והיודי נאמר בתורה בפסוק "איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם למעול מעל בה' ואשמה הנפש ההיא. והתודו את חטאתם אשר עשו" (במדבר ה-ו). בלשון הרמב"ם (בס"מ וברי"ש הל' תשובה) מופיעה המצוה כמצות וידוי, וז"ל "כל מצות שבתורה בין עשה בין לא תעשה אם עבר אדם על אחת מהן בין בזדון בין בשגגה כשיעשה תשובה וישוב מחטאו חייב להתנדות לפני הקל ברוך הוא... כיצד מתנדין אומר אנה השם חטאתי עויתי פשעתי לפניך ועשיתי כך וכך, והרי נחמתי ובושתי במעשי ולעולם איני חוזר לדבר זה, וזהו עיקרו של וידוי, וכל המרבה להתנדות ומאריך בענין זה הרי זה משובח". מבואר בדברי הרמב"ם דכאשר האדם שב בתשובה עליו להתנדות, אך לא נאמרה מצוה מיוחדת על עצם התשובה.

עבר על מצות עשה ועשה תשובה, לא זז משם עד שמוחלין לו". ולכאוף יש לחלק בפשיטות דמי ששב, אע"פ שאינו רשע ואין קרבנו זבח רשעים תועבה, מ"מ זקוק הוא לכפרה, וי"ל בפשיטות דמיירי בשלא התוודה וזקוק לכפרה ולכך נאמר דהשעיר המשתלח מכפר על חייבי עשה, וא"כ קשה מפני מה לא חילקה הגמ' כן.

כה"ג אי' בזבחים (ז) לגבי קרבן עולה, דאמר רבא "עולה דורון היא" [פירש"י "אינה באה לכפר על עשה כפרה ממש, אלא אחר שכפרה התשובה על העשה היא באה להקבלת פנים וכו'"] ומקשה הגמ' "היכי דמי, אי דליכא תשובה, זבח רשעים תועבה, ואי דאיכא תשובה, התניא עבר על מצות עשה ושב, לא זז משם עד שמוחלים לו", וה"נ יש לחלק כנ"ל דאע"פ שעשה תשובה ואינו רשע מ"מ זקוק לכפרה ולוידוי וי"ל דלכך יש לו להקריב עולה ולהתכפר ואצ"ל שהעולה היא דורון.

ומדלא נאמר בב' המקומות חילוק זה, בהכרח שאין היודי מעכב את הכפרה, וצ"ב מה דתלה הרמב"ם את הכפרה בוידוי.

עוד יש לשאול, דברמב"ם יש סתירה מיניה וביה, דבמנין המצוות שבתחילת הל' תשובה כתב דהמצוה היא שישוב החוטא מחטאו לפני ה' ויתודה, ובהלכות כתב שהמצוה היא וידוי - "כשיעשה תשובה וישוב מחטאו חייב להתנדות לפני הקל ברוך הוא".

חידוי חלק מהתשובה - בדברי הראשונים

הרמב"ן בפרשת נצבים (דברים לא) פירש דקרא דכתיב "כי המצוה הזאת" קאי על מצות התשובה, ומאי דכתיב "בפיך ובלבבך לעשותו" בא לומר שחייב להתנדות את עווננו בפיו.

ביראים (ס"ח תמא) כתב שמצות התשובה היא "לכפר את החטא בתחנונים וקרבן... שבשעה שיביא קרבן יתוודה ויתחנן שימחול לו יוצרנו".

בקריית ספר (רי"ש הל' תשובה) כתב "התשובה והיודי מצוה אחד היא שאין וידוי בלי תשובה, כי מי שמתודה ואינו גומר בלבו לשוב מחטאתו הוא כטובל ושרץ בידו, והיודי הוא גמר התשובה אף על גב דמשהרהר תשובה בלבו נקרא צדיק גמור, אפילו הכי לא הוי תשובה מצוה בפני עצמה אלא עם היודי שהוא גמר התשובה". ולכאוף מדוע היודי הוא חלק מהתשובה או גמר התשובה, והרי עצם התשובה היא בלב והיודי בא לכפרה.

ועוד יש לשאול, היאך יתכן לומר שהיודי הוא חלק מהתשובה, שהרי כתב הרמב"ם (שם ה"ב) "שעיר המשתלח לפי שהוא כפרה על כל ישראל, כהן גדול מתודה עליו על לשון כל ישראל, שנאמר והתודה עליו את כל עונות בני ישראל", ואם וידוי הוא חלק מהתשובה, היאך יתכן שהכהן פועל את התשובה עבור כל ישראל.

מקור חיוב וידוי לחייבי נחשיו בי"ד

בעצם דברי הרמב"ם שהיודי מעכב בכפרה, מקורו במשנה בסנהדרין (מג) "היה רחוק מבית הסקילה כעשר אמות, אומרים לו התוודה, שכן

במנחת חינוך (מצוה ססד) למד כן בדברי הרמב"ם והביא ראיה לדבריו מדברי המכילתא שהביא בחינוך "מנין אף בגליות, דכתיב (ויקרא כו מ) והתודו את עונם ואת עון אבותם, כלומר עון אבותם שחטאו וגורשו מן הארץ", והנה אם המצוה מחייבת לשוב בתשובה, פשיטא דכל חוטא צריך לשוב בתשובה ואין נפק"מ אם הוא בארץ או בחו"ל, ואין צריך דרשא מיוחדת לחיוב תשובה בחו"ל. ואת"ל דצריך קרא, הלא נשנתה פרשת התשובה כמה פעמים בתורה - בפרשת נצבים "ושבת עד ה' אלוקיך ושמעת בקולו ככל אשר אנכי מצוך היום... ושב ה' אלוקיך את שבותך וריחמך" (דברים ל ב-ג) וכן בפרשת ואתחנן "בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושב עד ה' אלוקיך ושמעת בקולו" (דברים ל). א"כ בע"כ שהמצוה האמורה כאן היא מצות היודי ונתחדש דאף בחו"ל נוהגת המצוה.

כמה קושיות על הרמב"ם

והקשה המנחת חינוך דנתפרש בלשון הרמב"ם דמצות היודי נוהגת אף בעת שמביא האדם את כפרתו, והיודי מעכב את הכפרה. וז"ל הרמב"ם "וכן בעלי חטאות ואשמות בעת שמביאין קרבנותיהן על שגגתן או על זדונן אין מתכפר להן בקרבנם עד שיעשו תשובה, ויתודו וידוי דברים... וכן כל מחוייבי מיתות בית דין ומחוייבי מלקות אין מתכפר להן במיתתן או בלקייתן עד שיעשו תשובה ויתודו, וכן החובל בחבירו והמזיק ממונו אף על פי ששילם לו מה שהוא חייב לו אינו מתכפר עד שיתודה וישוב מלעשות כזה לעולם שנאמר מכל חטאות האדם". ולכאוף סתירה מפורשת לכך מהא דהאומר לאישה הרי את מקודשת על מנת שאני צדיק, אפילו רשע גמור מקודשת, שמא הרהר תשובה בדעתו (קידושין מט:). מבואר בזה דמי ששב בתשובה נחשב לצדיק גמור ואף אם לא התוודה בפה¹, ובהכרח שהם ב' נושאים נפרדים - ע"י תשובה בלב האדם נחשב צדיק, ומאידך לכפרה על החטא צריך גם וידוי.

מצד שני, הגמ' בסוף פ"ק דשבועות (יב) דנה בשעיר המשתלח שמכפר על חייבי עשה, באיזה אופן הוא מכפר - "האי עשה היכי דמי, אי דלא עבד תשובה, זבח רשעים תועבה, אי דעבד תשובה, כל יומא נמי, דתניא

¹ במנחת חינוך נקט דוידוי הוא בפה וכמשמעות לשון הרמב"ם, אכן הפמ"ג (פתיחה כוללת ח"ג) נסתפק אם וידוי הוא דווקא בפה.

דרך כל המומתין מתוודין... שכן מצינו בעכך, שאמר לו יהושע בני שים נא כבוד לה' אלוקי ישראל ותן לו תודה". ואילו לגבי חייבי מלקיות כתב הריטב"א (יומא לו: ב) דהמקור שהם טעונים וידוי הוא מסברא כשם שחייבי מיתות טעונים וידוי. כעין כתב בביאור הגר"א (או"ח תרו ז) דיש ללמוד דחייבי מלקיות מתוודים מהא דא"י בגמ' (סנהדרין י: ב) דמלקות במקום מיתה עומדת. ויש להבין דאם כל כפרה מצריכה וידוי מאי שנא מלקות ממיתה, ומדוע פשיטא דחייבי מיתות מתוודים יותר מחייבי מלקיות.

עוד יש להבין בעצם מצות הוידוי, כיצד הוא פועל ומכפר. בגמ' (יומא פו: ב) נחלקו תנאים על עבירות שהתודה עליהם ביוה"כ, אם חוזר ומתוודה עליהם ביו"כ אחר כמשנ"א "חטאתי נגדי תמיד" (תהילים נא ה) או שאין חוזר ומתוודה עליהם. ולכאן יש לשאול מ"ט דמ"ד דחוזר ומתוודה, והא כבר שב מחטאו והתוודה ונתכפר לו, ומה תועלת בחזרת הוידוי. וה"נ יש לשאול על כל וידויים הנהגים ביוה"כ, שחוזרים ומתוודים ל' פעמים את כל נוסח הוידוי, דלכאן בוידוי הראשון כבר שב האדם בתשובה ונתכפר לו, דאל"ה חשוב כטובל ושרץ בידו ולא הועיל כלום בוידויו, וא"כ מה הענין בחזרה על נוסח הוידוי שוב ושוב.

התשובה והוידוי מכפרים אף בלא עונש

שנינו בנזיר (ו ד) דהנזיר שהתרו בו 'אל תשתה אל תשתה' חייב מלקות על כל התראה והתראה. ובפיה"מ כתב דהתייח בחייבי מלקיות דאפשר שילקו אותו כמה פעמים, אולם חייבי מיתות ב"י כ"כ צדק מתכפרים על כל חטא וחטא, הא מומתין פעם אחת בלבד. ומפרש דהיות שהתוודה כשהומת נתכפרו לו כולם, ואין כפרתו ע"י העונש אלא ע"י הוידוי והתשובה. וכוונת דבריו דבכל חייבי מיתות יש שני חלקים - העונש שבי"ד מחויבים לענשו והכפרה שעל הנידון לפעול ולעשות תשובה עמ' שיתכפר. שני החיובים הללו אינם שייכים זה לזה, דמש"כ הרמב"ם דחייבי עונשי בבי"ד מחויבים להתוודות, אינו מעכב את העונש. דבין אם הנידון מתוודה בין אם לאו, בי"ד מענישים אותו, דאל"ה כל המחויבים עונשי בבי"ד ימלטו מעונשם כשימנעו מלהתוודות. וכמו כן מובא בגמ' (סנהדרין מד: ויעו"ש ברש"י כל המעשה בבנו של שמעון בן שטח) "מעשה באדם אחד שיצא ליהרג, אמר אם יש בי עון זה לא תהא מיתתי כפרה לכל עונותי, ואם אין בי עון זה, תהא מיתתי כפרה לכל עונותי... והעדים לא תהא להם מחילה לעולם" הרי שבי"ד באו להורגו אף שלא היה מודה בדבר. ולא זו בלבד אלא לדעת הרמב"ן (השגות לסה"מ שורש יד) המצוה להמית את חייבי מיתות בבי"ד היא מצד 'זבערת הרע מקרבך', ואין העונש שייך כלל לכפרה של הנידון.

מצד שני מבואר שהמיתה מכפרת, אך הכפרה מגיעה רק עם הוידוי, ולכן סבר הרמב"ם שמי שנתחייב כמה מיתות, מתוודה ומתכפרים לו כולם אף שמת מיתה אחת, דהכפרה תלויה בתשובה ובידוי. אמנם אפשר שרק עבירות שחייבים עליהם עונש מיתה שהיא חמורה מצריכים תשובה, אבל חייבי מלקיות יתכן שעצם העונש מכפר וא"צ לוידוי ותשובה כדי להתכפר, ע"ז כתב הריטב"א וכן למד הגר"א שכשם שבחייבי מיתות יש חיוב נפרד להתוודות ע"מ להתכפר כך בחייבי מלקיות צריך וידוי.

הוידוי גמר התשובה

ועדיין צ"ב דהתשובה עומדת לעצמה בלא וידוי ומה נוסף בוידוי. ולבאר כל זה יש לדקדק בלשון הרמב"ם שכתב (סוף ה"א) דאינו מתכפר עד

² ויל"ע מפני מה בנוסח הוידוי לא מוזכר כלל ענין הקבלה לעתיד שהוא חלק ממעשה התשובה, וצריך הסבר.

המקור לשיעור פדיון הבן

קח את הלויים תחת כל בכור בבני ישראל ואת בהמת

הלויים תחת בהמתם והיו לי הלויים אני ה' (ג, מה).

יש מכחישים אמרו מזה נלמוד, כי פדיון כל בכור

חמשת שקלים. ואינה ראייה, כי זאת מצוה בפני

עצמה, והאמת דברי קבלה (אבן עזרא).

דברי האבן עזרא הללו, לכאורה הם כתב חידה, שהביא שיש שרצו ללמוד מהפרשה שלנו שפדיון הבן הוא בחמשה שקלים, שכך נאמר בפדויי השלושה ושבעים ומאתיים "ולקחת חמשת חמשת שקלים לגולגולת", ודחה דבריהם שכאן זה היה הוראת שעה, והאמת שמקור הדבר שפדיון הבן הוא בחמשה שקלים הוא מדברי קבלה. ודבריו תמוהים, שהרי מצוות פדיון הבן כתובה בתורה כמה פעמים, והמקור ששיעור הפדיון הוא בחמשה שקלים הוא מפסוק מפורש בסוף פרשת קורח (במדבר יח, טז) בפרשה של מתנות כהונה "ופדויו מבן חודש תפדה בערכך כסף חמשת שקלים בשקל הקודש עשרים גרה הוא", ומדוע סברו אחרים ללמוד דין זה מהפרשה שלנו, ומפני מה הוצרך האבן עזרא לומר שאנחנו נסמכים בכך על קבלת חז"ל ולא הביא שהוא מקרא מפורש.

ונראה שביאור דבריו מדויק בדקדוק לשונו שכתב: יש מכחישים אמרו מזה נלמוד כי פדיון כל בכור חמשת שקלים, ובהוספת התיבה 'כל' דקדק לומר שהיה מקום לחלק בין הבכורות ועל כך באו דבריו כאן.

וביאור הענין הוא, שבשבת האחרונה בפרשת בחקותי קראנו את פרשת ערכין ושם מבואר שיש כמה שיעורים, מבן עשרים שנה ועד בן ששים שנה והיה ערכך חמשים שקל כסף בשקל הקודש, ומבן חמש שנים ועד בן עשרים שנה והיה ערכך הזכר עשרים שקל, ואם מבן חודש ועד בן עשרים שנה והיה ערכך הזכר חמשה שקלים כסף, ומבן ששים שנה ומעלה והיה ערכך חמשה עשר שקל. והנה בפרשת פדיון הבן הנזכר בפרשת קורח נאמר "ופדויו מבן חודש תפדה בערכך כסף חמשת שקלים בשקל הקודש", והיה מקום לבאר שהלשון 'בערכך כסף' בא ללמדנו ששיעור פדיון הבן הוא כפי

השיעור של דיני ערכין, וזהו הטעם שבפדיון הבן שעושים כשהתינוק בן חודש ימים שיעור בחמשה שקלים, שאף בדיני ערכין לתינוק בן חודש ערכו הוא חמשה שקלים, ולפי זה יצא שאם יהודי בא מרוסיה, ועושה פדיון הבן בגיל ארבעים, הוא יצטרך לתת בפדיונו חמשים שקלים, שמגיל עשרים שנה ועד ששים שנה שיעור הערכין קופץ.

ולכך נזקק האבן עזרא לבאר, מי אמר שפדיון כל בכור הוא בחמשה שקלים, איך אני יודע שכל הבכורים בכל הגילאים שיעור פדיונם אחיד, שהרי בפרשת קרח כתוב "ופדויו מבן חודש תפדה". ועל כך אומר האבן עזרא שיש מכחישים שלומדים את זה מהפרשה שלנו, שפה היו מאתים שבעים ושלושה בכורים בכל הגילאים, וכולם נתנו רק חמשה שקלים, ומזה נלמד כי פדיון כל בכור חמשה שקלים. והאבן עזרא דחה דבריהם שאינה ראייה, שכאן זה היה מצוה בפני עצמה, זה הוראת שעה, והאמת דברי קבלה, שקבלת חז"ל הוא ששיעור פדיון הבן אינו תלוי בשיעור ערכין אלא כל בכור בכל גיל שיעור פדיונו הוא בחמשה שקלים.

מנין שחלקו מחצה לאהרן ומחצה לבניו

ונתת הכסף לאהרן ולבניו (ג, מח).

כאשר צוה ה' את משה, נתן מחצה לאהרן ומחצה לבניו, כשם שאמר לו הקדוש ברוך הוא "ונתת הכסף

לאהרן ולבניו" שקול אהרן כנגד בניו (במדבר רבה ד, יא).

מבואר במדרש שחלוקת כסף הפדיון היתה מחצה לאהרן ומחצה לבניו, וכן אמרו בגמרא (בבא בתרא קמג, א) לענין לחם הפנים שנאמר (ויקרא כד, ט) "והיתה לאהרן ולבניו", רבי אומר: מחצה לאהרן ומחצה לבניו. ולכאורה צריך ביאור מנלן שכך היתה החלוקה מחצה לאהרן ומחצה לבניו, ולא נחלקו בהם בשווה שליש שליש שליש?

ועל דרך הפשט, אפשר לבאר שחז"ל ידעו את זה מדקדוק הלשון, שאם החלוקה היתה שליש שליש שליש, היה

שקל לארבעים ותשע שנים, וכפי שניו הוא נותן את פדיונו, וכיון שצריך לחלק את השקל כתוב שהקל הוא עשרים גרה. אבל בשלושים של עבד ובערכין לא כתוב עשרים גרה מפני שבהם השקלים נשארים שלמים, ולכן לא כתוב.

והנה בפרשה שלנו נאמר (פסוק מז): ולקחת חמשת חמשת שקלים לגלגלת בשקל הקודש תקח עשרים גרה השקל, ומכך שאמרה תורה עשרים גרה השקל מבואר שהשקלים כאן מתחלקים ולא נשארים שלמים. וכמה היה סך כל השקלים שגבו מבכורי בני ישראל? מבואר בתורה בפירוש אלף שלש מאות ששים וחמש, כיון שגבו ממאתים שבעים ושלוש בכורי ישראל חמשה שקלים, שזה ביחד אלף שלש מאות ששים וחמש, ואם מחלקים שיעור זה לשלוש זה מתחלק בצורה שווה ולא צריך לפרוט את אחד השקלים, שכל אחד מקבל ארבע מאות חמישים וחמש שקלים, ואם כן מדוע אמרה התורה עשרים גרה השקל, אבל אם מחלקים את זה לשתיים זה לא מתחלק בשווה, שזה יוצא שש מאות שמונים ושתיים וחצי, ושקל אחד צריך לחצות, ומכך שהתורה כתבה פה עשרים גרה השקל מכאן נלמד שחלוקת כסף הפדיון היה מחצה לאהרן ומחצה לבניו, והיו צריכים לפרוט את השקל אבל אם היו נחלקים שליש שליש שליש לא היו צריכים לפרוט את השקל ולא היו כותבים עשרים גרה השקל. חשבון יפה שאומר המשך חכמה.

צריך להיות כתוב 'ונתת הכסף לאהרן ובניו', שכולם שווים והחלוקה אחת היא בין אהרן ובניו, ומכך שהוסיפה תורה את האות למ"ד ואמרה "לאהרן ולבניו", משמע שיש כאן שתי נתינות אחת לאהרן ואחת לבניו, ומכאן למדו שהיה מחצה לאהרן ומחצה לבניו.

והמשך חכמה מבאר באופן אחר, הוא אומר חשבון נפלא, כשנעבור בכל התורה כולה כשנאמר שיעור של שקלים, יש מקומות שהתורה אומרת לנו שהשקל הוא עשרים גרה, ויש מקומות שהתורה לא מזכירה את זה, ומה הכלל? מתי התורה מפרטת ומבאר כמה הוא השקל ומתי היא סותמת?

אומר המשך חכמה, נבדוק בכל התורה כולה, במקום שפורטים את השקל והוא לא שלם, התורה מפרטת עשרים גרה השקל, מפני שצריך להגיד לנו ממה הוא מורכב כיון שפורטים אותו, ובמקום שהשקל שלם לא מוזכר עשרים גרה השקל. באלו מקומות מוזכר עשרים גרה? במחצית השקל, ששם פורטים את השקל לחצי, וצריך לדעת ממה הוא מורכב לכן כתוב עשרים גרה השקל. שדה אחוזה, מקדיש שדה אחוזה שכתוב בתורה את דין פדיונו, ששיעורו הוא חמישים שקל כשהקדישו בשנת היובל שההקדש היה לארבעים ותשע שנה, ואם אחר היובל יקדיש שדהו מחשבים על פי השנים הנותרות, וצריך לחלק את החמישים

לתרומות להוצאת הגליון

ניתן לפנות לפל': 052.7683029

מצטרפים חדשים בלבד בדוא"ל:

N0527683029@GMAIL.COM

מתוקים מדבש

נטפי לקח מפרשיות השבוע
מאת הגאון רבי **יעקב ישראל הכהן בייפוס** שליט"א
בעל מחבר "ילקוט לקח טוב"

"שלמדתי תורה ונתרוממתי"

"אי לאו האי יומא דקגרים, כמה יוסף איכא בשוקא" (=אם לא יום זה של קבלת התורה, כמה יוסף יש בשוק, ואלמלא שלמדתי תורה אף אני הייתי כמותם). דברים אלה שאמר רב יוסף לבני ביתו כנימוק לבקשתו להכין עבורו לחג השבועות עגלה משולשת (מובא בפסחים סח:), יכולים להיות מעין "פזמון" של חג השבועות, ולשירת חייו של כל בן תורה.

הדברים מקבלים דרגה נוספת של עוצמה, לאור דברי רש"י שם: "אי לאו האי יומא - שלמדתי תורה ונתרוממתי, הרי אנשים הרבה בשוק ששמן יוסף ומה ביני לבינם?!" הדגש כאן הוא על "ונתרוממתי". אין ספק שרוממותו של רב יוסף היתה גדולה לאין שיעור. אך דא עקא כיון שאין שיעור בדבר זה, הרי כל מי שיש לו שייכות ללימוד התורה הקדושה, מגיע למדרגה מסויימת של "ונתרוממתי".

רוממות זו המוענקת לנו על ידי לימוד התורה, הינה בעלת חשיבות יתירה. וניתן לומר שהיא נמנית על אֲשִׁיּוֹת היסוד של דרך החיים אשר הותוותה לנו על ידי בורא העולם. במקומות רבים מזכירים לנו את הצורך לחוש את היותנו מרוממים מכל עם. בתפילות החגים אנו פותחים את חלק התפילה המיוחד לחג, ב"אתה בחרתנו מכל העמים ורוממתנו מכל הלשונות", בקידוש של ימים טובים אנו פותחים גם כן ב"אשר בחר בנו מכל עם ורוממנו מכל לשון". פותחים בציון העובדה שה' בחר בנו מכל העמים, וזה השער לרוממות אשר לה זכינו ע"י תורתנו. שכן אין לתאר במלים, את גודל הזכות לה זכינו, שה' בחר בנו, והעלה אותנו על הדרך לרוממות.

כך גם מידי יום אנו מוצאים את הדגשת בחירת עם ישראל מכל העמים, בכמה מקומות בתפילה. תחילה בנוסח של ברכת התורה בברכה העיקרית שהיא מדאורייתא "אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו". כך גם בברכת "אהבה רבה" לפני קריאת שמע אנו אומרים "ובנו בחרת מכל עם ולשון". ובסוף התפילה בקדושה דסידרא: "ברוך הוא אלוקינו שבראנו לכבודו והבדילנו מן התועים ונתן לנו תורת אמת".

יש להבין מדוע אנו מרבים להדגיש זאת? בלי לערער על חשיבותה של מציאות נפלאה ומרוממת זו, מבקשים אנו להבין, האם לא היה די בציון העובדה שקיבלנו את התורה? או במלים אחרות: מה נדרש מאתנו להפיק מזה שנבחרנו מכל עם, ושעל ידי התורה אנו מרוממים מכל לשון?

הג"ר דוד הקשר זצ"ל עמד על מדוכה זו בספרו "שירת דוד", והוא מנחה אותנו לעבר ידיעה חשובה ויסודית אשר נוכל להפיק ממנה תועלת רבה בכל עת ובכל שעה!

האדם בטבעו הינו מעורב בין הבריות, ויש לו נטייה שלא להיות שונה מהן. וכלשון הרמב"ם בהלכות דעות (ו, א): "דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחרי רעיו וחבריו, נוהג כמנהג אנשי מדינתו". טבע זה עומד בניגוד גמור לדרישות התורה מעם מקבלי התורה, כי בקיום תורה ומצוות כל

אדם צריך לְמַצוֹת את עצמו, דהיינו להוציא מהכח אל הפועל את כל כוחותיו לעבודת ה', ולעלות כפי יכולתו העצמית. ואם יגביל את עצמו שלא להיות שונה מאחרים, הרי לא ימלא את חובתו להתעלות כפי יכולתו העצמית.

לכן כל מי שהולך בדרך התורה, חייב להתאים את עצמו אך ורק ליכולת האישית שלו, ולשאוף להגיע לחלקו בתורה ובעבודה ובמילוי יעדו אשר עברו בא לעולם. ואם הסביבה תשפיע עליו לא להיות שונה ממנה ולו רק במקצת, הוא כבר לא יוכל להגיע אל המדרגה האמיתית שלו בתורה ובמעשים, דבר הנמדד אך ורק בהתאם ל"כלים" העצמיים שלו!

על כן בראש ובראשונה עלינו לתחום תחום ברור ולהקים מחיצה גבוהה בינינו לבין אומות העולם. עלינו לשנן לעצמנו השכם והערב שזכינו להיבחר ע"י ריבון העולמים, ולהיות עם קרובו וחבל נחלתו. וכשם שדומם, צומח וחי אינם מהוים בשם אופן גורם הראוי לחיקוי על ידינו, כך גם הסוג הרביעי - "מדבר", כשם שלא יעלה על דעתו של כל בר דעת להידמות באורח חייו לבעלי החיים, הוא הדין לגבי תפיסת החיים של הגויים ושל אחינו התועים הנמשכים בדעותיהם ובמעשיהם אחרי אנשי העולם הגדול. ובפרט בדורות האחרונים, כאשר העולם הפך להיות "כפר קטן", המושג "נוהג כאנשי מדינתו" התרחב עד מאד. במגמה לבטל את כח ההשפעה של אורחות חיים נלוזות עלינו, שיבצו מתקני התפילות את החזרה החוזרת ונשנית של "אתה בחרתנו מכל העמים". כדי שנחזור ונשנן לעצמנו בכל יום, במועדים, ובמיוחד בחג השבועות, ששפר עלינו גורלנו ואושרנו להיות העם הנבחר ע"י הקב"ה. וככל שנשריש הכרה זו בנפשנו נרחיק מאתנו את הפיתוי להלך בשדות זרים ולאמץ לעצמנו הליכות שאינן הליכות עולם. ואז נפלט את דרכנו, בנתיב המיוחד לכל אחד לפי כוחותיו.

רעיון זה של ההכרה בעליונות העצומה של העם הנבחר מול שיפלות הגויים, מונח גם ביסודה של תפילת "עלינו לשבח". תפילה זו נתחברה ע"י יהושע בן נון, מיד אחרי שחצו בני ישראל את הירדן באו אל נחלתם נחלת אבות. העם אשר שכן במדבר במשך ארבעים שנה מוקף בענני כבוד, ועמוד הענן הלך לפניו יומם ועמוד האש בלילה. אכלו לחם אבירים שירד בכל בוקר מן השמים, שתו מבארה של מרים אשר ליווה אותם במשך כל זמן הליכתם במדבר הצחיח. עם זה עומד עתה בשערי הארץ, ורואה לנגד עיניו את גויי הארצות ואת משפחות האדמה, המשתחווים להבל ולריק ומתפללים אל אל לא יושיע.

כמו מאליה נמלטת מפיהם ההכרה באשרינו הגדול, הטמונה במילים "עלינו לשבח לאדון הכל", על שבחר בנו והקריבנו אליו ורוממנו מכל לשון, ולא שם חלקנו כהם וגורלנו ככל המונם. ואנו בעקבותיהם חוזרים ומשננים זאת בכל יום שלוש פעמים, ובהזדמנויות נעלות נוספות, כגון במוסף דראש השנה, בברית מילה, אחרי קבלת פני השכינה בקידוש לבנה ועוד.

בחציה השני של תפילה זו, אנו מביעים השתוקקות לחיסולם המלא של אורחות חיים המנוגדים לחיי תורה. אנו מקוים לראות רק את "תפארת עוזך", כך שלא נתפתה חלילה לרעות בשדות זרים ונהיה עבדי ה' נאמנים.

זו יכולה להיות הכנה טובה לקבלת התורה, לחדש ולהעמיק את ההכרה ברוממות אשר נפלה בחלקנו ע"י שנבחרנו מכל העמים וניתנה לנו התורה. בכך נקיף את עצמנו בחומות גבוהות ובצורות, אשר יגינינו עלינו וישמרו עלינו מכל פגע הנישא על כנפי הרוחות הרעות הנושבות בעולם.

כך נתקרב יותר ויותר להרגשה המרוממת של ר' יוסף, ונאמר גם אנו בפה מלא: "אי לאו האי יומא דקגרים, כמה יוסף איכא בשוקא". כאשר "יוסף" זה אנו בעצמנו. עד שיכיר כל אחד מאתנו בהכרה פנימית ואמיתית - "שלמדתי תורה והתרוממתי".

ועם הכרה זו נמשיך ונתעלה ונתרומם, ונחדיר ונשריש אורה זו בבתינו, עד אשר כל הנלוים אלינו בבית ומחוצה לו יכירו וידעו בתוככי נפשם - "שלמדתי תורה ונתרוממתי".

הלא כה דברי כאש נאום ה'

תורה כלל ישראל למדו לאכול לחם אחר ולשתות מים אחרים, כל סדר המחיה והכלכלה וצורת הקיום שלהם כעם עומדים על קרבת ה' בשונה מכל שאר האומות. על יסוד הביטחון בהקב"ה ניתנה להם התורה, כמו שקראנו בהפטרה "ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו. והיה כעץ שתול על מים ועל יובל ישלח שרשיו ולא יראה כי יבוא חום והיה עלהו רענן ובשנת בצורת לא ידאג ולא ימיש מעשות פרי" (ירמיה יז ז-ח) ובמקביל לזה נאמר בתהילים (א ג-ב) "אשרי האיש... כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יגה יומם ולילה. והיה כעץ שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעיתו ועלהו לא יבול וכל אשר יעשה יצליח". ולמדנו בדברי הגר"א (אד"א דברים לב כ) שקבלת התורה תלויה בביטחון, ומהות הביטחון נאמר בפסוק "וצדיק באמונתו יחיה" (חבקוק ב ד) הצדיק מחבר את האמונה והביטחון לנקודת החיים שלו.

תכלית ימי ספירת העומר

בזה מובן התפקיד הגדול של ספירת העומר. אם כלל ישראל צריכים לקבל מצוות וחוקים ולקיימם, יכולים היו לקבל את אותם מצוות בלי הכנת מ"ט ימים. אך תקופת ההכנה שקודם מתן תורה קידמה את כלל ישראל באופן מיוחד שבו ועל ידו יוכלו לקלוט את יציאת מצרים ואת ההנהגה של הקב"ה עימם. ע"י יציאת מצרים וההנהגה המיוחדת של הקב"ה עם ישראל במדבר, כלל ישראל יכולים לתת אמון בהקב"ה, כמו שנאמר בתורה בתשובת הבן החכם "ויצונו ה' לעשות את כל החוקים האלה ליראה את ה' אלוקינו לטוב לנו כל הימים לחיותנו כהיום הזה" (דברים ו כד). האב שעונה לבנו לוקח את הידיעה הבהירה שכל החוקים של הקב"ה ויראתו הם לטוב לנו כל הימים ולחיותנו כהיום הזה, מתוך ההכרה והראיה של "עבדים היינו לפרעה במצרים ויוציאנו ה' אלוקינו ממצרים ביד חזקה" (שם פס' כא). הקב"ה לקח אותנו והעמיד אותנו על סדר חיים אחר ונתקיים בנו - "בעבור אבותינו שבטחו בך ותלמדם חוקי חיים", בכדי שנקבל ונקלוט את התורה כמצורפת לכל קומת החיים שלנו.

[והזכרנו בעבר שההכנה הנכונה לקבלת התורה מתקיימת אצלנו באופן מיוחד, בגילוי מה שדרשו חז"ל "למיימינים בה סמא דחיי, למשמאילים בה סמא

ההבדל בין שבע מצוות בני נח לתרי"ג מצוות

נקדים כמה דברים שדוברו בעבר.

יש שאלת יסוד בענין החלת התורה בעולם. מהו הנושא העיקרי של התורה - האם הקב"ה נתן תורה לישראל שעל ידה הם יודעים ולומדים את ההוראות של הקב"ה כיצד לנהוג ולעשות, שהרי 'תורה' מלשון הוראה, וישראל מקיימים את אותם הוראות מעשיות. או שמא התורה ניתנה לישראל באופן אחר. הרחבנו (בשיעור על ההבדל שבין ישראל לאומות העולם) שהתורה לא ניתנה לישראל בדומה לשבע מצוות בני נח שנמסרו לבני אדם. שבע מצוות בני נח הם הוראות היאך לנהוג באופן ישר ע"מ שלא להרוס ולא לקלקל את העולם [כעין הוראות יצרן], ואילו התורה ניתנה באופן המיוחד שהיא מהות הקשר של כלל ישראל עם הקב"ה, וכלל ישראל מעמידים את החיים שלהם על הקשר הזה ואומרים "כי הם חיינו ואורך ימינו ובהם נהגה יומם ולילה". ונתבאר שהחילוק בין תרי"ג מצוות לז' מצוות אינו חילוק כמותי שהקב"ה הוסיף לכלל ישראל עוד תר"ו מצוות על השבע הראשונות, אלא המצוות עומדות במנין של רמ"ח מצוות עשה ושס"ה מצוות לא תעשה, כנגד רמ"ח איברים ושס"ה ימות החמה כדאי בבבלי (מכות כג) או כנגד רמ"ח איברים ושס"ה גידים כמש"כ בזוה"ק, והם סדרי חיים אחרים שקובעים את המציאות ומעמידים אותה על הסדר הנכון שלה.

המציאות הוכיחה שהאדם שחי כאן בעולם כאזרח שומר חוק, שמוטל עליו ז' מצוות בני נח כשל בתפקידו, האדם לא מצליח לשמור על חוקים שמחוץ לחיים שלו המורים לו כיצד לחיות, כמו שאמרו בגמ' "עמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים, מאי ראה ראה ז' מצוות שקבלו עליהן בני נח ולא קיימום, כיון שלא קיימום עמד והתירן להן וכו'" (ע"ז ב: ב"ק לה). אולם כלל ישראל החלו לקבל תורה בהעמדת תשתית החיים על הבטחון בהקב"ה וקבלת החוקים של הקב"ה כחוקי חיים "בעבור אבותינו שבטחו בך ותלמדם חוקי חיים לעשות רצונך בלבב שלם".

כל מהלך החיים של כלל ישראל עומד על הקשר עם הקב"ה כמשנ"א - "ויענך וירעבך ויאכילך את המן אשר לא ידעת ולא ידעון אבותיך" (דברים ח ג), עוד קודם מתן

דמותא" (שבת פח:). מצד אחד עומדים תלמידי רבי עקיבא ומצד שני עומד רבי שמעון בר יוחאי מן התלמידים המאוחרים יותר. אם דבקים בתורה בצורה נכונה היא סם החיים, ואם חלילה לא לומדים אותה כראוי ואינה חודרת אל מציאות החיים הרי היא נהפכת לסם המוות].

ענין האש היורדת בשעת עסק התורה

נתבונן בנקודה נפלאה שעסקו בה הקדמונים - הריקנאטי (פרשת ויחי) ובשערי אורה (ש"א), וכן ברמח"ל בדעת תבונות (אות קכו) מרחיב בה. הגמ' (ב"ב קלד.) מביאה "תנו רבנן שמונים תלמידים היו לו להלל הזקן... גדול שבכולן יונתן בן עוזיאל, קטן שבכולן רבן יוחנן בן זכאי. אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי, שלא הניח מקרא ומשנה, גמרא, הלכות ואגדות... אמרו עליו על יונתן בן עוזיאל, בשעה שיושב ועוסק בתורה כל עוף שפורח עליו נשרף". והדברים טעונים ביאור, דהגמ' מפרטת ומאריכה ברוחב ההיקף של ריב"ז שהיה קטן התלמידים שלמד את כל התורה כולה והיה שלם בידיעת כל חלקי התורה, והתוספת של גדול התלמידים היא שכל עוף הפורח מעליו נשרף, ויש להבין מה המשמעות של המעלה הגדולה של יונתן בן עוזיאל שיוורדת לו אש מן השמים בשעה שעוסק בתורה.

בביאור פשוטם של דברים, כתב בריקנאטי דבר נפלא שהוא יסוד מוסד במציאות התורה בישראל שכל חכמי ישראל עומדים עליו. מביא הריקנאטי מדרש (ויק"ר פר' טז ד) "בן עזאי היה יושב ודורש והאש מלהטת סביבותיו, אמרו ליה [הריקנאטי מביא דרבי עקיבא שאל לב"ע] שמא בסדרי מרכבה אתה עוסק, אמר להן לאו, אלא מחריז דברי תורה לנביאים ונביאים לכתובים ודברי תורה שמחין כיום נתינתן בסיני, עיקר נתינתן באש ניתנו הה"ד וההר בוער באש". וכע"ז הובא בתוס' (חגיגה טו.) מעשה בר"א ורבי יהושע שבאו למשתה אבויה אביו של אלישע, וישבו ונתעסקו בדברי תורה עד שירדה אש מן השמים והקיפה אותן, אמר להם אבויה, וכי באתם לשרוף ביתי, אמרו לו ח"ו, אלא יושבין היינו וחוזרין דברי תורה מתורה לנביאים ומנביאים לכתובים והיו הדברים שמחים כנתינתן מסיני, לא באש נתנו. ונראה פשט הדברים, דר"ע שאל שישנם דברי תורה שמצד האופי והתוכן שלהם עוסקים בענינים רמים שגורמים לאש שתירד מן השמים, כדוגמת העסק במעשה מרכבה שפועל שינויים ופעולות ניכרים בטבע כמובא בגמ' בחגיגה (ד:). כמה מעשים שבעת העסק במעשה מרכבה

ירדה אש מן השמים ונתקשרו השמים בעבים ונראתה הקשת בענן וכו'. נענה בן עזאי ואמר לו שלא עסק בענינים גבוהים אלא בדברי תורה נביאים וכתובים, והאש שליהטה סביבו היא מפני שעיקר נתינת התורה היתה באש. ועדיין צריך לידע מפני מה האש אינה מלהטת סביב כל החכמים. ומבאר הרמח"ל שזהו ההבדל בין הדורות הראשונים לדורות האחרונים - עד כמה התורה נוגעת לפנימיות בני האדם, ועד כמה התורה חודרת לנקודת החיים של האדם, שחי מצד ענין הנשמה שבקרבו. ויש חילוקים מעשיים רבים בין הלימוד של התורה 'מבחוץ' לבין לימוד התורה מצד פנימיות האדם.

והיו הדברים האלה על לבבך

רמח"ל בתחילת דרך עץ החיים מדמה את התורה לגחלת שיש בה אש והאש יוצאת רק כאשר האדם מלבה אותה בעת שעוסק בתורה¹. המשמעות של אותה האש מבוארת בדברי הקדמונים שהיא אש שאוכלת ומכלה את כל סדרי החיים החיצוניים שמקיפים את האדם, כמו שאמרו באדר"נ (פ"ב) "רבי חנניה סגן הכהנים אומר כל הנותן דברי תורה על לבו מבטלין ממנו הרהורין הרבה. הרהורי רעב. הרהורי שטות. הרהורי זנות. הרהורי יצר הרע וכו'", ככל שהתורה נוגעת לתוך עצמיות החיים של האדם כך בטלים כל שאר הדברים שתופסים מקום בחייו. וכאמור התורה אינה ריבוי של חוקים והוראות אלא היא מגדירה איך האדם רואה את החיים והוא חי במציאות החיים של התורה. לכן, השינוי בין בני אדם אינו תלוי בכמות הידיעות שלו אלא בעוצמת החיבור שלו אל דברי התורה כתורת החיים. אע"פ שבוודאי שיש לידיעת התורה השפעה עליו מחמת שהתורה בקרבו, מ"מ הכל תלוי איך הוא לוקח את הדברים אל ליבו. ונראה שזאת המצוה מדאורייתא שנאמרה בפסוק "והיו הדברים האלה אשר אנוכי מצוך היום על לבבך. ושיננתם לבניך ודברתם בם" (דברים ו-ז), היינו שקודם הלימוד עצמו יש לקחת ולכוון את הדברים אל הלב כמו שנאמר בכמה מקומות "שימו לבבכם לכל הדברים אשר אנוכי מעיד בכם היום" (שם לב מו) "ושמתם את דברי אלה על לבבכם" (שם יא יח) "כי קרוב אליך הדבר מאד בפיו ובלבבך לעשותו" (שם ל יד). והמכוון בנתינת הלב הוא לתת את כל הכוחות, את החיוניות והאכפתיות שיש במרחב המחיה של האדם, אל התורה.

זהו מה שאמר בן עזאי לרבי עקיבא, דיש לימודים שמצד התוכן שלהם עוסקים בסודות התורה, אין בהם ידיעת

בה, או תתלהב מכל אות שלהבת גדולה, ממולאה בכמה גוונים, הן הידיעות העומדות צפונות בתוך האות ההיא. וכבר פירשו זה בספר הזוהר על אליף ביי"ת. ואין הדבר משל, אלא עצמי כפשוטו ממש וכו'.

¹ ד"ל "כי כל מלותיה ואותיותיה כמו גחלת הן, אשר בהצית אותן כן כאשר הן, לא ייראו כי אם גחלים וגם כמעט עמומות. ומי שישתדל לעסוק

החייב והפטור האסור והמותר אלא נוגעים בפנימיות התורה, בידיעת ה', ובהם יש חיבור עמוק להקב"ה, אבל בן עזאי מגלה שעצם העסק בתורה וגם בלימוד תורה נביאים וכתובים, גמרא ומשנה, באופן הנכון שנותן את כל המציאות שלו לתורה, מחבר את פנימיות האדם והנשמה שלו אל התורה וזה מה שמביא אותו אל האש הגדולה [בן עזאי עצמו הוא הדוגמא לאופן ההתקשרות הזה שאמר על עצמו "ומה אעשה, שנפשי חשקה בתורה" (יבמות סג)]. לעומת זאת כמה שאנו מוחצנים בלימוד התורה ואילו סדר החיים שלנו עומד על ענינים אחרים, אנו מעמידים את עצמינו במקום אחר ואין זה המכוון בלימוד ובהתקשרות לתורה.²

כמו ההבדל בין יונתן בן עוזיאל לרבי יוחנן בן זכאי כך מצינו עוד בגמ' (ברכות כ.) ששאל רב פפא את אביי מפני מה אתרחיש ניסא לראשונים ואנן לא מתרחיש לן ניסא, והרי אנו יודעים הרבה יותר שטחים בש"ס, והשיב לו "קמאי הוו קא מסרי נפשיהו אקדושת השם, אנן לא מסרינן נפשינן אקדושת השם" ומסופר שם על רב אדא בר אהבה שראה כותית בשוק וסבר שהיא בת ישראל שלובשת בגד שאינו ראוי, וקם קרעיה מינה. והמכוון בזה שהם לקחו את התורה בכל הרצינות ובכל האכפתיות, והשיבו את מציאות התורה ללב יותר מהאחרונים ובזה גדלה מעלתם.

חידוש בהגדרת "עמל התורה"

לולא דמסתפינא אמינא שהמושג העיקרי של עמל התורה אינו תלוי רק בחריצות ובשקידה של הלומד, דלכאור' "עמל" היא מילה שלילית שמתארת קלקול ודחיה כמשנ"א "עמל ואוון" (תהילים צ.), ומאידך דורשת הגמ' בסנהדרין (סז): "אמר רבי אלעזר כל אדם לעמל נברא, שנאמר 'כי אדם לעמל יולד'... כשהוא אומר לא ימוש ספר התורה הזה מפין, הוי אומר לעמל תורה נברא". ונראה שכוונת הפסוק היא לאותם קמשונים וקוצים שממלאים את החיים של האדם, והעמל הגדול שיש בתורה הוא החיכוך שבין ההתהלכות של האדם כאיש העולם הזה שמתעניין בכל הסובב אותו ודברי תורה נדחקים ממרכז החיות ותשומת הלב שלו, לבין הצורך שדברי תורה יהיו בוערים לו מעצם מציאות החיים שלו. דוגמא לדבר הוא החקלאי שמגיע לקרקע מלאה קוצים ועליו לעמול להפוך אותה לשדה ראויה לזריעה, והקושי הגדול הוא לאו דווקא פיזי אלא ההתגברות על הניגוד

שהמציאות משדרת. כך גם נאמר על עמל התורה "אם בחוקותי תלכו" (ויקרא כו א) ההליכה ממקום אחד למקום אחר והחיכוך בין מציאות החיים הרגילה לבין החיים שבתוך עולמה של תורה, היא העמל העיקרי והקושי הגדול של החיבור לתורה. הגדרה זו נמצאת גם בלשון הזהב של החזו"א שהנטיה מפשוטם של החיים אל העומק של החיים, הוא קיום ה'ממית עצמו על התורה' של הלומד, ככל שהאדם לומד בנקודת חיבור יותר פנימית ויותר עמוקה מצד הנשמת חיים שבו, כך הוא מתקשר באמת לתורה. אין הכוונה לדברים ערטילאיים אלא ללימוד באופן של התקשרות ודבקות בהקב"ה בכל קומות הנפש, שמוציא אותו מהבוץ הסמיך הסובב את האדם ומבטל ממנו כל ההרהורים הבטלים המצויים בפשוטם של החיים.

השערי אורה שואל שיש כמין סתירה בכתובים, דמצד אחד נאמר "ובו תדבק" דיש לו לאדם אפשרות להידבק בהקב"ה ומאידך דרשו חז"ל "וכי אפשר לו לאדם להידבק בשכינה אלא, כל המשיא בתו לתלמיד חכם, והעושה פרקמטיא לתלמידי חכמים, והמהנה תלמידי חכמים מנכסיו, מעלה עליו הכתוב כאילו מדבק בשכינה". וכתב ע"ז בשערי אורה "דע והאמן כי יש ענין בסוד צורת טהרת האיברים שאפשר לאדם להדבק בשכינה אם היא א"ש אוכלת היא האש שבה מתעדנים ומתפנקים הדבקים בה בנשמה הטהורה הנקראת נר ה' וממנה הדליקו נר הנשמה ובה דבוקה ואליה תשוקתה כמו שעדיין נבאר בע"ה. והמדה הזאת נקראת לפעמים ספר החיים והטעם לפי שהוא האוצר שבו נמשכין החיים מחיים עליונים הנקראים חיי העולם הבא על ידי א"ל חי וכו'". דהיינו שהאדם מסוגל להיות דבוק בהקב"ה מצד הנשמה שבו, ואף העצה הנוספת שאומרים חז"ל שיש לאדם להידבק בתלמידי חכמים, היא להידבק באותם האנשים שמבטאים את נקודת החיים במקום גבוה יותר. [דוגמא לזה מצינו בלשונו של הראב"ד שמופיעים הרבה ביטויים של תפיסת התורה כמציאות החיים שלו, כמו שאומר רבות 'חי נפשי' 'חי ראשי', ואם נתחדש חידוש מיוחד הוא מתאר זאת "כבר הופיע רוח הקודש בבית מדרשו מכמה שנים" (בהשגות להל' לולב פ"ח ה"ה)].

מציין הריקאנטי שהסימן לזה היא השמחה בלימוד וז"ל "כי בדבקות המחשבה מתוך האצילות ההוא שהיה מאציל וממשיך עליו, היו הדברים מתוספים ומתרבים, ומתוך השמחה היו נגלים אליו". וכן מה שנמצא הרבה

והשבתי לו שההבדל הוא בין אדם שמושך מהתורה את כל העוצמה והחיבור שלו להקב"ה [כבן עזאי] לבין מי שלמד לספור ספירות ופרצופים, אין כאן השוואה בין הידיעות, ואין אפשרות לעמוד עם הרפרוף החיצוני בכמה מקצועות מול עוצמת החיבור של החזו"א לתורה.

² ניתן המחשה לזה, אדם אחד שאל שבהרבה תחומים הוא חושב אחרת מהחזו"א, האם הוא יכול לחלוק על החזו"א. וטעמו שלפי הידוע החזו"א לא היה 'מקובל', ואילו הוא לומד קבלה וממילא יכול לחלוק על החזו"א.

בלשון הזוהר 'קם רבי ובכה', בבכיה ובשמחה מתבטא המעורבות ועומק הקשר של האדם לדברי תורה.

הלימוד הרצוף הבלתי נפסק

נראה איך הדבר מתקיים באופן מעשי. ידוע מה שתלה החזו"א את העיקר הזה על הלימוד הרצוף, ואמר שפחות משעה אחת של לימוד ברציפות הוא קיום התווה וההעדר, ויותר מכך הפליג בזכות סדר לימוד של ו' שעות רצופות, ובלי זה אין מושג אמיתי בלימוד. רבות שמעתי את מרן הגרא"מ שך זצ"ל בפוניבז' ובאור ישראל, והנקודה העיקרית שחזר עליה שוב ושוב, וטבע את המושג בתוך עולם התורה, שהחיות היא מתוך האמת של ידיעת השם, וכל שאר העולם הוא כמין דמיון שמשקר את בני האדם. אפשר היה לחוש ישירות שכך חי הרב שך את המציאות - הקב"ה ותורתו הם המציאות ואין זולתם, ואף בגיל זקנה מופלג הקפיד ושמר שלא לסטות מהיושר וההבנה הנכונה בתורה, מפני ש'היא חייך'. זאת האש הגדולה שבוערת אצל אנשי התורה, בוער בקרבם רצונו של הקב"ה ותורת השם, והם אינם מקבלים שום נטיה ושום סטיה מהאמת של תורת ה' כי היא חייהם.

[בתקופה זו, הציבור מצוי רוב הזמן בביתו והנקודה הזאת משמעותית הרבה לשני הצדדים. בתי המדרשות משתפים את החברה באורח החיים של התורה, ע"י הצוותא של תלמידי חכמים הנושא המשותף שבין הבריות הוא התורה. לכל אחד יש עוד הרבה עניינים, אך החיבור בין ת"ח מעמיד את המשקל הנכון של דברי התורה כראוי. כאשר מצויים מחוץ לבתי המדרשות וכל אחד ספון בביתו, אנו קרובים יותר אל החיים הרגילים שלנו, וזה מעורר שאלה, האם לא הפרדנו בין הרשויות יתר על המידה. בין החיים הפרטיים לפי ההתנהלות שלהם, לבין רוח החיים של בית המדרש. תופעה זו מסייעת לנו להעמיד את מקום החיות הנכון שלנו בצורה שווה בבית ובבית המדרש.]

ואמרתם כה לחי - רבי שמעון בר יוחאי

התקבל בכלל ישראל הפזמון שחיבר הבן איש חי על רבי שמעון בר יוחאי "ואמרתם כה לחי, רבי שמעון בר יוחאי", וראוי להתבונן מה ראה הבא"ח לקבוע בפזמון ברכה שנתקנה על לשון הברכה ששלח דוד לנבל "ואמרתם כה לחי ואתה שלום וביתך שלום וכל אשר לך שלום" (שמואל א כה ו) ומשמעות 'כה לחי' שכל השבחים שנאמרו עליו יהיו לו לכל החיים. ונראה לומר שרשב"י מבטא בשבילנו את מי שחי את התורה באש הפנימית

וראה את העולם בעיניים של תורה. הוא שאמר "מניחים חיי עולם ועוסקים בחיי שעה", והוא שחי כאן בעולם את החיי עולם. רשב"י אמר "יכול אני לפטור את כל העולם כולו מן הדין מיום שנבראתי עד עתה" (סוכה מה:), והסיבה שאינו פוטר את העולם מן הדין כי זה תלוי בנו. אדם יכול לומר שבחים רבים מסודרים על סדר א-ב על רשב"י אבל הפזמון הוא "ואמרתם כה לחי, רבי שמעון בר יוחאי", אנו מביעים שאנו רואים בכל השבחים הללו את ברכת החיים והצלחת החיים, מי שמצרף את רשב"י לתפיסת החיים שלו, ומקיים את הדאורייתא של "ולדבקה בו" שיש לידבק בחכמים ובתלמידיהם, רואה את החיים כמו שרשב"י רואה אותם.

עבודת טהרת אבריו של האדם היא בהכנה לנקיות הזאת, הן ע"י הרציפות והקביעות בתורה, התורה היא חוית חיים רצופה, והן ע"י הלימוד בשמחה, ההשתוקקות של כלל ישראל אל התורה שרוצים למצוא את החיות המתחדשת שמוצאים בתורה. יש להם אמון מלא בתורה שבכל הלכה והלכה שלומדים יש פנימיות עצומה שהופכת אותם ל"אתם הדבקים בה' אלוקיכם חיים כולכם היום". סדרי ההכנה של ישראל במדבר לקבלת התורה - לא ניתנה תורה אלא לאוכלי מן, מכינים אותם לחיות כך, וכן צורת הלימוד שמהפכים בה כמו גחלת שמתלהטת, ובסילוק כל הרהורי השטות וחיבור חיי עולם לחיי שעה, האדם זוכה להשפעה זו.

ראינו את דרכי המוות שאנשים לוקחים את התורה למקום לא נכון של משמאילים בה נעשת להם סמא דמותא, כשלוקחים את ההתגדלות של עצמם מתוך החיות שיש בתורה. ומאידך למיימינים בה סמא דחיי כמו שאמרו חז"ל "גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעושיה בעולם הזה ובעולם הבא" (אבות ו ז), אם אדם שם את כל לבבו אל הדברים, ונותן את כל כוחותיו ומרצו וכל תשוקתו ואהבתו אל התורה ואל קרבת ה' שבתוך התורה, ומונע מעצמו הרהורי עבירה וכל דיבורים רעים שמשבשים את העולם הפנימי שלו, הוא זוכה לחיים האמיתיים שבתורה.

הקב"ה יזכנו לכל הדברים האמורים הן ב'סור מרע' והן ב'עשה טוב', הן בהתחברות לתלמידי חכמים, לחיות בחברתם של אנשי התורה ולצרף את המושגים שלהם אל החיים שלנו. וכך נזכה שיתקיים בנו "ואתם הדבקים בה' אלוקיכם חיים כולכם היום".

שומע כעונה בספירת העומר

ואילו להתוס' גדר שומע כעונה שהוא עצמו חשיב כעונה ומוציא את עצמו. וברבותינו הראשונים והאחרונים לדורותיהם מבוארים שני צדדים אלו, ואכ"מ. ויש בזה הרבה נפק"מ, והדברים עתיקין.

והנה בסימן ק"צ סעיף א' כתב המחבר, "אחר שסיים בהמ"ז מברך בפה"ג ויטעום המברך ואח"כ יטעמו האחרים אם כולם זקוקים לכוס אחד", וכו'.

וכתב המשנה ברורה סק"ג, שכיון שהוא בירך על כוס זה נכון הוא שישתה הוא תחילה.

והמשיך השו"ע, "אבל אם אינם זקוקים לכוסו יכולים לטעום קודם שיטעום הוא". וכתב המ"ב סק"ה, ר"ל אם יש לפני כל אחד כוס יין והוא מוציאם בברכתו והוי כאילו הם מברכין בעצמם, אינם צריכים להמתין עליו. וקשה ממ"נ אי גדר שומע כעונה דחשיב כל אחד מברך בעצמו, א"כ אף דכוס אחד אצל המשמיע, אמאי לא יטעמו המסובין קודם להמברך, דהרי בירכו בעצמם. ואי גדר שומע כעונה דאך המברך מוציאם, א"כ מאי מהני דכל אחד כוסו בידו, הרי מכל מקום אין השומעין המברכין, כי אם דהמשמיע מוציאם, וצ"ע.

והמבואר מזה, היכא דליכא כוס לכל אחד כי אם למברך, גדר שומע כעונה "דהמוציא הוא המברך", והשומעים יוצאים בברכתו של המברך. (שהרי בעינין שהברכה תחול על כוס היין בידו של המברך). אמנם היכא דיש לכל אחד כוס שלו, גדר שומע כעונה דחשיב "דכל אחד מברך לעצמו".

ב' גדרים בשומע כעונה

והנראה מבואר מזה, דבדין שומע כעונה, ישנם שני הגדרים, יש לבוא מדין דהמשמיע הוא המוציא את השומע, ועוד יש לדון דחשיב דהשומע מברך בעצמו. וזהו דפסק השו"ע דהדבר תלוי אי יש לכל אחד כוס בידו, או אך להמברך. דבאופן השני בעינין לדין שומע כעונה, דהמשמיע הוא המוציאם שהרי הכוס בידו. ועיין היטב בפתיחה להפמ"ג ח"ג אות כ"ח, [דמתבאר מדבריו שני דרכים לצאת יד"ח ע"י אחר, חדא, מגדרי שליחות, ועוד דע"י שמיעתו כעונה בעצמו. ונפק"מ בש"צ קטן דאי מגדרי שליחות, ליתא בשליחות, אכן אכתי יוציא אחר מדין שומע כעונה דחשיב עונה בעצמו].

המורם מהאמור, דיש לדון בגדר שומע כעונה בג' אופנים. או כבית הלוי דכעונה בעצמו, ומוציא את עצמו. או כהחזו"א מעין שליחות כדביאר בקהילות יעקב, ובשיטת המשנה ברורה, נראה דתרתית אתנייהו בהו, ושני הצדדים אמת, ונפק"מ אחת כמבואר בסימן ק"צ. וכ"כ מתבאר מדברי הפמ"ג פתיחה כוללת ח"ג.

יש מקומות דנאמר רק דין א' דשומכ"ע

ומעתה נראה דאף שנתבאר בשיטת המשנה ברורה דברכה, איכא לדון בדין שומע כעונה מכח תרתית, מכל מקום יש מקומות דאיכא לדון אך מכח דין אחד וכדיבואר. והיינו, לענין מקרא מגילה, הרי בעינין קריאה "מתוך הכתב" וקראה

איכא עוד דין בשומכ"ע כעין שלוחו דהקורא מוציא. ומ"מ לענין קדושה קסברי דבעי עונה ממש דמה"ט כתבו דלכתחילה מצוה יותר דיענה בעצמו מאשר שומכ"ע, ואף דבכל דוכתא בפוסקים מבואר דשומכ"ע הוא לכתחילה מ"מ שאני קדושה דבעי עונה בעצמו וע"ד דמציינו כן לענין תפילה. אשר מבואר מזה כהנ"ל, דתרתית אתנייהו בהו בדין שומכ"ע. והנה בקובה"ע סי' מ"ח אות י"ד הביא מחמיו להוכיח, דאי הוי מצוה בדיעבד כלפי המשמיע כמו"כ הוי בדיעבד כלפי השומע מסוגית הגמ' ברכות ט"ו ע"ב, דהקורא ולא השמיע לאנזו אף דיוצא בדיעבד, אף השומע מיני' יוצא רק בדיעבד. ולפמ"ש"כ י"ל דכ"ז בקרה"מ דבעינין מתוך הכתב ואתנין עלה משום דחבירו מוציא, ואכן ליכא מזה ראיה לשומכ"ע ממש, ועיין.

ספק המג"א אי מהני

שומכ"ע בספירת העומר

שולחן ערוך סימן תפ"ט סעיף א', "ומצוה על כל אחד לספור לעצמו". וכתב המשנה ברורה סק"ה לספור לעצמו, דכתיב "וספרתם לכם" משמע שהמצוה חל על כל יחיד. ובהמשך כתב דנחלקו האחרונים אי מהני לקיים ספירת העומר על ידי שומע כעונה, והאריך בזה הביאור הלכה.

ובמגן אברהם נסתפק בזה, דמחד גיסא נאמר "וספרתם לכם" שהוא ספירה לכל אחד ואחד, ומאידך גיסא כתב דאפשר, כיון דקיי"ל דשומע הוי כעונה ה"ל כאילו ספר הוא בעצמו, וצ"ע.

וצריך ביאור מהו שורש הספק בזה.

הדברים לכאורה מפורשים בראשונים

דלא מהני שומכ"ע בספירת העומר

והנה יש לתמוה בעיקר הנדון, הרי הדברים מפורשים לכאורה בדברי הרמב"ן ריטב"א ור"ן בפסחים ז' ע"א. דביארו שם דישנם ברכות דמברכין ב"למד" ויש ברכות דמברכין ב"על", וכתבו שם דהכלל בזה, ברכות שאפשר לקיים ע"י שליח, מברך ב"על" דוגמת ביעור חמץ ומקרא מגילה שיוצא ע"י אחר. ואילו מצות דא"א ע"י שליח, מברך ב"למד". ונתקשו שם הראשונים אמאי מברכין על ספירת העומר ב"על" הרי א"א לקיים ע"י אחר. ותיצרו דיש בזה טעם מיוחד, יעו"ש.

הרי מבואר להדיא מדברי הראשונים שאף שמקרא מגילה יוצא ע"י אחר, מכל מקום ספירת העומר, אינו יוצא ע"י אחר. והיינו מדין שומע כעונה, שהרי מקרא מגילה מהני או שיקרא בעצמו או ע"י אחר מדין שומע כעונה, ועל זה כתב הר"ן דספירת העומר לא מהני ע"י אחר. וכנראה הטעם דבעינין ספירה לכל א' ואחד. וא"כ נפשט ספיקו של המג"א והמשנה ברורה. ופלא שלא הביאו דברי הר"ן, וצ"ע"ג.

בעיקר גרי שומע כעונה

והנה בעיקר גדר שומע כעונה, מפורסם בבי מדרשא פלוגתת בית הלוי והחזו"א, אי גדרו כאילו אומר בעצמו והיינו דע"י שמיעתו נתחדש דזהו עוד אופן שאמור, ואילו שיטת החזו"א דלא נאמר דע"י השמיעה הוא כאומר, אלא חבירו "מוציאו" ומעין שליחות, והאריך בזה הקהילות יעקב ברכות בשני צדדים אלו.

וכבר מבוארים בראשונים צדדים אלו. שיטת רש"י סוכה מובא בתוס' ברכות כא ע"ב ד"ה עד, דהעומד באמצע תפילת י"ח ושמע הש"צ שאומר קדושה, דשומע ושותק, והיינו מדין שומע כעונה, דהרי אסור להפסיק בדיבור, ואילו שיטת התוס' דממ"נ אי מהני מדין שומע כעונה הרי הוי הפסקה.

ובפשטו מבואר דלרש"י שומע כעונה, אינו עונה בעצמו אלא חבירו מוציא.

1 שו"ר דהפר"ח עמד בזה, ומש"כ לדחות דשומכ"ע לא מקרי ע"י אחר, תמוה טובא, דהרי מבואר להדיא בר"ן דמה"ט לענין מגילה מברך ב"על" משום דחשיב ע"י אחר, וע"ז כתבו דשאני ספה"ע ודברי הפר"ח צע"ג. ובה' מגילה ישבנו דבריו בס"ד.

2 ולעיל בס' ס"ו הוכחנו כן בדעת התוס' ברכות כ"א ע"ב, דאין להפסיק באמצע תפילת י"ח כדי לשמוע קדושה, משום דשומע כעונה הוי הפסק. ובצל"ח שם ביאר דדעת התוס' דשומכ"ע הוי כעונה ממש, ומהני אף לענין נדר ושבועה אף דנאמר בהו דבעי ביטוי שפתיו, מ"מ שומכ"ע מהני, והוסיף שם דאף לענין ברכה לבטלה נידון כעונה ממש והיכא דאינו מחויב בברכה ומבקש מחבירו להוציא כגון בספק הרי חיישנין לברכה לבטלה מדין שומע כעונה והביאו בחי' הגרע"א שם. ויל"ע, דלפ"ז היאך יוצאין במקרא מגילה הרי בעינין מתוך הכתב ולא מהני כעונה ממש דמ"מ הוי בע"פ, וכראית החזו"א. וע"כ אף לשיטת התוס' להערות והארות ניתן לפנות לכתובת המייל - shiurimbehalacha@gmail.com

ע"פ לא יצא וא"כ לא מהני דחשיב השומע, כעונה ממש, דהרי מלך מקום בע"פ הוא, וע"כ בעינן להצטרף לקריאה מתוך הכתב דחבירו המשמיע, [והיא באמת ראית החזו"א דלא כבית הלוי]. ונמצא דמקרא מגילה איכא לדון בגדר שומע כעונה דבעינן, זהו מעין שליחות, וליכא לדון מכח דכעונה בעצמו. וכן לענין קידוש על הכוס באופן דאך המקדש, כוס בידו, בהא בעינן לגדר שומע כעונה כהחזו"א דהרי ליכא לכל אחד כוס בידו, ובעינן לגדר שלוחו.

אמנם בספירת העומר יש לדון דכיון דנאמר וספרתם לכל אחד ואחד, י"ל דלענין דיחשב ספירה בעצמו בעינן שיחשב כעונה ממש, ליחשב ספירה דידיה, ולא סגי בדין שומע כעונה מעין שליחות "דחבירו מוציא" אלא בעינן דיוציא את עצמו

ע"י ספירתו, ונמצא דאדרבה הכא בעינן שומע כעונה דחשיב עונה בעצמו, וזהו להיפך ממקרא מגילה וקידוש, דהתם אתינן עלה מדין שומע כעונה דחבירו מוציא ומעין שלוחו דהרי בעינן מתוך הכתב, ועל הכוס, וכמש"נ.

שוב דברי המג"א

ודאתינן להכי יש ליישב שיטת המג"א והמשנה ברורה דלא הביאו ראיה לנדון אי מהני שומע כעונה בספירת העומר מדברי הר"ן בפסחים.

דהנה בעיקר מש"כ הר"ן דמקרא מגילה מברכינן ב"על" כיון דיוציא ע"י אחר והיינו שומע כעונה, הרי מבואר דגדר שומע כעונה הוא מגדר קעין שלוחו. והוכיח כן בקהילות יעקב ברכות דזהו כחזו"א, דהרי לבית הלוי אין זה "דאחר מוציא" אלא מוציא את עצמו, ואינו בכלל מצוות שאפשר לעשות ע"י אחרים.

ומעתה מש"כ הר"ן דספירת העומר לא שייך לקיים ע"י האחר, היינו כיון דנאמר "וספרתם" דבעי ספירה לכל א' וא', א"כ לא מהני ע"י אחר, ומעין גדר דשלוחו כהחזו"א. אמנם אכתי יש לדון דיועיל שומע כעונה בספירת העומר דחשיב כעונה בעצמו, ושפיר נתקיימה ספירה לכל אחד ואחד.

דהרי לפמש"נ בשיטת המשנה ברורה, תרתי אתנייהו בהו, ובברכות בעלמא יש לדון מכח תרי אנפי. ובמגילה מהני אך כדרך החזו"א, דהרי בעינן קריאה מתוך הכתב, וכן לענין קידוש והבדלה דבעינן על הכוס. ואילו בספירת העומר מכח הדרשא ד"וספרתם", מופקע השומע כעונה ע"י אחר. אך מ"מ יש לבא מדין ה"כעונה בעצמו" ועל דרך הבית הלוי, וכלשון המג"א דע"י שומע ע"י נדון כספר בעצמו.

וזהו שכתב הר"ן דמקרא מגילה מתקיים ע"י אחר, ואילו ספירת העומר א"א ע"י אחר. ומ"מ ליכא הכרעה מדברי הר"ן דליכא כלל שומע כעונה בספירת העומר.

וכל מאי דמוכרח מדברי הר"ן זהו דא"א לדון בספירת העומר, אותו הגדר דשומע כעונה כמקרא מגילה. דמקרא מגילה חשיב דמתקיים ע"י אחר, דהרי בעינן מתוך הכתב, ואילו בספירת העומר לא מהני, והיינו מכח סתמא דקרא "וספרתם לכם". אמנם אכתי י"ל דמהני השומע כעונה דהוי כעונה בעצמו, ומתקיימת ספירה לכל א'. אכן אין זה ע"י אחר, וזהו שהקשה הר"ן א"כ אמאי מברכינן בספירת העומר ב"על", הרי א"א לקיים ע"י שליח.

ומבואר היטב, הא דלא הביאו המג"א והמשנה ברורה ראיה מדברי הר"ן בפסחים להכריע בעיקר הנידון אי מהני שומע כעונה בספירת העומר, וכמש"נ.

נפק"מ בב' הגדרים לענין כונה להיות כעונה

והנראה לדון דיתכן נפק"מ לדינא בשני גדרים אלו דשומע כעונה לענין כוונת השומע.

דהנה בצל"ח ברכות כ"א ע"ב חידוש, דלדין שומע כעונה אף אי מצוות אין צריכות כוונה מ"מ בעינן "כוונה להיות שומע

כעונה", וכן נראה מדברי הגרע"א ברכות שם, דכתב דאף לפי הבנת הצל"ח דלתוס' דשומכ"ע חשיב ממש כעונה ומה"ט הוי הפסק בתפילה אי יפסיק לקדושה דלפ"ז אדם המסופק אי בירך דדינו לא לברך מספק, דאף לא יוכל לבקש מאחר שיוציאו בברכתו, משום דלהך צד דינו זקוק לברכה, ע"י שומע כעונה חשיב כמברך ברכה לבטלה. וכתב הגרע"א דיש עצה שיתנה שאם חייב בברכה הרי הוא מתכוון להיות שומע כעונה, ואם לאו אינו מתכוון להיות שומכ"ע. אשר מבואר מזה דבעינן כוונה להיות שומע כעונה, וכ"כ האבני נזר או"ח סי' תמ"ט בצד א'.

אמנם הגר"ז סימן רי"ג וסימן תפ"ט כתב, דאי מצות א"צ כוונה, אפילו שומע לפי תומו יצא. והפוסקים בסי' רי"ג נקטו דכל כוונת שמיעה לצאת הוא מדין מצ"כ, ומ"מ כונה להקשיב בעינן כמש"כ הביה"ל סי' רע"ג סעיף ו', וע"ע פרישה סי' רי"ג בדעת הב"י, ופרט זה דלא כהגר"ז דאפילו שמע לפי תומו יצא.

ונראה די"ל דאי נימא דשומע כעונה המשמיע הוא מוציא, סגי בהא דשמע לחבירו. אמנם אי חשיב כעונה בעצמו, י"ל כהני אחרונים דבעינן דיוון להיות "שומע כעונה". והוא מוכרח בשיטת הגרע"א דנקט לדעת התוס' אליבא דהצל"ח דבעי כוונה להיות שומכ"ע, ומ"מ נקט בגליון בסי' רי"ג דכל דין כוונת שמיעה הוא מדין מצ"כ, כמש"כ הב"י וכסתמא דהסוגי' בר"ה והרי הגרע"א חשש לדעת התוס' להלכה יעוין בעין הגליון סי' ק"ד. וע"כ אי הדין שומכ"ע דחבירו מוציא, בהא סגי בזה דשמע, וכ"ד בברכות זהו רק להצד דהוי כעונה ממש. והוא מוכרח מיני' ובי' לדעת הצל"ח דנקט דע"י שומכ"ע נדון בדין ברכה לבטלה, דהרי לא מצינו ידיו ורגליו בכל ברכה דשומע מאחר היכא דינו מחויב בהך ברכה, אשר מבואר מזה דרק היכא דכוונתו להיות שומכ"ע בהא נאמר דינא דשומכ"ע לשיטה זו, ועיין אבני' או"ח סי' תמ"ט.

ומעתה י"ל, דלפמש"נ דיש תרי אנפי בשומע כעונה, לעולם סגי בהא דשמע לחבירו, דלא נצרך דיהיה כעונה בעצמו אלא חבירו מוציא.

אמנם בספירת העומר דנתבאר דמכח הדרשא "וספרתם לכם" דבעינן ספירה לכל אחד ואחד, ע"כ לא מהני ספירת חבירו, אלא בעינן דיספור בעצמו ע"י כעונה ממש, בהא י"ל דבעינן הכא לכו"ע כוונה להיות כעונה.

חידוש הגר"ז רבעי לכוין להדיא שלא לצאת מהש"י

והנה בשו"ע הגר"ז סימן תפ"ט, חדית לן דהשומע הספירה מהשליח ציבור ודעתו לספור לאחר מכן כיון דמצוות א"צ כוונה בדרבנן, א"כ יוצא בשמיעתו אף דבדעתו לספור מאוחר טפי, ולכן בעינן דעתו להדיא לכוון שלא לצאת, ורק באופן זה יכול לספור אח"כ בברכה. והוא חידוש גדול להלכה, וכמדומה לא החמירו בזה. וזהו לשיטתו בסימן רי"ג סעיף ד', "אע"פ שלא נתכוין המברך להוציא וגם הוא לא נתכוין לצאת בה יצא בין בברכה ראשונה בין בברכה אחרונה כגון מי שנטל פרי בידו לאוכלו או מצוה לעשותו וקודם שהספיק לברך שמע ברכה זו מפי אחר המברך לעצמו אין צריך לברך", עכ"ל, והוא חידוש נפלא לדינא.

וזהו שיטת הגר"ז, אמנם נתבאר מדברי הצל"ח והגרע"א [בשיטת התוס'], דבעינן כוונה להיות שומע כעונה, וזהו דלא כהגר"ז, ולדבריהם ליכא חשש בספירת העומר, ולא בעי לכוין להדיא שלא לצאת, אלא כל דבדעתו לספור בעצמו, שוב ליכא כוונה להיות שומע כעונה.

והנה באבני נזר או"ח סימן תמ"ט הוכיח מדברי הר"ן סוף פ"ג ראש השנה דלא בעי כוונה לשומע כעונה, ואדרבה בכדי שלא לצאת יד"ח למ"ד מאצ"כ בעי כוונה להדיא שלא לצאת, וזהו להדיא כדברי הגר"ז. וצ"ע המנהג דלא חששו לדברי הר"ן דבעי לכוין להדיא שלא לצאת.

י"ל בדין שומע כעונה בספירת העומר לכו"ע רק במכוין לצאת מהני

ולמבואר ליכא ראיה מדברי הר"ן לענין ספירת העומר, דהר"ן איירי לענין

4 והנראה ע"ז י"ל, דכל מאי דמהני שומכ"ע לחצי ברכה לדעת הגרע"א ודעימי' זהו רק בכוונה להיות כעונה, דרק בזה דינא כעונה ממש כל תיבה אף דלא נשלם אצל המברך חלות הברכה, וא"כ אין למיתני עלה מדין דחבירו מוציא בברכתו כ"ז דלא נגמר אצל חבירו מצות הברכה והקריאה, ועיין היטב.

3 ועל דרך זה כתב הקהילות יעקב בברכות לענין רהור כדבור, דבעי כוונה להיות כמדרב ע"י ההרהור, וכן באבני נזר תמ"ט לענין כתיבה כדבור וכתב כן מדברי הגרע"א בתשובה. אמנם מדברי הגרע"א שם ליכא הכרח כלל ואדרבה פשוט דבריו דבסתמא "כדבור", ואך אי יכוין להיפך מהני, יעו"ש היטב.

הבדלה, השומע יצא יד"ח כל דשמע, אף דלא כיוון ל"שומע כעונה", שהרי בהבדלה יוצא בדין שומע כעונה דהמשמיע מוציא דהרי בעי כוס וכמש"כ, ולהא כל דשמע סגי. אכן לענין ספירת העומר דלא אתינן עלה מטעם שומע כעונה מעין שלוחו, דהרי נאמר "וספרתם לכם", ובעינן ספירה לכ"א כמש"כ המג"א, וכל הא דמהני שומע כעונה בספירת העומר, זהו באופן דחשיב השומע כעונה בעצמו, בהא י"ל דכו"ע יודו לסברת הצ"ח והגרע"א דבעי כוונה לשומע כעונה. ונתבאר בזה המנהג דלא חששו בזה להר"ן בראש השנה, לענין הבדלה דכתב דאי אף מכוין להדיא שלא לצאת אינו יוצא. אכן בסתמא אף אי דעתו להבדיל לאחר מכן יצא, דלא בעי כוונה. והיינו טעמא דספירת העומר שאני, וכמש"כ 5.

לדעת המ"ב עוד ב' אופנים

ביאור הדין דהשומעין סופרים אף דשמעו מהש"ץ

והנה מדברי הביאור הלכה מבואר לדינא כמש"כ, דלאחר דאייתי פלוגתא בראשונים אי יוצאים בשומכ"ע, כתב דלכתחילה יספור בעצמו, ואם שמע ספירת חבירו וכוון לצאת שוב אינו סופר בברכה, ומקורו מהפמ"ג. הרי להדיא דרק אם "מכוון לצאת בשמיעתו" אינו יכול לספור עם ברכה, ולהדיא כמש"כ ודלא כהגר"ז דכתב דרק אי מכוין להדיא שלא לצאת. אכן נראה כוונת הח"ח בזה מטעם ס"ס, והיינו ספק אי מהני שומכ"ע, ואף אי מהני, הוי פלוגתא אם מצ"כ, ולכן אי לא כיוון אכתי סופר בברכה מדין ס"ס לחיובא בעיקר הספירה וכמו דפסק בספק אי שכח אי ספר דסופר בברכה מטעם ס"ס.

ואין נראה דכוונתו כמש"כ משום דבעי כוונה מיוחדת להיות כעונה, וזאת מב' טעמים, א. לשון הח"ח דבעי כוון לצאת ולא כתב להיות כעונה. ב. משום דהביא להרי"ז גיאנות ודייק מדבריו דהש"צ מוציא בספה"ע מדין שומכ"ע ולענין דין עמידה בספירה סגי בזה דהש"צ עומד, ואי נימא כמש"כ בדעת המג"א דכל מאי דמהני שומכ"ע בסה"ע משום עונה ממש וכספר בעצמו, בפשוטו בעינן דאף השומעים יעמדו, ומזה נראה אליבא דהרי"ז גיאנות דמהני שומכ"ע בספה"ע ככל שומכ"ע דחבירו מוציא, וא"כ כיון דהמ"ב חשב לדעת הרי"ז גיאנות, לא בעינן כוונה להיות כעונה, דהרי אתינן עלה מהדין הכללי דשומכ"ע. אשר לפ"ז צ"ל דמה דהצריך כונה לצאת היינו מטעם ס"ס. וי"ל עוד טעם בזה במאי דהמ"ב הצריך כוונה, דאי אתינן עלה משום דחבירו מוציא, שוב י"ל כמש"כ הפמ"ג סי' רי"ד מ"ז סק"א, דכל היכא דהמבורך הוציא אחר ויש ספק אי מהני הברכה י"ל לתקוני שדרתיך ולא לעוותי, [ומתבאר דשומכ"ע מעיין שליחות ולטעמי' אזיל בפתיחה הכוללת ח"ג אות כ"ח]. וה"נ הרי נחלקו הפוסקים אי מהני שומכ"ע וא"כ ספיקא הוא, ולזה כתב הפמ"ג על אתר והמ"ב רק בשמע וכיוון לצאת, ובזה כבר לית לי טענה לתקוני וכו', וכמש"כ 6.

וכל דברינו דבעי כוונה להיות כעונה, זהו אליבא דדרכו דהמג"א דכתב דלכל השיטות בעינן ספירה לכל אחד, ורק נדון ע"י שומכ"ע כספר בעצמו, וע"פ יסוד הצ"ח והגרע"א 6, ואמנם מש"כ ליישב אף דעת המ"ב דלא אייתי מדברי הראשונים בפסחים להכריע הדין, זה עולה שפיר כמש"כ, דהרי נהי דדעת

5 אמנם כ"ז מיישב היטב לענין עיקר מצות הספירה, אכן אכתי תקשי לענין הברכה דספירה, דבזה הדין לדין שומכ"ע דעלמא דיצא בברכת חבירו, וא"כ בזה בעינן לכוונה הפכית וכדברי הר"ן בר"ה לענין הבדלה. ואמנם דבר זה יקשה כן אף מברכת הלל דיצאים מהש"צ, אלא"כ מכוונים שלא לצאת, וא"כ היאך כ"א שוב מבורך ברכת הלל, וכן קשה הערת הגר"ז בסי' רי"ג מכל הנוטל פרי כדי לברך ויבנתים שמע ברכה מאחר דיצא בזה אלא"כ כיון להדיא שלא לצאת והגר"ז באמת חשב לברכה לבטלה, וכמדומה לא החמירו בזה. והנראה בזה דלענין לצאת מברכת חבירו אפשר דיצא, ומ"מ אי יברך מחדש ליכא בזה משום ברכה לבטלה, והיינו טעמא משום דבזה גופא דמבורך כעת הרי הוא הפסק בין הברכה דיצא בה לבין אכילתו או מצותו דהרי מפסיק בדיבור, וא"כ ע"י ההפסק שוב ליכא לברכת חבירו וברכתו עתה אינה לבטלה דהיא נצרכת לו, ורק דאיכא לדון משום ברכה שאינה צריכה, ולזה סגי בכל שיש ענין יותר בברכתו, דשוב אין בזה משום ברכה שאינה צריכה, וכ"ז לענין היוצא בברכת חבירו, אכן אי יצא בעיקר המצוה דוגמת הבדלה בהא נשנו דברי הר"ן דאי לא כיוון להדיא שלא לצאת שוב אינו מבדיל, וע"ז ביארנו דאף להר"ן, לענין ספה"ע כו"ע מודו דאף דלא כיוון שלא לצאת מ"מ לא יצאו מטעם דאדרבה כל מאי דמהני שומכ"ע בספה"ע להך שיטתו, זהו היכא דמכוין להיות שומכ"ע דרק באופן זה נדון כעונה ממש, וכמש"כ. ואף דהגר"ז הנ"ל כתב דהוא ברכה לבטלה בשמע ברכה מחבירו ושוב בירך בעצמו והוא דלא כמש"כ דע"י ברכה דידי' הרי הוא הפסק בין ברכת חבירו לאכילתו, וראה בזה דהגר"ז לשיטתו בזה, דהנה מטין משמ"י דהגר"ז אוירבך דצ"ל דחקר המבורך ב' פעמים ברכת שהכל על שתייה, איזה ברכה לבטלה, האם הברכה הראשונה לבטלה משום

הריצ"ג דסגי בשומכ"ע דעלמא, מ"מ מהראשונים בפסחים דכתבו דלא שייך בספה"ע ע"י אחר, אין בזה הכרח, רק דע"כ לא כהריצ"ג, דהרי חילקו בזה דשאני מגילה מספה"ע. אכן אכתי י"ל כמש"כ המג"א, דאיכא למיתי עלה בדין ספה"ע מדין כעונה ממש.

באופן דנשנו בהאי ענינא ג' צדדים בעיקר דין שומכ"ע בספה"ע. א. להריצ"ג הוי ככל שומכ"ע. ב. להרשב"א בתשובה קכ"ו בעי ספירה לכ"א ולא מהני שומכ"ע. ג. להמג"א אליבא דהרשב"א ע"י שומכ"ע נדון כספר בעצמו ואף הח"ח מודה להך צד מדלא הביא הראשונים בריש פסחים וכקושית הפר"ח, וע"כ דנשנה דין נוסף דשומע כעונה ממש וככל הנתבאר בזה בס"ד.

ד' אופנים היאך השומעין סופרים אף דשמעו הספירה מהש"ץ

באופן דלענין הדין כששמע ספירה מהש"ץ, היאך השומעין יכולים לספור ולברך אע"ג דכבר שמעו הברכה מהש"ץ, למ"ד מצות א"צ כוונה ולא בעי כוונה שמיעה וכמש"כ הפוסקים בסי' רי"ג במצות דרבנן. נשנו בזה ד' דרכים.

א. דהכא בספה"ע בעי כעונה ממש לדון כאלו ספר בעצמו לקיומי וספרתם לכם, ולזה בעי כוונה להיות כעונה, עפ"ד הצ"ח והגרע"א. ב. הגר"ז ביאר דבעי כוונה להדיא שלא לצאת. ג. מדין ס"ס אי יצא בשמיעתו יכול לברך, ספק אי מהני שומכ"ע, וספק אי מצ"כ. ד. כיון דנחלקו הפוסקים אי מהני שומכ"ע בספה"ע, וממילא מספק לא יוכל לספור, א"כ אמרינן לתקוני שדרתיך ולא לעוותי, כיסוד הפמ"ג סי' רי"ד.

וכ"ז שייך גם למש"כ השו"ע סעיף ד', מי ששואל מחבירו וכו' שאם יאמר לו היום כך אינו יכול לחזור ולספור. ותמוה טובא דנימא כן אף לענין השומע, דהרי כל דין כונת שמיעה הוא רק מדין מצ"כ, כמש"כ בסי' רי"ג בכל הפוסקים. וכל הנתבאר לעיל שייך הכא. ואמנם הגר"ז לשיטתו דלעולם בעינן כוונה הפכית, הוסיף בזה דברים בסעיף י"ד "אבל השואל יכול לספור בברכה אף ששמע כבר הסיפור מהמשיב מכל מקום בשעה ששמע היה בדעתו לחזור ולספור שהרי בשביל כך הוא שומע ונמצא שהיה בדעתו בפירוש שלא לצאת בשמיעה זו אבל המשיב לא היה בדעתו בפירוש בשעת התשובה שרוצה לחזור ולספור שנית אחר כך אף שבאמת כן הוא מכל מקום כיון שלא היה בדעתו בפירוש יצא ידי חובתו להאומרים שאין צריכות כונה", ועיין.

דהפסיק בדיבור בין הברכה לשתייתו, או דילמא הברכה הב' היא הלבטלה, משום די"ל דכל שלא הסיח דעתו מברכתו הראשונה לא הוי הפסק. ושורש הספק אי הך מילתא דהפסק בין הברכה לאכילה או למצוה, בהיסח הדעת תלי' מילתא או בעצם מעשה הדיבור. והנה הגר"ז בסי' תפ"ט בדין הסופר וטעה בספירת היום ושוב תיקן ליום הנכון, דכתב המג"א דמהני ברכתו, והפרמ"ג הקשה דהוי הפסק בדיבור, וביאר הגר"ז כיון דלא הסיח דעתו שוב אין בזה משום הפסק, אשר לפ"ז הגר"ז לטעמי' דיסוד דין הפסק בין הברכה למצוה או אכילה, מחמת ההיסח הדעת שבוה, וזהו דכתב בסי' רי"ג דהשומע ברכה מפי אחר דאי יברך מחדש הוי ברכה לבטלה. אמנם המ"ב כתב מאי דלא הוי הפסק היכא דטעה בספה"ע, משום דתיקן תוכ"ד, והיינו דלא סגי בזה דלא הסיח דעתו, אלא בעינן לעקור דיבור קמא ולזה אתינן עלה מהלכתא דתוכ"ד לעקור, ומבואר לפ"ז דדין הפסק בין הברכה להמצוה בעיקר מעשה הדיבור תלי' מילתא ובנדון הגרש"ז הברכה הב' היא חלות הברכה והברכה הא' היא לבטלה, ובזה אתי שפיר מש"כ דהשומע ברכה מאחר ובייך מחדש א"כ בהך ברכה גופא הוא הפסק כלפי מאי דיצא בברכת חבירו ושוב חלה ברכה דידי', ורק יש לדון משום ברכה דאינה צריכה, ולזה אי רוצה עתה לכוין שוב הוי "צריכה", ומש"כ בזה, תלי' במש"כ הב"י בשם הרשב"א ריש סי' תפ"ט דנחלקו בזה המג"א והחק יעקב, ועיין.

6 ואולם המג"א עצמו כפי דלמד דברי הרשב"א דהביא הב"י נראה דיצא אף בלא כיוון להיות כעונה, וא"כ לא קסבר כדעת הצ"ח והגרע"א בפרט זה דבעי כוונה להיות כעונה להך צד דנדון כעונה ממש.

בשורה טובה לציבור שוחרי התורה

בשמה רבה עולה בעת על שולחן מלכים הספר הנפלא "ימי טוהר" – העוסק בהלכות טומאת וטהרת הנדה, מפרי עטו של הרה"ג ד' ישראל מאיר אפללו שליט"א הידוע בכושד הסברתו הנפלאה.

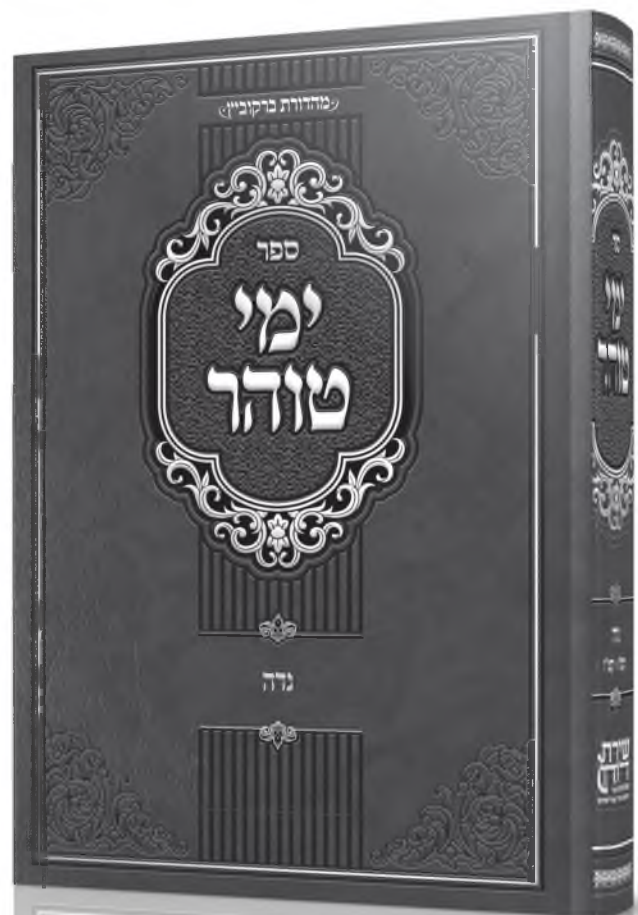
הספר מתפרס על למעלה משבע מאות עמודים, והינו יצירה תורנית מופלאה ממש, נדירה ומיוחדת במינה, וערוכה בטוב טעם בשפה ברורה ונעימה, בין ביתריו פורס המחבר בשמלה את ביאורי ההלכות משורשיהן בסוגיות החמורות במסכת נדה ועד ההלכה למעשה.

בדרך המיוחדת סולל המחבר דרך בהבנת דברי הטור והב"י, אשר הינם אבן הפינה לכל סוגיות ההלכה, ומדקדק הדק היטב מדברי הפוסקים, ראשונים ואחרונים, ראשונה, מדברי הטור שו"ע ונו"כ ועד תשובות האחרונים, הלא המה בספרתם ומאשר הובאו בפתחי תשובה על אתר, כאשר מלבד זאת הובאו גם הכרעותיהם של גדולי פוסקי זמנינו, תוך שימת דגש לחילוקי הדינים והמנהגים בין העדות השונות.

קובע ברכה לעצמו קיצור הלכות נדה, המצורף בסופו, בו יוכל הקורא המעיין לחזור בבהירות ובמהירות על כל ההלכות הנוגעות למעשה, שם לו למטרה להגיש בפני הלומד שולחן ערוך ומובן לסעודה, בו ימצא כל מעיין את עיקרי הסוגיות, עד ההלכה למעשה, בבהירות ובתמציתיות.

הספר זכה להתעטר בהסכמותיהם וברכותיהם הנלהבות של גדולי ראשי הישיבות שליט"א, הגאון הגדול הגד"א פילץ שליט"א ראש ישיבת תפרת, וחברי מועצת הגאון הגדול הגד"י שיינד שליט"א, וכן הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א שכתב במעלת הספר "נוכחתי לדאות כי השכיל לעשות זה הספר מיוחד במינו מבאד ומברד כל נושא ונושא לכל דוחבו והיקפו בעומק העיון ובסברא ישרה, ובדאי יהיה לתועלת ולברכה לכל העוסקים בעניינים אלו".

וכן מגדולי המורים הגאון הגדול רבי אשר זייס שליט"א אב"ד דדכי תורה, אשר הפליג באומרו כי "על אף שזכינו בזמנינו למאות ספרים בהלכות וסוגיות אלה, כמדומני שספר זה הוא המצויינים שבהם, מחבר הספר השכיל לברד את ההלכות משורשן עד לפסקי ראשונים הלכה למעשה, וכל זאת עשה בהבנה ישרה, בבקאות גדולה ובשפה ברורה ונעימה, בטוחני שרבים יאותו לאורו".

עניני חג השבועות

בדין הבדלה במוצאי שבת ויו"ט

במה אקדם ד' אכף לאלוקי מרום, באשר זכיתי
במתנת חינם מאוצרו, לעמוד זה שנתיים ימים
להיות דולה ומשקה מבאר מים חיים, תורת
מורינו הגאון שליט"א, ובס"ד הוטבו הדברים
בעיני תופשי התורה ותכמי הדור.

עד הנה עזרנו רחמיך וכו' ואל תשינו ד'
אלוקינו לנצח.

ב.

וכעין זה יש לומר נפקא מינה, בהלל דראש חודש טבת,
שהוא גם חנוכה, אם יכולה אשה להוציא איש.

שהנה בדין נשים אם מחויבות בהלל, האריך בזה בכה"ל
בהל' ר"ח (תכ"ב ד"ה הלל), ומבואר בדבריו שפטורות הן
מכל הלל, [חוץ מהלל של ליל פסח, לפי שאף הן היו
באותו הנס] ובדבריו נראה לכאורה שאף מהלל של חנוכה
פטורות הן.

אמנם בכמה אחרונים מבואר שאף בהלל של חנוכה שייך
הטעם דאף הן היו באותו הנס, ויש לחייב נשים בהלל
דחנוכה (עי' מקור חיים להחוות יאיר [קיצור הלכות סי'
תרמ"ד], שדי חמד [אסיפת דינים חנוכה ט, ב] וכן הכריעו
באג"מ ושבה"ל).

ואם נאמר שבהלל של חנוכה חייבות, אם כן יהא תלוי
בהנידון הנ"ל, אם יוכלו להוציא אנשים בהלל שהאנשים
מחויבים בו משום ב' חיובים, או לא.

ג.

עוד יש לדון נפק"מ בזה, במי שעשה צרכיו בבוקר,
ורוצה שיוציאו בברכת אשר יצר מי שלא עשה צרכיו
[ומברך מדין אשר יצר דשחרית, שמברכין אותה אף
כשלא עשה צרכיו (סי' ד' סעיף א' בהגה)].

והיה מקום לומר עוד, שאשה אינה מחויבת בהברכת
אשר יצר דשחרית [וכשאר ברכות השחר שאינה
מחויבת], ואם כן יש לדון כמו כן בהיפך, לגבי אשה
[שעשתה צרכיה ומברכת ברכת אשר יצר] אם תוכל
להוציא איש באשר יצר דשחרית, שלדידיה יש בזה ב'
מחויבים, ויהא זה תלוי גם כן בהנידון הנ"ל.

הנה בענין שבת הסמוכה ליום טוב [כבחג השבועות
הבעל"ט], הביאו הוראת מרן החזו"א זלה"ה, שבן חו"ל
המתארה אצל בן ארץ ישראל, אינו יוצא יד"ח הבדלה
במה ששומע ממארחו, וצריך להבדיל לעצמו (כן הביא
בשלמי תודה, והיה זה שגור על לשונו דהגר"א גנהובסקי
זלה"ה בשיעוריו, ואמנם בשלמי תודה הביא שרבותינו
הגדולים מרן הגרא"ל זלה"ה ומרן הגר"נ קרליץ
זלה"ה הורו למעשה שלא כשמועה זו).

וטעם זה הדין, משום שלבני חו"ל הרי שבת היא גם יום
טוב שני, ואם כן בצאת השבת מחויבים הם בב' הבדלות,
של שבת ושל יו"ט, ואין בן ארץ ישראל יכול להוציאם
בהבדלת היום טוב שאינו מחויב בה.

ושמעתי להוכיח בדעת הגרי"ז שלא סבר כן, ולדידיה כל
שמחויב בדבר, יכול להוציא את האחרים ידי חובתן אף
אם להם יש מחויבים נוספים בזה החיוב.

דהנה ברש"י בברכות (כ: ד"ה הג ועיי"ש תוד"ה
בתפילה) נקט דלא שייך הפטור דמצוות עשה שהזמן
גרמא [לנשים] במצוות דרבנן.

והתוס' שם הקשו עליו מגמ' בסוכה שמבואר שנשים
אינם יכולות להוציא בהלל והגרי"ז ביאר בזה (בח' ליומא
סוכה) עפי"ד הרמב"ן בהשגות לספר המצוות, שיש חיוב
הלל דאורייתא בשעת נטילת הלולב, ומשום הכי אין
הנשים מוציאות.

ומבואר בדברי הגרי"ז שכל החסרון הוא רק משום
שהאנשים מחויבים בזה ההלל מדברי תורה הא לאו הכי
היו הנשים מוציאות אותם, ולדברי החזו"א הא כיון
שהאנשים מחויבים גם משום הלל דנטילת לולב, ובזה
הלא נשים אינם מחויבות, היאך יוכלו להוציא האנשים.

והנה יש להציע לכאורה כמה נפק"מ נוספות בזה
הנידון - אם יכול המחויב בחיוב א' להוציא את המחויב
באותה ברכה מב' מחייבים

א.

י"ל דנפ"מ באשה המברכת ברכת שהחיינו על היו"ט
בחג הסוכות, אם יכולה להוציא איש שחייב בשהחיינו גם
על הסוכה, או לא.

עירוב תבשילין ועירוב חצירות

הבן וכיו"ב שנתבטל הפדיון, שברכתו לבטלה (וכע"ז) בשו"ת הראנ"ה ב' ע"ט), ואינו נוגע כלל לדברי הריטב"א.

וכן מוכח בדברי תשו' מהרש"ל (תשו' ז) שכתב דהפודה לאחר זמן יכול לברך, דאין צריך לחוש שמא ימות הבן, ומבואר דאם מת, ברכתו לבטלה.

וביאור החילוק הוא, דבנט"י היה כאן קיום דנטילה עכ"פ, ומשא"כ הכא דאין כאן אלא מעשה מצוה ותו לא. [ומעתה להאמור, יש לחלק בזה בין עירובי חצירות לעירובי תבשילין.

והיינו שבעירובי תבשילין, הרי כאמור אין זמן מיוחד לחלות העירוב, ואם כן על כרחין גדר העניין הוא שחל העירוב מיד, והרי זה דומה למה שכתב הריטב"א בנט"י

אמנם בעירובי חצירות ודאי לא שייך דין זה, שהרי בעירובי חצירות אם אבד העירוב אחר בין השמשות, עדיין העירוב כשר לכל השבת, ואם כן יש כאן חלות שחלה בין השמשות, ובה לא שייכי דברי הריטב"א.

ולכאורה יש בזה נפק"מ גם כן לאידך גיסא, במי שעשה עירוב, ושכח ולא בירך, ורוצה כעת לתקן על ידי שיאכל את העירוב וממילא יצטרך לעשות עירוב חדש.

והנה אם נימא דשייך בזה מה שכתב הריטב"א, אם כן הרי כבר נתקיים דין עירוב בלא ברכה, ואינו מתקן את אשר עיוות, ואדרבה יש כאן ברכה שאינה צריכה [וכעין זה מצינו גבי תרומה דיש מי שאומר דאף אם הפריש בלא ברכה אין לו לישאל על הפרשתו וחשיב ברכה שאי"צ].

אמנם בעירובי חצירות וכדו' נראה דודאי לא מיקרי ברכה שאינה צריכה כל שהעמיד עירוב חדש קודם השבת, דעדיין לא חל העירוב, ועדיין צריך עיון בכל זה.

הנה מצינו שני עניני עירוב, עירוב תבשילין ועירוב חצירות [מלבד עירוב תחומין].

ובאמת חלוקים הם ביסודם, שבעירוב חצירות חלות ההיתר הוא בבין השמשות וכמבואר בשו"ע (שס"ה ס"ק א') שאם אבד העירוב אחר בין השמשות, עדיין העירוב כשר לכל השבת.

ומה שאין כן בעירוב תבשילין, שאין ההיתר אלא כל זמן שהעירוב קיים ואם אבד העירוב, אף ביום טוב עצמו, נפסק ההיתר (כמב' ס' תקכ"ז סעיף ט"ו).

והיה נראה שמאידך, בעירוב תבשילין מיקרי שחל העירוב מיד בשעת עשייתו - העמדתו, אלא שיש תנאי שיהא העירוב קיים, ובעירוב חצירות לא חל שם עירוב אלא בין השמשות.

וכן משמע מדברי שו"ע הרב שכתב שאם שכח לברך בשעת עשיית העירוב שוב אינו יכול לברך, אף שלענין עירובי חצירות הביא המשנ"ב דודאי יכול לברך עד בין השמשות.

ולפי זה היה נראה לומר נפקא מינה, במי שבא אצלו אורח בערב יו"ט, ואין לו מה להאכילו מלבד העירוב, אם ראוי לעשות כן, שיש לאסור משום שעל ידי זה גורם שתהא ברכת העירוב לבטלה.

ורצו לדמות זה לדברי הריטב"א (חולין קו): שמי שנטל ידיו לאכול פת, ובירך על נטילת ידים, ואחר כך נמלך ואינו רוצה לאכול פת, אין בזה משום ברכה לבטלה, כיון שנטילה הייתה כאן, וכדין בירך (והובאו דבריו בשע"ת או"ה ס' קנ"ח ס"ק ו'), ואם כן הוא הדין הכא, שכיון שבשעת הברכה בעמיד העירוב ליו"ט, כדין ברך.

[ויש להוסיף ולהקדים מה שהנה בפדיון הבן נראה פשוט, שאם עשה הפדיון על מנת שיחול אחר ל' ימים, ומת

'הידעת כי היום ד' לקח את אדניך מעל ראשיך'

עם העלות הענן, אשר כנשר על גזוליו ירחף, צדיק מושל ביראת אלוקים, זכה וזיכה בהעמידו אור תורה יראה ומוסר בהיכלי התורה, בדרך אשר קיבל מרבותיו מצוקי ארץ ובראשם רבינו הגדול בעל האבי עזרי זללה"ה

המשגיח הגאון הצדיק

רבי משה אהרון ב"ר שמואל ניסן ברורמן זללה"ה

אשר עלה בסערה השמימה יום שב"ק לסדר 'אם בהוקותי תלכו'

תוקדש יריעה זו לזכות ולעילוי נשמתו

ת.נ.צ.ב.ה.

דברי הזכרון מפי מו"ר שליט"א יובאו בעזה"ש בגליונות הבאים

-יו"ל מכתבי תלמידים-

להצרות, תרומות וכן לקבלת הזליון - 0548598294 או מכתובת 859309@GMAIL.COM

תמצית הש"ס

מסכת שבת ע"ח - פ"ה:

גמ' - כדי לעשות תלאי (זה, תמלה) לנפה וכברה. ולר"י כדי לעשות בו מידת מנעל לקטן לראות לאומן איזה מידה הוא צריך. ובכל מקום שרבי יהודה חולק על חכמים, שיעורם של חכמים גדול יותר.

נייר (מעטעם הוא עשוי). כדי לכתוב עליו קשר מוכסין – אישור ששילם את המכס או שמחלו לו על המכס והוא יכול לעבור תהה, והיינו שתי אותיות גדולות מאותיות שלנו והא דתניא שהשיעור הוא שתי אותיות, לרב ששת הכונה לשתי אותיות של קשר מוכסין, ולרבא הכונה לשתי אותיות שלנו ובית אחיזה, שזה שיעור קשר מוכסין שהוא אינו צריך בית אחיזה מפני שאחוז כולו בכף ידו. רש"י. ולתוס' בשעת הכתיבה צריך בית אחיזה, וקשר מוכסין אפשר לכתוב ללא בית אחיזה. נייר מחוק שכבר אינו ראוי לכתיבה, שיעורו כדי לכוון על צלוחית קטנה של פלייטון, או אם יש בלבון שבו מקום כתיבת ב' אותיות.

קשר מוכסין – המוציא קשר מוכסין חייב, אפילו בכתוב על גבי קלף. (תוד"ה והמוציא). ואם הראהו כבר למוכס והוציא, לת"ק פטור, ור"י חייב מושם מניעתו עובר הריטי מוכסא להעליל שלא נתנו את המכס (ולת"ק אין שומרים את הקשר לצורך זה, מפני שיכול לחזור למוכס). ור"א עובר מוכס קטן שנמצא בנוסף למוכס הגדול שאינו טורח להיות שם כל היום, ולת"ק המוכס הגדול נתן לו סימן עובר המוכס הקטן). ור"א עובר מוכס שני להראות במעבר אחר שאינו נמריח עצמו מן המכס כדי שלא יעליל עליו לאחר זמן.

שטר חוב – המוציא שטר חוב קודם שנפרע החוב חייב לכ"ע. ואיתא בבביריתא שאם הוציא משפרעו, לת"ק פטור, ור"י מחייב, ובבביריתא אחרת מבורא ששיעורו אם יש בכולו כדי לכוון על פי צלוחית קטנה של פלייטון, ואם יש בלבון כדי לכתוב שתי אותיות. לרב יוסף ר"י סובר שמונת להשקות שטר פרוע וא"כ המלוה צריך לו לצור על פי צלוחיתו, ולרבנן אסור למלוה להשתוות משום "אל תשכן באהלך עולה", והלה לא משהה אותו אצלו שמא יגיע לידי המלוה ויתבענו. ולאבי אסור לכ"ע להשתוות שטר פרוע, ואיירי בשטר שטוען הלוה שפרעו, וטעמא דר"י דס"ל למודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו, דכיון שמודה בהלוה הרי הוא מקיים ואינו נאמן לטעון פרעתי, ולת"ק צריך לקיימו על פי עדים, דכיון שטוען פרעתי אין בזה קיום, הדפה שאסור הוא חפה שהתיר. וכתבו התוס' (ד"ה ת"ק) דאיירי שיעוד שלא ימצא עידי קיום. ומ"מ אם השטר אינו פרוע, השטר מועיל לו להוכיח ללוה את ההלוואה, או לגבות ממנו מעובדים היכא שיהיה מודה. ואיירי שאמר המלוה אין לי עדים ורביא ולא אמצא קיום אפי"ן מצא קיום אפ"ן אינו מועיל, ולכן אסור להשתוות ומוציאין אותו מידו, דבלא הכי אין מוציאין מיד המלוה כיון שהוא טוען שאינו פרוע, וממילא אם הוציא חייב, (ואין לו שטר ממוציאין מידו שמא יגבה מיתומים ולקוחות. ודענין לרו מוסיק). ושטר שבאמת הוא פרוע, וידוע שלא ימצא עידי קיום, מ"מ אסור למלוה להשתוות אף לר"י, שמא יקיימו באקראי בעלמא ויזיב בו שלא כדין. ולרבא לכ"ע מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו (וכן ההלכה. תוד"ה רש"י גרס), ואיירי שנפרע החוב, ולר"י אין כותבין שובר (כדי שלא יצטרך הלוה לשמוע את השובר מפני העבריים), וממילא צריך המלוה את השטר כדי לחזוריו, ולת"ק כותבין שובר וממילא המלוה לא צריך את השטר, וכן אומר שהמלוה יחזיר את השטר ללוה לצור על פי צלוחיתו, דהלוה חושש שמא יגיע השטר למלוה ויחזור ויפרע ממנו. וכתבו התוס' דאיירי שכבר יש לו שובר, וכתבו שמה"ש משמע שעדיין לא נכתב השובר, והקשו דא"כ המלוה צריך את השטר כדי לחזוריו ללוה. ולרב אשי נחלקו כשהוציא הלוה את השטר, וטעמא דר"י מפני שצריך הלוה להראותו לבעל חוב שני שהוא פרוע חובות, אבל משום לצור על פי צלוחיתו לא מהיר ליה, שמא יבוא לידי מלוה. (וכבר אשי מבורא בהוספתא. תוד"ה חז"ל).

תמצית ההלכה -

המוציא זפת וגפרית שיעורו כדי לעשות נבט, שעוה כדי ליתן על פי נבט קטן, דבק כדי ליתן בראש השבועות, רבב כדי למשוך תחור דקיק כסעל. נייר כדי לכתוב עליו שתי אותיות של קשר מוכסין שרן גדולות מאותיות שלנו, המוציא קשר מוכסין חייב אף על פי שכתב הראוהו למוכס ונפטר בו שהרי רביא היא לעולם, המוציא שטר פרוע ונייר מחוק כדי לכוון על פי צלוחית קטנה של פלייטון, ואם יש בלבון שלו כדי לכתוב שתי אותיות של קשר מוכסין חייב. (שם י"ד ט"ו).

ע"ט – עור – המוציא עור בשיעור הראוי לעשיית קמיע חייב, אפילו אם העור אינו מעובד (כדמצינו שהמלכן והמנפץ והצועב והטווה והמיסך שיעורם כמלוה רוחב הסיט כפול, והאורג שני חוטין שיעורו כמלוה הסיט), ואפי"ן אם העור אינו עומד לעבוד, (זהו גם השיעור המחייב משום מעבד). אמנם כל זה בעור מוליח ולא קמיע (שאינו שרוי בקמח ומים) ולא עפיץ (חיפה), אבל אם העור גם לא מליח (מוצה), והוא לת שטעמו ראוי לעבוד, שיעורו כדי לצור בו משקולת קטנה של ריבעא דריבעא (רבע לטרא) דפומבדיתא שזוהו שיעור גדול יותר מקמיע, ועור דקמיע ומליח ולא עפיץ (דיפתרא) שיעורו כדי לכתוב עליו גט שזה השיעור הכי קטן. רש"י. והתוס' (ד"ה כדי) כתבו שאין לזה הכרח, דכל דבר שיעורו כפי הדבר שהוא מיועד עבורו. עוד כתבו התוס' דס"ל כרבי אלעזר דעירי מסייה כרת, ולר"י אין מתבין גט על הדפתרא. וקורטבאלא (שביטולו בהותחין כדי שיתקשה ויהיה ראוי לשבת עליו או לכסות בו כסא או מיטה או לעשותו שלחן) שיעורו ה' טפחים על ה' טפחים, שזה גם שיעורו לענין בקלת טומאה.

בגד מקבל טומאה מדרס בלששה על שלשה וטומאה מגע בשלש על שלש, והיינו אצבעות, ושק בארבעה על ארבעה, ומפץ בשהש על ששה, וכן שיעורו לענין הוצאה.

דברים שיש חילוק בשיעורם מחמת תיקון שנועשה בהם – המוציא סמנים שרויים, שיעורם כדי לצבוע בהם וזגמא והוא שיעור הגרין לאירא של גודי, אבל סמנים שאינם שרויים שיעורם כדי לצבוע בהם בגד קטן לסבכה, וכן זרעוני גינה לפני זריעתם שיעורם כגרוגרת, ולרבי יהודה בן בתירא חמשה, ואילו לאחר הזריעה מצינו שזבל שיעורו לזבל קלח אחד של כורב, ור"א לזבל כרישא, וכן שופכין שיעורם ברביעיית מפני שהם ראויים לגבל בהם את הטיט, אבל טיט עצמו שיעורו לעשות בו פי כור. והטעם בכל אלו שאין אדם טורח לשרות סמנים ולזרוע ולעשות טיט בשיעור הקטן, אבל שככבר עשה יש חשיבות אף בשיעור הקטן.

ע"ט: קלף – כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין שהיא שמע ישראל, ואף שהוא ראוי לקשר מוכסין, כיון שדמיו יקרים אין משתמשים בו אלא לתפילין ומוזות. **דוכסוסטוס** שיעורו כדי לכתוב עליו מוזות.

תמצית ההלכה – המוציא עור שלא נתעבד כלל אלא עדיין הוא רך שיעורו כדי לצור משקולת קטנה שמשקלה שקל, היה מלוח ועדיין לא נעשה בקמח ולא בעפצה שיעורו כדי לעשות קמיע, היה עשוי בקמח ועדיין לא נתעבד בעפצה שיעורו כדי לכתוב עליו את הטט, נגמר עיבודו שיעורו חמשה על חמשה. המוציא קלף מעובד כדי לכתוב עליו פרשת שמע עד ובשעריך, דוכסוסטוס כדי לכתוב עליו מוזות. (שם י"ד ט"ו).

טומאות הידים בתפילין – לת"ק אף רצועות התפילין מטמאות את הידים, אם הם מחוברות לתפילין. ולר"י ש'בן יהודה ר'ק הקציצה מטמאה. ולר"י זכאי רק הפרשיות מטמאות.

כתיבת סת"ם – הלכה למשה מסיני שכתובת תפילין היא על הקלף בצד של הבשר, ומוזות על הדוכסוסטוס בצד של השעיר, ואם שינה בזה ובזה פסול. לרב דוכסוסטוס כשר לתפילין, וההלכה

אין לסמוך להלכה

היא רק למצוה מן המובחר, (ומ"מ אין שיעור הוצאה כפרשה שבתפילין, דסתמא דכל איניש מצוה מעלייתא עבדי), והא דקתני שינה בזה ובזה פסול היינו בשינה במוזות וכתבה על קלף במקום שיעור וכ"ש במקום בשר, או על דוכסוסטוס במקום בשר, או שיש מחלוקת מה הדין בשינה, ורב סובר כר' אחא דמכשיר בשינה. ולמוסקנת הסוגיא רב הכשיר קלף למוזות ולא דוכסוסטוס לתפילין, וכר"מ שהיה כתוב מוזות על הקלף מפני שמשמטמו, אבל לת"ק אם כתב מוזות על קלף נייר או מטלית פסולה. וספר תורה אפשר לכתוב על קלף או גויל (מעובד בעפצים) או דוכסוסטוס, אבל לא על נייר שהוא עשוי מעשבים או על מטלית.

קלף דוכסוסטוס – קלף היינו שניתלה קליפתו עליונה. רש"י. וכתבו התוס' (ד"ה קלף) בשם ר"ת שחולקים את העור לשניים, והצד שכלפי השעיר הוא הקלף, והצד הפנימי שכלפי הבשר הוא הדוכסוסטוס. וקלפים שלנו יש להם דין קלף, וכתבים עליהם ס"ת תפילין ומוזות, ואף שקלפים שלנו אינם מעופצים, תיקון שלנו נחשב כמו עיפון, כדמצינו שקלף שלנו אינו יכול לחזויה.

תפילין שבלו וספר תורה שבלה אין עושים מהם (–מפרשית שמע והיה אם שמעו שבהם) מוזות, מפני שאין מורידין מקודשה תמורה לקדושה קלה. ולולא טעם זה היה שייך לעשות מוזות מס"ת ומתפילין אם היו כתובים על הקלף, לר"מ שמכשיר מוזות על קלף. וכתבו התוס' (ד"ה הא) שכיון שפרשיות שמע והיה אם שמעו רחוקות זו מזו, צ"ל שהכונה שאם פרשת שמע כתובה בשולי העמוד, יכול לכתוב אחריה והיה אם שמעו, ואם פרשת והיה אם שמעו בראש העמוד, יכתוב מעליה פרשת שמע.

פ' דיי – כדי לכתוב ב' אותיות לסמן שני חלקי לוי או שני קרשים שצריך לזווגם, בין אם הוציא בדיו יבש או בקולמוס או בקלמרון. ורובא מוסתפק מה הדין באות אחת בזה ובאות אחת בזה, תיקו, ואין לחייב על הוצאת הקולמוס, מפני שהוא טפל לפחות מכשיעור. וכתבו התוס' (ד"ה א) שאם הוציא דיו בשני קולמוסין ודאי הם מצטרפים. ואם הוציא דיו וכתב בו שתי אותיות כשהוא מולח, חייב אפי"ן שלא עמד לפרוש, דכתיבתן זו היא הנחתן.

הוצאת חצי שיעור ועוד חצי שיעור -

הוציא דיי בשיעור אות אחת וכתבה, וחזר והוציא וכתבה פטור, כיון שכשהוציא את השניה נחסר כבר מהראשונה כיון שכשהוא התייבשה והדיו התחסר.

הוציא חצי גרוגרת והניחה, וחזר והוציא חצי גרוגרת והניחה, אם עשה זאת בשתי העלמות, אין מצטרפים לשיעור, ואם עשה כך בהעלם אחד, מצטרפים לשיעור. ואמר רבי יוסי שרק בהוציא לרשות אחת מצטרפים, לרבה בא רבי יוסי לאפקי שאם יש רה"י בין שני המקומות (ד"ה) שלשם הוציא פטור (לרש"י "תוד"ה בהעלם) הכונה שהוציא לשתי רשויות, אבל לר"ח ור"ת אין י"מ לכמה רשויות הוציא, ומונת הגמ' שההוצאה היא משני רשויות, דבעינן עקירה ממקום אחד), ולאבי אפי"ן ש'כרמולית (כגון קרפף יותר מבית סאתים או בקעה) ביניהם פטור, אבל אם יש בין שני המקומות פיסלא (עץ שוכב לרוחב הר"י) חייב, ולרבא אפי"ן יש פיסלא פטור, ודרשות שבת כרשות גיטין, ובגיטין אם הבעל השאיל לאשה מקום בחצירו וזרק לה גט והגט נפל על פיסלא אינה מוגושת, דחד מקום מושלי איניש ולא שני מקומות. וכתבו התוס' (ד"ה אבל) שבגיטין מבורא שהפסילה גבוה ה' ואינו רחב ד' או רחב ד' ואינו גבוה ה', ולפי זה לאבי צ"ל שהפסילה הוא הר"י משום שרבים מתפתים עליו ולכן אינו מפסיק, דאם אין רבים מתפתים עליו מודה אביי ש'כרמולית מפסיקה, ולרבא אפי"ן שהוא הר"י הוא מחלק את הרשויות כמו לענין גיטין, ושבת ר"י ש'לאבי גם פיסלא כרמולית אינו מפסיק, ורק כרמולית שאינה מיטלטלת מפסיקה.

וכן אפי"ן בהעלם אחד אם הגביה את הראשון לפני שהניח את השני אין מצטרפים, כמו שאם החצי הראשון נקלט ע"י כלב או שנשרף פטור כיון שההנחה לא היתה מכה העקירה. ואם העביר את החצי השני מעל החצי הראשון בתוך ג' טפחים (וה"ה בתוך ג' סמון לקרקע לא מעל אותה חצי גרוגרת. תוד"ה והעבירה), ח"י"ב דא"צ הנחה ע"ג משהו אלא בזרק (לדעת רבא דס"ל כרבי יהודה, ויש תנאים שסבורים שגם בזרק בתוך ג' א"צ הנחה ע"ג משהו, וגם כרבי לרבי בירוקא ע"ג הנחה ע"ג משהו, אבל בתמלגל לא. תוד"ה ר"א) ולא במעביר, כיון שהיא בידו וזו מסיכה לקרקע. (ולמעלה משלשה צריך הנחה על גבי מקום ד' על ד').

תמצית ההלכה -

המוציא דיו על הקולמוס שיעורו כדי לכתוב ממנו שתי אותיות, אבל אם הוציא הדיו בפני עצמו או בקסת צריך שיהיה בו יתר על זה כדי שיעלה ממנו על הקולמוס כדי לכתוב שתי אותיות, היה בקסת כדי אות אחת ובקולמוס כדי אות אחת או בדיו לכוין כדי אות אחת ובקולמוס כדי אות אחת ר"י זה ספק, ומוציא שתי אותיות וכתבן כשהוא מולח חייב, כתיבתן זו היא הנחתן, הוציא אות אחת וכתבה וחזר והוציא אות שניה וכתבה פטור, שכבר חסרה האות הראשונה. (שם ט"ו).

כחול – המוציא כחול כדי לכחול עין אחת חייב, מפני שדרך נשים צנועות שהולכות מעוטפות ואינן מגלות אלא עין אחת, לכחול עין אחת, אמנם בכפרים שכיון שאין שם הרבה אנשים אין מצינו שם שחוק וקלות ראש אין הנותן מנסות פניהם וכוחלת ב' עיניהן, השיעור הוא כדי לכחול ב' עיניים, ורק בכחול לרפואה שיעורו כדי לכחול עין אחת. דעת רבנו שמואל שכחול לרפואה כיון שהו מדברי רבי שמעון בן אלעזר, איירי שאחד הצניעו לרפואה, ואז כל מי שהוציא חייב, כדאיתא לעיל ע"ו. ודעת ר"י שאם הצניעו חייב אף בפחות משיעור עין אחת, ומונת הגמ' שאם הוא ראו לרפואה, אי נמי שבאיתו מקום עושים אותו לרפואה, שיעורו כדי עין אחת.

שיעור הוצאה בכמה דברים – דבק כדי ליתן בראש שפסף נטר שבראש קנה של צידים שנתנים שם הרבה דבק כדי שהעוף ידבק לשם. זפת וגפרית כדי לעשות נבט קטן (לסתום כלי שנותנים בו כסף חי, ועושים בסתימה נבט קטן). שעוה כדי ליתן ע"פ נבט קטן של חבית יין שזב מחור קטן יותר מהחור הנצרך לשמן ודבש. חרסית (לכביית כתמים) כדי לעשות פי כור (מקום מניסת המופה) של צורפי זרב, ואף שאין אדם טורח לגבל טיט כדי לעשות פי כור, חרסית יותר חשובה מטיט, אי נמי איירי הכא במגובל. (תוד"ה חרסית). ולר"י כדי לסוד (לטהו בקעים) פיטפוט – גרלג, שמושיבים עליה כירה קטנה. טובין כדי ליתן על פי כור של צורפי זרב שבמקום שאין פרמין צורפי זרב באש של טובין, שיער כדי לגבל בו טיט הנעשה ברביעיית שופכין. טיט כדי לעשות פי כור של צורפי זרב. ור"ג שהשיעור בשיעור הוא כדי לעשות טיט לפי כור, וצ"ל דאיירי במגובל, שהרי אין אדם טורח לגבל טיט כדי לעשות פי כור. (תוד"ה המוציא).

פ' סיד – כדי לסוד אצבע קטנה שבבנות, (בנות ישראל שהגיעו לפרקן להבאת ב' שערות ולא לשנים הראויות לכן ומתביישות דבר, והתוס' מביאים שעושות כן אלו הקרובות להנשא כדי ליפות וללבו עצמן), עניים מונושות בסיד שעושים בסולת ובנות מלכים בשמן המור (–שמן זית שלא הביא שלישי) שהוא משיר את השיער ומעודן את הבשר, ומונושות אבר אבר ולא בבת אחת, ומי שלא שותה שיכר אינה צריכה משיחה). לרבי יהודה כדי לסוד כלכול. לרבי נחמיה כדי לסוד אנדיפי. כלכול היינו צידעא (הרקקה, כדי להכשיר השעיר), ואנדיפי היינו בת צידעא (מתחת הרקה, כדי להסיר משם שיער דק) שזה פחות מצידעא, אמנם שיעורם של חכמים גדול משיעורו של ר"י. ורב יצחק מוכיח שאנדיפי היינו אנדיפא (כלי-חרס עם פה למעלה ופה למטה).

ולרב כהנא אין אדם עושה מעותיו אנפרות (–הפסד, מפני שהיין ממוח את הסיד ויוצא), אלא אנדיפי היינו שנתות (סימנים בכלי, למדידה). ומביא אנדיפי היינו אפותא פדחת שלא במקום שיער והלאדים (כדמצינו שצירעה עקצה את רב תנחומה באנדיפי מפני שדרש במועשה מורכבה). אמר רבי נרמיך דברי ר"י בסיד חבט הנימוח בהרבה מים, ודברי רבי תנחומה בביצת הסיד הנגבלת במים. וי"מ שאנדיפה זה כל הגוף, וכיון שאינו עשוי להשכיב את הטיעור אלא להאדים את הבשר, צריכים לזה סיד עבה, ולרב כהנא יש לחוש שכשעושה בכל הגוף הבת תמות, אלא כהנה לשנתות והיינו אבר אבר.

אדמה– לר"ע כחות המרופצין (שקים העשויים מקליפת עץ גדול, שחותמים אותם ונושאים בהם פרקטיא בספינות). ולתכמים כחותם האיגרות –שחותמים אותם כדי שאחרים לא יקראו בהם. ושיעורא דרבנן זוטא.

זבל וחול הדק– לר"ע כדי לזבל קלח כרוב. ולתכמים כדי לזבל כרישא שזה פחות מכוזב.

חול הגס– כדי ליתן על מלאך של קל סיידיים. והנה אסור לסוד בסיד לאחר החורבן משום אבילות, אלא אם יש בו תבן או חול שאינו לבן של צורק, ולר"י ביש בו חול אסור, מפני שהחול מועיל לסיד. וי"א שנתא דמתנין ס"ל כרי", לדבריו חול מהני לסיד, ולרבא מתני' אף כרבנן, וחול בסיד קלקלו זהו תיקונו, שעל ידו מותר לסוד את הבית, וי"מ שהחול מחוק את הסיד, ולא נהירא.

תמצית ההלכה– המוציא אדמה כדי לעשות חותם האיגרת, טיט כדי לעשות פי כור, זבל או חול כדי לזבל כרישה, חול גס כדי לערב עם מלא כף של סיידין, חרסית כדי לעשות פי כור של צורפי זהב, שיער כדי לגבל טיט לעשות פי כור של צורפי זהב, סיד כדי לסוד אצבע קטנה שבמות, עפר ואפר כדי לכסות דם צפור קטנה. (שם י"א).

קנה– כדי לעשות קולמוס המגיע לקשרי אצבעותיו. רב אשי מסתפק אם הכנה להקשר העליון של אמצע היד או לקשר תחתון של אמצע האצבע. תיקון. וקנה עב או מרוסס (סדוק בהרבה סדוקים) שיעורו כדי לבשל כגרוגרת (ככל שיעורי שבת בחוצאת וקצית וטחינת אוכלין), מביצה קלה שבביצים (והיינו ביצת תרנגולת שהיא קלה להתבשל מכל הביצים), טרופה בשמן שבוה היא ממהרת להתבשל, ונתונה באלפס.

פ"א, עצם– לרבנן כדי לעשות מוננה תרודד (-כף. וכתבו התוס' (ד"ה למימרא) שהכונה לתרודד קטן, ולא תרודד גדול כמובאר בגי' נ:). ולרבי יהודה כדי לעשות שיניים למנועול שזה שיעור קטן יותר, ועושים אותם מעצם. (אם לא בקבעם במנועול אינם מקבלים טומאה מפני שאינם ראוים לכלים, ואם בקבעם במנועול מקבלים טומאה כלי עצם מקבלים טומאה אף שאין להם בית קיבול, כמו כל מיתכות, ואף שהם מחוברים לפותחת וכל המחובר לטוהר טוהר, פותחת יש לה בית קיבול לקבל מפתח. רש"י. (והחוס' חולקים על רש"י בכמה דברים: א' פשוטי כלי עצם אינם מקבלים טומאה, ורק גולמי כלי עצם מקבלים טומאה. ב' השניים עשויים ממתכת ולא מעצם, ולפני שנקבעו הם ראוים קצת ליתנם בפותחת, והם טהורים מגולמי כלי מיתכות, וכשקבעם מקבלים טומאה מפני שנגמרה מלאכתם. ג'. הבית קיבול לקבל המפתח אינו מחשב בית קיבול כיון שאין מטלטלים את המפתח על ידו. ד' אין הפותחת גורמת טומאה לשניים אלא איפכא, דאיתא כרבי תנחומה שהולכים אחרי התמישוי ולא אחרי המעמיד). ודווקא במנועול כלים, אבל במנועול בית אף בקבעם אינם מקבלים טומאה, דכל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע).

זכוּפית– כדי לגרור ראש הכרס, ובברייתא איתא כדי לחתוך ב' נימין יחד.

צרוּר או אבן– לרבנן כדי לזרוק בעוף. ולרבי אליעזר בן יעקב אין אדם טורח להרים צרוּר לצורך עוף שיכול לטלקו בקולו, אלא כדי לזרוק בבהמה ותברח מחמת הפגיעה, והוא משקל עשרה זוז.

ענייני בית הכסא

לאחר שהאריכה הגמ' (ע"ה - פ"א). לבאר מהם שיעורי הוצאה בכל מיני דברים, לפי חשיבותם, מבארת הגמ' מהו השיעור שמותר לטלטל אבנים בחצר לצורך קינוח בבית הכסא. משום כבוד הבריות, ומתי יש בזה איסור מוקצה או טירחה יתירה או תולש וכו', ואנב זה ויתבראו דינים נוספים השייכים לבית הכסא.

הוצאה וטלטול לצורך קינוח בבית הכסא – הלכמים מותר לטלטל בחצר מלא היד לבית הכסא, וזהו השיעור המחייב הוצאה, כיון שהוא חשוב לקינוח. אבל יוסי מותר ג' אבנים א' כזית א' כאגוז וא' כביצה. לר"מ כל אחת שיעורה כאגוז. ולרבי יהודה כביצה. (וכמו שנחלקו ר"מ ור"י לגבי שיעור אתרוג). ולר' ינאי בבית הכסא קבוע שאם ישאר לו בערבית יכול להשתמש בהם בשחיתה, מותר כמלוא היד, ובעראי כהכרע כשיעור המצריע והיינו כאגוז שזה פחות מביצה ויותר מזית. רש"י. ור"ה גורס כהכרע (רגל) מזוכיב קטנה של במים, ולפי זה כזית המשך הגמ' שאבן שיש עליה רויש שקינחו בו, מותר להוציאה בשיעור גדול יותר מביצה, וא הרבה אבנים יותר ממלוא היד. אסור לטלטל כרשיני בבלייתא כדי לקנח בהם. ואסור למשמש בשבת בצרוּר, ואף לר"ש שדבר שאין מתכוין מותר, הכא אסור משום דהוי פסיק רישיה. (תוד"ה אסור). וכדי שלא יסתכן שהרי עמוד החוור מביא אדם לידי הדחוקן, יכול למשמש כלאחר יד כגון לאחוז צרוּר בב' אצבעותיו.

מדוכה קטנה של בשמים שהיא כלי שמלאכו לאיסור, לרב ששת מותר לטלטלה לקינוח אם רואים עליה שקינחו בה, ומה שמצינו שהמוקנה בצרוּר שקינח בו חבירו מביא לידי תחתוניות- רב ששת איירי ביבש, ובי"א כשקינחו בו רק מצד אחד, ובי"א כשהוא עצמו קינח בו. ואם ירדו על המדוכה גשמים, אם ניכר דעייך שקינחו בה מותר לטלטלה, דכיון שזה מאוס אינו ראוי לכשמיים והו עומד לבית הכסא.

פ"א: מותר להעלות אבנים לגג כדי לקנח (להש"י קמ"ל שאין חוששים לטירחא יתירא, ולתוס' קמ"ל שאף שהוא קרוב ויחול להכין מערב שבת מותר), דכבוד הבריות דוחה לא תעשה שבחורה דכתיב "והתעלמת מהם" פרט לזקן ואינה לפי כבודו, והכא נמי לטלטול דרבנן בלאו ז"ל אסורו" אסמכתו רבנן ונדה מפני כבוד הבריות, ומותר שלחכמים אסור לטלטל קיסם משלפניו המוטל על הקרקע לחצוץ (-ליטול ביש שבוין) אע"פ שלפניעים זה נראה מבוזין וגנאי הוא לו, (אלא יקח מאיבוס של בהמה שהוא מוכן לשימוש ואינו מוקצה. וכתבו התוס' שכל מה שהראי לאיבוס אינו מוקצה. ולר"א מותר לכל מה שבבית מוכן לכל מה שירצה, אבל שבחצר אינו מוכן אלא להסקה. שם), התם אדם קובע מוקום לסעודה והיה לו להכין קיסם מותר שבת, משא"כ בבית הכסא.

תמצית ההלכה–

הנצרך לנקיבו, במה מוקנה בשבת– מותר לטלטל בשבת אבנים או צורות וכדומה כדי לקנח בהם, ואין בזה איסור מוקצה, משום כבוד הבריות, ואפי' להעלותם לגג שזה טירחא יתירא מותר. שיעור האבנים בבית הכסא קבוע הוא מלא היד, ובעראי שיעור ראש כוכנא קטנה. אבן שניכר שקינחו בה מערב שבת, או שיחיד אותה לקינוח אינה מוקצה, ומותר להכניסה אפי' אם היא גדולה הרבה, ואפי' אם הרבה ממלוא היד מותר ליטול כולם. י"א שדווקא בחצר מותר לטלטל אבנים, וי"א שמותר אף במכרמלית לרה"ו, וכן עיקר. וברה"ו שלנו אף שלהרבה פוסקים דינה ככרמלית אין להקל. צרוּר שעלו בו עשבים מותר לקנח בו, ואף שתלישה אסורה מדאורייתא, הכא אינו מתכוין לכך ואינו פסיר' שיתולש. ואפי' הצרוּר מונח על הארץ מותר ליטול, ואף דאסור מדרבנן משום דמחיז' בתולש, משום כבוד הבריות לא גזרו. עשבים להים מותר לקנח בהם אפי' אם אין איסור משמשש בירק אלא רק באילן, ובלבד שלא ישמוט אותם ממקום חיבוים, משום תלישה. (סימן ש"ב).

אסור ליפנות בשבת בשדה ניר שחרשו אותו פעם אחת והוא עומד לזריעה, שמא יניח הצרוּר שקינח בו בתוך גומא, והאוטם גומה בשדה חייב משום חורש (ובבית חייב משום בונה). ואין לומר שהטעם משום שמקלקל את החרישה, דאי"כ אף בחול אסור, ואין לומר שהטעם משום תלישת העשבים, שהרי צרוּר שעלו בו עשבים מותר לקנח בו בשבת דהלכה כר"ש דדבר שאין מתכוין מותר, (והתולש ממנו בכונה חייב חטאת דזוהו מקום זרוּדילם של העשבים).

עציץ קבוב רב פפי רצה להחירי לטלטלו בשבת, ואמר לו רב כהנא שלא החירו לטלטל צרוּר שיעלו בו עשבים אלא לצורך קינוח, שיש בזה משום כבוד הבריות. ואם היה העציץ מונח ע"ג קרקע והניחו ע"ג יתדות, חייב (לאו דווקא אלא אסור מדרבנן. רש"י תוס'. וכתבו התוס' שלרבא בניטין י"ל דאסור מדאורייתא), משום דמי לתולש

כיון שכעת אינו נהנה מריח הקרקע, ואם הורידו מהיתדות לקרקע חייב משום נוטע. רש"י מביא מתשובות הגאונים שהיו נוהגים לעשות סלים נקובים נכפות תמרים עבור הליזים הקטנים שבבית, וממלאים אותם עפר וזבל בהמה, וכ"כ או ס"ו יום לפני ראש השנה היו זורעים בהם פול המצרי או קטנית, ובערב ראש השנה כל ילד היה נוטל את שלו ומסובבו סביב ראשו ז' פעמים ואומר זה תחת זה זה חליפתי זה המותיר ומשליכו לנהר.

אסור לקנח בשברי חרס בחול משום סכנה שמא ינתק שיני המרכשתא, או משום כשפים, (כדמצינו שהגיא מטרונותיה לא יכלה לעשות כשפים לעצור ספינה, כיון שקינחו בחרס ולא הרגו כינה בבגדיה ולא הוציאו ירק מהאגודה ואלכו), ואפי' כשבת אע"פ שיש עליו תורת כלי לחתוח לו אור או לחשוף מים מגאב, אסור לקנח בו. ואין הטעם משום השרת נימיום ע"י החוד, דהלכה כסתם משנה (במחלוקת ואח"כ סתם, באותה מסכת לכו"ע הלכה כסתם, ובמסכת אחרת לירוש' הלכה כסתם ולשאר האמוראים אין הלכה כסתם. תוד"ה והאמרי) שדבר שאין מתכוין מותר, (ולכן מותר לנזיר לחוף ולפספס, אבל לסרוק במסרק אסור משום שזה פסיק רישיה).

פ"ב, הנהגת בית הכסא– לא ישב במהרה ובחוזק, ולא יתאמץ ליפנות כדי שלא ינתק שיני המרכשתא ויבוא לידי סכנה. (רבה לא רצה ללכת ללמוד אצל רב חסדא, מפני שלימדו דברים אלו שהם מילי דעלמא, ואמר לו אביו רב הונא שכ"ש שצריך ללכת ללמוד אצלו, מפני שהוא עוסק בחיי הבריות).

הנצרך ליפנות ואינו נפנה רוח רעה (-ריח רע של זבל שנתקב במעיים יוצא מפיו) שולטת בו, וי"א שרוח זוהמא (ריח רע של זיעה מזהמת מכל גופו) שולטת בו.

הנצרך ליפנות ואינו יכול, יעמוד וישב יעמוד וישב, וי"א שילך לצדדים, וי"א שימשמש בצרוּר באותו מקום, וי"א שיסיח דעתו מדברים אחרים.

הכנסס לסעודת קבע וגנאי הוא לו לצאת מן הסעודה ולהפנות, 'הלך ל' פעמים ד' אמות, וי"א ד' פעמים י' אמות דחילוף מרובה מועיל יותר, ויבדוק עצמו בכל פעם, ואח"כ יפנה ויכנס לסעודה.

היו לפנינו– צרוּר וחרס, לרב הונא יקנח בצרוּר אע"פ שהוא אסור בטלטול ולא בחרס מפני הסכנה, ולרב חסדא מקנח בחרס שיש עליו תורת כלי והוא מותר בטלטול, ומודה רב הונא באוגני כלים שהם חלקים ואינם מקרעים את הבשר. צרוּר ועשבים (י"מ שהם לחים וחותכים את הבשר, וי"מ שהם מחוברים ומקנח כלי לתולשם, ואין בזה איסור שימוש במחויבו, דלא אסרו אלא בדבר קשה), מחלוקת מה עדיף, וביבשים שהאור שולטת בהם שיניו התחתונות נושרות.

תמצית ההלכה–

לא ישב במהרה ובחוזק, ולא ידחוק עצמו יותר מדאי, שלא ינתק שיני המרכשתא. לא יקנח בחרס אפי' הוא חלק משום כשפים, ולא בדבר שהאור שולט בו כגון עשבים יבשים, ולא בצרוּר שקנח בו חבירו, אבל צרוּר שהוא עצמו קנח בו או שיבש או שמקנח בעד אחר מותר. וכתב הרמ"א שבבית הכסא שאינו בשדה מותר בחרס חלק או בדבר שהוא שולט בו, אבל בעשבים יבשים אפשר שאסור גם לרהמ"א. המשחה נקביו עובר משום כל תשקצו, והמשחה עצמו לקטנים עובר אף משום לא יהיה עקר, המשחה מלהפיח אינו עובר, כל תשקצו נדחה מפני כבוד הבריות. (סימן ג').

שיעור הוצאת חרס– לרבי יהודה כדי ליתן בין פצים לחבירו כשמסדרים פצימים עמודים וקורות זה על גבי זה. ולר"מ כדי לחתות בו את האור ממזורה גדולה שאפילו אם הוא רוצה לקחת משם גחלת קטנה הוא צריך חרס גדול כדי שלא להכות, וזכר לדבר מדכתיב "ולא ימצא במכיתיו חרש לחתות אש מיקוד". ולרבי יוסי כדי לקבל בו רביעית (שזה שיעור קטן יותר), ואין ראיא מהפסוק הג"ל, שהרי המשך הפסוק הוא "ולחשוף מים מגאב", (ולר"מ כזות סוף הפסוק שאפי' בשיעור קטן דלא חשיב לאינשי, לא ימצא במכיתיו).

רבי עקיבא:

שייכות פרק זה לכאן– לרש"י אגב דהין דלהלן מנין שמורחיצין את הקטן, נקטו שאר המשניות מנין וכו'. ולתוס' אגב שבסוף הפרק הקודם הביאו אסמכתא מקרא לשיעור הוצאת חרס, נקטו דינים נוספים הלמודים מאסמכתא, ושני הפסוקים שמוכיח זה לזה.

עבודה זרה

פ"ב: בנית מותל המשמש גם לעבודה זרה– מי שהיה ביתו סמוך לע"ז והוא משמש מחיצה גם לבית ע"ז, ונפל, אסור לו לבנותו דקמתני לע"ז, אלא כונס ד' אמות לתוך שלו ובונה, ועיין בגי' מ"ז: מה יעשה כדי שלא ירויח בזה מקום לע"ז. (תוד"ה כונס). ואף למדי' בע"ז י"ג). שמותר לשלם מנס לע"ז, שאני התם שרואים שכוונתו כדי שיתנו לו לעבוד, אבל כן נראה כאילו הוא בנת בית לע"ז. (תוד"ה ארוח). ואם היה מקום הכותל בשותף לו ולע"ז, חצי מקום הכותל שלו, והוא נכלל בכלל הד' אמות שארוח הרוחיק.

מחלוקת רבנן ור"ע בטומאת עבודה זרה–

נאמרו בתורה פרשת טומאה בכמה דברים, כגון מת בזר וזבה ושרץ וכו', ונאמרו חילוקי דינים בכל סוג של טומאה אין הטומאה עובדת ולמה הטומאה עובדת ומחו ומהו חופס הטומאה וכו'. הנהדן הסוגיה הוא לענין טומאת עבודה זרה, אין הטומאה עוברת מתע"ז לדבר אחר, ואם היא מטמאה כשהיא אינה שלימה (אברים), ומחו השיעור שהיא מטמאה, ודינים נוספים לענין טומאה.

לרבי עקיבא– ע"ז מטמאה במשא (-לאדם הנושאה) כנדה, שנא' "תזרם כמו דוה צא תאמר לו", (ותזרם היינו לנהוג בהם כמו בזר ולומר לו צא), מה נדה מטמאה במשא שהרי הוקשה לזב דכתיב "הזוהו בנדתה וזוב את זובי", וזוב כתיב "והונשא אותם". ולת"כ דברייתא מטמאים כשרץ, שנא' "שקץ תשקצנו". וע"ז שנשתברה מאיליה מותרת, אח"כ השתחוח לכל התיכה כפני עצמה. תוד"ה אבניו.

שיטת רבה שלכו"ע– ע"ז מטמאה במשא, דהוקשה ע"ז לנדה, ונחלקו ר"ע ורבנן בטומאת אבן מסמא (-לרש"י הכונה לאבן המעותרת על גבי יתדות, ויש כלים מתחת האבן, ועל האבן יש טומאה, ואין הטומאה מכבידה על הכלים. ולתוס' ד"ה באבן מסמא) הכונה לאבן גדולה וכבידה שחתתיה כלים, ומחמת כובד האבן אין הכלים מרגישים את כובד הזב. עוד כתבו שטומאה הכלים שחתת האבן היא מטעם משכב ומישב, ואם יד טהור או רגלו תחת האבן טמא מטעם משא, שחתרוה נישאת את הטמא, ואם אצבעו של זב תחת האבן והכלים על האבן, טמא מטעם הויסע). ולרבנן אינה מטמאה באבן מסמא כשרץ (-דלתיכ' אחי' מה שע"ז הוקשה לשרץ), והוקשה לנדה רק לענין שמטמאה במשא, (ותבטבו התוס' ד"ה אמר רבה) שאף שלמסקת הסוגיה טומאת ע"ז דרבנן, וממילא מקישים לקולא, מ"מ לגבי טומאת משא מקישים לחומרא, דכתיב בירישא דקרא וטמאתים אצפוי פסילי כספך", וא"כ לא דהדר קרא לומר "תזרם כמו דוה" היינו שמאד יש להרחיקה, ולכן מקישים לחומרא). והוקשה לנדה ולא לנבלה שטמטמא במשא ולא באבן מסמא, ותו א"צ להקיש לשרץ, לומר שע"ז אינה מטמאה לאברים אם נחתך ממנה חוליה, כמו שנדה אינה מטמאה לאברים לטמא באבן מסמא כנדה, (אבל האבר מטמא במשא ובאכל משום אבר מן החי). ולר"ע היא עצמה מטמאה באבן מסמא, כנדה שטמטאה באבן מסמא דכתיב "כל אשר יהיה תחתיו", ומשמשי"ה מטמאים במגע כשרץ' ולא במשא, דבשרץ לא כתיב אלא טומאת מגע. ורב חמא בר גוריא סובר כמו רבה, ומסתפק לפי ר"ע אם ע"ז מטמאה לאברים דלא הוקש ע"ז לנדה אלא לחומרא ולא לקולא, או שאינה מטמאה לאברים דהוקשה לנדה אף לקולא.

שיטת רבי אלעזר שלכו"ע ע"ז אינה מטמאה באבן מסמא (י"מ שר"ע לומד דין זה מההקשה לשרץ, וי"א שאף בלי יתור בו ממותרים לטמא באבן מסמא. תוד"ה ורבי אלעזר), ונחלקו בטומאה מושא, לר"ע היא עצמה מטמאה

במשא מופני הרוקשה לנדה, ומשמשיה מטומאים במוע בעשרי, והוקשה לנדה ולא לנבילה לומר שאין מטומאה באברים. ולרבנן אינה מטומאה במשא, והוקשה לנדה לומר שאינה מטומאה באברים, (ולשרי שאינה מטומאה במשא, ולמת שאינה מטומאה בעדשה. ולא אמרינן שהוקשה לשרר לטמא בעדשה, ולנדה לטמא באבן מטומא, ולמת לטמא באהל, דכיון שטומאת ע"ז דרבנן וכל ההקשים הם דברי קבלה, ועיקר קרא ד'שקן' תשקצו' היינו לנכות לה שם לגנאי, נמזילא מקישים לקולא. פ"ג.)

פ"ג. טומאה בדבר שהוסט מכה הדבר המטמא - כל דבר שהוסט מכה דבר המטמא והיינו טומאת משא, וכגון אדם טמא מת שהסית את חבריו, טהור, חוץ מזב (ונכרי ונכרית שמדברגן דינם כזבים, כדלהלן) שנטמא את מה שהסית יוכל להונע בכל אשר יהיה תחתיו והכונה שנוגע בדבר שהוב נמצא תחתיו והיינו שהוב נושא אותו. וטומאה זה היא בין כבלים בין באדם בין באוכלין ומשקין, לדברי כלים כתיב 'וכלי אשר ארש ועגל ובן חוב', וביאור כתיב 'וכל אשר יגע בו חוב', וביאור אוכלין ומשקין כתיב 'וכל כלי עץ ושפת ברים', (וברשי"א מביא מהירות כתיב מנעל שהפסוקים האלו מדברים על טומאת משא). וכן אם היה הזב בכף מאזנים ואוכלין ומשקין (במסכת זבים הגירסה משכב ומושב בכף שניה, שהם שהריים מטומאת מדרס וטמאים בהיסט. תוד"ה חוב) בכף השניה, והזב הכריע את הכף, נטמא מה שבכף, (אבל אם הם הכריעו את הכף ושאל את חוב טהורים אין נטמא טומאת היסט אלא דבר הראוי להיות משכב ומושב ואדם, ולא היו אפי' ראשון לטומאה, דכי תיבנן משא חוב באדם כתיב, ועודה זרה שהמטייה אחרים (כגון בכף מאזנים), לרבנן טהורים, ולר"ע מטומאים, שיש בהן זב ויכול ולא לפי רוב האלעז, והמשמשיה אחרים שהסיתו טהורים אף לר"ע.

נכרי ונכרית מדאורייתא אינם מטמאים בזיבה, בדפרשת זיבה כתיב 'דברו אל בני ישראל, אבל חכמים גזרו עליהם שהיו כזבים לכל דבריהם, ומטמאים בין אם הם הסיתו אחרים ובין אם אחרים (דווקא אדם ולא כלים או אוכלין ומשקין טמאים) הסיתו אותם, וכן מטמאים באבן מטמא.

הגמ' מבארת דברי הברייתא נכרי ונכרית ע"ז ומשמשיה וכל הסיתן ר"ע אומר הן והסיתן, לרבה ולרבי אלעזר.

פ"ג. טומאת ע"ז לאברים - רב חמא בר גוריא מסתפק אם חתיכה מע"ז שהתפרקה מטומאה מן שהיא עשויה מחוליות (אבל בנשברה פשיטא שאינה מטמאה. תוד"ה ע"ז), או לא. וי"מ ספיקו היכא שרק אומן יכול להחזירה, אבל אם גם הדיוס יכול להחזירה פשיטא ליה דטמאה, דהרי היא כמתוברת. וי"מ שהספק הוא היכא שגם הדיוס יכול להחזירה, אבל אם רק אומן יכול להחזירה פשיטא ליה דטהורה, דהרי היא כשבורה, ותיקן. וי"מ לענין איסור תנאה, וכלי אף כשוק הדיוס יכול להחזירה אסורה בתנאה, א"כ הם חוליות קטנות שכשמתפרקים הם כעין שברי שברים. תוד"ה כ"א.

שיעור האיסור והטומאה בע"ז - לענין איסור תנאה אסורה אף בפחות מזכית אף היא שלימה, כדכתיב 'וישימו להם בעל ברית לאלוהים' והכונה לזבוב בעל עקרון, (שכל אחד עשה צורה של הע"ז שלו והניחה בכיסו, וכשהיה נזכר בה היה מוציאה ומחבקה ומנשקת), אבל לענין טומאה אין בה טומאה אלא בכזית, דהוקשה למת, כדכתיב 'וישלך את עפרה על קבר בני העם'.

תורה - לעולם אל ימנע אדם עצמו מבית המדרש אפי' שעה אחת, ואל ימנע עצמו מבית המדרש ומדבריו תורה אפילו בשעת מיתה. אין ד"ת מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה.

תמצית ההלכה - אין דברי תורה מתקיימין במי שנומרה עצמו עליהן, ולא באלי שלומיהן בתוך עידון ומתוך אכילה ושתיה, אלא במי שממית עצמו עליהן ומצטרף גופו תמיד ולא יתן שניה לעינו ולעפעפיו תנומה, אמרו חכמים דין רבן ואת התורה אדם כי ימות באהל אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו באהלי החכמים, אמרו חכמים בריהו כרותה של היגע בתורתו בבית המדרש לא במהרה הוא משכח, וכל היגע בתלמודו בצנעה מחכים שאנמך ואת צנועים חכמה, וכל המשמיע קולו בשעת תלמודו תלמודו מתקיים בידו, אבל הקורא בלחש במהרה הוא שוכח. (רמב"ם ת"ג ט"ו ב').

עוד בידי קבלת טומאה

ספינה אינה מקבלת טומאה - לתנא דמתני' לומדים דין זה מדכתיב 'דרך אניה בלב ים'. ולחנניה לפינן מושק דבעינן דבר המיטלטל מלא וריקן וזבין כיון שעיקר הליכה הוא ע"י המים, לא חשיב טלטול. (תוד"ה לאפיק). ונ"מ בספינה של חרס (דלא מוקף חרס לשק), ובספינת הירדן שמיטלטלת מלא וריקן מפני שהיא קטנה (שהרי הירדן קטן), ונ"מ שנתבט' כלב"מ' דכל תהרות טהורים כמו הים, ואף שמיטלטלת רק ע"ז, שוורים, ס"ל לחנניה דשמינה טלטול אפי' ביש בה מ' סאה. תוד"ה ולחנניה והקשו התוס' שגם רבנן מטהרים רק בגלל הדרשה מהפסוק, ועוד שהרי היא מיטלטלת גם על ידי בני אדם.

פ"ד. ג' סוגי עגלות ודינים לענין קבלת טומאה - כקתדרא (קצרה ומוקפת מנ' צדדים) טמאה מדרס כיון שהיא מיוחדת לשיבה. כמיטה (ארוכה שתחתיה שלימה) טמאה טומאת מת להיות אב הטומאה, והיינו ע"י מת ולא ע"י זב, אבל אינה טמאה טומאת מדרס, דכיון שטעוניה עליה פרקמטיא אמורים ליושב בה 'עמוד ועשה מלאכתו', של אברים (העשויה לחולין אברים) ובה נקבים כמוציא רימון, אינה מקבלת שום טומאה כיון שמחמת הנקבים אינה נחשבת כלי, אבל אין בה נקבים כמוציא רימון טמאה אע"פ שאינה מיטלטלת אלא ע"י שוורים, וכניל לענין ספינה.

ג' סוגי תיבות ודינים לענין קבלת טומאה - פתחה מוציאה טמאה מדרס מפני שהשכיבה אינה מעכבת את השימוש בה. מלמעלה טמאה טומאת מת ושאר טומאות, דהוי כלי, אבל אינה טמאה מדרס כיון שהשכיבה מפריעה לשימוש בה, (רשי"א מביא ש"י"א שטלמאות מת בעינן שיחיה הרבי מיוחד למת, וכתב שהכל הוא בפיהם). הבאה במידה (- גדולה שאינה מיטלטלת ויש לה חלון מלמעלה שהשתמש בתוכה) טהורה מכלום, דכיון שהלונה מלמעלה אינה ראויה למדרס, וכיון שאינה מיטלטלת מלא אינה מקבלת שאר טומאות.

טומאת כלי חרס - כלי חרס נטמא במגע ואינו נטמא במדרס, דכתיב 'ואיש אשר יגע במשכבו' (וי"א מדכתיב 'כמשכב נדתה יהיה לה'), מה הוא (או היא) נטמא ויש לו טהרה במקוה (לא דווקא מקוה, דוב בעי מים חיים. תוד"ה מה), אף משכבו נטמא רק בכלי שיש לו טהרה במקוה דכתיב 'שבר' אין לו טהרה אלא שבתיה, וכלי חרס אין לו טהרה במקוה, אבל כלי עץ נטמא בין במדרס בין במגע. ולרבה פתיל כלי חרס טהור דכתיב 'וכל כלי פתוח אשר אין צמיד פתיל עליו טמא הוא', הא יש עליו צמיד פתיל טהור, ומי לא עסקתין אף ביחוד לנגינתו נדה, ואם הוא טמא מדרס אינו יכול להציל, דכל דבר טמאה אינו חוצץ מפני הטומאה, שמע מינה שאין טומאת מדרס ומשא בכלי חרס. רשי"א. אבל שיטת התוס' (ד"ה מ"ז) שכלי חרס המוקף צמיד פתיל ודאי נטמא בהסט, ור"י מפרש דאדורי' שייחד כלי חרס (שאינו נטמא מדרס) לאשתו נדה.

פ"ד. מופץ (-מחצלת קיים) שהוא ראוי למשכב ומושב, נטמא במגע המת אע"פ שאין לו בית קיבול, דאם פכים קטנים (של חרס שפוחים צי וז"א להכניס לחוכם אפי' אצבע) שאינם נטמאים מזב (לא טומאת מדרס כיון שאינם ראויים למדרס, ועוד שהרי כלי חרס אינו טמא מדרס. ולא טומאת מגע, דרק מותכו טמא וז"א להכניס אצבעו לתוכו, ואף ששיער הזב מטמא, צריך כלי חרס לנגינתו בשר). ולא טומאת היסט, דכל שאינו מטמא במגע אינו מטמא בהיסט ואינו מטמא במשא, נטמאים באהל המת דכתיב 'וכל כלי פתוח', מופץ שנטמא מזב שהרי הוא ראוי למשכב, כ"ש שנטמא באהל המת. ושאל רבי אילעא והוי מופץ אין לו טהרה במקוה, כיון שלא הוזהרה טהרת מקוה לדבר שאין לו בית קיבול, וכמו שאוכל מקוה אין לו טהרה במקוה, וענה רבי חנינא דכתב 'ואיש אשר יגע במשכבו' להקיש משכבו לו, הא כתיב 'ויכל המשכב אשר ישכב עליו הזב טמא', לחלק ולומר שאם יש למינה טהרה במקוה גם הוא נטמא, ואם אין למינו טהרה במקוה לר"י, וכפת שאור שיהיה לשיבה טמאה מדרס, כיון שיש במינו (במקובלי

קרקע כגון כלי עץ) טהרה במקוה. תוד"ה לאפוקי. שיטת ר"ת (תוד"ה מופץ) דאדורי' במופץ של שיפר ושל גמלי, שהוא מקבל טומאה רק מדרבנן מלבד טומאת מדרס, אבל פשוטי כלי עץ יש להם טהרה במקוה. 'וכתיב' 'וכל כלי עץ תחטטאו', ובד"ה הוא והסופי' התוס' שמה שהגמ' בבי"ק לומדת טומאת מופץ לטומאת שבעה, איירי במופץ עץ שיש לו טהרה במקוה, דאי לא הכי הוא טמא לעולם.

דיני כלאים בערוגה

איסור כלאים אינו מחמת התערבות יעקב ב' מינים יחד, שהרי אפי' בכלאי הכרם שזה דאורייתא מציוו שמוותר לשניים לסמוך ב' מינים לב' צדי דגד, וכ"ש שבכלאי זרעים שזה דרבנן (לרש"י), אבל לתוס' זה דאורייתא. ואפי' לר' אישה שמתוית רק ביועץ חיטה שעורה וחרצן במפולת יד, היינו להתחייב משום כלאי הכרם, אבל משום כלאי זרעים מודה (דחי"ב) מותר, אלא האיסור הוא במה שרם נראים מעוררבים יחד. רשי"א.

הנדון שבמלכותינו הוא כמה זרעים אפשר לזרוע בערוגה אחת מלבד ששה של ששה טפחים, שישויו כלאים זה בזה.

כמה סוגי זרעים אפשר לזרוע בערוגה אחת - ערוגה שהיא ו' על ו' טפחים, מותר לזרוע בה ה' זרעונים, ד' בארבע רוחות הערוגה (לרש"י יכול למלא את כל הרוח עד סמוך לקרן, ולתוס' מותר לזרוע רק באמצע), והעיקר אחד באמצע, דכתיב 'כי כארץ תוציא (אחד) צמחה (עוד אחד) וכגנה זרועיה (עוד שנים), דלא כתיב זרעה) תצמיח (עוד אחד), וקים להו לרבנן דבהכי לא ינקי מהדדי' דשיעור יעקב כל זרע הוא טפח ומחצה (לרש"י) ור"י שיעור זה כולל את מקום הזרע, ולר"ת המשנה מדרבנן באמה שוחקת, ולכן יש טפח וחצי ללא מקום הזרעים, ולכן צריך שיהיה בין האמצע לצדדים ג"ט, (שאף שצריך רק הכר שאינם מעוררבים, ואין איסור בהתערבות הניקה, מ"מ הכא ליכא תרידא פחות משיעור יעקב). וכתב התוס' (ד"ה וקים) שאין לזרוע זרע בכל פלל זרע באמצע כל צד ועוד אחד באמצע הערוגה, שיש בהן זב ויכול ולא לפי רוב האלעז, והמשמשיה אחרים שהסיתו אחרים שהסיתו לחוש שלא ידקדק לזרוע ממש באמצע, (ולכן לא העמידו בערוגה ו' על ו' שזרוע בה ה' זרעים פנינת ובאמצע).

פ"ה, ואפשר לסמוך על בקיאות זו של חכמים, דכתיב 'לא תסיג גבול רעך (לזרוע סמוך לגבול ולהחשיש הקרקע של חבריו. ומתבו התוס' שאין לוקח מוריעת כלאים משום לאו זו, כיון דאדורי' נמי בחשגת גבול ממש, ואין לוקח בלא שניתן להשבן, ועוד דהוי לאו שבכללות) אשר בגלו רצונם', וראשונים הם 'בני שיעור החורן נושב הארץ', שהיו בקיאים ביישוב הארץ לומר ע"י ריח הארץ מה ראוי לזרוע בכל מקום וממלא היו בקיאים בשיעור יעקב, (ונקראים חורי, על שם שגעשו בני חורין מנטסיהם שלא החרכו לעבד אומתם מפני ש'בני עשיו רישום'). וחזו (מבני עשיו, ולא מ' עמלקי. תוס') נקראו כך על שם שהיו טועמים את הארץ כחויא - כנחש שמואלכו עפר.

לרב אסי שיעור הערוגה אינו כולל את גבוליה של הערוגה (-מקום סביב הערוגה שהולכים שם כדי להשקתה), ששיעורם פרסה של רגל, והיינו טפח דכתיב 'והשקית ברגליך כגן הירק' מה רגל טפח אף גבול הערוגה טפח. ואם הערוגה היתה כוללת את גבוליה, היה מותר לזרוע ה' זרעונים בד' על ד' טפחים, והפרש בין האמצעי לכשגדו ה' על ד' טפחים. וערוגה עם הגבולין בשיעור טפח, יש לה דין ערוגה לענין להתיר ראש תור הנכנס לה והיוצא ממנה. רשי"א. ומתבו התוס' (ד"ה גבוליה) שאף שאין דין ראש תור בערוגה, היינו מערוגה לערוגה, אי נמי נמי למקח וממכר אם מכר ערוגה וגבוליה.

אין יכול לזרוע בערוגה כשיש עוד ערוגות סביבה

שיטת שמואל שהערוגה שהמשנה התירה לזרוע בה ה' זרעים, יכולה להיות סמוכה לערוגות אחרות והיינו כשיש ביניהם ב' טפחים, שהיו גבול כל ערוגה הוא טפח, וזהו אף נחשב שהערוגות מעורבות זה בזה, דאדורי' שכל שורה נוסה לצד אחר, והיינו שלא יזרע בערוגה את כל הצדדים, אלא בכל צד של הערוגה יזרע רק שניים וחצי טפחים, ובערוגה המוציאה יזרע שניים וחצי טפחים ובערוגה האחרונה, וכיון שיש הפרש טפח ביניהם מלבד שני טפחים של גבולי הערוגה, (שהרי לכל ערוגה יש גבול טפח), נמצא שיש ביניהם ג' טפחים.

ורב סובר שמתני' איירי בערוגה שאין סביבותיה עוד ערוגות, משום דאדורי' בממלא את הקרנות והיינו שבשני צדדים מקבילים של הערוגה (כגון צפון ודרום) זרע זרעים לכל אורך הערוגה, ובשני הצדדים האחרים זרע רק באמצע, ואי' אינו יכול לזרוע בערוגה סמוכה, מפני שלא יהיה אלא ב' טפחים בין זרע של ערוגה אחת לזרע של הערוגה הסמוכה לה, ואין לומר שזרוע בערוגות האחרות ולא באמצעות, והיינו שלא יזרע בקרנות של האמצעות, גזירה שמוא ימלא את הקרנות של האמצעות, וכן יעשה בשאר הערוגות ונמצא שלא חרחיק מספיק בין הרוגים. (ושמואל לא חושש לזה), ואין כאן את ההתר של 'ראש תור', שמציוו שאם פינה משולשת של שדה אחת נכנסת לתוך שדה אחרת מותר לזרוע בלי שיהיה רוח ביניהם, מפני שזכיר שזה שייך לשדה אחרת, ובהתערבות הניקה אין איסור, דבערוגה אין התר זה אלא רק משדה גדולה לשדה גדולה או לערוגה, או מערוגה לשדה גדולה, אבל שתי ערוגות כיון שכל אחת היא קטנה הם נגרות בערוגה אחת אסור. ע"פ שיטת רשי"א.

התוס' מבארים שרוב מדברי באופן שמילא את כל צדדי מזרח ומערב של הערוגה, ובצדדים צפון ודרום זרע רק ארבע אצבע בכל צד, ולכן אם יזרע בערוגה מקבילים אינם חייבים הפרש ג' טפחים, ואינו יכול לעשות עוד ערוגות, אפי' בגומע לפניות הערוגה, מפני שאין בין הערוגות אלא ב' טפחים, (ואין לומר שזרוע רק בפניות הערוגה החיצונות, דיש לחוש שימלא את הקרנות). והגמ' שאלת שלא ימלא את הקרנות ועי"ז יוכל לזרוע עוד ערוגות מסביב, ובכך ירבה בערוגות, והגמ' מתרעת שחוששים שהוא כן ימלא את הקרנות. והגמ' שאלת שכיון שהערוגות שמוסבין הם באלפסון כנגד קרן הערוגה האמצעית יזרע בה ארבע כוונ' בראש תור, והגמ' מתרעת שערוגה כיון שהיא קטנה אין בה התר ראש תור. ושמואל סובר שמוותר לזרוע בערוגות מסביב אפי' אם ימלא את הקרנות, וד"ל שיש התר ראש תור בערוגה. והגמ' שאלת שכיון שהעלים למעלה מעורבים יש בה משום כלאים, כדמציוו שהמביא את ענין הפנן מעל התבואה הרי זה כלאים, והגמ' מתרעת שצריך לעשות שענפי ערוגה אחת יהיו לכיוון אחד מאשר ענפי הערוגה השניה.

פ"ה: הפקיע תלם אחד על פני כולה - והיינו שקרע את הקרקע וזרע בה באמצע מצד לצד מאחד המינים שבצדדים או מין אחר, לרב ששנת אין בזה ההתר דמתני' לזרוע בערוגה חמשה זרעונים, ולרב אסי מותר. והתוס' ביארו שהופר חרץ בענוק טפח סביבות הערוגה, והנדון הוא האם התלם הוא הכר ומותר לזרוע מסביב או לא.

התר ב' שורות - נטע בשדה קישואים דלועים ופול המצוי, ב' שורות מכל מין, אין בזה משום כלאים, אבל אם מכל מין יש רק שורה אחת אסור. לרש"י טעם ההתר מפני שכל מין ניכר לעצמו. והתוס' ביארו שקישואים ודלועים או דלועים ופול המצוי אינם כללים זה בזה, כיון שחם ניכרים זה מזה, אבל קישואים הם כללים בפול המצוי, ולכן צריך שתי שורות של דלועים באמצע כדי שיהיה הפסק בין הקישואים לפול המצוי, אבל שורה אחת לא מספיקה. ועל זה אומרת הגמ' שרק לגדולים גדולים וגסים צריך להפסיק ע"י ב' שורות, ולא לזרעונים דקים.

הרוצה למלאות כל גיתו ירק, יחלק שדהו לערוגות ששה על ששה, וממלא בהם ממין אחד של זרע יעגול חמשה על חמשה שאם ניכר בפני עצמו, וממלא בקרנות חצי טפח מסביב לכל הערוגה בתוך הערוגה מה שירצה, מפני שכל אחד נראה בפני עצמו. לרב ינאי' לא יזרע בין הערוגות טפח שיש מסביב לכל ערוגה, דאם יזרע שם יש בזה ערבוב, ולרב אסי' אם היו ריבועי הערוגות זרועים שתי זרוע בין הערוגות ערב. ומה ששינוי שמוותר רק כטבלא מרובעת ומבאר שיעורו אינו ערוגה, היינו לענין להתיר ראש תור היוצא ממנה, וס"ל שיש ראש תור בערוגה, א נמי משרה לערוגה לכ"ע יש ראש תור. רשי"א. והתוס' (ד"ה אמר וד"ה הוא) ביארו שצריך להניח רצועה של חצי טפח בתוך צדדי הערוגה מסביב לכל הערוגה וגם בפניות, כדי שיהיה הפסק בין לערוגה השניה (שהרי גבול כל ערוגה זה טפח), וגם אינו זרוע מסביב לעגול אלא רק בארבעת הפניות, באופן שיהיה הבדל של ג' טפחים בין מין לקרן, וא"ע הפנש כלל בין העגול לפניות, כיון שהעגול יהיה היקר. אמנם אם עושה עגול בקוטר פחות מר' טפחים, צריך להרחיק בינו לבין הפניות. דע"ג ד' אינו הכר מספיק.

ניתן לקבל סיכומים חודשיים על הדף היומי, וכן על משנה ברורה לפי סדר מבחני דרשו, במייל A0527692282@gmail.com או בנקודות ההפצה. בס"ד הושלמה מלאכת כתיבת סיכומי 'תמצית הש"ס' על כל הש"ס. (ברכות ומועד, נשים, נזיקין, קדשים ונדה). ניתן לרכוש חוברות אלו בתגיות הספרים, או במשלוח הביתה, במחיר 90 ₪ לארבעת החלקים כולל משלוח. להזמנות ניתן להתקשר ל-0537125663, לנקודות המכירה של להתקשר ל-073289669.

"לדעת"

מבחן שבועי – בדף היומי

א"ת ר' חזקוני יוסף יום 216 577

שבת כמדבר – שבת ע"ב-ע"ח-מבחן מס' 20

פרטי הצטרפות:

1. מטרת המבחן לעידוד חזרה שבועית על הגמרא או על סיכום, והשאלות מותאמות לכך.
2. יש להתקשר לטלפון 073-7289669 ולהירשם במערכת, ולאחר מכן להזין את התשובות.
3. ניתן לענות תשובות בטלפון עד יום שלישי ב- 05:00 בבוקר. וכן ברישום במייל a0527692282@gmail.com.
4. המבחן מיועד ללומדי הדף היומי בלבד. המבחן הינו על גמ' רש"י, ויש לענות בגמרות סגורות.
5. מענה נכון על 8 מתוך 10 השאלות מצרף להגרלה. לחוזרים על הגמ' או הסיכום מספיק 7 שאלות.
6. ההגרלה ע"י רבני האירגון, בחורים שזוכים יקבלו סך 300 ₪. – ניתן לשמוע שמות הזוכים בשלוחה 5.
7. לפרטים ולתרומות בטל' 050-4172898 בין 22.30-21.15 בערב.
8. מדי חודש, **הגרלה נוספת לכלל** הנבחרים (3 זכיות ע"ס 150 ₪ כ"א) לעושים 3 מתוך 4 מבחנים.
9. ניתן להשיג את המבחן ואת סיכומי התמצית בנק' הפצה (שלוחה 4), בפקס 15389285851 או במייל לעיל.
10. **חדש!! מדור "לדעת חכמה" - 4 שאלות נוספות להעמקת החזרה.** הזוכה בהגרלה השבועית, באם ענה נכון על 3 מתוך 4 שאלות אלו, יקבל בנוסף לזכייה בנזק של 200 ₪.

6. איזה איסור מבואר בגמ' על המנפח בכלי זכוכית?

- א. בונה.
- ב. מכה בפטיש.
- ג. משרטט.

7. דברים שאין שיעורם שוה, האם הם מצטרפים?

- א. מצטרפים לשיעור החמור בכל גוונא, ולא לשיעור הקל.
- ב. לענין טומאה מצטרפים בכל גוונא, ולענין הוצאה בשבת אין מצטרפים.
- ג. אם ראוי לחברם יחד למטרה אחת מצטרפים לשיעור הקל, ואם לאו אין מצטרפים.

8. האם דם נבילה לח מטמא כנבילה (לרבי יוסי ברבי יהודה)?

- א. לבית שמאי אינו מטמא, ולבית הלל מטמא רק אם נקרש.
- ב. לבית שמאי אינו מטמא, ולבית הלל מטמא ברביעית.
- ג. לבית שמאי אינו מטמא, ולבית הלל מטמא בכזית.

9. מה השיעור לחייב קרבן בהוצאת שמן בשבת?

- א. כדי לסוך בו אבר קטן של תינוק בן יומו.
- ב. כדי לסוך בו אבר קטן של גדול או אבר גדול של קטן.
- ג. מחלוקת.

10. דבר הראוי לשני סוגי שימושים, מה שיעורו להוצאה בשבת?

- א. לחומרא כפי השיעור הקטן.
- ב. לקולא כפי השיעור הגדול.
- ג. רק אם השימוש הקל מצוי והחמור אינו מצוי הולכים לקולא.

1. באיזה אופן המשתחוה לע"ז נחשב שוגג וחייב לכו"ע?

- א. המשתחוה לאנדרטא וקיבלה עליו באלוה.
- ב. אומר מותר (כגון גר שנתגייר בין הנכרים).
- ג. המשתחוה לעבודה זרה מאהבה או מיראה.

2. באיזה אופן מודה רבא לאב"י שמתעסק חייב (גמרא ורש"י)?

- א. האוכל חלב וסבור שהוא שומן.
- ב. נתכוין לזרוק ברה"י וזרק ברה"ר.
- ג. נתכוין לחתוך תלוש וחתך מחובר.

3. אלו דברים העושה אותם חייב משום דש (רש"י)?

- א. המפרק תמרים מן המכבדות, המנפץ פשתן, המנפט צמר גפן, והמנפץ צמר.
- ב. המפרק תמרים מן המכבדות, המנפץ פשתן, המנפט צמר גפן.
- ג. המפרק תמרים מן המכבדות, והמנפץ פשתן, אבל המנפט צמר גפן זה מלאכה אחרת.

4. באיזה אופנים מצינו בגמרא שמותר לברור שני מיני אוכלין?

- א. ביד ולא בכלי, אוכל מתוך פסולת, על מנת לאכול לאלתר.
- ב. ביד ולא בכלי, פסולת מתוך אוכל, על מנת לאכול לאלתר.
- ג. ביד או בקנון ותמחויו, אוכל מתוך פסולת, על מנת לאכול לאלתר.

5. למה מצוה על האדם לחשב בתקופות ומזלות?

- א. כדי לדעת מתי יחולו המועדים.
- ב. כדי לדעת מתי ירד גשם וכדאי לזרוע את השדה.
- ג. כדי לראות את נפלאות הבורא, וכדי להראות לגוים את חכמת ישראל.

"האיש שנותן ליבו תמיד לחזור על למודו, לכד שבזה מצליח ומשתמר תורתו, -ניכר בזה חביבותו לתורה" (תורת הבית פ"ו).

מדור "לדעת חכמה"

א"ת ר' ישראל יעקב 277 י"תך אי"תך

1. באיזה אופן הבעל כמה בעילות בשפחה חרופה חייב לכו"ע יותר מחטאת אחת?
 - א. אם הפריש קרבן לפני הבעילה הנוספת.
 - ב. אם נודע לו על חטאו לפני הבעילה הנוספת.
 - ג. אם הבעילות היו במזיד.
2. איזה מהכללים דלהלן נכון (רש"י)?
 - א. איסור ברירה שייך רק באוכלין.
 - ב. איסור בנין שייך גם בכלים.
 - ג. אין איסור מכה בפטיש במלאכה הנגמרת מאליה.
3. מה השיעור שחייבים בו על הוצאת יין בשבת (גמרא ורש"י)?
 - א. לת"ק רובע רביעית, ולר"ש אם הצניע רובע רביעית חייב, ואם לא הצניע שיעורו ברביעית.
 - ב. לת"ק רובע רביעית, ולר"ש רביעית, ואם הצניע חייב אפילו בפתות מרובע רביעית.
 - ג. לכו"ע יין שיעורו רובע רביעית, כיון שהוא ראוי לכוס של ברכה.
4. איזה מן הטעמים מוזכר בגמ' כסיבה למה רבי יהודה מחייב לוח שהוציא שטר פרוע בשבת (גמרא ורש"י)?
 - א. מותר להשהות שטר פרוע.
 - ב. אין כותבין שובר.
 - ג. צריך להראותו לבעל חוב שני.

ההגרלה השבוע על
תו קניה ע"ס 500 ₪
לבחירה: אושר עד/יש.

תכלה שנה וקללותיה

א. כל אחד שואל את עצמו האם יכול להיות שהלו"ז כאן כה אמיתי. בדיוק אחרי פורים הנגיף פורץ בארץ, רגע לא לפני, שלא להרוס את פורים! ובדיוק בר"ח ניסן נסגרו בתי כנסיות. [ואולי נזכה שבר"ח סיון נזכה שיפתחו, עכ"פ בנתיים את כל חומש ויקרא (!) קראנו חוץ לביהכ"נ, ונרמז בפסוק "והשימותי את מקדשכם ולא אריח בריח נחוחכם" שכשם שקרא ד"והשימותי" מדבר בעת החורבן לגבי קדושת בתי מקדש מעט בחורבנו (כדאי במגילה), כך סופו "ולא אריח", ג"כ מיירי בגלות לגבי בחינת "ונשלמה פרים שפתינו", שזהו ספר ויקרא אשר בו כל תורת הקרבנות].

והאם מה שבלייל הסדר היו כולם סגורים בביתם, היה בזה כעין ציווי - "אל יצא איש מפתח ביתו עד בוקר"...?

והאם הל"ג בעומר יתברר כעיתוי עצירת ההתפשטות, כמו בשעתו אצל תלמידי ר"ע? ואולי מה שתיכף אחר ל"ג בעומר הופיע ג"ל חום ממושך שאינו זכור לשישי ארץ, בא בשביל לקיים בנו: "זורחה לכם יראי שמי שמש צדקה מרפא בכנפיה", וכך תעצר לגמרי ההתפשטות...?

[ומה שטוענים שבמדינות דרומיות כברזיל וחברותיה, שורר שם חום קייצי ואעפ"כ הנגיף מכה והורג כמו בשאר המקומות, הרי הגמי' בנדרים (ח,א) מתארת שלעתיד לבא הקב"ה יוציא חמה מנרתיקה, צדיקים מתרפאין בה ורשעים נידונין בה, שנאמר "זורחה לכם יראי שמי שמש צדקה" ולא עוד, אלא שמתעדנין בה, שנאמר "ויצאתם ופשתם כעגלי מרבק" והרשעים נידונין בה, שנאמר: "הנה היום בא בוער כתנור" וגו'. וא"כ רואים בגמי' שיתכן שאותה שמש בכוחה לשמש בב' כוחות מנוגדים - גיהנם לרשעים ורפואה לצדיקים, ושמה ואולי שמש זו נושאת בכנפיה מרפא לצדיקים, אלו הם כלל ישראל].

והאם באמת, ה"מבול של דבר" הזה, הוא אותו "דבר" שעתידי לבא כהקדמה וכשלב ראשון למלחמת גוג ומגוג. [כמבואר כ"ז במלבי"ם (יחזקאל לח,כב-כג): "ונשפטתי אתו, מצייר שהתחלת המשפט, יהיה בדבר ובדם שהם דברים טבעיים ורגילים, שיוכלו לתלות אותם במקרה ובטבע... ואח"כ גשם שוטף ואבני אלגביש אש וגפרית אמטיר עליו, שזה עונשים שמימיים נסיים, שניכר לכל כי אצבע אלוהים הוא, ואז והתגדלתי, יכירו שאני גדול... ושאיני קדוש מובדל מן הטבע ומתנשא עליו באותות ומופתים, ועי"כ ונדעתי לעיני גוים רבים וידעו כי אני ה', עכ"ל. שלפי דבריו יתכן שאנו מצויים בראשיתה של מלחמת גוג ומגוג בגירסתה הראשונית!]

ב. **בוודאי** שאין מי שיכול לקבוע שאכן זהו פישרו של כל החזיון הנורא שמתרחש לנגד עינינו, קטנים אנו בכדי לפרש מהלכים שמיימיים, ואע"פ שכל מה שחז"ל גילו לנו על ימות המשיח והגאולה האחרונה, בוודאי הם גילו

זאת עבורינו ובשבילינו, אבל מכיון שאיננו יכולים לקבוע זאת כמסמרות, לכן כ"ז טוב על דרך החיזוק, במידה וזה מביא לכך, כשמבין שהכל מסובב מלעילא בסדר מופתי, כדי להביא את העולם לגאולה, והכל לטובת כלל ישראל.

אבל בפועל אנו צריכים להתרכז בעבודת ה' שנדרשת מאיתנו בעת הזאת, איך לנצל את הימים הנעלים שלפני קבלת התורה, כדי להכין כלים כמה שיותר גדולים לזכות להגדיל את חלקינו בתורה, ולהעצים את כוחינו והשגתינו בלימוד התורה, ובזה עלינו לעסוק בעיקר, לחפש עיצות ותחבולות, איך להיות שקוע בלימוד במצבים מורכבים כאלו, להשתדל כמה שאפשר להתחבר לסדרים רגילים.

ומצאו אברכים, פתרונות מרגשים איך ללמוד במצב לוגיסטי כה מורכב כשהאשה עובדת והילדים בבית, אחד קם בשלש לפני בוקר. השני, משלם דמים מרובים לבייביסיטר פרטית לשמור על ילדיו בבוקר. והשלישי, מצליח לתקוע באזניו אוזניות עם שירים, על מנת שיוכל להתרכז בלימוד בתוך בית הוומה ורועש, מהמולת ילדיו.

אבל העיקר הוא החינוך שהם מכניסים בעצמם ובבני ביתם, שלימוד התורה הוא עצם החיים, ושכלל זמן ועת הראש צריך להיות תקוע בלימוד, ותשוקת הלב אל אותן הספקים יומיים שקבענו לעצמינו, ומצד זה, עמל תורתנו עולה למעלה, ומרעיש את כסא הכבוד, מעוצם נשגבותו.

וזהו "אם בחוקתי תלכו" שתהיו עמלים בתורה, לא מדובר כאן על ידיעת התורה, ולא על הכוח להוציא הלכה למעשה, ולא על שאר מעלות וקנייני התורה, אלא על "עמל" התורה! "עמל" הוא איפה שלא הולך, ואין תנאים סביבתיים נאותים, והראש לא במקום... שם, אנו זוכים להתקשר לתורה, ודבר זה הוא "חוק" גמור, "אם בחוקתי תלכו" שהקב"ה קובע לנו שכר על עצם העמל בלי קשר לתוצאות ולהישגים שלנו, וכמשנ"א זאת "חוקת" התורה אדם כי ימות... שזהו חק שע"י שעמל וממית עצמו, זוכה.

ג. **תיקן** לנו עזרא הסופר לקרוא קללות דפר' בחוקותי קודם עצרת (מגילה לא,א) שכולן נאמרו כשח"ו יש מצב של "ולא תשמעו לי" להיות עמלים בתורה (כדפרש"י), ותיקן לקרותן קודם שבועות כדי שתכלה שנה וקללותיה תחל שנה וברכותיה, כי שבועות הוא יום הדין על התורה, והיא "שנת שטייגען" חדשה. והרי הדבר מגיע לעולם על ביטול תורה (כדאי בשבת לגא,א). וא"כ עתה, שהננו נכונים לקבל על עצמינו עול תורה חדש, נוכל לזכות גם מכוח זה לברכת התורה, כפי שהיה בסיני, שכל החולים נתרפאו.

לאיזה "צל" אנו שואפים

א. ימי ספירת העומר הינם זמן של התבוננות, היכן אנו ממוקמים. הרי חז"ל תיקנו לנו את מצוות ספירת העומר, בכדי שנשתוקק להגיע אל היום הגדול יום מתן תורתנו, כעבד ישאף צל. בימים החמים הללו, אם נתאר לעצמינו הרגשת איש עמל כפיים, שעובד בסלילת כבישים תחת שמש לוהטת כמה שעות, ובכל האיזור אין שום קורת צל לראשו, כמה הוא מוכן לשלם על כמה דקות של משב רוח קריר כשהצל לראשו, וכ"ש שיהיה אסיר תודה למי שימזוג לו כוס מים קרים עם קרח. זוהי שאיפה שמביאה לחיפוש. העובד מרגיש שעוד שניה הוא מתעלף מהחום, ומחפש בקדחת איזה עץ נטוי להסתופף תחת צל עליו.

כך אנו, היינו נתונים עד כה תחת שמש יוקדת של יצרי והבלי העולם הזה וכבר אמר שלמה "תחת השמש אין יתרון, אבל מעל השמש יש יתרון", ומוטל עלינו לעלות מעל שלטון שמש דעוה"ז להסתופף בצילא דמהימנותא, ולהשתוקק לזכות לקבל גם השנה את התורה מחדש, עם קבלות מחודשות, וסייעתא דשמיא שופעת, לכל אותם עניינים המסייעים ללימוד, לחברותא מתאימה, לחבורה תומכת, ל'מחייבים' ואתגרים מפרים, שכל אלו הן בחינת "צל", ותחתם משתוקק להסתופף, מי שמבין שזה צל...

ב. והנה חזינן שאותו "צל" שאליו אנו שואפים להגיע, אינו "צל" כה מוחלט, וכלשון הפסיקתא דרב כהנא (פי"ב, בחדש השלישי) "כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים" ר' חונא ר' אחא בשם ר' יוסי בן זמרא, מה תפוח הזה הכל בורחין ממנו שאין לו צל, כך ברחו כל אומות העולם מלפני הקב"ה ביום מתן תורה. יכול אף ישראל כן, ת"ל "בצילו חמדתי וישבתי", ע"כ. ולכאן דברי המדרש שאין לתפוח צל, נסתר מן הפס' עצמו שאומר "בצילו חמדתי וישבתי" הרי שיש לתפוח צל, אמנם התשובה היא כנ"ל, שכאן מוירי במין "צל", שיש להתבונן בו שצילו משתלם.

וכמה מאלפים דברי האלשיך בפסוק זה, וז"ל: "כי הנה היושב בצלו יתברך בימי הגלות החיל הזה, בערך היושב בצל אחד משרי אומות העולם, הנה הוא כהפרש שבין איש היושב תחת התפוח, אשר אין באילנות בלתי מיצל כמוהו, ובין הבדים השמש יכה על ראש היושב תחתיו ועל כרעיו ועל קרבו ויצר לו, מה שאין כן לאיש היושב תחת אילן סרק אשר לו צל עב מאד, כי הלא בצלו יחיה שאנן ושלול לא יכנו שרב ושמש, והיה כי יאמר היושב תחת אילן הסרק מעצי היער אל אשר תחת התפוח, אמור נא מה לך אצל צל התפוח, כי יומם השמש יככה וירח בלילה ובצילו תהיה סר וזעף, וטוב לשבת על פנת צל עץ היער ואז ינוח לך כמוני היום, הלא יענה אשר תחת התפוח ואמור יאמר, טוב לי כי עוניתי בשמש נגדי תחת

התפוח, כי הנה ימים באים ויוציא פרי תפוחים נחמדים, ויצא הפסדי בשכרי, ומה גם כי תפוחים יהנו פנימיותי, והשמש לא יצר רק חוצה לי, אך אתה אשר בחרת לשבת תחת עץ מעצי היער, הן אמת שכעת משרב תנצל, אך לא תקוה לאכול מפריו כי אינו, ובבוא הסתיו עליהו יבול וצלו גם הוא איננו, ומה גם עתה לאכול מפריו כי פרי בל יעשה.

כן כדבר הזה יקרנו אנחנו בני ישראל לגבי האומות, והוא כי גם בצלו יתב' יחיו כל העולמות וצאצאיהם, הלא אנחנו ביחוד בני ישראל כי נתונים נתונים אנחנו בגלות כי צורנו מכרנו וה' הסגירנו. והנה לא יבצר מהיותו יתב' צל עלינו תמיד, אך הוא כצל התפוח שאיננו צל עב, ובין הבדים ישלח לנו צרות ויסורי הגלות כשמש נגדנו, אמנם היושב תחת צל אחד מהשרים המושלים על הגוים ועל הממלכות מ"ה, הלא יהיה בטוח מהכות בו שמש הצרות, ויהי שלו בביתו ורענן בהיכלו, והנה באמור איש מהאומות לבני ישראל, מה לכם תדכאו עצמכם בתורת ה' ובצלו תחיו תחת מלך ושרים, ולא בחרתם שבת תחת אחד מהשרים ואז ינוח לכם, הלא יענה איש הישראלי ואמור יאמר, הלא בחרתי הסתופף בצלו יתב' בגלות הזה, אשר לא יאהיל עלי צל עב למרק חלאנתו ולטהרנו, מדור באהלי צל שר משרי האומות, כי הלא לעתיד אטעם מצוף דבש האושר הגדול המקווה. משא"כ היושב תחת אחד השרים, כי גם שכעת יצל ויאהיל עליו, לא ייחל אושר לעתיד, ומה גם, כי לא יאהיל רק בחייו, ולפעמים לא בכלם, כי בפקוד ה' על צבא המרום, יכשל עוזר ויפול.

ג. לפ"ז יתכן, שהטעם שאוכלים בראש השנה תפוח בדבש, מפני שרוצים אנו להזכיר את זכות מתן תורה, בו הסתופפנו תחת צילו של הקב"ה, בבחינת צל התפוח דווקא, ועל ידו של צל התפוח מתבלטת זכותנו על אומות העולם שמחפשים בדווקא צל עבה ובטוח, ואילו אנו הלכנו בתומינו אחרי צילו של הקב"ה, ופריו מתוק לחיכי, כי מתיקותו של התפוח עם דבש התורה, מתוק לנו מכל.

לכן עבודת הספירה היא השאיפה להגיע לצל התפוח, וזה בצילו "חמדתי וישבתי", שחמדתי הוא ההשתוקקות אליו, ולא שייך חמדה וכיסופין רק למה שאדם חושק וחומד ביותר, וחז"ל אומרים במדרש, שימי חנטו של פרי התפוח הוא בדיוק נ' יום כמספר ימי חניטת עם ישראל מיציאת מצרים עד מתן תורה, ונמצא שימי התפתחותו של התפוח, שהם בעצם ימי הכיסופין שלו כדי להגיע עד להשלמתו, הם שוים למהלך ה"שאיפה לצל" של ספירת העומר, שזו שאיפה עזה להגיע להקדמת נעשה ונשמע, כדא"ר אחוה בר זעורה: מה תפוח הזה מוציא ניצתו קודם לעליו, כך הקדימו ישראל עשייה לשמיעה בסני. וזה"ר, שנוכה להגיע לדרגת "שאיפה" אמיתית, לזכות בתורה.

כל המוסר עצמו למות על דברי תורה

א. רבים תוהים ותמהים מה נשתנה עולם התורה, בתי כנסיות ישיבות גדולות והיכלי הכוללים, שבכל ההקלות הם נדחים לתחתית הרשימה, ומדוע לא נקדים אותם על פתיחת בתי עסק, מפעלים חנויות וצרכניות, והרי עינינו הרואות שכל בתי הספר הממלכתיים פתחו את שעריהם וכל המערכת הציבורית חזרה לפעול, ומדוע בנוגע לבתי מדרשות שמחזיקים את העולם אנו נהפכים לפחדנים גדולים, ומבטלים תורה ח"ו מאלפי רבבות בחורי ישיבות ואברכים, ובפרט בימים כה נעלים המכונים למתן תורה.

ואין לקבל את ההשערה כאילו מדובר כאן במלחמה נגד התורה, שהרי אילו היו גדולי הדור פוסקים נחרצות שיש להתחיל את הלימודים והתפילות כסידרו, בוודאי שכל הציבור היה נשמע אליהם ורק אליהם! אלא שהם אלו שנוזהרים כאן על חי נפש של כלל ישראל, ועמהם כל רבני השכונות שמורים להשתדל בכל האפשר בכל ההגבלות הישנות, ולהשאיר את התפילה דרך מרפסות, ולמעט את היציאה בכל האפשר, ויש המורים גם שלא למהר לשלוח, אפי' לאותם מוסדות וגנים שכבר נפתחו.

ויש שהדבר נראה להם כפחדנות וחשש מוגזם, מדוע שלא נקפוץ למים, וננסה לראות אם המסכות מספקות הגנה, וכי לא חונכנו שתלמוד תורה כנגד כולם? וכי אילו היה לנו חנות לא היינו פותחים אותה? מה הפחד הגדול?

ב. ונראה שכל הענין יוסבר היטב לפי דברי הגמ' בב"ק בסוגיא של אשו משום חצו (ב,ס) שמובא שם הפסוק "ויתאוה דוד ויאמר מי ישקני מים מבור בית לחם אשר בשער, ויבקעו שלשת הגבורים במחנה פלשתים וישאבו מים מבור בית לחם אשר בשער", ומבארת הגמ' מאי קא מיבעיא ליה, אמר רבא אר"נ, טמון באש קמיבעיא ליה, אי כר' יהודה אי כרבנן, ופשטו ליה מאי דפשטו ליה. ע"כ. דוד המלך בשעת מלחמתו נגד פלשתים התעורר לו ספק הלכתי, שבא לפניו מעשה שאנשיו שרפו גדיש של אדם מישראל, ובתוך הגדיש היו טמונים כלים, וביקש דוד לשאול מהסנהדרין האם חייבים לשלם על הכלים שהיו טמונים בגדיש או לא, ולא ידע להכריע, והסנהדרין היו מעבר לשדה הקרב. ובלשון "מי ישקני מים" פי' הרשב"א שאין מים אלא תורה, והשתוקק דוד המלך ל"מי התורה" לדעת ההלכה. והיו שם שלשה ת"ח גיבורים, שחצו את כל שדה הקרב ושמו נפשם בכפם בשביל לברר את הדין.

והגמ' מבארת שלפ"ז מה שכתוב שם בהמשך "לא אבה דוד לשתותם" הכוונה, דלא אמרינהו משמייהו, שלא רצה דוד לומר את הדין בשמם של שלשת הגבורים הללו שמסרו את נפשם להגיע לסנהדרין ולשאול את שאלתו. אמר דוד: כך מקובלני מבית דינו של שמואל

הרמתי כל המוסר עצמו למות על דברי תורה, אין אומרים דבר הלכה משמנו! ולכאו' תמוה, דאדרבה דוד יכל ללמוד מזה שניצלו שהתורה מגנא ומצלא? אמנם נראה דמונח כאן שביטלו את כוח תורתן! וכמש"כ המהרש"א: "נראה בזה דכל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם, ואלו שסמכו על הנס לילך במקום סכנת נפשות, אין ראוי לעשות נס וגאולה על ידיהן. ואף דשלוחי מצוה אינן ניזוקין, היכא דשכיחא היזיקא שאני כדבפ"ק דפסחים".

הנה לנו גמ' מפורשת שמאירה אלומת אור על הכרעת גדולי הדור בזה, שעד כדי כך אסור למסור עצמו למות על דברי תורה, עד שאפי' אותן ד"ת שחידש והשיג אינם רשומים על שמו, ואין בכוחם להביא את הגאולה לעולם!

ולפ"ז אף אנו במצבינו, שמדובר בסכנת נפש כפשוטו, שבכל העולם הנגיף משתולל ומכה וממית, חלילה לנו לערוך ניסויים על בני אדם, ולהמר הימור על חי נפש! ומה שהם מוציאים כל הזמן הקלות, באמת אין כאן דעת תורה, אלא הוא מהלך של "בנפשו יביא לחמו" שדואגים לכל כלכלת המדינה, ולשם כך נוקקים לפתוח את מוסדי הלימוד בשביל שיהיה סידור לילדי העובדים, אבל עצם הסכנה עומדת במקומה, וע"פ דעת תורה יש לנקוט בכל אמצעי הזהירות ובכל חומרתם, וחלילה להקל בכל זה!!

ג. ואל תקשי, שהגמ' דורשת בברכות (סג,ב) על הפסוק "זאת חוקת התורה אדם כי ימות באהל", שאין התורה מתקיימת אלא במו שממית עצמו עליה, ובגיטין (נו,ב) מיייתי עלה האי קרא ד"עליך הורגנו כל היום", רנב"י אמר: אלו תלמידי חכמים שממיתין עצמן על דברי התורה? כי כבר פירש החזו"א (אגרות א,ג): "המיתה שבכאן הוא הנטיה מפשוטו של החיים, לעומקו של החיים, לתוך תוכו של החיים, כל שאדם מרבה בשבירת המדות מרבה חיים, כי שבירת המדות היא הריגת החיים השטחיים. ומיתה של היצר, הממלא את כל הגוף, הוא החיים המולך בדרכה של תורה. מדות המושחתות רבות הנה... והממית אחת מהן המית את עצמו, ומקצת עצמו ככל עצמו, ואמנם מיתה זו תחיה את בעליה, וד"ת מתקיימין בידו... ע"כ.

לפי דברי החזו"א הללו, מי שזוכה באמת למסור נפש ולהמית עצמו על דברי תורה, הוא זה שמצליח לשקוד על התורה בתוככי ביתו למרות כל הבלאגן וקיפוץ וניתור הילדים, כי כמה שבירת מידות והריגת החיים השטחיים מונח בזה, והנה על ידי שזוכה להמית איזה יצר מושחת שבקרבו, הרי זה כאילו המית את עצמו על התורה, וכ"ש באופן שמשתלבת שבירת המידות עם התשוקה ללמוד.

ויה"ר שכבר יצאו נושאי ארון הקודש - בני הכוללים והישיבות, מן השביה הבייתית שנתונים בו, וישובו לבתי המדרשות בדיבוק ובפלפול החברים, מתוך בריות גופא.

רשמים מאלפים מהקפסולות של "פינקל"

א. אין ספק שעיקר דאגתינו בעת הזאת, צריכה להיות על ביטולה של "ישיבה" שמעולם לא פסקה מאבותינו, ואבוי שכעת עקב נסיבות השעה, רוב בני הישיבות גלו ממקומם ונחלתם. הלא כלל ישראל בנוי על קיבוץ בחורי חמד למשכן "ישיבה", שמכוח הדיבוק חברים והחדוותא דאורייתא שמתגלה שם, נבנה בית וקן לשכינה הקדושה.

ולכן כמה יקרה מעלתם של אותן "קפסולות" שנפתחו במתכונת מצומצמת בכמה וכמה ישיבות, שהינם כדמות שליחי ציבור לכלל עולם הישיבות, לקיים בזעיר-אנפין מתכונת של "ישיבה" אף כעת בתוככי הסערה העולמית.

כותב השורות שזוכה לשמש בישיבת "פינקל", אשר התפרסמה גם כעת בהשגיותה להימנות על אותן ישיבות הבודדות שהצליחו להכשיר את מקום הישיבה למתווה הקפסולות, וחווה מקרוב את התוצר המעניין הזה, מתאר במאמר זה, כמה מעלות טובות למקום... אשר מתגלות כעת במלא יופיין והדרן, דווקא מתוך מתווה מיוחד זה.

ב. תחילה לכל, נציין את גילויי ההתרגשות של בני הישיבה לחזור אל מקום העליה שלהם אחר תקופה כה ממושכת, הבחורים הניחו את תיקיהם וכל מטלטליהם בחדרם, וניגשו לבחון את בתי-המדרש המאולתרים שהוכשרו לכל קפסולה, באיזה שטייגען וגישמאק ניגשו לסדר הראשון בקפסולה, לא היה שייך להסתיר את הברק שלהם בעיניים "שמחתי באומרים לי בית ה' נלך"!

לאחרונה התוודענו, להגדרה חדשה ומחודדת אודות מהותו של קן משפחתי מצומצם - "משפחה גרעינית" כמליצה חדה לאותו רכיב פנימי קשיח, בלתי חדיר לזרים, המבטא יפה את גורלו המשותף, המדלג מעל כל הגבלות ריחוק ושמירות מהדבקה, אשר נקבעו מחמת הנסיבות.

והנה אנו יודעים שהתורה נמסרה לנו בדווקא כ"כלל", וכדרשת חז"ל בפס' "ויחן שם ישראל כנגד ההר", כאיש אחד בלב אחד. וכמה השתדל ר"ע להזהיר את תלמידיו על אהבת הזולת וכו'. והנה עתה המלאכה נעשית כמו מאליה! כל קפסולה חשה מיד איך שנהפכו ל"משפחה גרעינית" מלוכדת, כולם תלויים זה בזה, בעיתות הלימוד, בזמני התפילה, אין אפשרות לסמוך על מניינים אחרים, או להפך סדרים, בית המדרש זה גם חדר אוכל, ואין מה לבנות על אוכל מבחון, כולם מתרפקים על אותה סוגיה ומתענגים על אותו דף גמ', ממש משפחה אחת נהדרת!

בוודאי שזה מגדיל את ההקרבה של היחידים שנותרו בביתם, עקב השתייכותם המשפחתית לקבוצת סיכון, או מחמת דאגתם להורים מבוגרים, שכעת נותרים קצת מאחור, לא רק בקצב הלימוד, אלא גם בגיבוש חברתי זה,

אכן, הצוות מצידו משתדל לשמור על קשר טלפוני רציף עם אותם יחידים, על מנת שיוכלו בקלות לגשר פערים.

ג. השבת הראשונה הכילה רגעי התעלות רבים, וקרבת ה'. התפילות החמות, הסעודות המגובשות, שירי השבת המרוממים, והשטייגען השבתי בחיק ה'משפחה', רוממו את הרוחות להפליא, ממש חשו מעין עולם הבא. בפרט בני שיעור א', שכעת קיבלו לידם את כל שרכיט ההנהגה, גבאי, חזן, בעל קורא ועולים, הכל מן ה'משפחה', הפליאו בבגרותם בנייהול העניינים על הצד הטוב. אכן, אף שעתה נבצר ממצוייני מסיימי הישיבות הקטנות לשובות בישיבה על מנת לעמוד על מעלותיה כנהוג בתקופה זו, כעת נוכח הצלחת העמדת קפסולות אלו, כל הרואה יאמר ברקאי!

בשעה לא שגרתית זו מתגלים גם מידות יקרות, למשל נוכל לספר על דאגת הקיבוץ לבני שיעור א'. כידוע, בני הישיבה המרווח הממוקם בפאתי רמות על צלע ה"רמה" מקום ציון אדונינו שמואל הנביא זי"ע שהארציטי שלו חל השבוע, התברך בחצר הקפית משרת רוגע ושלווה מיוחדים, בהיותה שוכנת על הוואדי אשר למרגלות רכס הרי רמות, ממנה נשקף נוף הררי עוצר נשימה, כרי מרעה גמלים, עדרי צאן פסטורלים, ורוח ירושלמית משחררת. כל החצר הזו ממוקמת במתחם של בני הקיבוץ, וכעת ע"פ הוראות משרד הבריאות, ע"מ למנוע מגע בין דרי הקפסולות השונות, נאסרה ירידה של בני שיעור א' לשם, זולת אם הקיבוץ יסתגר בכל אותו זמן בחדרם! ובכן, בני הקיבוץ לא יכלו לחשוב שבני שיעור א', ימנע מהם יציאה למרחב הפתוח במשך שבועיים ימים, התנדבו איפה לכלוא את עצמם בכל יום בד' אמותם, ע"מ לאפשר שעת מנוחה לבני שיעור א' בבין הסדרים, זהו רק דוגמא אחת ממידות יפות שמופיעות דוקא עתה.

הישיבה מצידה יוצאת מגידרה להשיב להם אהבה על אהבתם, ומפנקת את תלמידי הישיבה באוכל מזין ועשיר כבני מלכים, בהגשת שלש ארוחות מליאות ועשירות, ובתוספת פינוק קפה כל שעות היממה, בבחינת תורה וגדולה במקום אחד! אין ספק, שמלבד המאמץ התמידי שעושה הישיבה ע"מ לדאוג לבניה בכל השנה, כעת, זוהי הזדמנות מצידה להביע ולגלות את גודל החיבה שהיא רוחשת לתלמידיה, בחירי הישיבות, עמלי התורה הקדו'.

היו שחששו מאוירה קלה שאינה ראויה לימי ההכנה לקבלת התורה. כאן בקפסולות של פינקל אפשר להעיד, שהאוירה מחשמלת, בבחינת: "חבוקה ודבוקה בך הושע נא", התחושה הכללית היא: "שבתי בבית ה' כל ימי חיי לחזות בנועם ה'". יה"ר שנדבך זה, ילווה את התפתחותה של הישיבה, שהדהימה את כל אוהדיה ביזנוקה המהיר לכותל המזרח של עולם הישיבות, להגדיל תורה ולהאדיר.

נושא הגיליון

'מוסדות ששבתו בתקופת הקורונה'

'משבר הדיינים שליט"א'

שביתה עולמית: תקופת הקורונה עצרה את כל העולם מלכת, אנשים הסתגרו בבתי לשבועות ארוכים, מוסדות התורה והחינוך הושבתו, בוטלו אירועים באולמות, רבבות בתי ססק שבתו והעובדים פוטרו לחל"ת (חופשה לא תשלום), בעקבות כך עלו שאלות רבות על שולחנם של **בתי הוראה וגדולי הדיינים שליט"א**, האם יש חיוב לשלם שכר לימוד ועל אירועים שהוזמנו בתקופה זו, ואם חיוב התשלום בעינו עומד האם את כל הסכום החודשי, או שמוסיף לשלם באופן חלקי, והאם יש הבדל מי מוחזק? מספר הוראות ופסקי דין פורסמו על ידי בתי הדין להורות לעם את המעשה אשר יעשו!

לתועלת בירור הענין, נחלק למספר חלקים את השאלות עם מקורות ההלכה והכרעת הפוסקים: בגיליון הנוכחי 265 יתבאר הדין של תשלום שכר לימוד למוסדות שהושבתו לגמרי, כגון מטפלות, גני ילדים, מעונות יום, משפחתונים. בגיליון שאחרי מספר 266 יתבאר הדין של תשלום שכר לימוד למוסדות שפעלו באופן חלקי, כגון תלמודי תורה ישיבות ובתי ספר שהצוות החינוכי דברו בטלפון ושמרו על קשר רציף עם כל אחד מהתלמידים, והקליטו שיעורים בקו הטלפון של המוסד. בגיליון שאחרי מספר 267 יתבאר הדין לגבי אולמות אירועים וקייטרינג שהושבתו האם צריכים להחזיר את המקדמה ששולמה מראש. ובגיליון האחרון בסדרה מספר

דבר העורך

ועשיית הישר והטוב

על הפסוק (דברים ו יח) **ועשיית הישר והטוב בעיני ה'.** מפרש רש"י הישר והטוב - זו פשרה, לפני משורת הדין: והוסיף הרמב"ן (שם) וזה ענין גדול, שאי אפשר להזכיר בתורה כל הנהגות האדם עם שכניו ורעיו וכל משאו ומתנו, ואחרי שהזכיר מהם הרבה חזר לומר בדרך כלל שיעשה הטוב והישר בכל דבר, עד שיכנס בזה הפשרה ולפנים משורת הדין וכגון מה שהזכירו בדינא דבר מצרא (ב"מ קח א), ואפילו מה שאמרו (יומא פו א) פרקו נאה ודבורו בנחת עם הבריות, עד שיקרא בכל ענין תם וישר.

המנהג בזמננו, שאין בתי דינים עושים דין גמור אלא פשרה הקרובה לדין. ויסודו בדברי ה**טור** (ח"מ סימן יב) שכתב בשם **ספר המצוות** צריכים הדיינים להתרחק בכל היכולת שלא יקבלו עליהם לדון דין תורה כי מאוד נתמעטו הלבבות.

מפורסם המעשה שאירע לפני רבה של ירושלים הג"ר **שמואל סלנטר זצ"ל** (אסופת מערכות חלק ו עמוד קלז), כאשר הגיע לפניו קצב ירא שמים שהתעורר לו שאלה על כשרות הבהמה ופסק הגר"ש שהבהמה טריפה, והודה לו הקצב שהצילו מאיסור חמור. לא עבר זמן מרובה ואותו קצב בא לבית דינו של הגר"ש בדין תורה של שוה פרוטה עם אחד הסוחרים, ויצא הפסק לחובת הקצב, וכעס הקצב ונתמלא טרוניה ותערומת.

והגיב הקצב; מילא ענין של כשרות, הלא יהודי אנכי ואני מוכן להפסיד על מצוה. אבל בעל דיני זה נוכל רמאי וגם רוח, לא יתכן שיזכה ממני אפילו כדי אגורה שחוקה.

מוסר השכל זה מאיר את העינים, כאשר באים להיכנס בעובי הקורה, על הדיני ממונות מתקופות הקורונה לפי שולחן ערוך חושן משפט, אין ספק שהמצב הוא בגדר 'מכת מדינה', ועלינו לברר: 1. מהו 'עיקר הדין', בבחינת 'יקוב הדין את ההר'. 2. מה 'נכון לנהוג' מדין 'ועשיית הישר והטוב'. 3. ובאיזה מקרה ראוי 'להחמיר' ולשלם הכל, כמו בשאלה של כשרות שמחמירים על גלאט כשר למהדרין. ולא להצטער על כך שהשני הרויח, ולא להיות כאותו קצב שלא כעס על ההפסד הכספי אלא על שחבירו נצחו!

יהי רצון שנזכה לקיים בשלימות את רצון השי"ת כלשון הרמב"ן שיקרא בכל ענין תם וישר, וגם בדיני ממונות לנהוג בדרך הישר והטוב, אמן.

בברכת התורה
עקיבא יוסף לוי

לעילוי נשמת
הרה"ק רבי נפתלי צבי ליבאביק זצ"ל
נלב"ע יב אייר
ת.נ.צ.ב.ה.

המרדכי, במלמד שאי אפשר ללמוד 'הוי מכת מדינה ויהא הפסד של בעל הבית' ויחלוקו, ולא כתב 'כל ההפסד על בעל הבית' כמו שהביאו הרמ"א. שלא הזכיר שכל ההפסד על בעל הבית, גם לא כתב ויהא ההפסד על הבעה"ב בה"א הידיעה, שיהיה משמע הפסד הידוע, כלומר כל ההפסד, אלא כתב ויהא הפסד על בעל הבית, והכוונה שגם לבעל הבית יהיה הפסד ויחלוקו. ולפי מהלך זה אין מחלוקת בין המרדכי למהר"ם פאדווה, שגם מודה שבאופן כזה יחלוקו.

נחשב לשעבר: הש"ך (ס"ק א) חולק על הסמ"ע בכוונת המרדכי והמהר"ם מרוטנבורג שהרי מפורש בהגהות אשר"י (פרק האומנים), ובשו"ת מהר"ם פאדווה (סימן פו) לגבי מלמד שכל ההפסד על בעל הבית, אבל מטעם אחר אין סתירה מדברי המהר"ם מרוטנבורג למהר"ם פאדווה, שהרי לגבי מלמד מפורש במהר"ם פאדווה (סימן פו) שכל ההפסד על בעל הבית, כיון שלא לימד מכאן ואילך ואין אפשרות ללמד דינו כלשעבר, ורק לגבי חנות שהיה גזירה של המושל על בעלי החנויות שלא להלוות בריבית בלי משכונות, כיון שהיה יכול לחזור בו ולא להחזיק בחנות, ומכיון שהמשיך להחזיק בחנות ולא חזר בו מוכח שוויתר ומחל.

עשה שליח שליחותו: שיטת הנתיות (ביאורים סימן שלד ס"ק א) בכוונת הרמ"א שבכל פועל שאינו יכול לעשות את מלאכתו מחמת מכת מדינה אין בעל הבית משלם לו כל שכרו ויכול לחזור בו כדיני חזרה, ואם רוצה לעבוד יוסיפו או ימעטו כפי שנתרצה, ורק במלמד תינוקות שאינו יכול לעשות מלאכתו מחמת מכת מדינה כותב הרמ"א בשם המרדכי שמשלם לו כל שכרו, כי הרי מבואר בגמ' (נדרים דף לז.) שמלמד אינו נוטל שכר על 'לימוד התינוקות' אלא 'שכר שימור' על התינוקות, וגזירת המושל אינו אונס על השימור רק על הלימוד, ולכך בעל הבית צריך לשלם למלמד כל שכרו, שהרי האונס אינו על הפעולה ששכר אותו, למרות שבאמת המטרה היא בשביל הלימוד, מכל מקום נחשב שהשליח עשה שליחותו, כיון שבגוף הדבר ששכרו לא נאנס.

[ולכאורה סברת הנתיות לא שייכת לתקופת הקורונה, שגם שימור אינו יכול לעשות, שהרי צריכים כולם להישאר בבתיהם].

מלמד נחשב כשדה: החתם סופר (שו"ת חתם סופר חו"מ סימן קסא הובא בפתחי תשובה שכא א) חולק על סברת הנתיות במרדכי שמלמד נוטל שכר שימור וגזירת המושל אינו אונס על השימור, שהרי להלכה מלמד מקבל שכר פיסוק טעמים ולא שכר שימור. ולכן מבאר החתם סופר את סברת המרדכי מטעם אחר, שמלמד דינו כשדה שגם מתחילת השנה דינו כמו 'לשעבר', כי ידוע במלמד תינוקות שבתחילת השנה יותר קשה מהמשך השנה ואין שיווי השכר והפעולה שוה, ועוד שפועל אם יחזור בו יכול להעמיד אחר במקומו, אבל במלמד ידוע הוא שמזיק לנער, וממילא גם המלמד אין יכול להשכיר את עצמו, ולכן מסיק לדינא, שדברי מהר"ם פדוואה נכונים וכהסמ"ע [ס"ק ו], וגם הש"ך [ס"ק א] לא נחלק עליו.

לעשות פשרה: בספר הזכרון להחתם סופר (חלק ב עמוד כט) מספר שהיה מעשה בעירו, שלא לימדו מחמת אונס, והוא עצמו שילם הכל למלמד, אך אינו יודע מה החובה מעיקר הדין, וכיון שמסברא יש לומר שמזל שניהם גרם, יש לעשות פשרה ושניהם יפסידו, וישלם לו רק חצי על ההפסד.

2. ההוראה למעשה

מוסדות ששבתו: לגבי מוסדות חינוך שלא פעלו כלל

268 יתבאר דיני עובד ומעביד בחנויות מפעלים ומוסדות שהושבתו בתקופת הקורונה, זכויות הצדדים במקרה שהיה חל"ת (חופשה ללא תשלום), ובמקרה שלא היה חל"ת.

1. שורש הסוגיא

מכת מדינה: מבואר במשנה (בבא מציעא דף קה:) ונפסק ב**שו"ע** (חו"מ שכב סעיף א), המקבל שדה מחבירו בחכירות, לגדל תבואה ולתת בתמורה לבעל השדה כל שנה סך קצוב מיבול השדה עשרה כור, והשאר יטול לעצמו, וזרע וצמח ואכלה חגב או נשדפה, אם מכת מדינה היא מנכה לו מן חכורו, אם אינה מכת מדינה אין מנכה לו מן חכורו. כלומר שאם גם כל השדות מסביב לקו בחגב ושדפון, נחשב 'מכת מדינה', והחוכר מנכה מסך החכירה שנותן לבעל השדה, אך אם אינה 'מכת מדינה' אין מנכה לו מסכום החכירה. ובגמ' שם מפורט מספר דוגמאות של 'מכת מדינה'.

עוד מבואר בגמ' (בבא מציעא דף קג:), ונפסק ב**שו"ע** (חו"מ סימן שכא סעיף א), החוכר או המקבל שדה מחבירו עם מעיין או אילן, אם יבש המעיין ונקצץ האילן, אינו מנכה לו מן חכורו, שהרי יכול להביא מים עם דלי מן הנהר הגדול. ואם גילה דעתו מראש שרוצה את השדה הזו בגלל המעיין או האילן, מנכה לו מדמי החכירה, כשווי ההפסד שנגרם לו מהתייבשות המעיין, והפסד פירות האילן. ומבואר ב**שו"ע**, שאם מדובר במכת מדינה כגון שיבש הנהר, מנכה לו מדמי החכירה. וכותב הרמ"א (שם) שהוא הדין בכל מקום שנפסד הענין לגמרי במכת מדינה מנכה, ואם אפשר לתקנו בטורח ותחבולות אינו מנכה.

גם להבא אינו יכול לבטל: מוסיף הרמ"א (שם) שנחלקו הפוסקים כאשר יש מכת מדינה האם נותן לו זכות לחזור בו מהחכירה מכאן ואילך, לדעת המרדכי (בבא מציעא רמז שמג) וכן נוקט הרמ"א להלכה, אין הבדל בין להבא לשעבר ואין בעל הבית יכול לחזור בו, וכפי שפסק המהר"ם מרוטנבורג לגבי בעל הבית ששכר מלמד תינוקות וגזר המושל לא ללמד, שדינו כמכת מדינה וכל ההפסד על בעל הבית, וישלם למלמד שכר מלא על המשך הזמן, הרי שאינו יכול לחזור בו. וכתב הדרכי משה (הקצר חושן משפט סימן שכא) שאינו דומה לקרקע דאכלה חגב דמנכה לו מן חכירו במכת מדינה, ולא אומרים שכל ההפסד על השוכר (רצה לומר: ולמה כתב המרדכי דהוה הפסד על בעה"ב שהוא השוכר להמלמד - סמ"ע ס"ק ו), די"ל דדוקא בקרקע שעדיין עומדת בחזקת המשכיר, בזו אמרינן דגם הוא יפסיד, משא"כ בשאר משכיר, ולכן כל ההפסד של השוכר.

להבא יכול לבטל: מאידך מביא הרמ"א את דעת המהר"ם פאדווה (סימן לט), שלגבי מכאן ואילך רשאי לחזור בו ולבטל את המשך החכירה, כדיני חזרה המבוארים ב**שו"ע** (סימן שי) לגבי השוכר חמור ומת, ולגבי חזרה אין הבדל בין מכת מדינה למכה פרטית, ואם לא חזר בו הוא מפסיד לעצמו, ומחל על כך.

לכו"ע יחלוקו: מהלך מחודש כותב הסמ"ע (ס"ק ו) וחולק על הבנת הרמ"א בכוונת המרדכי והמהר"ם מרוטנבורג, ופירש כוונת המרדכי והמהר"ם שבמלמד יחלוקו בעל הבית והמלמד את ההפסד בשוה, כיון שמכת מדינה היא ומזל שניהם גרם, ואי אפשר לתלות במזל המשכיר או השוכר, ורק באונס שלא יודעים מחמת מי האונס, המוציא מחבירו עליו הראיה. ומדייק כן מלשון

רק 45%.

50%: לדעת הג"ר יהודה קנר שליט"א (במכתב שפורסם) יש לעשות פשרה ולשלם רק חצי מהסכום, ובאופן שהובא במכתב, והביא שלפני כשלושים שנה כאשר פרצה בארץ הקודש מלחמת המפרץ, ולא שלחו את הילדים ללמוד בגנים, הורה הג"ר ניסים קרליץ זצ"ל שיש לשלם לגנות חצי משכר הלימוד. והוסיף הגר"י קנר, שאם שלמו מראש כגון המשלמים בתחילת החודש, על הגנת החזיר 25% מהסכום. על פי המבואר בש"ך (סימן שלד סוף ס"ק ב), שאם שילם והוא מוחזק אין מוציאין ממנו, אולם הרי כתב הש"ך שיש לנכות כפועל בטל, ולכן יש להשיב רבע מהתשלום, חצי מגיע למטפלת משום מכת מדינה, ומהחצי השני יש לשלם רק מחצית. עבור ימי החופש של חודש ניסן, ישלמו ההורים תשלום מלא.

ולדעת בד"ץ הישר והטוב (במכתב שפורסם בתאריך אייר תש"פ), גנים שנמצאים תחת רשת חינוך, ינהגו כפי ההוראות של הרשת. גנים פרטיים ומטפלות שלא קיבלו פיצוי מהרשויות על ההורים לשלם להם 50% מהתשלום הרגיל. ואם קיבלו פיצוי מהרשויות למעלה מ-50% ההורים לא משלמים כלום. חופשת פסח משלמים כרגיל. יש לקזז מה-50% של ההורים את החסכון בהוצאות, (אוכל, הסעות, ממלאי מקום, ניקיון, מים, וחשמל).

תחשיב: לדעת בד"ץ ביתר עילית בראשות הגר"צ ברורמן שליט"א (במכתב שפורסם), במכתב מתאריך יום שלישי כח אדר תש"פ - בגנים פרטיים מטפלות ופעוטונים המשולמים בתשלום חודשי קבוע על ההורים לשלם תשלום מלא עד ר"ח ניסן בלבד גם המשלמים לפי תאריך לועזי. על חופשת הפסח יש לשלם מלא. כלל זה תקף גם כאשר הופקדו צקים מראש. ככל שח"ו ההשבתה תמשך לאחר חג הפסח תבוא הודעה נוספת.

ובמכתב מתאריך יום ראשון כה ניסן תש"פ - כיון שנחלקו הפוסקים בדיני מכת מדינה לכן יש לפשר ביניהם, ולשלם שכר לימוד מופחת ומופיע שם פירוט לפי סוגי המוסדות. ובכל מקרה אין לגבות מההורים תשלום על אוכל והסעות. ואם נזק לחברות ההסעה בעקבות ההסכם עם המוסד עליהם לפנות לבית הדין.

בתקופת הקורונה, פורסמו הוראות מכמה בתי הוראה, ונצטט כמה מהם.

42%: לדעת הג"ר צבי ובר שליט"א והג"ר ישראל יצחק זילברמן שליט"א והג"ר אלון פויכטונגר שליט"א (במכתב שפורסם) מטפלת על בסיס שעות, אין חיוב לשלם על הזמנים שלא עבדה בעקבות הקורונה. במטפלת על בסיס חודשי וכן בגנים, ההורים רשאים להודיע שמפסיקים לשלוח את הילד ולהפטר מהתשלום, כל זמן שלא הודיעו חייבים בתשלום. תעריף התשלום לימים שלא היה גן בגלל הקורונה, 50% מהתשלום החודשי לאחר ניכוי שכר הפועל בטל. לתקופה של קודם פסח הפחתה של 30% לגנת (שמחיר פועל בטל של אשה בערב פסח גבוה יותר מאיש) ו-16% לעובד, אחרי פסח גם הגנת בתעריף של 16%. אם הגנת קיבלה דמי אבטלה יש לקזז לכל ההורים בשווה את סכום התשלום.

וקרוב לזה דעת בית הדין בראשות הג"ר שריאל רוזנברג שליט"א, והג"ר יהודה סילמן שליט"א והג"ר יעקב פרבשטיין שליט"א (במכתב שפורסם), יש לעשות פשרה בין ההורים והמוסדות, ולשלם חצי מהשכר הרגיל, אך כיון שלמעשה הם לא עבדו בפועל, יש להפחית משכרם גם את ערך השכר של פועל בטל, ולכן צריך להפחית 8% של פועל בטל, ובפועל ישלמו רק 42% משכרם, ובימים שלפני פסח לעובד יתנו 42% משכרו, ולגנת או עובדת 35% משכרם.

אם העובדים קיבלו פיצוי מהרשויות על בטלתם, צריך לעשות פשרה רק על ההשלמה. לדוגמה, אם קיבלו 60% משכרם מן המדינה, צריך לעשות פשרה רק על ההשלמה של ה-40%, כלומר שצריך לשלם חצי מהסכום שנשאר, ובאותו חצי יש להפחית את הדמי פועל בטל שהם 8%, כך שנותר להורים לשלם 12%.

45%: לדעת הג"ר אשר זעליג וויס שליט"א (במכתב שפורסם) יש לשלם לגנות 45% מהשכר הקבוע. ואפילו באופן שהגנות קיבלו דמי אבטלה זכה להם ואין משנה את השתתפות ההורים. ומחדש עוד, למרות פתיחת הגנים ומוסדות הלימוד כיון שהמחלה לא חלפה לחלוטין מן העולם ומדבקות מאוד, הורים שחוששים ונמנעים משליחת הילדים לגן, עדיין פטורים מתשלום מלא כדין מכת מדינה וישלמו

סיכום הגיליון:

דינים העולים

- א. **מכת מדינה:** חוכר שנפסד השדה במכת מדינה, וכל מקום שנפסד העיני לגמרי במכת מדינה מנכה מן שכרו, ואם אפשר לתקנו בטורח ותחבולות אינו מנכה.
- ב. **להבא:** נחלקו הפוסקים כאשר יש מכת מדינה מה דין החזרה מכאן ואילך, לדעת המרדכי וכן נוקט הרמ"א אין הבדל בין לשעבר ולהבא ואינו יכול לחזור בו, ורק מנכה משכרו כדין מכת מדינה. ולדעת המהר"ם פאדווה יכול לחזור בו כדיני חזרה במכה פרטית, ואם לא חזר הפסיד ומחל.
- ג. **מלמד תינוקות:** לגבי מלמד שגזר המושל שלא ילמד, דינו כמכת מדינה, לדעת הרמ"א הש"ך והנתיבות בכוונת המהר"ם מרוטנבורג שבעל הבית משלם למלמד שכר מלא גם על המשך הזמן, ואין בעל הבית יכול לחזור בו. לדעת הסמ"ע כוונת המהר"ם מרוטנבורג שיחלוקו. טעמי השיטות התבארו בתוך הגיליון.
- ד. **בספר הזכרון להחת"ס שהחתם סופר בעצמו שילם את הכל למלמד, ומסברא יש לומר שמזל שניהם גרם ויעשו פשרה וישלם לו חצי.**
- ה. **קורונה:** לדעת הג"ר צבי ובר תעריף התשלום הוא 42%, ובגנת ערב פסח התעריף הוא 35%. לדעת הג"ר שריאל רוזנברג מדין פשרה צריך לשלם חצי מהשכר, וינכו 8% שהוא שכר פועל בטל, ובפועל ישלמו 42%. ובערב פסח לעובדות וגנות יתנו 35% משכרם, ואם קיבלו פיצויים מהרשויות יעשו פשרה רק על הפער שנשאר, לדוגמה אם קיבלו 60% שכר, מתוך ה-40% שנשארו יתפשו וישלמו חצי, ומהחצי יש להפחית שכר פועל בטל, כך שבפועל ישלמו 12%.
- ו. **ולדעת הג"ר אשר וויס צריך לשלם 45% ואילו לדעת הג"ר יהודה קנר על פי הוראת הגר"נ קרליץ יש לשלם חצי מהסכום. ואם שלמו מראש יש להחזיר 25%. עבור חודש ניסן ישלמו ההורים תשלום מלא. ולדעת בד"ץ הישר והטוב צריך לשלם 50% ולקזז מזה את ההוצאות שחשכו. ולדעת הגר"צ ברורמן יש לשלם תשלום מלא עד ר"ח ניסן, ועל חופשת פסח על ההורים לשלם תשלום מלא. ולגבי המוסדות קיים פירוט במכתב.**

משיב כהלכה

ההגרלה השבוע על: 100 ש"ח מזומן

שאלה: כמה צריך לשלם למוסד שפעל באופן חלקי בתקופת הקורונה?

הצדדים: לדברי הצוות החינוכי בתקופת הקורונה היה להם עבודה פי כמה, ואין סיבה לקזז משכר הלימוד. מאידך התלמידים קיבלו רק תועלת חלקית, ועוד שהרי המוסד חסך עלויות עצומות של אוכל, הסעות, תחזוקה, חשמל, בלאי, וכו', ואיך אפשר לשקלל את התעריף?
מקורות: פסקי הדין שפורסמו על ידי בתי הדין.

במדור זה מופיע שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה מובחרת על השאלה נכנס להגרלה! ההגרלה על דעת רבני המפעל. התשובות הנכונות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב. ניתן גם לענות בעילום שם, בלי להיכנס להגרלה.

נא להעביר את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה), בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), באחת מהאפשרויות הבאות:

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שלוחה 4
2. בעמדות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' גיליון 'עומק הפשט'
3. בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
4. בפקס מספר 1532-6507823
5. במייל 5047867@gmail.com

הזוכה בהגרלת גיליון 264 על סך 100 ש"ח
הר"ר רפאל אלחנן רבינוביץ שליט"א
כולל 'אדרת אליהו' בני ברק

מדור זה הוקדש השבוע לעילוי נשמת אברהם שלמה בן ישראל בנציון זצ"ל נלב"ע ד' אייר תשע"ז
ת.נ.צ.ב.ה.

בית הוראה הילכתא

השו"ת השבועי מ'בית הוראה הילכתא'

שאלה: מה הדין בשכירות בתים וחנויות שלא באו לידי שימוש בעקבות נגיף הקורונה?

תשובה: בהוראת בית הדין הישר והטוב מתאריך איר תש"פ, נכתב: מי ששכר דירה או חדר במירון ל"ג בעומר, ונסגר הישוב כדי שלא יגיעו אנשים לציון הרשב"י, אין צריכים לשלם השכירות, וגם אם כבר שילמו מחזירים, שסגירת המקום נחשב כמכת מדינה.

חנויות ועסקים שניתן להם צו סגירה לזמן ממושך עקב התפרצות הנגיף, רשאים לנכות לבעל הבית מדמי השכירות, כיון שאין משתמשים בשימוש הרגיל בחנות. במיוחד אלה שנשכרו במקום מיוחד לצורך השיווק הגדול במיקום זה. ואם יש מנהג מדינה בזה ילכו אחריו.

מוסדות הנמצאים במבנים צבוריים שכורים, שלפי ההוראות עליהם להיות סגורים, רשאים לנכות מדמי השכירות עבור ימי לימוד שבהם על פי ההנחיות עליהם להיות סגורים כליל, [בניכוי חישוב עבור השימוש במקום להחזקת הציוד].

עדכוני הלכה

נייר מגבת 'צץ רץ'

להסיר מכשול: בתקופת הקורונה, בעקבות מניעת השימוש במגבות מפני חשש הידבקות, נפוץ השימוש בנייר מגבת 'צץ רץ', חשוב לשים לב שבחלק מסוגי הניירות, קיים חיבור קטן בין הניירות, שמכונת החיתוך במפעל לא מפרידה אותם לגמרי זה מזה, ועדיין מחוברים קצת באמצעם, ובמשיכתם מהמתקן גורם להפרדתם, ויש בכך חשש איסור חמור של חילול שבת, משום מלאכת 'מחתך', מלאכת 'קורע', ואיסור 'מתקן מנא'. הבעיה יותר גדולה ב'נייר טישו לאף' באריזות של 100 דפים וכדומה, שהפתח צר ואי אפשר לדעת אם הם מחוברים כי הם יוצאים בדוחק. גורמי כשרות מוסמכים, ממליצים על הנייר האיכותי של חברת 'שניב', בהם בוודאות לא קיים שום חשש איסור בשבת.

נושא הגיליון הבא:

תשלום למוסדות שפעלו באופן חלקי

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעורר את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

אפשרות הנצחה לע"ג, לרפו"ש, וכדומה.

ניתן לשלוח רעיונות ותיקונים, הוספות והערות, להגדיל תורה ולהאדירה. אפשר לתרום עבור הוצאות הגיליונות בעמדות הממוחשבות של 'נדרים פלוס' ו'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'.

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

- גיליון שבועי עומק הפשט
- שיעורים וימי עיון
- בית הוראה טלפוני
- בירורי הלכה אקטואליים
- קו מידע הלכתי
- חוברות הדרכה

מכון הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי | בית הוראה | מערכת הגיליון

קו מידע הלכתי

02-5377-085

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...

פקס: 02-6507823 | לקבלת הגיליון במייל: 5047867@gmail.com

פניני הלכה

חידושי הלכה

מראשי ורבני חבורות בישיבת מיר

גליון מספר 110

פרשת במדבר

תש"פ

- איסור הוצאה ביציאה בשבת עם מסיכת הגנה על הפנים ♦ הרב אורי יצחקי
- שטיפת פירות וירקות ושטיפת עלי החסה בשבת ויו"ט ♦ הרב שמואל דרזי
- אכילת עוגות בליל חג השבועות בתוך היכל בית הכנסת ♦ הרב אברהם זנגר

הרב אורי יצחקי

לבישת מסיכת הקורונה ברה"ר

באמת נבדלים סוגי המסכות זמ"ז, שיש מסכות שיש בהן פילטרים חד כיווניים ויש שרק החומרים שבהם עוזרים להשמיד את הנגיף או למנוע את כניסתו לגוף, אך הצד השווה שבכולן שפעולתם כפולה הן ברב והן במעט.

ואע"פ שיש מחשבה המסתובבת בין הבריות ומקצת רופאים עמהם שמי שחלה כבר והבריא בס"ד כבר מחוסן ולא יחלה עוד, ולפ"ז לכאורה אצלם הטעם היחיד לחבישת המסכה היא שלא יזיקו, וא"כ לדידהו צריך להחמיר יותר, וכן ראיתי מי שכתב כן, ראוי לדעת כי הנחה זו שמי שכבר חלה הוא מחוסן ולא יחלה עוד, אין לה שום בסיס עובדתי מדעי מחקרית!!!! ואין לה מקור אלא בהשערות המבוססות על דמיון למחלות אחרות דומות, כן מעידים הרבה מאוד רופאים בעולם והתריעו שאין לסמוך ע"ז, אם משום שקשה להקיש ממחלה למחלה בלא מחקר ארוך שנים, והן בגלל המוטציות שעוברים הנגיפים עצמם וא"א לשער את ההתנהגות אפילו של נגיף מוכר כמו שפעת עונתית כש"כ נגיף זה שהוא בבחינת נעלם גדול למדע הרפואה, ובפרט שידוע שכבר היו שחלו והבריאו ושוב חלו, וסוף דבר מכלל ספק פק"נ לא יצאנו.

וע"פ ההנחות הנ"ל ניכנס לברר את הצדדים השונים בהלכה חמורה זו.

ג. נראה לכאורה ששורש הנידון בזה תלוי בשתי שאלות עיקריות, האחת אם המסכה נחשבת כמלבוש או משוי, והשניה אם יש לגזור שמא יורידנו ויעבירנו ד' אמות. ובנידון הראשון, בהשקפה הראשונה היה נראה דכללא דכולא מילתא מבואר להדיא בשני סעיפים בשו"ע בסימן ש"א, סי"ג וסי"ד, יעו"ש היטב, והעולה בפשוטו שיש כאן שלושה כללים, **האחד** דכל שהוא דרך מלבוש ממש אין בו איסור, דכיון דדרך מלבוש הוא מותר בכל גווני וכדלקמן בס"ד, וגדר מלבוש ממש לכאורה הוא כל בגד או כלי העשוי כמידת גופו ואבריו. **השני** אם אינו דרך מלבוש ממש רק בא לתועלת של האדם, אם הוא להציל מטינוף אסור. **השלישי** אם הוא צורך הגוף להצילו מצער מותר אפילו אינו בצורת מלבוש ממש.

והשתא נחזי אנן, דהמסכה אינה צורת מלבוש רגילה, דכן מוכח מסעיף כ: אין יוצאים וכו' ולא בפרמי, והם כמין צורת פרצוף שנותנים על הפנים להפחיד התינוקות, ע"כ, וא"כ

א. בענין הנידון אם מותר לצאת בשבת עם מסיכת הגנה על הפנים במקום שאין עירוב משום איסור הוצאה, הנה כבר עסקו רבים בסוגיא זו, אך כפי שראיתי כל אחד ניגש לנושא מכיוון אחר והעמיד את שורש הנידון בסעיף אחר במשנ"ב ממה שהעמיד חברו, והראיות של כל אחד לפעמים סותרות את ראיות חברו, והטעם באמת משום שיש בזה סתירות בשו"ע ובמשנ"ב, ואנסה להביא את דברי הפוסקים וליישב את הסתירות בשו"ע ובמשנ"ב, ועפ"ז לדון בהיתר זה.

ב. בהיות וההכרעה ההלכתית תלויה בידיעה ברורה של המציאות, יש להקדים ולהדגיש את המציאות הפשוטה המוסכמת על כל מומחי הרפואה בארץ ובעולם כי נגיף זה מסוכן מאוד הן מצד הסכנה הישירה למי שנדבק בו והן מצד מהירות ההתפשטות שלו, ודלא כאותם שמסיבות השמורות איתם ממעטים בחומרת המחלה בלא שיש להם ידע רפואי רלוונטי, וכן בענין הפעולה של המסכה במניעת הסכנה ליחידים ולציבור, אע"פ שיש הטוענים מחוסר ידיעת המציאות ע"פ המומחים כי מטרת המסכה רק שלא יזיק ולא שלא יזוק, באמת אין הדבר כן, ומבדיקה שעשיתי אצל רופאים שאנו סומכים עליהם בכל דבר בדאו' וחיובי כריתות ומיתות ב"ד, עולה המציאות הפשוטה, **שפעולת המסכה היא כפולה דהיינו שמועילה גם למנוע שלא יזיק וגם שלא יזוק!!!** הדברים ברורים ואושרו ע"י רופאים רבים בארץ ובעולם, וגם השכל גוזר כן, לפי הידוע שהנגיף עובר ע"י רסיסי רוק או רסיסים היוצאים מהאף, וא"כ מדוע שנאמר שפעולת המסכה חד צדדית ולא דו צדדית, מי הגיד לנגיף לצאת ולא לבא או איפכא, וכל המיקל בזה עליו להביא ראיה, ואין לסמוך בזה על השערות כי הדבר נוגע לפק"נ, ואין לנו בזה אלא דברי המומחים הרופאים.

ואע"פ שהמומחים מעידים שיש במסכה שתי תועלות, האחת מצד עצם המיסוך שבזה היא שווה לכל בד או בגד שמונע את הרסיסים לצאת ולבא, ועוד פעולה שתלויה במסננים וחומרים שיש בין השכבות של המסכה, ובזה

לכאורה אם באנו להתיר יציאה בשבת עם מסכה מצד הכלל הראשון היינו צריכים לאסור. וה"ה אם היינו באים להתיר משום שניתזי הרוק שעלולים לבא על פני האדם היו נידונים כטינוף, גם בזה היה לנו לאסור כהכלל השני דכל אצולי טינוף חשיב משוי ואסור.

וע"כ אם באנו להתיר הוא רק מחמת הכלל השלישי דהיינו מצד צורך הגוף, דכל דבר שנמצא על גוף האדם והוא צורך הגוף להצילו מצער או מנזק, אע"פ שאינו דרך מלבוש ממש, נידון כמלבוש, וכבר מצאנו כן בכמה מקומות בסימן ש"א, בסעיף נ"א דמותר לצאת במצנפת שתולים בצואר למי שיש לו מכה בידו או בזרועו, וכן בסמרטוטין (פי' חתיכות בגד בלוי) הכרוכים על היד או על האצבע שיש בו מכה, וכן בסעיף כ"ד דיוצאים במיני עשבים שקושרים אותם בקשרים ותולין אותם לרפואה, וכן בסעיף כ"ה דיוצאין בקמיע מומחה, ועוד בסימן ש"ג סעיף כ"ד - יוצאה באבן תקומה (פי' הערוך אבן ידועה שכשהיא על אשה לא תפיל), ובמשקל ששקלו כנגדו שלא תפיל, ואפילו לא נתעברה עדיין. מעתה כיון שנתבאר לעיל שהמסכה באה להציל את האדם שלא ינזק ולא יחלה, ממילא לפי הכלל הנ"ל יש מקום להגדירה כמלבוש או תכשיט.

ד. אך העומד לנגדנו הם שני מקומות מפורשים בשו"ע הסותרים להגדרה זו, האחד בסעיף כ"ח דמי שיש לו מכה בפיסת רגלו וקושר עליה מטבע להגין שלא יגוף ברגלו, וגם הוא מרפא, מותר לצאת בו, ע"כ, ודייק המג"א דדוקא אם מרפא חשיב מלבוש ותכשיט ולא אם רק מציל צער, וכן בסעיף כ"ב כתוב שיוצאים במוך וספוג שעל המכה לפי שהם מרפאים הלכך הוי כמו תכשיט, אבל אסור לכרוך חוט או משיחה על המכה לצאת בו, דכיון שאינם מרפאים הוי משוי, ע"כ, ומקורו בטור, והגדרה זו עומדת בסתירה גלויה למה שנתבאר בסעיף י"ג ובסעיף נ"א. וכבר עמד בזה רעק"א בהגהותיו על המג"א והניח בצ"ע, הובא בשעה"צ ס"ק קכ"ח. (וצ"ע אם יש בזה סתירה גם לההיא דקמיע ואבן תקומה שהתירו גם קודם שחלה כדי שלא יחלה או דילמא כיון שיש בכוחו לרפא את החולה מותר גם היכא דאינו מרפא בפועל משום שעדיין לא חלה, דפעולת המניעה של הקמיע ואבן תקומה למנוע את החולי דומה במהותה לפעולת הריפוי). ולפי המבואר בשו"ע בסעיפים אלה לכאורה אין היתר לצאת עם המסכה כיון שאינה מרפאת רק מצילה מנזק וצער.

אך כיון שהמשנ"ב בס"ק ק"ח סמך על הא"ר והתו"ש בשם מהרש"ק והגר"א שמקילים בזה, יש להקל גם במסכה. אך אכתי אין ההיתר מרווח ויש מקום ליר"ש להחמיר ובפרט ברה"ר דאו', דקולא זו היא נגד דברי הטושו"ע והב"ח והמג"א, גם הא"ר לא החליט להיתר רק הראה פנים להיתר (כמבואר בלשונו בס"ק נ"א וס"ק פ"ה).

ה. אך י"ל עוד דהכא מותר לכו"ע גם למחמירים בסעיף כ"ח וכ"ב, דנידון של המטבע והמוך לא דמי כ"כ לההיא דסמרטוטין, דיסוד הדין בזה הוא משום ביטול לגופו וכמו שנזכרה סברא זו בפמ"ג א"א ס"ק מ"א [ז"ל הפמ"ג; וכללא הוא, כל שהוא חשוב ואין מבטלו, אף עשוי להגין שלא יצער אותו משאוי הוה. וסמרטוט שעל גבי מכה או מי שחתך אצבעו יכול לכרוך עליו סמרטוט כבסעיף נ"א במ"א ס"ק ס"ב, דלא חשיב, אבל חוט ומשיחה אם אין מרפא, חשוב הוא ואין מבטל והוה משאוי, ע"כ]. וא"כ י"ל דדוקא מטבע לא בטיל כיון דהוא דבר חשוב וגם עיקרו עומד לשימוש

אחר ורק עכשיו לוקחים אותו לצורך הגנה על הפצע, לכן אי לאו דמהני לרפואה לא בטיל, וכן כיו"ב במוך וספוג, אי לאו דמרפא לא הוי בטל לגופו, משא"כ סמרטוטין לא חשיבי ולכן בטלי לגופו גם כשאינם מרפאים רק באים להציל מצער, וכיו"ב י"ל בההיא דסינר בסעיף י"ג וי"ד, דכיון דעשוי למלבוש ואין לו שימוש אחר חשוב, בטל טפי לגופה. ואם כנים אנחנו בזה יש מקום לסמוך להתיר במסכה גם לפי הטושו"ע והב"ח והמג"א, די"ל דמסכה קילא ממטבע ומתבטלת לגופו טפי ממטבע, חדא דאינה חשובה כ"כ, ועוד דאין לה שום שימוש וחשיבות עצמית לבד המטרה של שמירת האדם, שהרי לכך נוצרה, לכן שפיר בטלה לגופו, ולא דמי למטבע דיש לו שימוש עצמי ולכן לא מתבטל היכא דאינו מרפא רק מציל מצער.

ו. עוד צד מרווח להקל בנידו"ד, מהמבואר בגמרא שבת ס"ג ע"ב דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן משפחה אחת היתה בירושלים שהיו פסיעותיהן גסות והיו בתולותיהן נושרות עשו להן כבלים והטילו שלשלת ביניהן שלא יהיו פסיעותיהן גסות ולא היו בתולותיהן נושרות, ע"כ, ומוכח דמותר לצאת בהם, אע"פ שאינו מרפא.

ועי' שעה"צ סימן ש"א ס"ק ע"ה שהקשה על דין השו"ע בסעיף כ' שהתיר את כבלי האסירים ולמד כן מכבלי הבתולות, ומבואר להדיא מדבריו דע"כ לא הוי קשיא ליה רק על דין המרדכי גבי כבלי האסירים ומשום שאינם משמשים את גוף האדם כלל, אבל על ההיא דכבלי הבתולות לא הוי קשיא ליה כלל מההיא דסעיף כ"ב וסעיף כ"ח, והיא גמרא מפורשת בלא חולק, והרי התם אינו מרפא כלל אלא רק שומר על הגוף שלא ינזק ויפחת, א"כ מאי שנא מההיא דמטבע דסעיף כ"ח וההיא דמוך וספוג דסעיף כ"ב דמגינים על הגוף שלא ינזק ואינם מרפאים.

ונראה ליישב ע"פ מש"כ המשנ"ב בס"ק ס"ט לישב את דין השו"ע, דטעם הדין דנחשב לו כמו מלבוש, משום שדרך הליכתו הוא כן ובטלים הם לגבי הגוף שהוא לבוש בהן, ע"כ, ולפ"ז יש לחלק בין ההיא דכבלי הבתולות לההיא דמטבע דסעיף כ"ח וההיא דמוך וספוג דסעיף כ"ב, דמטבע דסעיף כ"ח וההיא דמוך וספוג דסעיף כ"ב אין דרך הליכתו בכך ולכן בעינן שירפא כדי להוציאו מתורת משוי, משא"כ בכבלים שעושים לבתולות שדרך הליכתן בכך מהני גם כשרק שומרים שלא ינזקו.

ולפ"ז לכאורה יש לנו להתיר במסכות דידן שדרך הליכה בהן ובאות להציל מנזק, דיש לסמוך על ההיא דכבלי הבתולות, וק"ו הוא דמה התם רק משפחה אחת נהגו כן, כש"כ בנידו"ד דדרך כל העולם עכשיו בלבישה זו, ושוב א"צ לבא לפלוגתא הטושו"ע עם הא"ר וסיעתו.

ז. הנה לכאורה היה לנו למצוא פתח היתר מדין המרדכי גבי כבלי האסירים ע"פ ביאור המשנ"ב שכתב חידוש גדול מאוד בכל דיני הוצאה, דגם דבר שאין לו שום תועלת לגוף ואפילו לאדם עצמו אינו מועיל רק לסוהרים, מ"מ אם דרך הליכתו הוא כן בטלים לגבי הגוף ומותר ולא נאסר אפילו מדרבנן, ולא דמי לסינר דסעיף י"ד וקמיע שאינו מומחה דסעיף כ"ה וכן טבעת שאין עליה חותם דסעיף ט' דלא יצא ואם יצא חייב, דכל אלו אין דרך הליכתם כל השבוע רק לפרקים, וא"כ במסכות דידן כיון שדרך הליכתם כל ימי השבוע לכה"פ כשיוצא לרחוב לא חשיב משוי.

אך אכתי יש להסתפק דילמא שאני כבלים שהולך בהם כל הזמן ואינו מסירו כלל, אבל מה שמסיר לפרקים אינו נחשב מלבוש א"כ מרפא לפי הטור והשו"ע, ולפ"ז צ"ע בנידו"ד במסכות שאין הולכים עם המסכות רק ברחוב ולא בבית, לא דמי להיתר דכבלים, או דילמא יש לדון שגם בכבלים אין האסיר כבול בהם כל העת רק כשיוצא מבית האסורים, אבל בהיותו כלוא בבית האסורים א"צ לכבלים, וא"כ הוי ממש דומיא דמסכה, וצ"ע.

ח. עוד יש לפקפק על היתר זה דכבלים שדבר זה נפתח בגדולים, בפולמוס הגדול של גדולי ההוראה בדורות האחרונים לגבי יציאה עם שעון יד ומשקפיים לרה"ר, ואע"פ שמרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל הוא מהמקילים בזה כיון דמחובר ממש לגופו הוי כמלבוש ותכשיט, הרי רבו הגדולים שאסרו בעיקר בשעון יד, וחזינן שלא נחתו ליסוד המשנ"ב הנ"ל גבי כבלים ולא לסברת האגר"מ, ולדידהו אין להיתר במסכה משום הרגילות ללבוש א"כ מרפא לפי הטור והשו"ע, ומה שקשה עליהם מההיא דכבלים, יש ליישב דלק"מ, דיסוד ההיתר בכבלים של אסירים לפי המרדכי הוא משום דכל האסירים הולכים עם הכבלים ולכן חשיב כמלבוש דידהו, וכמו מדי החיילים ולבוש האסירים הידוע, ולא הביא המרדכי ראיה משם רק לומר שיש צורת מלבוש כזו, דאל"כ היה נידון כההיא דסעיף כ"א דאין יוצאים בתיבה זקופה ומחצלת, אך כיון דחזינן מכבלי הבתולות דמהני מה שמחובר לגופן ומציל על בתוליהן שלא ינשרו להחשיב זאת כמלבוש, מוכח דהוי קצת דרך לבישה ולא דמי לתיבה ומחצלת, וממילא מהני גם בכבלי האסירים, אלא שבאמת חלוקים בטעמם, בכבלי הבתולות משם שמציל שלא ינזקו ובכבלי האסירים משום דכך דרכם תמיד והוא מלבוש המיוחד להם תמיד. ולכן בשעון ומשקפיים שאינם מחוברים לגוף האדם וגם הדרך להורידם מזמן לזמן, וגם אינם משמשים את הגוף אלא אדרבה הגוף משמש את האדם לישא עליו משא השעון והמשקפים, אין להתיר, לא משום היתר דכבלים של אסירים כיון דאינו מחובר וגם אינו מלבוש של כל אדם כי הרבה מאוד אינם חובשים שעונים, וגם אין להתיר משום כבלים של הבתולות כיון דאין מועיל לגופו. ובאמת שיש לחלק בזה בין משקפיים לשעון, דשעון חמיר דלא מהני לגופו מידי וגם לא הוי כהשלמת צורת הגוף, משא"כ במשקפיים יש צד לומר דהוי השלמת צורת הגוף וכעינים דידיה, ולכן באמת מצינו הרבה מקילים בזה וכן מנהג העולם כמש"כ בשו"ת שבת הלוי.

אך אכתי יש לראות דלפי הנ"ל אין ההיתר האחרון מהדמיון לכבלים מרווח כלל, דכיון דהדרך להסירו תדיר ואינו מלבוש המיוחד לכל העולם, אינו דומה לכבלי האסורים, אך אכתי יש להתיר משום היתר כבלי הבתולות, ודוק.

ט. ונסכם את צדדי ההיתר בנידו"ד, דכיון שהמסכה מגינה שלא יוזק וגם מונחת על גופו ממש, וגם כל היוצא לרה"ר מוכרח לחבוש מסכה מצד הוראת הרופאים המוצדקת כפי הוראת השלטונות, יש להתיר מצד הכרעת המשנ"ב כהא"ר והגר"א גבי מטבע ומוך דאפילו אם אינו מרפא רק מגן מצער חשיב מלבוש, ואם באנו לחשוש לשיטת הטור והשו"ע וב"ח והמג"א דבעינן דוקא מידי דמרפא, יש לסמוך על החילוק שכתבנו דדוקא מטבע ומוך אינם בטלים דחשיבי משא"כ מסכה שעשויה לכך בטלה, ועוד יש להתיר משום דדמי לכבלים של הבתולות, שהרי מועיל לגוף להצילו מנזק הנגוף,

ולא דמי למטבע ומוך לדעת המחמירים בסעיף כ"ח וסעיף כ"ב דהתם אין דרך מלבוש כלל רק ליחידים משא"כ הכא יש לדנו כמלבוש של כל אדם בזה"ז ודמי קצת למלבוש האסירים וכמו שנתבאר, ועוד יש לצרף סברת האגר"מ דכל שמונח על גופו בלא שמועיל לגופו נמי מהני, (אך כבר כתבנו שאין היתר זה מרווח, ואינו אלא סניף לשאר ההיתרים).

י. הנה כ"ז בענין אם חשיב מלבוש או משוי, אך אכתי יש לדון אם יש לאסור משום החשש שמא יורידנו ויעבירונו ד' אמות ברה"ר, דהנה לגבי כפפות שהתיר השו"ע בסימן ש"א סל"ז, הרי מסיק שם דראוי לחוש לדברי המחמיר, וכן הוא במשנה ברורה ס"ק קמ"א דעכשיו נהגו להקל אך הוסיף דאפשר משום דכיון שלהרבה פוסקים אין לנו רה"ר מדאו' בזה"ז דנגזור דילמא אתי לאתויי, וסיים דמשמע מדברי האחרונים דאף שאין למחות ביד המקילין מ"מ ראוי לכל בעל נפש להחמיר, ע"כ.

אך לענ"ד יש בזה סברא גדולה להחמיר, דעד כאן לא מצינו ששו"ט הפוסקים בחשש זה של שמא יטלנו בידו ויעבירונו ד"א ברה"ר, רק בדבר שמרגע יציאתו מביתו אין לו סיבה להסירו, כמו תכשיטין לאשה, והחשש שמא יסירונו הוא חשש שמתחדש במקרה, אבל במסכה הלא ידוע דרך לבישתו שהוא מעמסה על האדם ואינו נח לו כלל ואינו עושה כן אלא משום ההכרח הרפואי, וגם קל מאוד וזמין להסירה, וידוע עוד שרבים מאוד מסירים את המסכה בכל עת שנראה להם מסברת עצמם שאין באותו רגע סיבה רפואית, ואע"פ שאין הרופאים מודים להם, מ"מ המציאות בזה ברורה לכל, ובפרט ברה"ר כשאין איש בסביבתם כמעט כולם מורים לעצמם היתר להוריד את המסכה, (ובאמת אינו יודע אם יש בזה הוראה רפואית ברורה הסותרת הנהגה זו), וא"כ כמעט אפשר לומר שהוא רגילות להסיר את המסכה פעמים רבות במשך השבת, ומה שהרבנים המתירים סמכו עצמם על מה שהורו שאין להסיר את המסכה ברחוב, א"א להימנע מלומר שהמציאות אינה כפי הוראתם, וגם אם באנו לומר שיש בזה גזירה של שמא יעבירונו, פשיטא שלא מהני הוראה זו, דאל"כ למה להו לחז"ל לגזור על התכשיטין, יורו חז"ל שלא יטלו מגופם ולא יעבירו, אלא ע"כ דלא סמכו חז"ל על זה וגזרו, וא"כ ה"ה בנידו"ד, ולכן יש סברא גדולה לומר דבאופן זה ודאי גזרו חז"ל שלא יצא בה למקום שאין ערוב, ולהלכה נראה שהמקל בזה במקום שודאי אין בו רה"ר דאו' יש לו על מי לסמוך, וכפסק המשנ"ב בסימן ש"ג ס"ח, אך בכל מקום שיש חשש רה"ר דאו' ודאי יש לחוש ולהחמיר.

הרב שמואל דרזי

שטיפת פירות וירקות ושטיפת עלי החסה בשבת וביו"ט

איתא בשו"ע [סי' ש"ט ס"ח] אין שורין את הכרשינין דהיינו שמציף מים עליהם בכלי כדי להסיר הפסולת, וביאר הפמ"ג במשב"ז סק"ה דאוכל מפסולת לאלתר שרי שאין דרך בוררים בכך כפרש"י, וכאן כיון שנברר בפעם אחת האוכל ופסולת בשוה כבורר פסולת מתוך אוכל דמי ואסור, ומבואר דאסור אפי' לאלתר, כמו"כ מבואר בתהלה לדוד עפ"י המג"א

דגם לאלתר אסור לשרות מפני שאינו דרך אכילה אלא דרך מלאכה, וכן נראה מסתימת דברי המשנ"ב דבכל גווני אסור, וכמו"כ הובא בשם החזו"א [דינים והנהגות פ"ג אות ו'] שאסר הדחת פירות גם לאלתר.

ויש לדון בהדחה תחת זרם הברז אם קיל טפי משרייה במים, ובשו"ת אג"מ [ח"א סי' קכ"ה] כתב לדון להתיר כיון דהוי דרך רחיצה ולא דרך בורר, מיהו למעשה התיר ברחיצה רק לאלתר ולא לאחר זמן יעו"ש, ובשם החזו"א מובא [בס' איל משולש עמ' קע"ז] שאמר דאין חילוק בין שריה בכלי לבין הדחה ע"י זרם הברז, דגם זו ברירת פסולת מאוכל שאסור גם לאלתר, וכן נראה מלשון המשנ"ב דלא יתן עליהם מים כדי להסיר האבק והעפר מעליהם, וע"ע בדברי קצות השולחן [סי' קמ"ו בדין הדחת פירות] דנקט להיתר והו"ד להלן.

ויש לדון בדין הדחת ושטיפת פירות תחת הברז ביו"ט אם אסור כמו בשבת, או דשרי כמו שמצינו דיש אופנים דמותר לברור פסולת מאוכל, ותחילה צריך לדון בדין שריית כרשינין ביו"ט אם שרי או לאו.

והנה משנה ערוכה היא בביצה יד: הבורר קטניות ביו"ט וכו' רבן גמליאל אומר אף מדיח ושולה, ובגמ' שם תניא אמר רבי אלעזר ב"ר צדוק כך היה מנהגן של בית ר"ג שהיו מביאין דלי מלא עדשים ומציפין עליו מים ונמצא אוכל למטה ופסולת למעלה ע"ש, ומבואר דר"ג סובר דשריית קטניות במים מותרת ביו"ט, אולם כתב הרמב"ם בפ' המשנה דאין הלכה כר"ג, וכתב הב"י סי' תק"י שכן נראה דעת הפוסקים שלא הזכירו דברי ר"ג והיינו משום דת"ק פליג עליו וק"ל כת"ק [מיהו כתב הב"י דר"ג פסק כר"ג משום מעשה רב] ע"ש, וכ"כ המג"א [סי' תק"י סוס"ק ד'] בשם המהרש"ל דאסור ביו"ט להשרות הקטניות במים להציף העפר.

ובטעם איסור שריית קטניות ביו"ט מצינו בראשונים [הרא"ה הר"י מלוניל והמאירי] דכתבו שהוא מדין עובדא דחול, ויעו"ש בדברי שו"ע הגר"ז סי' תק"י ס"ו דמשמע דאיסורו משום שהדרך לברור באופן זה בכמות גדולה ודמי לאיסור ברירה בנפה וכברה ע"ש, ויל"פ כן בדברי הראשונים דכיון שעושה באופן שהדרך לעשות בכמות מרובה מיחזי כעובדא דחול, ויעו"ש להלן בדברי הח"א בגדר ברירה האסורה ביו"ט.

ואחר שנתבאר דשריית קטניות במים אסורה ביו"ט, יש לדון בהדחת פירות וירקות תחת הברז לד' החזו"א דהדחה נמי אסורה בשבת, האם לענין יו"ט יש להתיר או לאו.

וראיתי בספר מנחת אפרים [להג"ר אפרים זארגער שליט"א על הל' יו"ט] שכתב דנראה דנידו"ז תליא בפלוגתא דהגר"ז והח"א דנחלקו בגדרי הברירה המותרת והאסורה ביו"ט, דשיטת הגר"ז דתלוי במין שאין דרך לברור לימים רבים דבמין זה הותרה הברירה ושרי גם לברור פסולת מאוכל אפי' אם זו דרך הברירה בימות החול, ומאידך שיטת הח"א דכל שהוא דרך ברירה בחול אסור, ולפ"ז נראה דלשיטת הגר"ז מותר לשטוף עלי חסה ביו"ט כיון שאין דרך לברור ולשטוף מין זה לימים הרבה, אבל לפי הח"א אסור כיון דזו דרך הברירה בחול.

ועיין במקור הדברים בדין ברירה ביו"ט בסי' תק"ו ס"ב ברמ"א דאם נפל צרור או קיסם לקמח יש מחמירין ואוסרין

ליטול הקיסם בידו, וכתב המשנ"ב בשם הפר"ח דנכון לנהוג כמותם, ויעו"ש במשנ"ב ושעה"צ סק"א בפלוגתת הגר"ז והח"א בטעם האיסור, וע"ע בבה"ל סי' תק"י ס"ב ד"ה הבורר וסוס"י תק"ד.

ולענין דינא המשנ"ב סי' תק"ו סתם כפירוש הח"א וגם כתב שאסור לברור זבוב מהכוס וא"כ ה"ה קיסם וכדומה וזה שלא כחילוק הגר"ז, ובשש"כ פ"ד הערה כ"א הניח בצ"ע אם מותר ביו"ט לברור אטריות ממרק כשאינו חפץ בהם, ויעו"ש בדברי אממו"ר שליט"א בספר שבות יצחק [הל' יו"ט פ"ט] דמרון הגריש"א זצ"ל היקל בברירת אטריות דיש לסמוך על חילוק הגר"ז בין דגן לקטניות, אולם לענין ברירת פסולת גמורה כתב שם דאסור כמו שסתם המשנ"ב יעו"ש.

ולפ"ז נראה דגם לענין שטיפת פירות וירקות תחת הברז יש להחמיר לדעת החזו"א והגריש"א זצ"ל דאסור ביו"ט כמו בשבת כיון דהוא דרך ברירה כמו בחול ויש לאסור לשיטת הח"א. ויעו"ש גם בשש"כ שם סעיף י' דכתב בדבר שטיפת פירות וירקות ביו"ט נכון לנהוג כמו בשבת וצ"ע לדברי המשנ"ב והבה"ל בכ"מ דהביא פלוגתת הח"א והגר"ז.

עוד יש לציין דבספר קצות השולחן [סי' קמ"ו בדין הדחת פירות בשבת עמ' ק"ז] כתב בפשיטות דשטיפת והדחת פירות ביו"ט מותרת בכ"ש מברירת פסולת בידיים, וזה תו"ד נראה דמותר להדיח הפירות ע"י שפיכת מים ולא דמי כלל לשורה כרשינין במים דהא הדחה במים ודאי לא גרע מבורר פסולת בידיים והרי ביו"ט דמותר לברור הפסולת בידיו כל שכן דמותר להדיח העפר ולרחוץ בידיו הפירות, ואילו לשרות קטניות במים שיצוף הפסולת למעלה נחלקו ת"ק ור"ג במשנה ואנן ק"ל כת"ק דאוסר, ועל כרחק דא"א לדמות הדחת ושטיפת פירות מהעפר לשרייה במים לענין יו"ט, וא"כ גם לענין שבת אין ראייה לאסור ושוב אזלינן בתר הסברא דלא ניכר הברירה ותיקון אוכל בעלמא הוא ולא מיבעי בפירות שרגילים להדיחן סמוך לאכילה כדי שלא יתקלקלו מרטיבות המים דבזה ודאי הוי דרך אכילה, אלא אפי' ירקות שאין חוששין להדיחן סמוך לאכילה דווקא מ"מ יש להתיר סמוך לאכילה משום דהוי דרך אכילה ולא בורר עכת"ד.

והנה בעיקר הדבר דהעיר דהדחה במים ודאי לא גרע מברירת הפסולת בידיים, יש לציין לדברי המאירי בביצה שם דכתב לפרש דר"ג מחמיר וס"ל דאין היתר לברור הפסולת בידיים ורק ע"י שרייה שרי כלומר דשרייה קיל טפי מברירת פסולת בידיים, ולפ"ז כתב דלמאי דק"ל כת"ק דהותרה ברירה בידיים כל שכן שהותרה במדיח ושולה ע"ש, אולם לשיטת הרמב"ם והב"י דשרייה חמירא מברירה בידיים יש מקום לומר דגם הדחה ושטיפה תחת הברז היא בכלל שרייה האסורה בין בשבת ובין ביו"ט, ולפ"ז נראה דאף לשיטת הגר"ז דברירה שאין דרך לעשותה לימים רבים מותרת ביו"ט, יש מקום לומר דשטיפה והדחה היא בכלל פעולת שרייה האסורה ואין דנים את פעולת ההדחה כמעשה ברירה חלוק משריית כרשינין, וי"ל דכל פעולת סילוק פסולת ע"י מים היא בכלל ברירה האסורה ביו"ט וצ"ע.

שריית קטניות לצורך הוצאת המתולעים

והנה בשש"כ [פ"ד הערה כ'] הביא דמרון הגרשז"א זצ"ל נסתפק לענין ברירת קטניות מתולעים ע"י שרייה במים

דאפשר דכיון דרגילים לעשות כן רק בסמוך לבישול אי"ז בורר והניח בצ"ע.

ולכא' כל הנידון לשיטת הגר"ז, מיהו יש להעיר על דבריו חדא דבגמ' בביצה שם אמרו דהיו בבית ר"ג ב' אופנים דשריית קטניות חדא בברירה מהעפר ובה היה העפר למטה והאוכל מלמעלה, אולם היה גם ברירה דעדשים מהקליפה שלהם והיה האוכל מלמטה ופסולת למעלה, ובסתמא ברירה זו היא לאלתר סמוך לבישול, ועיין במאירי שם דכתב להדיא דהפסולת הקל שבהם עם העדשים הנרקבות צפות למעלה ומשליך אותו הפסולת בידיו, [אלא דהמאירי פליג לדינא על הרמב"ם וסובר דר"ג בא להחמיר דאינו בורר בידים אלא מדיח ושולה אבל מ"מ בפירוש מעשה הברירה לא מצינו פלוגתא], ועוד יש להעיר דיעו' בגר"ז תק"י ס"ג דכתב דסתם מיני קטניות אין דרך לבור אותם אלא מה שצריך לו מהם בו ביום ולפיכך מותר לבורו כדרכו משא"כ בברירת תבואה שדרך לבור אותה הרבה ביחד ע"ש, וא"כ נראה דגם ברירת קטניות מתולעים לא עדיפא ואסורה ע"י שרייה.

שטיפת עלי החסה ביו"ט

והנה לענין שטיפת עלי החסה כדי להסיר החרקים המצויים בהם נראה דיש איסור לכר"ע משום נטילת נשמה דיש חרקים חיים שימותו בשטיפה זו, וכ"כ בספר שמירת שבת כהלכתה פ"ג סעיף מ' לענין שטיפה במי סבון דודאי אסור וגם בשטיפה במים תחת הברז לא כתב צדדי היתר, וכ"כ בפ"ד ה"ט לענין שטיפת עלי החסה ביו"ט בתוך מי חומץ או מי מלח דאסור כי הם מתים במים אלו.

ויש להוסיף דבסתם שטיפה במים תחת הברז אם לא ימותו התולעים הם ישארו בתוך עלי החסה ולא יצאו לחוץ, דהם נתפסים חזק בעלים ולא תועיל השטיפה להתיר העלים באכילה, ובאופן ששוטף בחוזק ודאי יש תולעים שימותו ואסור.

ונראה דמטעם זה אסור לשטוף גם ביו"ט דאע"ג דהותרה נטילת נשמה הני מילי לצורך אכילה, ולא בסילוק נזק דזה דמי להריגת יתוש ביו"ט דודאי אסור דדמי לכיבוי הנר ביו"ט דאסור כיון דהוא רק סילוק נזק ואין לו תועלת והנאה חיובית, וכאמור כ"כ השמירת שבת לענין שטיפת עלי החסה ביו"ט דאסור משום נטילת נשמה.

דברי המשנ"ב דהריגת יתוש בחול המועד מותרת

ויעו' בשו"ת מנחת שלמה [ח"ב סי' ס'] דכתב לדון להתיר הריגת יתוש ביו"ט, אלא דכתב דפעמים שאפשר לסלקו בלי נטילת נשמה, אולם הדברים חידוש גדול דלפ"ר הדבר מוכח בכמה דוכתי דלא אמרינן מתוך דבר שאין בו הנאה חיובית אלא רק סילוק נזק כגון כיבוי הנר מפני דבר אחר ועוד כמה גווני במלאכת כיבוי, וכמו"כ יש להוכיח מהוצאת המת לקוברו דלא הותר ביו"ט ועל כרחך דלא אמרינן מתוך להתיר צורך זה כיון דאין תועלת והנאה חיובית לגבי האדם החי, ויעו' בב"י סי' תקכ"ו מש"כ מהתה"ד דאסור להוציא מת גם כדי למנוע עגמת נפש או לצורך כהנים ע"ש ויעו' גם ברמב"ן במלחמות בביצה כ"ב. ובחי' בשבת קכד: ובתורת האדם דהאריך הרבה בענין זה דכיבוי והוצאת מת דהוי רק בגדר מכשירין.

ועכ"פ לענין שטיפת עלי חסה נקט בשש"כ בפשיטות דאסור משום נטילת נשמה ביו"ט כמו בשבת, ורק בצער דיתוש דהוא צער הגוף מספק"ל למנח"ש באופן מסויים שיש לו צער גדול וא"א בענין אחר.

ויש לציין דמצינו בדברי הרדב"ז והמשנ"ב דנקטו להדיא דאסור להרוג יתוש או זבובים וכדומה ביו"ט, דיעו' במשנ"ב הל' חוה"מ סי' תקל"ג סק"כ דהביא מתשו' הרדב"ז דכתב לדון אם מותר להרוג זבובים בחול המועד וז"ל המשנ"ב זבובים ויתושים אם הם מצערים את האדם מותר להורג בחול המועד דאין לך צורך אדם גדול מזה ואע"ג דמצי להבריחם מיד יחזרו אליו [רדב"ז ח"ב סי' תשכ"ו ע"כ, ומדהוצרך לאשמועינן דבחוה"מ מותר להורג שמעינן דפשיטא ליה דביו"ט ודאי אסור.

הרב אברהם זנגר

אכילת עוגות בביהכ"נ בליל שבועות

עדים אנו להתעוררות גדולה בציבור להתחזק בשמירה וזהירות עצומה בקדושת בית מקדש מעט מקום השראת השכינה בזה"ז כאשר זיכנו הבו"ת לחוש היטב כי רק ברוב חסדך אבא ביתך' והתנאי לזה הוא כי 'אשתחוהו אל היכל קדשך ביראתך' (עי' ברכות ל:). וכאן המקום להזכיר דברי המשנ"ב בפתיחה לסי' מ"ז וז"ל; 'קודם בואו לבהכ"נ בעוד שהוא עדיין בחצר בהכ"נ יאמר בבית אלקים נהלך ברגש, וירגיש וירתע עצמו בהכנסו לבהכ"נ מרוב פחדו וימתין וישהא מעט ויאמר ואני ברוב חסדך אבא ביתך אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך ואח"כ יכנס' עכ"ל.

ומתוך כך נראה להציע הערה חדתא דיני קדושת בית הכנסת, בדין אכילת עוגות בליל חג השבועות בתוך היכל בית הכנסת, אשר אף כי מנהג העולם לאכול ולשתות בבית הכנסת בסעודות מצוה וכיו"ב, לא הותרה הרצועה לגמרי כפי שיבואר;

איתא בברייתא מגילה כח. בתי כנסיות אין אוכלין בהן ואין שותין בהן, ונפסק בשו"ע סי' קנ"א ס"א, אולם מצאנו ג' התירים בזה;

א. מבואר בגמ' שם דחכמים ותלמידיהם מותרין, וכ"ה בשו"ע שם, (והיינו ללומדים שם בקביעות כל היום כמבואר במשנ"ב ס"ק ז-ט).

ב. לצורך בית הכנסת (כגון שומר המקום) וכן לצורך מצוה שמקיימים בבית הכנסת (כגון כשמתקבצים לעבר השנה בביהכ"נ ועושים סעודה לכבוד קך) מותר לאכול שם סעודה קטנה כמבואר בשו"ע סעי' ד', ובפשוטו היתר זה כולל כל סעודות מצוה שיש להם שייכות לביהכ"נ כגון סיום מסכת שנלמדה ברבים בביהכ"נ אבל לא סעודות מצוה שאין להם שייכות לביהכ"נ כגון סעודת פדיון הבן כשאין הרגילות לעשות הפדיון בביהכ"נ (עי' ערוה"ש ס"ו).

ג. בתי כנסיות שעשו בהם תנאי מעיקרא שיוכלו לאכול ולשתות בהם. והנה השו"ע סי' א פסק כד' התוס' והרא"ש

דלא מהני תנאי אלא בחורבנו (כלומר שיוכלו להשתמש בו לאחר חורבנו), ובביה"ל (ד"ה אבל בישבו ומשנ"ב סק"ה וסק"כ) הכריע דלצורך מצוה בשעת הדחק אפשר לסמוך על ד' הרמב"ן והרשב"א דס"ל דע"י תנאי מותר אפי' בישבו במקום דוחק (כגון להאכיל אורחים עניים בביה"ל לפי שעה). ועפ"ז כתב המשנ"ב דהנהגים להקל לעשות סעודת סיום הש"ס בביה"ל כשאין להם מקום אחר מרווח לזה אין למחות בידם. ורבים מפוסקי זמנינו כתבו שמנהג העולם להקל בזה כד' רש"י והא"ז דאפי' שלא במקום דוחק מותר (עי' אג"מ ח"א סי' מ"ה), ועל יסוד זה רווח המנהג לערוך סעודות מצוה וקידושא רבא בביה"ל ואפי' סעודות רשות כגון אכילת מזונות ושתיית י"ש ביום היארצייט (עי' הליכות שלמה תפלה להגרש"א זצ"ל פי"ט ס"א).

אולם הנה כתב השו"ע שם דבכל אופן לא מהני תנאי אלא בחו"ל ולא בבתי כנסיות שבא"י (לפי שבתי כנסיות שבחו"ל אין קדושתן עולמית, דכשיבא הגואל יחרבו ותבטל קדושתם), ובביה"ל (ד"ה אבל בבתי כנסיות שבא"י) האריך לפקפק בזה (ועי' ארחות רבינו ח"א עמ' ע"ה דד' החזו"א והקה"י להקל בזה למעשה), אך במשנ"ב (שם וכן סק"ה וביה"ל ס"א ד"ה ואין אוכלין) סתם להחמיר בזה.

העולה מן האמור, דראוי שלא לאכול אכילה שאינה סעודת מצוה בביה"ל שבא"י למי שאינו מהלומדים בקביעות. וכ"כ בביה"ל (ס"א ד"ה ואין אוכלין) דאפי' לשתות מים אסור בביה"ל שבא"י למי שאינו ת"ח. ומעתה נראה לדון אם אכילת עוגות בתוך כדי הלימוד בליל שבועות דינו כאכילה של מצוה ויש בו ההיתר הב' הנ"ל או לא.

ונקדים דלכא"ז צ"ב מאי שנא ההיתר הא' (חכמים ותלמידיהם) מהיתר הב' (לצורך מצוה), דהנה נחלקו הראשונים ביסוד ההיתר דת"ח, וד' הפרישה ומג"א סי' קנ"א סק"ב דיסוד ההיתר הוא לפי שאם יצטרך לילך לאכול ולשתות בביתו בודאי יתבטל מלימודו, וכתבו דלפ"ז אם אין הת"ח לומד עתה בבית הכנסת אסור לו לאכול ולשתות שם, והובא במשנ"ב סק"ז.

והנה הוסיף המג"א וכתב 'וכן משמע בסעיף ד', וביאר בלבושי שרד דכוונתו דהיתר זה דומה להיתר הב' הנ"ל שהתיר השו"ע אכילה לצורך מצוה, וה"ל בת"ח הוי לצורך מצוה כדי שלא יתבטל מלימודו. וכן בביאור הגר"א סוס"י תר"ט השווה בין ב' ההיתרים שכולם יסודם לצורך מצוה. וצ"ב דא"כ נמצא דאין כאן היתר מיוחד לת"ח, אלא הוא היתר לצורך מצות ת"ת כמו שהותר לצורך כל מצוה אחרת כמבואר בשו"ע, וא"כ גם מי שאינו ת"ח יהא מותר לו לאכול ולשתות כשלומד שם כדי שלא יתבטל מלימודו ומאי שנא.

וכן מצאנו בביה"ל שם וז"ל; 'אסור לשתות מים בביה"ל ובביהמ"ד למי שאינו ת"ח וכו', ונראה דמי שלומד בביהמ"ד אפילו שלא בקביעות יש להקל בזה כשצמא לשתות ד"ל דהוי בזה צורך מצוה כדי שלא יתבטל מלימודו וכדבסעיף ד' עכ"ל. הרי דהתיר המשנ"ב גם למי שאינו ת"ח לשתות בביה"ל משום דהוי צורך מצוה, אבל צ"ב כנ"ל דא"כ נמצא דאין כאן היתר מיוחד לת"ח, אלא הוא היתר לצורך מצות ת"ת כמו לצורך שאר המצוות, וא"כ מאי שנא ת"ח משאר אנשים.

ונראה לבאר דההיתר הב' הנ"ל לצורך מצוה יסודו משום דביה"ל מיוחד גם לצרכי שאר מצוות ולא רק לתורה ותפלה, ומשום כך אכילה ושינה של מצוה מותרים שם, דאיסור אכילה ושתיה הוא רק כשאוכל ושותה משום צרכי בנ"א וזהו סתירה לקדושת ביה"ל שאינו מיוחד אלא למצוות, אבל כשאוכל ושותה לצורך מצוה הרי הוא כשאר מעשי המצוות שביה"ל וביהמ"ד הוא מקומם, וזה ביאור ד' השו"ע שם שכך היתר זה עם ההיתר לאכול לצורך ביה"ל כגון שומר המקום, לפי שכל צרכי ביה"ל אינם סתירה לקדושת ביה"ל, (ומטעם זה כתב השו"ע שם דמותר לישן בביה"ל ביוהכ"פ כדי לשמור על הנרות, והיינו לפי שאיננו משתמש בביה"ל לישן שם מפני שאין לו מקום אחר לישן שם אלא כדי לשמור על הנרות), ומשום כך לא נכלל בהיתר זה אלא אכילה של מצוה שיש לה שייכות לביה"ל כמו סעודת עיבור שנה הנעשית בביה"ל וסיום מסכת שנלמדה ברבים בביה"ל אבל לא סעודות מצוה שאין להם שייכות לביה"ל, כי איסור אכילה בביה"ל לא נדחה לצורך מצוה, וה"ה אכילה ושתיה בעלמא אפי' אם חפץ לאכול בביה"ל כדי שלא יתבטל מלימודו ויש כאן צורך מצות ת"ת, מ"מ אי"ז בגדר אכילה של מצוה כמו סעודת עיבור שנה, דהטעם שאוכל הוא כמו שכל אדם אוכל סעודתו ולא משום סעודת מצוה הנעשית בביה"ל, אלא שיש לו תועלת של מצוה במה שיעשה צרכי בביה"ל, וזה לא הותר לעשות צרכי בביה"ל משום צורך מצוה, דסו"ס אי"ז מעשה מצוה, ואין ביה"ל מיועד אלא למעשה מצוה, וכל שאינו מעשה מצוה הוי חילול קדושת ביה"ל, ולא נדחה איסור זה כשעושה כן לצורך מצוה, ולכן הוצרכנו להיתר מיוחד לחכמים ותלמידיהם, ולדברי המג"א היתר זה דומה ג"כ להיתר של סעודת מצוה, דהואיל ובאופן כללי אם יצטרכו החכמים לאכול סעודתם במקום אחר יתבטלו מלימודם דנו חז"ל לכל אכילותיהם כאכילה של מצוה וכחלק מלימודם הוי, אבל מ"מ הוא היתר מיוחד ואינו נכלל בכלל ההיתר הכללי של סעודת מצוה בביה"ל.

ולפ"ז נראה דמש"כ הביה"ל להתיר לשתות למי שלומד בביה"ל וצמא לשתות גם אם אינו ת"ח, היינו רק כשצמא לשתות באמצע לימודו שרי, וביאור הדבר דהואיל והוא צמא מחמת לימודו הוי זה כסעודת מצוה, דאי"ז צרכי בנ"א גרידא של אכילה ושתיה אלא הוא שתיה מכח הלימוד ולצורך הלימוד דייקא, ולולי הלימוד לא היה צמא לשתות, ועל כן דמי לסעודת מצוה, אבל אכילה ושתיה גרידא בשעת הסעודה הקבועה שהוא צרכי כל בנ"א אלא שיש לו צורך לאכול ולשתות בביהמ"ד כדי שלא יתבטל מלימודו לצאת לביתו ולחזור, זה לא מקרי סעודת מצוה ולא נדחה איסור זה לצורך מצות ת"ת, ורק לת"ח הותר הדבר כאמור.

ומעתה נראה דהלומדים בליל חג השבועות ושותים קפה ואוכלים עוגות בתוך כדי לימודם (ואינם בגדר חכמים ותלמידיהם הלומדים בקביעות בביה"ל), יש חילוק בדבר, דאם האכילה והשתיה היא מחמת הלימוד כדי שלא ירדמו יש להתיר כמו מי שצמא מחמת הלימוד, אבל אם האכילה היא לתענוג גרידא משום שמחת יו"ט אין היתר בדבר כמו שנתבאר, אלא יאכלו את העוגות מחוץ להיכל בית הכנסת.

במדבר

לפני מתן תורה נכנסים אנו לספר במדבר. ומן הסתם זו הכנה רבה למתן תורה, הרי התורה ניתנה במדבר. מהר"ל אומר כי כשם שזמן מתן תורה לא היה במקרה אלא התאים בדיוק למעמד הר סיני ולמתן תורה כך המקום לא היה במקרה. ובלשונו: "כאשר התבאר למעלה שזמן התורה אינו במקרה כך מה שנתן התורה במדבר אינו במקרה כי הזמן והמקום ענין אחד כאשר ידוע למבינים" (תפארת ישראל פרק כ"ו).

נאמר במדרש כי בבוא ה' לתת תורה הים נס וירדן נסוג. והמדבר שמח שנאמר "הים ראה וינס הירדן יסוב לאחור" ואילו המדבר שמח שנאמר "יששום מדבר וציה".

אומר מהר"ל כי הים והירדן שניהם מקומות גשמיים ולא מתאימים למתן תורה "אבל המדבר מפני שאין בו דבר חמרי שהרי אין בו מציאות חמרי ואין דרים בו הנבראים החמריים רק היא שממה וציה ומפני זה היה שמחה אל המדבר כי הנמצאים משתוקקים אל העלה מצד עצמם כאשר אין להם המונע החמרי, ובשביל כך נתנה התורה שהיא השכל הגמור במדבר כי המדבר משולל מן הדברים החמריים בעבור שלא נמצא בו דברים הגשמיים הנה המקום המיוחד לתורה הוא המדבר" (שם).

תחילת גאולת ישראל היתה אף היא במדבר שכן מעמד הסנה בו הוקדש משה לנביא ולמושיע היה במדבר. מדבר הוא מקומה של מידת הדין. ואומר מהר"ל "ומפני כי משה שהיה איש אלהים (-מידת הדין) ראוי שיהיה מנהיג ישראל במדבר... כי הדברים האלקיים שייך להם המדבר ביותר... ולפיכך הניחן במדבר שכל הנהגתו לישראל היה במדבר ואף בסוף יחזור לו במדבר (שנאמר "הנה אנכי מפתיה והולכתיה במדבר" (הושע ב' ט"ז). (גבורות ה' פרק כ"ב)

שמענו כי המדבר הוא המקום בו נבחר משה כי משה הוא "איש האלוקים" וקשור למידת שם אלוקים הלוא היא מידת הדין, והמדבר הוא מקום "נחש שרף ועקרב וצימאון אשר אין בו מים" וקשור למידת הדין.

מדוע אפוא פותחת התורה את ספר במדבר בשם הוי"ה - "וידבר הוי"ה אל משה במדבר סיני" ושם זה מבטא את מידת הרחמים?

כתב בספר שערי אורה כי שם זה מבטא את המידה המכונה "תפארת" ואמרו חז"ל על הפסוק: "לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד" - "והתפארת זו מתן תורה".

כי תפארת משמעותה הבסיס שאליו קשור הכל כמו פארות האילן הקשורים לגוף האילם. וכך כתב ר' יוסף ג'יקטליא בפתח השער החמישי בשערי אורה השער העוסק בשם הוי"ה:

"דע והאמן כי שם הוי"ה הוא העמוד שכל הספירות עליונות ותחתונות נתאחזות בו, מתאחזות בו מלמטה למעלה ובו הם נשפעות מלמעלה למטה. וזהו השם העומד כדמיון גוף

האילן וכל שאר שמות הקודש הם כדמיון ענפי האילן, וכולם מתאחדים בו למעלה ולמטה ולשאר כל הצדדים, והוא המייחד כל הספירות באותיותיו. וכן כל הנבראים כולם קיימים, וכל המרכבה שבעולם, עליונות ותחתונות, בו נסמכות ואילו צופות".

משה רבנו הוא "איש האלוקים" - קשור למידת "אלוקים" ולכן מובל למדבר, למקום הדין, ל"הכתרתו" במעמד הסנה, יחד עם זאת דרכו למדבר עוברת דרך מידת החסד והאהבה, שהרי רחמיו על הכבש הצמא הם שהובילוהו אל הסנה. וכשהאהבה והדין מורכבים יחד הסנה בוער באש (דין) אך הסנה איננו אוכל (חסד).

אף שהמדבר מבטא דין כדברי המהר"ל בגבורות ה' הרי הוא מקום רוחני מעבר לחומר וככזה יכול הוא למזג את הדין והחסד וזאת בכוחו של משה המוביל את עם ישראל למקום מעמד הר סיני, למעמד שנקרא "תפארת", לקשר את כל הבריאה כולה, כולל את המדבר שמידתו דין, למציאות הכוללת שבשורשה עומדת מידת החסד שנאמר "עולם חסד יבנה" והתורה תורת חסד היא שנאמר "ותורת חסד על לשונה".

כשחטאו ישראל אחרי מתן תורה בחרו בעגל שיהיה בבחינת "אלהים אשר ילכו לפנינו" והסביר רבנו צדוק הכהן (ודבריו הובאו באחד ממאמרינו הקודמים) כי ידעו שהקב"ה עתיד לצוותם לעשות בזהב את אחת מצורות המרכבה. הצורה שאמנם הצטוו לעשות היתה תינוק ותינוקת שהם כנגד פני אדם שבצד ימין של המרכבה. עתה, משבושש משה לבוא חשבו לבד מה הצורה המתאימה להם והחליטו שכיון שנמצאים הם במדבר בו כאמור שולטת מידת הדין הם אמורים להיות מונהגים על ידי מידת הדין וכיון שבצד שמאל שבמרכבה, הצד המייצג את מידת הדין, ראו פני שוה החליטו לעשות עגל. כי רצו להיות מונהגים על ידי מידת הדין. וטעות גדולה היתה בידם שהרי במתן תורה, שנבחרה להנתן במדבר מקום מידת הדין, נבחרו ישראל להיות אלה שיקשרו את הדין לחסד והמדבר עצמו יהפוך למקום שמחה וגיל ולכן נצטוו לעשות דווקא תינוק ותינוקת כנגד פני אדם שבמרכבה המאחד חסד ודין. ועתה עם הבחירה בעגל מבססים הם את הניתוק של הדין מן החסד...

עם ישראל יצא לדרך ארוכה ובסופו של תהליך יחזירום למדבר כמו שאומר הפסוק בהושע "הנה אנכי מפתיה והולכתיה במדבר" וכדברי מהר"ל שהובא לעיל. כי לקראת סוף התהליך גם המדבר, מקום הדין צריך להיות מחובר לפארות האילן - לתפארת הלוא היא מתן תורה. וכשדבר זה אכן יצא לפועל - "ישושם מדבר וציה ותגל ערבה... פרח תפרח ותגל אף גילת ורנן כבוד הלבנון נתן לה הדר הכרמל והשרון המה יראו כבוד הויה הדר אלקינו... ופדויי ה' ישבון ובאו ציון ברנה ושמחת עולם על ראשם ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה" (ישעיהו ל"ה).

על הימים האלה נאמר "נחמו נחמו עמי יאמר אלוקיכם, דברו על לב ירושלים וקראו עליה כי לקחה מיד הויה כפלים בכל חטאתיה" וראה זה פלא כשמדובר על הנחמה מוזכר שם אלוקים - מידת הדין ואילו כשמדובר על העונש השם המוזכר הוא שם הויה? אלא שלעתיד לבוא כשהבריאה תושלם יתברר כי הכל אכן מאוחד ודין וחסד כולם קשורים כאחד ופועלים ביחד, באחדות בייחוד ובשמחה.

{ אז נדברו }

פרשת במדבר תש"פ | עלון מספר: 465 | לסדר: "שאו את ראש"

להצטרפות לרשימת התפוצה

במייל

להערות והארות:

a8447168@gmail.com

איך מחליפים דיסק מקורונה... לקבלת התורה?? ו... והאם בכלל??

מעניין אותי אם גם לך זה מפריע בימים אלו... בימים האחרונים אני מרגיש תחושה מאוד מוזרה... מצד אחד זהו!!! די קורונה!! מצידי הקורונה נגמרה... אני עכ"פ סיימתי ללמוד בעיון את הסוגיה דקורונה... אני מיציתי את הסוגיה... (בתקווה שלא תגיע איזה קושיה בדמות גל חוזר שתפריך את כל המהלך ולא נצטרך שוב להתחיל את הסוגיה מחדש...) טוב... סיימתי עם הסוגיה של הקורונה... עכשיו צריך לעבור לסוגיה הבאה... נו... מהי הסוגיה הבאה?? חג השבועות!!! עוד רגע חג השבועות... נו... מהר... מהר אהוב כי בא מועד... מהר להסתער על ההכנה למתן תורה... חיזוק בלימוד...
אבל לא!!! מאוד קשה לי להחליף את הדיסק... מאוד קשה לי להיכנס כעת להכנה למתן תורה... זה כ"כ לא קשור לי עכשיו... אולי בגלל שאני רגיל להגיע לחג השבועות לאחר שגרה מבורכת של למעלה מחודש ימים בספירת העומר... ואילו התקופה האחרונה שהייתה כ"כ לא שגרתית... אז ליפול לחג השבועות מתוך קורונה אחת גדולה... זה לא מתניע לי... אני מנסה ו... ולא...

באמת מה עושים?? איך מצליחים להתניע... ומהר... לפני שיהיה מאוחר??

אז מצאתי נחמה פורתא... עם ישראל- דור דעה במדבר היו במצב לא יותר טוב מאיתנו!!!
אם אנחנו נוחתים לחג השבועות היישר מהקורונה... אז תחשוב שעם ישראל באותם 49 יום עברו למעלה מעשר מסעות... ועוד איזה מסעות... עד לפני חודש וחצי הם היו במ"ט שערי טומאה... בחודש וחצי הזה הם הספיקו להיות בים סוף... להגיע לאילימה... להתלונן במסה ומריבה... מדבר סין... לקבל מן... לקבל את השבת... הספיקו להגיע לרפידיים... הספיקו לעבור את מלחמת עמלק... (שזה נושא בפני עצמו שמבואר בהרחבה בעמודי האחורי בשבוע זה) ... ומיד לאחר מלחמת עמלק הם נוחתים היישר להר סיני!!! היישר לקבלת התורה!!!
ואם עם ישראל למרות כל זה הצליחו להתניע מחדש... ולהיכנס עם כל הברען למתן תורה... אז גם אנחנו מסוגלים... ואתה יודע מה?? **אדרבה!!! זה גופא קבלת התורה!!!**

מה זה קבלת התורה?? לקבל על עצמי לעשות מה שצריך!!! נעשה ונשמע!!!

כן... אני עומד דרוך ומחכה להוראות מלמעלה... מה שהרבש"ע אומר לי... אני מיד מבצע...
נו... אז איך מתאמנים הכי טוב על קבלת התורה?? איך רוכשים את המיומנות הכי טובה להיות מקבל תורה?? **שבביל זה אתה עומד כל יום מול נתוני שטח ש ו נ י ס ! ! !** וכל יום הקב"ה מציב לפניך מגרש אחר... אתגרים שונים... וכל פעם הקב"ה רוצה משהו אחר... והנה... פה נקודת המבחן!! רבש"ע! אני פה לשרותך!!! נעשה ונשמע... אין לי מושג מה יהיה היום... אין לי מושג האם אני חוזר לבית מדרש או נשאר בבית... האם אני מצטרף לקפסולה או נשאר בחוץ... אני כבר חודש ימים שלא יודע לצפות מראש איך אני הולך להיראות היום... ואיפה הקב"ה רוצה לראות אותי?? אבל בשביל זה אני **מכריז נעשה ונשמע!** ואני פה לשרותך רבש"ע!! איפה שיהיה

זו הפיסגה של קבלת התורה!! וזה בדיוק מה שהיה לדור דעה לאורך כל ספירת העומר...

עם ישראל הולכים אחרי עמוד הענן... ולא יודעים לאן הוא הולך... ואין שום קצה חוט מתי הוא נעצר... והולכים!!! למה הולכים?? כי... **נעשה ונשמע!** אנחנו הולכים אחרי ה'...

עמוד הענן לפתע נעצר... באותה שניה כולם עוצרים... מתקפלים... בונים סוכות... כן... כל המושג היהודי ששמו סוכות הוא מהתקופה הזו של יציאת מצרים... אתה בונה סוכה ואין לך מושג לכמה זמן... האם ללילה אחד או לתשע עשרה שנה... **ופה ה"נעשה ונשמע" קורה בפועל!!!** בקיצור: פתאום קלטתי שהמגרש האמיתי ביותר בהכנה למתן תורה זה דווקא החוסר שגרה שנקלענו אליה בתקופה האחרונה... דווקא המצב המשתנה והכי"כ לא עקבי... זה כעת הנעשה ונשמע שלנו!!! **רק מה?? פה זה באמת תלוי בתפיסה שלי...**

כי עד היום לא חשבתי ככה וחבל... עד היום ישבתי כל הזמן וחיכיתי מתי אני אחזור לשגרה... **תבין:** בכלל שאני לומד יש איזה מתלה מסוים שעליו אני מניח את הכובע שלי!!! ומשום מה עד לפני כמה ימים היה תקוע לי בראש שכל זמן שהכובע שלי לא יהיה מונח על המתלה הזה... אי אפשר להתחיל להתכונן לחג השבועות!!! כן... תצחק תצחק... אבל לכל אחד מאיתנו יש את המתלה שלו... או את הקופסא שלו שרק ככה אני מתמקם ורק כשיש לי את הנתונים האלו והאלו... רק עכשיו אני יכול להתניע קדימה... אז זהו שלא!!!

קבלת התורה זה בדיוק זה--- אבל הפוך!!!!

קבלת התורה זה אומר נעשה ונשמע!! רבש"ע: מה שתגיד... באיזה סיטואציה... אני פה תמיד לשרותך!! יתכן שקלטתי את זה קצת מאוחר... אבל בינינו... זה לא מאוחר... יש לנו עוד שבוע ימים עד חג השבועות... ועדיין השגרה די רחוקה מאיתנו... והקב"ה רוצה מאיתנו כל יום את העבודת ה' של אותו יום... להגיד לך שזה קל?? לא!! להגיד לך שככה תמיד זה יהיה?? גם לא!!! כי יש שגרה!!! יש כזה דבר שקוראים לו שגרה!!! אבל סו"ס אנחנו עכשיו לקראת קבלת התורה... ולקבלת??!!?? צריך לקבל כל סיטואציה! אני מקבל על עצמי עול תורה בכל מצב! ה' יעזור... עוד נחזור לשגרה... עוד תבא שגרה מבורכת... אבל החוסר שגרה שיש עכשיו... זה ודאי לא מפריע לנו להתכונן למתן תורה... אלא ההיפך... דווקא תורם לנו... דווקא מפגיש אותנו בייתר שאת עם נעשה ונשמע של קבלת התורה!!! אז הנה... אנחנו כעת ממש למרגלות הר סיני... כל מה שנותר לנו זה רק רגע של הפנמה והחלטה ולהכריז: נעשה ונשמע!!! וזהו... יצאנו לדורך...

להשתתפות בהוצאות

הגליון:

בבנק:

חשבון 53957

בנק דיסקונט

סניף 106

באשראי:

"נדרים פלוס"

- "קהילות"

בטלפון:

(מענה ממחשב)

0799-654321

תודה מראש!!!

כל שותפות שלכם

מחזקת את ידינו...

המצב שלי עעצל הפנים... אין סימני השנה לקבלת התורה...

יפלטם מרשעים ויושיעם כי חסו בו...

אין בעל הנס מכיר בניסו... אין לנו כמעט ראש בימים אלו לשים לב איזה נס ה' עשה איתנו... בשבוע האחרון סו"ס הוקמה ממשלה... שכבר למעלה משנה ריחף עלינו איום חסר תקדים שתקום ממשלה של מחרפי מערכות אלוקים חיים וזה לא היה רחוק מהמציאות... ואמנם למעלה משנה שנתקיים בנו מקרא שכתוב: **"ויעזרם ה' ויפלטם"!!!!** כן... אם שמת לב: כתוב בפסוק:

ויעזרם ה' ויפלטם!!!! יפלטם מרשעים ויושיעם!!!!

מה פשר הכפילות הזו? אלא יש שלב של "ויעזרם ה' ויפלטם"!! הם לא הצליחו להרכיב ממשלה... ושוב בחירות ושוב... השנה והחצי האלו זה גם היה חסד מה'... הקב"ה כל פעם מחדש הפליט אותנו מהאויבים האלו... אבל כעת שסו"ס קמה ממשלה וכל מי שחירף מערכות אלוקים חיים נשאר בחוץ עכשיו יש בחינה של **"יפלטם מרשעים ויושיעם"!!!!** עכשיו יש פה בחינה של ישועה... (אמנם קשה להגיד את זה כישועה גמורה... כי סו"ס אני תחת שלטון הציונים שזה אף פעם לא יהיה אידיאל... אבל בחלל יש פה יציאת מצרים בלילות.) **ועל זה צריך להודות לה'!!!!**

כי אם הייתה קמה ממשלה בהרכב אחר... היינו צועקים עד לב השמים מכאב לב... אז בבקשה... חובה עלינו לא לשכוח את החסד שה' עשה איתנו...

ואם כבר הגענו לכאן... יש משנה באתר: שמואל הקטן היה אומר: בנפול אויבך אל תשכח ובהכשלו לא יגל לבבך פן יראה ה' ורע בעיניו והשיב מעליו אפר"

והשאלה כמובן מתבקשת: מה מצא שמואל הקטן בפסוק הזה ש... ש... שזה נקרא שזה מה שהוא היה אומר? **והשבת לומר:** שהרי שמואל הקטן הוא זה שחיבר ברכת ולמלשינים אל תהי תקווה! זאת אומרת: שמואל הקטן חי בתקופה שהיו הרבה מאבקים ומלחמות מול הרישעה ומול הזדים והמינים... וברגע ששמואל הקטן תיקן ברכה מיוחדת בעניין זה... מסתמא הגיעו גם ישועות... ועם ישראל ניצחו את המינים ואת המלשינים ואת הזדים... **אלא שאז!!!! שמואל הקטן גילה בעיה חדשה!!!!** ב"ה התפללנו לה'... ב"ה נושענו... ב"ה הקב"ה שיבר ומיגר והכניע את הזדים... אלא שאז מטבע הדברים אנחנו מאוד שמחים... אנחנו שמחים שה' הכניע אותם תחתנו... וברגע ששמחים... אז בנפול אויבך אל תשכח... פן יראה ה' ורע בעיניו...

שמואל הקטן גילה שאמנם תקנתי ברכת ולמלשינים!!! והברכה הזו פועלת... אבל השמחה שאח"כ גורמת להחזיר את הגלגל לאחור... **מה עשה שמואל הקטן???**

הכריז בכל הזדמנות: רבותי... נכון אני תקנתי ברכת ולמלשינים? אז בשביל לסגור את הקצוות אני מתקן לכם עוד משהו: **"בנפול אויבך אל תשכח"!!** אם תשכחו את זה... אז חבל... לחינם תקנתי ברכת ולמלשינים... הברכה תעזור... ואילו השמחה תחזיר גלגל לאחור...

ובכן: גם כשאנחנו שמחים על המצב החדש!! בנפול אויבנו לא נשמה... **ולמה?? למה באמת לא לשמוח???**

פן יראה ה' ורע בעיניו!!! אומרים המפרשים במקום: אם אנחנו היינו צדיקים גמורים והם רשעים גמורים אז בצדק וביישר ה' יהיה מנכיני את הרשעים האלו מפנינו. אבל ברגע שגם אנחנו לא בסדר... ובכל זאת ה' הכניע אותם מפנינו כי הם יותר גרועים מאיתנו... אז אין לנו היתר לשמוח לאידם!! וזו באמת נקודה למחשבה... במה אנחנו הרבה הרבה יותר טובים מהם?? זו שאלה שצריך לתת עליה את הדעת... אגב: לא כל אחד מבין מה השאלה... אבל בשלימות העבודה זו שאלה מאוד שאלתית ואכמ"ל...!!!!

יש לי שאלה פשוטה: למה בקבלת התורה עם ישראל עמדו דווקא **למרגלות** הר סיני... לכאורה הרבה יותר מתאים שהם יעלו לראש ההר?? הרי הקב"ה יורד לקראתנו... הקב"ה מוריד את כל צבא השמים לכאן... לארץ... או אם הקב"ה מצידו עשה ככרת דרך יורד עד לכאן!!!! אז מן הראוי שגם אנחנו נעשה מצידו ככרת דרך... ואנחנו מצידו נעלה להר סיני... **כנ... הרעיון הזה הוא לא המצאה...** ככה אנחנו רואים בבית המקדש... יהודי שרוצה להקריב קרבן לה'... אז ה' מצידו מוכן לבא לקראתו ולרדת ולשכון בהר המוריה... אבל גם ממך נרדש לקום ולעלות להר המוריה... וקמת ועלית... ככה נעשה מפגש!!!! הקב"ה מצידו יורד לבית המקדש... ואתה מצידך עולה לה' ראה!!!! וככה נפגשים...

אם ככה אז למה בהר סיני יש גוש מאוד חזק שעם ישראל נשארו דווקא למרגלות ההר?? **לא! לא עולים!** ולא רק שלא עולים... אלא השמרו לכם עלות בהר ונגוע בקצהו... אל תעזו לעלות!!!! למה?? לכאורה מכל הסיבות שבעולם ראוי שאם החתן יצא לקראת כלה יורד משמי שמים עד לארץ... או אנחנו גם נבטא את הנכונות שלנו וכביכול נעלה אליו??

והתשובה היא עמוקה מאוד:

כל העניין של מעמד הר סיני הוא שהקב"ה רוצה להוריד את התורה **לארץ!!!!** וארץ פירושו עד למטה למטה!!! ה' רוצה לחבר שמים וארץ... ולכן ה' מוריד שמי שמים עד... עד... עד הארץ... עד למטה למטה... ולכן אנחנו צריכים להישאר דווקא למטה!! כי אם אנחנו נעלה להר ושם!!!! שם נקבל את התורה... המשמעות היא שהתורה ירדה... אבל עד גובה מסוים ושם היא נעצרה וזה לא!!!! אסור שזה יקרה!!!! בשביל זה יש הקפדה מאוד מאוד גדולה שאנחנו לא נתקרב לקצה של ההר... אל תעזו לעלות אפילו חצי מטר בגובה של ההר... כדי שחלילה וחס התורה לא תעצור בגובה הזה... כי התורה חייבת לרדת עד למטה למטה... **כלפי מה הדברים אמורים??**

עם ישראל... שבוע לפני מתן תורה היו במלחמת עמלק!!!! וכידוע: עמלק מוסמל את שיא השפלות והארציות... אין כאן המקום להאריך אבל בגיליון זה כבר הוזכר כמה פעמים שעמלק לשם שינוי... הוא לא סתם אויב כמו פרעה או יוון שכופר בתורה או כאמונה וכד'

אדרבה... עמלק מוסכים עם הכל... הוא יודע שיש בורא עולם ומצידו הכל בסדר... אבל אתה?? אתה כלום... אתה אפס... אתה זנוב!!!! עמלק בסה"כ לוקח את היהודי ומוזנב אותו... הופך אותו לשונוץ... אתה זנוב... אתה שפל... אתה חתול... אין לקב"ה שום עסק איתך... אתה לא מעניין אותו... אתה בעל חיים בהמי כמו החול שמתרוצץ מפח זבל לפח זבל... זה עמלק!! עמלק לא נלחם בבורא עולם!!!! אדרבה... הוא נלחם ביהודי!!!! הוא לוקח את היהודי שבפרשת במדבר כתוב "שאו את ראש בני ישראל!!!! היהודי שתמיד חי ברוימויות והגוף נמשך אחרי הראש... אחרי השמחה במוחי... הררי עמלק מגיע ליהודי ואומר לו... עזוב אותך ראש... אתה זנוב... הכל נגמר בביוב... הכל שטוח... אין ערכים... אין כלום... יאלה בא... בקיצור: לא נכנס יותר מידי לנושא... אבל נסכם את זה במילה אחת:

ההתרסקות הרוחנית הכי קשה והואדי הכי עמוקה זה... זה... זה עמלק!!!! כל הנפילות של דורנו בענייני קדושה מול היצרים השפלים והגנוזים ביותר זה עמלק במוטבו!!!!

ומעתה: אם עמלק נלחם עם ישראל **בדיוק שבוע** לפני מתן תורה... המשמעות היא שההתמודדות הרוחנית הכי קשה והמקום הכי שפל שעם ישראל מצאו את עצמם בכל ארבעים שנה שבמדבר... זה קרה להם בדיוק בשבוע לפני מתן תורה!!!! **אתה קולט??** השאלה היא למה?? למה זה צריך לקרות בדיוק באותו שבוע?? למה הנפילה הכי גדולה צריכה לקרות בדיוק שבוע לפני היום הכי גדול???

אז הנה!!! התשובה היא פשוטה מאוד:

אבא שבשמים רוצה להוריד תורה **לארץ!!!!** הוא יתברך רוצה להוריד את התורה דרך סולם שאמנם ראשו מגיע השמיים... אבל רגליו מוצבות **ארצה**... ואבא שבשמים רוצה שהתורה תרד **עד עד עד ארצה!!!!** ושם **"בארצה"!!!!** צריך שיהיה מישהו שיחכה שם בכיליון עיניים ויעמוד עם שתי ידיים פתוחות לרווחה כדי לקבל את התורה...

ומעתה: כשביל שבאמת יהיה שם מישהו בארץ שיעמוד שם מוכן לקבל את התורה... בשביל זה צריך **שדווקא** שבוע לפני חג השבועות... בדיוק אז יגיע עמלק ויגרור את עם ישראל להתמודדות הכי הכי **ארציות** ושפלות שיכולות להיות... וברגע שעם ישראל יתייצבו שם!! בארציות הוו!! כעת!!!! כעת אפשר לגשת למתן תורה... כי יש פה מישהו שמחכה **ל מ ר ג ל ו ת הר סיני!!!!** למרגלות הר סיני... זה... זה לא רק בתהותית ההר!!!! אלא גם בתהותית ההתמודדות!!!! הרגע... הרגע עזבו את רפידים... הרגע עיימתו מאבק מול עמלק שניסה להשמיח אותי לגמרי... לקחת את הראש שלי ולזנוב ולעשות מהכל זנוב אחד גדול... ובמרגלות האלו (תרתי משמע) אני עומד כעת ומקבל את התורה!!!!

אם עמלק לא היו נלחמים בישראל שבוע לפני מתן תורה... עם ישראל היו אמנם הרבה יותר **למעלה**... אבל התורה לא הייתה יכולה להגיע לגמרי **למטה**... אם מלחמת עמלק לא הייתה שבוע ימים לפני מתן תורה... אז היה מתקשר אלי בחור ישיבה בדור 2020 והיה אומר לי: תקשיב... הקב"ה אמנם מצווה אותנו בתורתו לשמור על העיניים ולהחזיק חזק בענייני קדושה... אבל אני לא מאמין שה' דיבר עלי... כי אני נמצא בכאלו ניסיונות קשים בענייני קדושה שעוברים... עזוב אותך... על זה ה' לא דיבר... יש גבול!!!! הקב"ה פנה לאנשים שהיו במקום יותר מרוטם ממנו... נו... לך תתוכח איתו... אולי הוא צודק???

אז זהו!!!! שכל הלכלוך הזה שאתה מתמודד איתו... קוראים לו עמלק!!!! ובדיוק איפה שאתה נמצא כעת... שם!!!! שם בדיוק עם ישראל עמדו **שבוע לפני מתן תורה**... שבוע לפני מתן תורה הגיע עמלק ליהודי והראה לו איך הוא זורק מילותיהם של ישראל... איך הוא לוקח את התחום הקדוש ביותר אצל העם היהודי ועושה ממנו גיחוך ושפלות ומילוי סיפוקים בהמו... שם!!!! בגורא הוו וברפש הזה עם ישראל בוססו שבוע ימים לפני מתן תורה... **ולשם הגיעה התורה!!!!** אם ככה אז תהיה רגוע... אתה בפנים... אתה בחברה טובה... אני לא נהל לשמוע שאתה מתמודד בדיוק עכשיו עם הניסיונות האלו... הניסיונות האלו מוכרים לעם ישראל... דווקא לניסיונות האלו יש נוחו שמזכיר להם את ערב מתן תורה... גם לשם הקב"ה מגיע... ודווקא שם הקב"ה מחכה לך שתפנין לו נאמנות ותמחה את העמלק שבך!!!!

ישעו מרפידים!!!! ולשע אהת באו למדבר סיני... תוך שעה אתה בפנים!!!! קום!!!!

כמה מילות פרידה נרגשות לביהכ"ס המאולתה:

ללומדי דף היומי בימים אלו (ולאו דווקא...) זוכים אנו ללמוד בשבוע זה את פרק כלל גדול... שכשמו כן הוא... הוא הפרק היסודי ביותר במסכת שבת שבו המשנה מונה לנו את האבות מלאכות ארבעים חסר אחת...

ואני מוכרח לשתף אותך בגילוי עצום שהתגלה לי השבוע!!! תמיד ידעתי של"ט מלאכות של שבת הם כנגד ל"ט מלאכות שנעשו במשכן... נכון?? כמו שכולנו יודעים... אבל השבוע פתאום שמתי לב... שכל הל"ט מלאכות האלו שנעשו במשכן... מדובר רק במלאכות שנעשו ביחס **ליריעות המשכן ולקרשים** וזהו!!! כלומר: למי שידוע... מלאכת המשכן זה משהו מאוד רחב ומקיף... עשו ארון ושלחן ומזבח וקלעים ואדנים ויתדות וקרסים וכו' וכו'... אבל כל זה לא בתמונה!! כשמדברים במסכת שבת על ל"ט מלאכות **שהיו במשכן**... מתמקדים באופן נקודתי רק על המלאכות שנעשו סביב היריעות של המשכן והקרשים!!! וזהו!!! אין התייחסות למלאכות שנעשו סביב הזהב לכפורת... וגם לא מתייחסים ליציקת זהב של המנורה... כי רק המלאכות של היריעות והקרשים... זה שמעניין אותנו לגבי שבת... **הלא דבר הוא**... באמת מה הפשט בזה??? מה מיוחס דווקא במלאכות של יריעות המשכן... שרק אותם אנחנו מחשיבים לעניין שבת???

צריך לומר: **שיריעות המשכן זה... זה הקפסולה!!! זה האוהל!!!** זה האביוז שהעניק למשכן שם קורת גג ששם משכן הארון והכרובים... וזה ההנקודה של בית המקדש!!! עם כל הכבוד למלאכת המשכן הכללית... עם כל הכבוד למנורה ולשלחן ולקטורת ולמזבח... אבל היריעות זה הבית!!! תחת קורת גג זו עם ישראל זוכה להתייחד עם קוב"ה...

ואותו דבר בשבת... כל הל"ט מלאכות של שבת... המטרה העיקרית שלהם היא להכניס אותך לבית משותף עם הקב"ה... לקורת גג משותפת... ולכן אם יש כבר הקבלה בין מלאכות שבת למלאכות המשכן... זה סביב **האוהל!** סביב אותו מקום צנוע שבו מתייחדים חשוק ונחשק...

הקורונה התפרצה בדיוק ביום שבו התחלנו מסכת שבת!!!

ביום שבו התחלנו לעסוק בל"ט מלאכות של שבת... באותו יום התחלנו להיות מגורשים אט אט מהאוהל... עד שבר"ח ניסן נתקיים בנו "אוהלי שודד וכל מיתרי ניתקו, בני יצאוני ואינם, אין נוטה עוד אהלי ומקים יריעותי" (ירמיה י') המקדש מעט שנבנה בל"ט מלאכות התפרק...

וכעת בימים אלו נדרש מאיתנו להפגיש שרוולים ולהתחיל שוב לחזור למלאכת המשכן מעט... ולבנות אותו באהבה בל"ט מלאכותיו...

בהזדמנות הזו אני רוצה לעורר נקודה עדינה ודקה

למחשבה:

מי שלומד כעת מסכת שבת... זה מפליא לראות איך שכל מלאכה **הכי שולית חסרית** סביב יריעות המשכן נבדקת בזכוכית מגדלת ונהפכת להיות אחד מל"ט מלאכות שבת... רוצה דוגמא??? מלאכת קושר ומתיר... מאיפה היא נלמדה?? בגלל שהאומנים שעשו את היריעות היו צריכים תכלת... בשביל זה היו צריכים לצוד חלזון בים... ובשביל זה צריך לקשור רשת של דייגים... אז הנה!! כאן!! בסיטואציה הזו ירד לעולם מלאכת קושר... לדורי דורות אם מישהו יעשה קשר של קיימא יהיה חייב... למה?? כי פעם פעם... האומן שהיה צריך תכלת ליריעות... ובשביל זה צריך לצוד... אז הוא היה צריך לקשור את הרשת... הלאה... מלאכת בונה... מאיפה היא נלמדה?? מאותו אומן שרצה לצבוע את היריעות... אבל בשביל זה צריך לבשל את הסממנים... ומה לעשות שבתוני השטח לא היה לו לא תנור ולא כיריים... נו... מה עושים?? לא היתה ברירה... הוא נאלץ לתקוע שלוש פטפוטים בארץ ועליהם להניח את הסיר של הסממנים והנה בונה... אתה שומע?? הסיטואציה הכ"כ שולית וצדדית ורחוקה הזו במלאכת יריעות המשכן... היא היא הורידה לעולם את מלאכת בונה שאנחנו מתחככים איתה מידי שבת בשבתו הלכה למעשה... וכן הלאה...

איך אתה מסביר את זה??? איך אתה מתמודד עם זה???

תמיד כשאני לומד את הגמרות האלו... מתעוררת לי בלב איזה מחשבה זרה של דור 2020... נו... באמת... תעשה טובה... מה זה הפיצ'יפקט האלו?? וכי בגלל שמצאו באחת היריעות איזה תולעת ובמקום לקחת את היריעה ולשים אותה בפח ולהביא אחרת... אז לא!!! קרעו באותו מקום ותפרו בחזרה... ולכן?? לכן אסור לי לפתוח שקית חלב בשבת בגלל חשש מלאכת קורע על מנת לתפור...??

נו... באמת... עזוב... אני לא הייתי עושה את זה... אני הייתי מתקתק את העניינים... הייתי אומר לזרוק את היריעה לפח ועושה חדש...??

אני לא הייתי נותן לאומן לעשות פטפוטי כירה כמו בזמן "אנו באנו..." אם הייתי רואה אותו מסתבך... הייתי רץ לחנות חשמל יוקרתית ומארגן לו תרומה של כיריים חדשות היישר מחברת תדיראן... ואז בכלל לא היינו צריכים להגיע למלאכת בונה... **נו... אז איך אתה מבין את זה???**

מה התשובה??? כנראה... כנראה... כנראה שהקב"ה לא באמת צריך את הכיריים שלי מחברת תדיראן!!! הקב"ה לא צריך את הפתחונות הקלים שלי... את ה-וי שאני רוצה לסמן על כל משימה שסו"ס סיימנו איתה... הקב"ה גם לא צריך את המיכשור המתקדם שלי...

כי אל תשכח!!!! אל תשכח שאם הקב"ה באמת באמת רוצה בית... הוא ממש לא צריך אותי... **כי הנה השמים ושמי שמים לא יכלכלון-- אף כי הבית הזה...** אלא מאי??? **הקב"ה רוצה את הביטוי האישי שלי!!!** ה' פונה אלי שאני אבנה לו בית כי הוא מתענג על

הנכונות שלי... הוא רוצה לראות את הביטוי האישי שלי... הוא רוצה לראות את טביעת האצבעות שלי!!! רק שלי!!! הקב"ה לא רוצה את המצת האוטומטי של תדיראן... ולכן דווקא האומן הזה שנתן את כל הלב שלו למשכן והוא היה צריך אביסלע צבע... והוא הסתבך איך מבעירים אש והוא הצליח לאלתר איזה פטפוט כירה ועליה הוא בישל עוד 100 גרם צבע... הכירה המאולתרת שלו חביבה אצל הקב"ה הרבה הרבה יותר מהעמדת פלאזמה הענקית שתרמנו לכניסה לבית הכנסת!!!

הריקמה הלא סימטרית שסבתות שלנו רקמו על הספרי תורה והפרוכות של פעם (כן... בכל בית כנסת יש יש כאלו...) זה חביב אצל הקב"ה הרבה הרבה יותר מהכיתובים הדיגיטליים המדוייקים והמתוקתקים והמרשימים של דורנו אנו... העשיות המעוממות שהודלקו פעם בבית הכנסת ע"י יהודים שהביאו עם כל הלב נר למאור בשביל להרבות אור יקרות בביהכ"ס... האור הזה חביב אצל הקב"ה עשרות מונים יותר מציוד התאורה היוקרתי והמשוכלל שמחכה לנו בשורה השלישית בארון חשמל שבבית הכנסת... **כי ה' רוצה את הלב שלנו!!! את הטביעת אצבעות האישי שלנו!!!** ואם אתה עדיין לא מבין לגמרי על מה אני מדבר... תלך פעם לביקור באיזה בית כנסת קטן וצנוע של יהודים זקנים מפעם... תסייר שם... תנשום את האוירה... ואז אולי תבין...

הבתי כנסיות האלו בדרך כלל הרבה פחות מפוארים ומושכי עין מבתי הכנסיות המרהיבים שלנו... אבל מה שכן... אתה רואה שם לב... אתה רואה מכל פינה שיש פה אנשים שהתייגעו איך לפאר את הבית מקדש מעט והם השקיעו בזה לב ונשמה... הם לא השקיעו מציג בשביל לגייס הוראות קבע... ויאאלה יצאנו לדרך... לא!!! הם כבר חמישים שנה פה... כל פעם תוקעים עוד איזה מסמר נוסף לחזק את השלחן... ועוד איזה מדף תלוי חדש... וכשאתה פותח את הסידורים אתה רואה שיש פה מישהו שישב עם דבק והדביק כל מיני חצאי דפים קרועים... מישהו פה נתן לב!!! (בינינו... אצלנו אם יש סידורים קצת שימושיים בביהכ"ס... מישהו יושב להדביק?? איפה?? צ'ק אחד של חמש מאות שקל ועשרים סידורים של אור חדש ניצבים כמו חיילים) ואם משהו נקרע בפרוכת אתה רואה שאחת ממשות המתפללים ישבה ותפרה את זה עם כל המסירות... יש פה טביעת אצבעות... יש פה ביטוי אישי של יהודי שחי פה ומבטא את עצמו!!!

ובעצם למה ללכת רחוק... למה ללכת לבתי כנסיות של הזקנים... עזוב!!! בא נדבר על הבתי כנסיות של הקורונה...

לך לבית הכנסת המאולתר שבנית לעצמך יחד עם השכנים בחודש האחרון... תסתכל ותגיד לי מה רואים שם... אמנם הבית כנסת כל כולו עראי... זה לא מצב אידיאלי... אבל בכל זאת מה אתה רואה שם???

אתה רואה עוד איזה דיקט שמישהו תקע פה בשביל שזה יראה יותר סימפטי... יש פה מישהו שהביא איזה ברזנט בשביל שלא ירד גשם על הספר תורה... ומישהו פה אירגן כסאות... ואולי אפילו טיפה יישר

אתה יודע לאיפה אני לוקח את זה?? הנה... מצאתי משהו עדכני!!!!!! היות ואני כותב עלונים... ובמחשב שלי באופן עקרוני אין חיבור למייל... כתוצאה מזה אני צריך כל פעם מחדש לחבר דיסק אונקי למחשב שלי... להעביר קבצים... להוציא את הדיסק אונקי... ללכת למחשב השני... שוב לחבר... שוב להעביר... ואת הפעולה המעצבנת הזו אני עושה לפעמים עשר פעמים ביום!!! וכשמגיע איזה חרדי "חדש" ורואה את ההתנהלות שלי הוא תופס את הראש... תגיד לי: אתה מתקופת הביניים?? השתגעתי?? תחבר את המחשב למייל ודי... לא תצטרך כל פעם מחדש להוציא ולהכניס ולהעביר ולחזור ושוב ושוב... וזה באמת קשה!! כי זה מעעעעעעעבן...

אבל עכשיו אני חושב לעצמי... מה אמרת?? שזה פרימיטיבי??

אין בעיה!!! הנה לך מלאכת הוצאה והכנסה והעברה ארבע אמות ברשות הרבים... הרי מאיפה נלמדה מלאכת הוצאה והכנסה??

מזה שכל כמה זמן היה צריך לפרק את המשכן... ואז הלויים היו מפרקים את הקרשים ומכניסים לעגלות- וזה **הכנסה**... ואז מוציאים מהעגלות- וזה **הוצאה**... והנה מעבירים ד' אמות ברה"ר זה העברה בינינו... זה מאוד מעצבן... רק עכשיו הקמנו את המשכן... ושוב צריך לפרק אותו... ולהטעין אותו שוב על העגלות... לא חבל??? צריך לארגן איזה חברת הובלות עם מנוף... שתרים את המשכן כולו כמו קרוואן ותעביר אותו שם כמות שהוא... אה... מה אתה אומר על הרעיון המדהים הזה?? אז זהו!!!! שבשביל זה הם היו דור דעה והם הבינו שאם הקב"ה מבקש לפרק ולבנות מחדש זה לא שיש לו פה בעיה טכנית שצריך לסמן עליה וי... הקב"ה כעת מזמין ביטוי אישי שלי בהוצאה והכנסה שלי... וכשאני עושה את זה... זה... זה לא איזה שירות לקוחות. זה תהליך חביב ומסומן אצל הקב"ה ונחשב **מלאכה חשובה** ולדורי דורות זה יסומן כמלאכת הוצאה והכנסה שחצי מסכת שבת עוסקת בה.

על אותו משקל כאן: אני יכול להמשיך להתעצבן ולקטר כל פעם מחדש... אאוף... עוד פעם להכניס את הדיסק אונקי ולהוציא... אאוף... עוד פעם נגמר המקום במצלמה... וצריך להעביר תמונות למחשב ולפנות... דיי... אין לי כח... אבל לא!!! תשנה דפוס חשיבה... תבין שהקב"ה מזמין פה **מלאכת הוצאה** של אונקי!!! ומלאכת הכנסה של אונקי!!! ומלאכת העברה של קבצים... זו מלאכה חשובה!! כן... המלאכה הזו שאחרים רואים אותה כפרימיטיבית... תסמוך על מלא כל הארץ כבודו שאם הוא מזמין את זה... הוא לא מזמין פה שירות הובלות... אלא הוא רוצה פה את עצם הביטוי שלי... זו תפיסה אחרת לגמרי!!! אז עם הבית כנסת נסתדר... אנחנו שמחים לחזור לבית הכנסת המפואר ולהעריך את זה...

אבל להעריך לא פחות את המעשים הקטנים שלנו שאצל הקב"ה יש פה הזמנה אישית של ביטוי!!! מלאכה חשובה שמונצחת לעד!!!!

אלפי לומדים... ואילו הקב"ה מתרגש יותר מבחורים שיושבים ולומדים בצניעות ובקפסולה... אולי טעונו לגמרי בכיוון... הרי בינינו... מה תופס לנו את העין??? בית כנסת שיש בו אלפי מתפללים... כולל שיש בו מאות רבות של אברכים... אותנו זה מרגש!!! יש פה מה להראות!!! יש פה מפקן וצומתי של תורה ועבודה!!! אבל מי אמר שאת הקב"ה זה גם מרגש?? אולי הקב"ה יותר מתרגש לראות את הביטוי האישי שלי בבית מדרש קטן ומצומצם???

תוך כדי שאני כותב שורות אלו... אני פתאום תופס את עצמי... רגע... בעצם מה... מה... מה אני בדיוק רוצה עכשיו?? אני רוצה לחזור אחורה?? אני רוצה לחזור ל"אנו באנו..." לעשיות של הבית כנסת של פעם?? וכי אני רוצה להחזיר את הבתי כנסיות אחורה... שיהיה שם טפט כזה מיושן של זקנים?? ברור שלא... לא זו הנקודה... אז אני חייב להודות בגילוי לב: אני בעצמי לא לגמרי מצליח להגדיר מה מפריע לי... אבל אני כן בטוח שכל אחד מדור אחד לפני שקורא שורות אלו מבין מצוין מה פה "מרגיש לי" כן... משהו קרה בקורונה האחרונה שמצד אחד החזירה אותנו אחורה... מצד שני אני פתאום מזהה משהו טוב שהיה פה... וכאילו אנחנו הולכים להפסיד אותו... בא ננסה ביחד למצא לזה מילים... אז דבר ראשון: מלאכת המשכן כבר מאוד עזרה לי לזהות קצה חוט... כשעמדת מול אותו אומן שמתייגע לייצר איזה כיריים מאולתרות בשביל לצבוע עוד איזה קלח של ארגמן ליריעות... וקוב"ה מכריז דווקא על זה כמלאכה חשובה!!! התיאור הזה מאוד מוכר לי מהתקופה האחרונה... בחודשיים האחרונים פתאום כולנו נהיינו פרימיטיביים כמו האומן הזה... פתאום אני מוצא את עצמי עומד עם איזה נורת חירום ומתייגע איך לקשור אותה לעמוד באלכסון... שברנו את הראש ביום ששי איך לפרוש איזה אוהל עראי בשביל הספר תורה במידה וירד גשם... ובינינו... תוך כדי גחכנו על עצמנו... אוי... מה לי ולברזנט הסורר הזה?? מה זה הפיצ'יפקס האלו?? תן לי לחזור לבית הכנסת החדשני ששופץ לאחר המצי'נג שנעשה לפני שנתיים... תן לי להשאיר איזה הודעה בכלאזמה ולשלם את העליה בנדרים...

אבל לא!!! דווקא פה יצא לי להתבטא הרבה יותר!!! דווקא בבית כנסת המאולתר הזה השארתי הרבה ביטויים אישיים!! יש פה טביעת אצבעות שלי!!! ניכר פה הלב והנשמה שאני במו ידי השקעתי כדי לשכן את שמו יתברך במקדש מעט ועראי הזה... והקב"ה מחשיב את זה **כמלאכה חשובה!!!** איפה הקב"ה יקבל את זה בבית הכנסת המשופץ?

נו... אז שוב: תכל'ס... מה אתה רוצה עכשיו?? אתה רוצה להישאר בבית הכנסת המאולתר?? אתה רוצה להרוס את השיפוץ המפואר?? לא!!! אז מה כן?? אתה יודע מה... **לפחות ל ה ש י ב ! ! !** לפחות להמשיך להחשיב את המעשים הקטנים שאנחנו עושים!!! כשכבר כן יוצא לנו לעשות כל מיני מעשים קטנים... אנחנו נוטים לזלזל בהם... כי הפיתוח הטכנולוגי שלנו הרגיל אותנו להתנהלות הרבה יותר דיגיטלית ומהירה ולא מכנית... וכשפתאום כן צריך לעשות משהו אז אתה מזלזל בזה... אתה מגחך לעצמך... ואתה יודע מה??

תוך כדי שאני כותב... פתאום מצאתי רעיון ישומי...

את הקרקע... בקיצור: ניכר פה יד אדם!!! יש פה אנשים שהשקיעו מחשבה ולב כיצד לרומם בית אלוקינו... לעשות מה שאפשר...

פה!!! במנייני המרפסות... פתאום הרגשתי משהו חדש!!! משהו שלא היכרתי!!! הרגשתי שהתחלתי להתבטא... הקב"ה מחכה לביטוי הזה כ"כ הרבה שנים... איפה זה היה עד היום?? נו... איפה?? תגיד אתה?? אנחנו תעשייתיים!!! הכל ממוחשב!! הכל דיגיטלי!! הכל אמנם מפואר מאוד (וכל הכבוד) אבל מתכתי... וה' משתעשע דווקא מהקשר שנפלה בו תולעת ומישהו ניגש לטפל בזה במסירות וזה!!! זה נחשב אצל הקב"ה מלאכה חשובה... ה' משתעשע על הביטוי האישי שלנו!!!

ואת הנקודה הזו די שכתנו!!! כשאתה מגיע היום לבית הכנסת גדול... אתה פוגש פה יד אדם?? כמעט ולא!!! אתה אמנם רואה עוצמה!! אתה רואה שיש פה המון מתפללים... והכל מעוצב יפה ובטעם... אתה רואה שיש פה שיפוץ ברמה מאוד גבוהה... אתה רואה שהעסק מנוהל ביד רמה... וכל הכבוד... ברור שזה נפלא... אבל הלאה... יש פה ביטוי אישי?? יש פה טביעת אצבעות של יהודי שהקב"ה יכול להצביע ולהגיד... הנה... הנה הלב של יענקלה שלי?? לא!!!! לא כ"כ!! אז חסר!!!

דא עקא שזה עיקר!!! והעיקר הזה חסר מן הספר!!!!

לך לבית כנסת ספרדי קטן של יהודים מפעם ושם תראה איזה צנצנת עם הדסים... אתה רואה את הדבר הקטן הזה?? מישהו קטף את ההדסים האלו לכבוד הבית הכנסת!!! ויש פה איזה מודעה קטנה של בריך שמייה... מישהו יום אחד הגיע ותרים את זה לבית הכנסת...

אז נכון שאין שם אוצר ספרים כזה עוצמתי כמו שיש לך בביהכ"ס ונכון שהבית כנסת הזה לא פתוח 24 שעות כמו שהבימ"ד שלך פתוח... ונכון שבבית כנסת הפצפון הזה לא הושקע אפילו עשירית מהשלוש מיליון דולר שהושקע על הבית כנסת שלך... **אבל מי אמר** שזה מה שמעניין את הקב"ה?? **מי אמר** שהקב"ה מחפש דווקא בתי כנסיות אדירים?? אולי הקב"ה יותר מתרשם מהטוהו והמיסך והעושה שני בתי נירן שלך עם כל הלב ליריעות המשכן?? אולי הקב"ה מתענג יותר על פטפוטי כירה שאותו אומן הכניס את כל נשמתו בשביל שיהיה לו עוד קצת צבע לצבוע את יריעות העיזים?? אולי הקב"ה רוצה את הביטוי האישי שלך...

והכי הכי: **אולי הקב"ה רוצה אותך!!!** ה' פחות רוצה את ההמוניות הגדולה הזו... אולי הקב"ה גירש אותנו מבית הכנסת כי הוא רצה לפגוש את הבית כנסת שבנינו לו בעבודת יד ולא רק תעשיית ודיגיטלי...

אולי הקב"ה לא מתרגש מכל מה שמרגש אותנו...??

אולי אנחנו מתרגשים משיבות ענקיות עם

הצניעה הרגלית מיריחו לירושלים לעדות החודש...

פניא דמעלי שבתא... יונדב ועתניאל מבני הרכבים רחצו פניהם ידיהם ורגליהם והתעטפו בסדינים המצוייצים ויצאו לשדה של מצפה יריחו לקבל את השבת... אמרו: בואו ונצא לקראת כלה... בואי כלה...

בדרך הם באמצע לשון את מתני' דאלו נערות... וחיובא דקים ליה בדברא מיניה... ואז!!! לפתע יונדב עצר!!! גע רגע... אני... אני רואה פה משהו "חשוד" באופק... אני רואה משהו נוצץ...

כן... זה הלבנה בחידושה!!! אני לא מאמין... הנה הלבנה של חודש סיון... מזל טוב חודש סיון...

יונדב ועתניאל הסתכלו אחד על השני בההלם... לאחר חצי דקה של שקט... לפתע עתניאל שאל בקול רועד... אתה רוצה להגיד לי שאנחנו הולכים לעלות בליל שבת הקרב רגלית לירושלים להעיד עדות החודש?? כן... ענה יונדב בעיניים נוצצות!!! הוי... איזה עונג שבת זה... אין מעין עולם הבא יותר מושלם לחברותא הקדושה יונדב ועתניאל... לצעוד רגלית שש שעות מיריחו עד ירושלים... ובדרך לגרוס ולשקן יחד את כל השלוש מאות הלכות חדשות שיעבץ חידש להם במגדל הפורח באויר... ו... וכל זה עוד בדרך לבית חיינו... טוב... אין לנו הרבה זמן... יש לנו לילה קיצי קצר... ועשר פרסאות הליכה מיריחו עד ירושלים...

יונדב חזר הבייתה... גוט שאבעס!!! אסא והילדים תקשיבו טוב: ראיתי את הלבנה בחידושה יחד עם החברותא שלי... אני הולך לירושלים להעיד עדות החודש... אז נא להזדרז... קידוש...

יענקי התלהב... אבא שלי הולך לירושלים בשבת קודש להעיד עדות החודש... הוא רץ לספר לחברים שלו... ואל תשאל... התעוררה מהומה... פתאום הופיע פה יענקלה כהן... כולו מאוכזב... תגיד לי: זה נכון שאתה עכשיו הולך להעיד עדות החודש??? אאאוף... אני הסתכלתי בלוח (של הגלות) ודווקא ראיתי שהולך להיות שבועות ביום ששי... ושמתני מאוד!!! כי ככה למחרת בשבת כל משמרות הכהונה מקבלים לחם הפנים (אפילו ששבועות לא חל בשבת אלא בע"ש... בכל זאת, היות וכולם נשארים בהם, אז כולם מקבלים) אבל אם שבועות יוצא ביום חמישי, ו"חל יום אחד להפסיק בנתיים" אז עשר חלות מלחם הפנים הולכים למשמר הקבוע... ורק שתיים נשארים לאלו שנשארו בירושלים... יש לציין שיענקלה כהן לא היה שבע רצון מהעדות חודש הזו שלא מטיבה איתו... יונדב חיבק אותו באהבה... אל תדאג... אני אפצה אותך... בעזה"ש בתרומת דגן הראשונה שאני מפריש את הכהן הראשון שמקבל תרומה... רק תהיה בשמחה...

אחרי חמש דקות עוד דפיקה בדלת... והפעם יורם... תגיד לי: זה נכון?? זה נכון שאתם הולכים להעיד עדות החודש שר"ח סיון יוצא בשבת ולא ביום ראשון?? תעשו טובה!!! אל תעשו לי את זה... יש לי עכשיו בדיוק תשע עשרה בהמות... ואחת שצריכה ללדת כל רגע... ואני מאוד מקווה שהיא תלד כבר בשבת ואז יהיה לי עשרים בהמות כבר בכ"ט אייר... שזה הגרנות למעשר בהמה!!! אם אם אתה עושה לי את שבת א' בסיון... חתכת לי את המעשר בהמה!! אין לי כעת עשרים... יונדב חייך... אוי יורם... אתה כזה יהודי מתוק... אני מאוד מבין אותך... אבל מה אפשר לעשות... ראיתי את הלבנה בחידושה... אתה יודע מה יורם?? אני אתפלל עליך שתטעה ותקרא לעשירי אחד עשר ואז יהיה לי שתי בהמות למעשר בהמה...

(יש לציין שהשנה באמת ר"ח יוצא ביום ראשון... אבל מצד הראיה ניתן שר"ח יהיה בשבת עצמה)

---השעה 11.00 בלילה... יונדב ועתניאל יוצאים מדושה של יריחו... כן... שניהם בני דודים... מבני רכב... שניהם עוסקים בתורה בקדושה ובטהרה... כל הדרך עמלו בסברא דשמעתא בסוגיה דשוקת... ובדיבורא דמועות... בחצות הלילה הם כבר הגיעו נוכח מעלה אדומים... וכשהם סיימו לגרוס את כל הפולגותא דב"ש וב"ה בביצה הם כבר היו ראו מרחוק את גיא בן הינם... ואז!!! לפתע הם שמעו את קול שער הגדול שנפתח ואת גביני כרוז מכריז: עמדו כהנים לעבודתכם ולווים לשירתכם וישראל למעמדם... הוי... צריך להתחיל להזדרז... עוד כמה דקות מתחיל תרומת הדרן והקרבת המטידי...

והנה!!! אנחנו כבר עומדים קרוב מאוד להר הבית... אולי נכנס לרגע... אולי רק בשביל לזכות להגיד ברכת אהבה רבה בלשכת הגזית לכבוד ראש חודש סיון... אבל לא!!! אין לנו רשות!!!

אסור לשכוח שאנחנו פה מחללים שבת... קנינו שביתה ביריחו... ואין לנו שום היתר ללכת לירושלים ברגל... וההיתר היחיד הוא בשביל להעיד עדות החודש... מסילא אין לנו את הלוקוסס להיכנס למקדש... גם אם נורא מתחשק לנו... זה לא היה קל!!! אפשר עברתי על מקום שהתפללו אבותי וכי??? איך אפשר לעבור על מפתן הר הבית ולא להיכנס!!! אבל אין ברירה... ממשכיכם הלאה לכיוון בית יעקב... לבנתיים נקרא ק"ש...

והנה... הגענו!!! אוהו... מעניין... דווקא אין עויילם גדול... הייתי בטוח שיהיו פה אלפי איש כמו תמיד...

אבל לא... יש פה כמה מאות אנשים בודדים... איזה נס שבאנו!!! אנחנו ממש ממש לא מיותרים!!!

יונדב ועתניאל התיישבו בצד... באחד הפינות של החצר והמשיכו בתלמודם... לבנתיים התור התקדם...

והנה!!! בעוד דקות ספורות אנחנו נכנסים לעליית קדשו של נשיא ישראל רבן שמעון בן גמליאל!!! להקביל את נביו... ולא סתם... גם בראש חודש וגם שבת ועוד ר"ח סיון!!! נכנסנו אל הקודש פנימה...

רשב"ג שאל אותנו ראשי פרקים... באיזה צורה... סתי ואיך?? ענינו בחרדת קודש ויצאנו...

אז!!! יצאה ההוראה!!! ותוך דקות ספורות הגיע עדכון שכעת ברגעים אלו מקריבים שיעיר חטאת דר"ח... שני פרים איל אחד ושבעת כבשים... האמת היא שכל ראש חודש... כשמקריבים את שיעיר חטאת הירושלמים מחסירים פנימה... כי השיעיר חטאת מכפר על טומאת מקדש וקדשיו שאין בהם ידיעה לא בתחילה ולא בסוף... ולכן תדע כלל: אם אתה רוצה לבקש מירושלמי שיקריב בשבילך קרבן... תבקש ממנו כמה שיותר קרוב לראש חודש!!! כי... כי יש כאלו שכל כניסה למקדש... מעוררת אצלם איזה חשש שחוק... לך תדע... אולי אני טמא בטומאת התהום ורובץ עלי כעת חטא טומאת מקדש וקדשיו... ואז התקווה שלי היא שיעיר חטאת של ר"ח שהוא מכפר על זה... אז אם בקשת ממני ביום כ"ז בחודש... נו... אני צריך להכות רבן שלושה ימים... אבל תאר לעצמך מישהו מבקש ממני להקריב ביום ב' בחודש... הוי... באמת... למה באת עכשיו?? למה לא באת בשלוש... למה אני צריך לסחוב איתי ספק טומאת התהום חודש ימים עד שיעיר חטאת של ר"ח הבא?? (אגב: זה קצת נערוונן... אבל מסתמא יש לזה מקום...) למה אני מספר לך את זה עכשיו?? כי החודש לשם שינוי אין שום בעיה!!! כי בו' סיון מקריבים שוב שיעיר חטאת... ולא אחד אלא שתיים... כך שגם החששנים הגדולים ביותר רגועים אפילו בתחילת החודש לקראת חג השבועות שעליו נאמר: אם קבלתם עול תוותר, הרי הוא כאילו לא חטאתם מימיכם... עכ"פ אנחנו כעת מתעבכים כאן בבית יעקב...

אמנם לא לגמרי עצורים פה... סו"ר בן גמליאל תיקן שיש לנו אלפיים אמה לכל רוח... אבל לבית המקדש אנחנו כנראה לא נוכל להגיע... אבל אנחנו מריחים את הלחם חום כיום הלקחו של לחם הפנים... ואנחנו גם רואים כבר את התכונה הנרגשת לקראת המיליונים שהולכים להופיע כאן בעליה לרגל של חג השבועות וגם סודעות חגיגות לקראת עונת הביכורים שמתחילה מיד לאחר חג השבועות... לא נותר לנו אלא לברך ברכת אהבה רבה מול לשכת הגזית בתחינה "והאר עינינו בתורתך" שנזכה לקבל את התורה באהבה...

"למען לא נבוש..." - מושגים בסיסיים בהלכה...

כמה הערות פרקטיות לחג השבועות!! מתוך ההוי הישיבתי...

א. מי אנו שניכנס לפולמוס מה ללמוד בליל חג השבועות, האם ללמוד תיקון או ללמוד גמ', מה שברור: נגלה ההשגחה העליונה שיש כאלו שלומדים כך ויש כאלו שלומדים כך, אזי בלילה גדול זה לא נותר לנו אלא לקיים "ויחן שם ישראל כנגד החר" כאיש אחד בלב אחד, וראוי לכל אחד לכבד את הנהגתו הקדושה של חברו, ולא ינסה לגרור אותו בכל מחיר שיעשה כמורה...

ב. מחצי שעה ואילך לפני עלות השחר אסור לאכול מזונות כשיעור כביצה, (ומעלות השחר ואילך זה כבר אסור מדין "לא תאכלו על הדם" כמו כן יש לזהר מעלה"ש שלא לשאול בשלום חבירו קודם התפילה)

ג. ברגע שהגיע עלות השחר, זו הזדמנות לקיים את המגז"א הראשון שמביא בשם השל"ה שיש עניין לחבר יום ולילה בתורה או בתפילה, אבל דא עקא!!! שדווקא בשעה זו יש ספק שהרי מעלה"ש ואילך אנחנו מתחייבים בברכת התורה, וכיון שיש שיטות חלוקות מתי עלה"ש (וכן שתי השיטות יש רגע שעה בערך) א"כ כל זמן שאין משה סדורה בזה, אזי יש כאלו שנמנעו בעשרים דקות האלו שלא ללמוד, ויש שלא הקפידו, עכ"פ מה שברור שלבקש מה' ולשפוך צקון לחשו, זה ודאי מותר ומאוד מומלץ, כי במקרה או לא במקרה זו העת רצון הכי נשגבת בלילה, (כמבאר בשו"ע סי' א' סעיף ב'), ובפרט בליל שבועות, ויש!!! יש על מה להתפלל בשבועות.

ד. פסוקי דמרה, יש עניין גדול לומר בהתלהבות וכמנה מעות, ובפרט ביום זה משום שהוא יומא דהילולא של דוד המלך, ואם את ספר התהילים אין לנו זמן לקרא ביום זה, אזי ברכה מפורשת שבה אנחנו מוזכרים את "שירי דוד עבדך" ודאי שיש לומר בדבעי,

ה. רק לשבר את האוין: תרגמים הגדולים ביותר בחג השבועות: א. בשעת קריאת התורה. ב. בקדושת כתר של תפילת מוסף!!!!!! וכאן המקום של כל אחד מאיתנו לעשות את החשבון נפש האישי שלו, מה קורה איתי אזי?? ואם לאחר לילה שלם של לימוד המחיר הוא שבשעת התפילה ראשי רכון על הסטנדר במצב מאוון... אז צריך לעשות חושבים ולחשב הפסד מצוה כנגד שכרה... (ישנם כמה פתרונות ובקצרה: הפתרון המומלץ הוא כמו החסידים שמעדיפים ללכת לישון בשביל להתפלל מאשר להתפלל בשביל לישון, ולפני עלות השחר תמנה חמשה בחורים לא פחות!!! שידאנו לנער אותך מהמיטה בשעה שבע וחצי בבוקר, ולא יעזבו אותך עד שקיימו בך דין העמדה והערכה והה

תנאי יונדב למועף!!! (בנינו... אתה יודע למה אמ מהיש את זה...) וזה פתרון אחד, והפתרון השני הוא: אולי לשתות איזה משקה אנרגיה לפני עלות השחר... (לפעמים זה עובד ולפעמים לא)

ו. הפתרון השלישי והכי מלחיץ הוא פשוט לחשב הפסד מצוה כנגד שכרה, וללכת לישון בליל שבועות, אל תשכח שעמ"י, דוד דעה הלכו לישון בליל שבועות, ולמה? וכי הם לא ידעו שיש עניין להיות ערים? אלא מאי? כנראה שהם העדיפו להירדם בלילה מאשר להירדם באמצע קריאת התורה, בקיצור: הם הלכו לישון... אבל בנינו הפתרון הזה לא מומלץ לכתחילה, אתה יודע למה??? בגלל שעלול להיות לך מחיר תרמתי בעיני עצמך על זה שישנת בלילה כשכולם למדו... ובפרט שהיות ובשטח מה שמקובל זה שכל הרגש וההתעלות והמצ'ב של שבועות מתנקז ללילה... אז מבחינה רגשית אתה מפסיד את החיבור לחג... זה נשמע לך אולי רגשי... אבל זה חשוב!!!

ז. נא לא לשכוח!!! יש בחג השבועות מצות עשה דאורייתא ד"לכם!! וזו לא המלצה אלא חובה!!! צריך להתענג ולשמוח ביו"ט באכילת בשר ושתית יין והגר"א אומר שזו המצוה המיוחדת של חג השבועות

ויחו שם!!! כאיש אחד בלב אחד...

ישנה נקודה פלאית מאוד בפרשת השבוע... התורה מונה את המספרים של כל ישראל לפי השבטים... ואנחנו קוראים... וביננו... לא לגמרי מבינים מה העניין בכל המספרים האלו... מה איכפת לי אם בשבט יהודה יש 74 אלף... ואילו בשבט בנימין יש 35 אלף... מה זה משנה לי... העיקר שבשורה תחתונה יוצא שיש ששים ריבא יהודים בכלל ישראל... זהו... מה זה משנה לי כמה יש בשבט הזה וכמה בשבט זה... אבל!!!! שים לב לנתון מעניין מאוד: בסוף חומש במדבר שוב משה מונה את ישראל ושוב!!!! בשורה התחתונה יוצא כמעט אותה תוצאה... שיש בכלל ישראל ששים ריבא יהודים... אבל!!!! יש הבדל גדול במרקם!!!!

קח שני חומשים במדבר ותערוך השוואה ביניהם...
 אם בפרשת במדבר יש לשבט שמעון 69.000 הרי בסוף במדבר יש להם 22.000... ואם לשבט מנשה יש בתחילת במדבר רק 32.000 הרי בסוף במדבר יש להם 52.000... ואם לאפרים בהתחלה היו 40.000 הרי בסוף הם ירדו ל-32.000 ואם ליששכר בהתחלה היו רק 54.000 הרי בסוף יש להם 64.000 וכן הלאה...

אתה שם לב??? התוצאה בסוף היא אותה תוצאה (פחות או יותר)...
 גם בתחילת חומש במדבר יש לעם ישראל שש מאות אלף!!! וגם בסוף יש להם גם שש מאות אלף!!! השאלה איך הם מתחלקים... אם פעם היה לשבט שמעון 69.000 ופתאום זה ירד ל-22.000... זה לא נעלם!!! אלא זה התחלק בין אחרים... לכל שבט יש עוד כמה אלפי אנשים... ואם לשבט יששכר יש 10.000 אנשים נוספים... זה כביכול על חשבון מישהו... כי המספר ששים ריבא נשאר על עמדו... השאלה איך הוא מתחלק...

המשפטים האלו מוכיחים לך מאיזהו ממום??? תנסה להיזכר...
 להבדיל אלף אלפי הבדלות... להבדיל בין הקודש ובין החול... ככה זה היה בבחירות (שבי"ה סימנו איתם בשבוע האחרון)... פעם לא ידעתי איך מתחלקים הקולות... הייתי בטוח שנייה כל 24.000 קולות זה מנדט... וממילא יש סיכוי שיהיו פתאום מאתים מנדטים... עד שהסבירו לי שאין כזה דבר!!! יש רק פאה עשרים מושבים!!! והמושבים האלו חייבים להתחלק בין כולם... זאת אומרת שאם למפלגה ג' היה בהתחלה 8 מנדטים ופתאום זה ירד לשבט מנדטים... אז זה לא ירד אלא **עברו**!! זה עבר למפלגה אחרת... כי... 120 מושבים חייבים להיות... השאלה מה המרקם שלהם... לאיפה הם מתחלקים... מי יקבל וכמה...

אז להבדיל אלף אלפי הבדלות... את המהלך הזה אנחנו רואים גם כאן... גם בתחילת חומש במדבר וגם בסוף חומש במדבר התורה סופרת את כל השבטים!!!! ובסוף מספר ה"מושבים" יוצא אותו מספר... גם בתחילת החומש וגם בסוף התוצאה היא שיש ששים ריבא נשמות ישראל... למה?? כי אין השכינה שורה אלא על ששים ריבא ישראל!!!! כל השאלה: **מה יהיה המרקם שלהם???** **איר השישים ריבא האלו יתחלקו???**

אחד תלוי בשני!!! אם לשבט שמעון יש 69.000 איש... אז שבת מנשה יכול להסתפק ב-32.000 איש... אבל לרגע לשבט אסון ולשבט שמעון יש רק 22.000 איש... אוטומטית חלק גדול מהמספר הזה עובר לשבט מנשה... (לא דווקא... אני רק נקטתי בדוגמא)... **ואתה יודע מה הפשט בזה???** אז באמת לצורך העניין בא ניקח את שבט שמעון ומנשה כדוגמא:

שבט שמעון מייצג את העמידה בפרץ וקנאת ה' צבקות!!!! ואילו שבט מנשה מייצג את הזהירות בענייני קדושה... כשיש לך שבט שמעון עוצמתי ומבוסס... שהם בעמדת כח והם מצליחים ליצור רתיעה והם לא נותנים לפרוץ את גדר הקדושה... ברגע שכלל ישראל נמצאים ביציבות רוחנית שכזו שלכולם ברור שברגע שמישהו מתחיל לזוז קצת שמאלה וכו' נעשית נבלה בישראל מיד שבט שמעון נוטל חרבו בעקבותיו... כשזה ככה... אז שבט מנשה יכול להרפות... לשבט מנשה יכול להיות מעט חיילים... לא צריך לדבר כל הזמן על ענייני קדושה... כי העסק בשליטה!!!! ברגע ששמעון בשטח... מנשה יכול לזוז לצד... אבל ברגע ששבט שמעון נחלש... ברגע שכבר אין גודר גדר ואין עומד בפרץ... כאן אין ברירה!!!! כאן צריך להזרים חיילים לצבא של מנשה... כאן צריך להתחיל להזהיר כל היום על פגעי הקדושה... כי אין לך מספיק כח בשבט שמעון שישמור עליך...

הנה לך דוגמא... אתה מבין איר שאחד תלוי בשני???
 אתה מבין שברגע ששמעון מאבד 30.000 מושבים... חלק גדול מהם צריך לעבור ישירות לפלוגה של מנשה?? כי אחד מייצב את השני!!! רק בתור מדגם... **כן... פרשת במדבר מדברת על צבא!!!** יש שנים עשר גדודים בצבא ה'... ישנם י"ב חזיתות!!!! כמה חיילים צריך לשים בכל חזית???

אין בזה כללים!!!! זה מאוד מאוד תלוי במצב... מאוד תלוי במרקם... ביציבות... בשעת המכנסים פזר... בשעת המפזרים כנס... אם יש תחום מסוים בעבודת ה' שהוא חזק... יתכן שאפשר להרפות בדבר אחר... וגם ההיפך... אם כלל ישראל חזקים בערך אחד יותר מידי... יתכן שצריך לתרום קצת לטובת הערך השני...

---אם המפה הזו נכונה... אפשר על פי זה לקבל הסברים על הרבה קושיות בעבודת ה'...
בעבודת ה' רואים לפעמים סתירות מיניה וביה!!!!

מצד אחד תלמוד תורה כנגד כולם... מצד שני: גדולה הכנסת אורחים יותר מהשכמת בית המדרש... מצד שלישי: ולוואי שיתפלל אדם כל היום כולו... ומצד רביעי: שקולה מצות ציצית כנגד כל המצוות כולם... ומצד חמישי: אין להקב"ה בעולמו אלא אוצר של יראת שמים... ואילו מצד שני: גדול ההנהגה מגיע כפי יותר מירא שמים... מצד אחד כל האומר אין לי אלא תורה אפילו תורה אין לו... ומאיך: הלוואי אותי עזבו ותורתו שמרו... ואני יכול להמשיך למנות לך כאן עשרות ואפילו מאות סתירות מפורשות מערכים שונים בתורה... שמצד אחד אתה רואה שערך אחד בתורה הוא!!!! הוא הכי חשוב ואין יותר ממנו... ומאיך אחרי רגע אני יכול להביא לך סיעה שלמה של מימרות שבהערך השני הוא הכי חשוב... ולפעמים מתקבלת מין תחושה כזו שאיזה תחום בעבודת ה' שאני אחליט עלי... אני תמיד אוכל להוכיח לך שזה הדבר הכי חשוב בעולם...

ותכלס: מה האמת??? האמת היא שכל ערך ביהדות חולק מקום חשוב ומהותי לעצמו!!! השאלה היא מה נתוני השטח... זה משתנה מנתון לנתון...

אני אתו לך דוגמא: תאר לעצמך רב של קהילה רצינית שיש בה עובדי ה' גדולים... כולם יראים וחרדים... מדקדקים קלה כחמורה... אבל מטבע הדברים יש מחלוקת... וכל אחד

בטוח שהוא יתקן את כל העולם והידישקייט של כולם תלויה בו... והרב מנסה להשקית את המחלוקת... נו... מה הרב אמור להגיד?? רבות... ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה!! בין אדם לחבירו זה דבר חשוב יותר מכל המאבקים הפנימיים שיש כאן... ואם יש פה מחלוקת אז שום דבר לא שווה... וביהמ"ק נחרב על שנתא חינוס... הרב הזה צודק בדבריו?? **כטח!!!**

עכשיו: תחשוב שמאה מטר ממש... יש בית כנסת של חרדים חדשים כאלו... שיהדות שלהם היא "בבליל" כזה... יש שם דווקא אוירה מאוד טובה ועליזה... אבל חוסר רצינות... וגם להם יש רב!!! וגם הוא צריך להוכיח אותם... נו... ומה הוא אמור לומר להם?? כן... אהבת ישראל... עם כל הכבוד לאוירה הנפלאה שיש כאן... אבל איפה האכפתיות לכבוד שמים?? אתה רואה שזה לצידי מחזיק אייפון ביד... אתה רואה אותו מדבר באמצע חזרת הש"ץ... איך אתה יכול להישאר שאנן?? הרב מוכיח להם מפסוקים מפורשים בבניא איזה תביעה יש על כת חנפים... וכל מי שאפשר לו למחות ואינו מוחה וכו'... נו... ועכשיו בא ננסה להצליב את שתי הדרשות של שני הרבנים... נו... זה סתירה?? **זה לא סתירה!!!!**

שניהם צודקים סאה אחוזה!!! רק אחד מביא מלח ואחד סוכר... בעוגה צריך גם סוכר וגם מלח!!! כשיש בעוגה יותר מידי מלח... צריך לשים סוכר... וכשיש יותר מידי סוכר... צריך לשים מלח... הכל לפי המרקם... יש לכל דבר מקום בעבודת ה'!!! השאלה היא כמה ומתי...

כשיש לך בית כנסת שרוב המתפללים שם שבט שמעון... שלא מוותרים על קוצו של יו"ד... כאן נוצר מחסור נואש בשבט אשר שיקבל כל אחד... וכשיש לך בית כנסת שכולם שם אשר... צריך להביא לשם כמה מלמדי תינוקות משבט שמעון שיעמידו אותם במקום... וכן הלאה וכן הלאה...

שישים ריבא אותיות לתורה!!! ושישים ריבא יהודים נושאי המרכבה!! כל השאלה מה המרקם?? מה צריך לייצב?? לאיזה כיוון לסובב את ההגה?? פעם לימין... ופעם לשמאל... ולפעמים קדימה... ויש גם אחורה...

(זו הסיבה שתלמיד שוטה זה הדבר הכי מסוכן והאסון הכי גדול!!! כי רב לפי הצורך ולפי העניין מבין שצריך להתריע על משהו מסוים... או לחילופין להבליג על משהו מסוים... מגיע התלמיד השוטה וממשיך להרוג על אותו בלוי הבחנה!!! ההאל... זה עניין של נתונים שיכולים להשתנות מיום ליום... האם העוגה צריכה עוד חצי כוס קמח או עוד כוס מים... זה לא תמיד עניין של מתכון רשום... זה נתוני שטח... תוך כדי עשיית הבצק אתה קולט שיש צורך להוסיף או קמח או מים או עוד סוכר... יש פה דינמיקה!!!!)

מצד אחד אין להקב"ה בעולמו אלא אוצר של יראת שמים... אבל ברגע שזה מגיע על חשבון תורה... כאן צריך להזרים חיילים לשבט יששכר- לתורה וצריך לזכור שלא עם הארץ חסיד... ועם כל הכבוד ליראת שמים הרי תלמוד תורה כנגד כולם... ואז... בשלב מסוים נכנסים עמוק בתורה ושוכחים שיש יהודים פשוטים... כאן צריך להזרים חיילים לשבט זן שהוא מאסף לכל המנות והוא מזכיר לנו שיש קירוב... ואז יכול להיות שיותר מידי זזים לכיוון הקירוב ומתחילים לעגל פינות... כאן צריך להתחיל להזרים חיילים לשבט נפתלי השמרן... והוא מזכיר לנו לא לזוז מילימטר אל ממה שקבלנו מרבתינו... בקיצור: יש פה צבא עם שנים עשר חזיתות!!!! וצריך את כולם... וכמובן שכל אחד מאיתנו משוּבץ באחד מהצבאות... אבל צריך לדעת שצריך את האיזון שבין כולם!!!!

מה שבטוח שחג השבועות בפתח... ובתי כנסיות ב"ה נפתחים ויחן שם ישראל כנגד ההר... כאיש אחד בלב אחד!!! חז"ל מדגישים שבאף אחד מהמסעות עם ישראל לא היו בשלום... אף פעם הם לא חנו כאיש אחד בלב אחד... רק בהר סיני!!! ולמה?? כי בהר סיני עם ישראל הבינו שלכל אחד יש מקום!!! ובכל אחד יש צורך!!! כלל ישראל הבינו שאם אנחנו רוצים לקבל את התורה ואת ככלל התורה זה רק אם אנחנו כאיש אחד בלב אחד!!!! רק אם כולם פונים אחד אל השני פנים אל פנים ומוכנים ללמוד אחד מהשני ולקבל אחד מהשני אז יש סיכוי לקבל את כל התורה כולה... אבל אם כל אחד בטוח שהתורה נמצאת רק אצלו!!! אז לא שייך פה קבלת התורה!!! תכנית זה לא שייך!!! איך תשכח ש-לו רק בשרות הרשמיות ביותר שמעוגנות בתורה יש כהן גדול!!! ויש מלך!!! ויש נביא!!! ויש תלמיד חכם!!! וזה ארבע פירמידות שמוגדות אחת לשנייה מן הקצה אל הקצה... וכמעט בלתי אפשרי שארבעתם יהיו בשבט אחד וכו"ש לא באדם אחד... כי זה מחולק לשבטים!!! זה מחולק לתפיסות שונות בעבודת ה'... שלכל אחד יש את החלק שלו שאנחנו צריכים אותו והוא צריך אותנו... אז זה עם ישראל כן הבינו למרגלות הר סיני... ואת זה אנחנו צריכים להבין גם כעת...

מי שחושב שהוא יכול לעמוד לבד למרגלות הר סיני... ולקבל את התורה לבד!!!! טעות בידו... הוא כן יכול לצאת ממצרים לבד... הוא כן יכול לשבת בצילא דמהימנותא לבד ולהתייחד עם הקב"ה... אבל למרגלות הר סיני... כאן צריך ויחן שם ישראל נגד ההר!!! כאיש אחד בלב אחד!!!!

אבא שבשמים לא רוצה לתת רק לך את התורה... הוא רוצה לתת את התורה גם לחבר שלך השונה ממך... גם לשבט השונה ממך... כן... אל תדאג... שנה לאחר מתן תורה... בא' באיר מתחיל חומש במדבר וזו הקב"ה יחלק את כל השבטים לדגלים... לרוחות... כל שבט יקבל את הפינה שלו! את הביטוי היחודי שלו! כן... יש לך פניה משלך... הביטוי האישי היחודי שלך לא נמחק!!! אבל זה יקרה רק אחרי מתן תורה... כי במתן תורה אתה מוכרח להבין שלקבל תורה אפשר רק יחד עם כולם...

בימים אלו אנחנו מקוים מאוד, שאנו הולכים לחזור בחזרה לבית הכנסת... כל שבט חוזר לנחלה שלו... כל מגזר חוזר לבית כנסת והנוסח שלו... כן... אין עיתוי יותר מתאים מפרשת במדבר... איש על דגלו באותו... אבל צריך לדעת ששבוע הבא מתן תורה!!! ובמתן תורה אנחנו שוב צריכים לצאת מבית הכנסת... אבל לא בגלל הקורונה... אלא בגלל שקבלת התורה צריכה להיעשות במתכונת של שטח פתוח... נטול מחיצות... ללא דגלים וללא נוסחים... כאיש אחד בלב אחד...

תוספת שבת

זמני הדלקת נרות שבת מוקדם פרשת במדבר
ירושלים: 6:59 מוקדם: 6:49
בני ברק: 7:14 מוקדם: 7:04
מודיעין עילית: 7:09 מוקדם: 6:59

מדברי רבותינו זצוק"ל ושיבדלחט"א במעלת תפילת מנחה בערש"ק וקדושת השבת

הקבלה שלנו לתקופת אחרי הקורונה: כשנוסעים להתארח בשבת מגיעים לפחות שעתים לפני שבת!!

בחודשים האחרונים בס"ד לא הופעלה תחבורה ציבורית בשבת, וגם התמעטו מאד חילולי שבת הציבוריים, כדי שימשיך שמירת השבת בארץ ישראל וכבר הורה מרן הגר"י סולביציק זצוק"ל שזה תלוי בנו. ואם אנו מגיעים באוטובוסים וברכבים ברגע האחרון לפני שבת כל חילולי השבת של הנהגים נזקפים אלינו!!! לכן נביא חיזוק בנושא זה:

מכתב מרן הגאון רבי דב לנדו שליט"א בנושא הקדמת הנסיעה מחוץ לעיר בערבי שבתות

בס"ד

למיודעי ומכובדי הרה"ג פה מפיק מרגליות ומקרב לישראל באמרי פיו לאביהם שבשמים מה"ר ראובן קרלנשטיין (שליט"א) זצוק"ל שזכט"ס

לב מי לא יסער ולא יחרד לפירצות בקדושת השבת עד כדי חילולה ר"ל ע"י אלו הנסעים לעיר אחרת בעש"ק במועד מאוחר ונכשלים ומכשילים אחרים, ובעיקר את הנהג המסכן, החפץ גם הוא לשמור שבת כהלכתה [וגם בלא זה מי התיר להם להכשיל יהודי בחילול שבת, הכי מחאת שבת מילתא היא והכשלתה יש להעלים עין ממנה, ולנהוג כדרך הכסילים האומרים שיהיה טוב, ר"ל ואזי להם לבריות מחילול ש"ק, ועוד "חרדים" יקראו].

על זה וכיוצא בזה כבר התריעו על זה רבים וכן טובים ובאתי כיהודה ועוד לקרא לעורר לב מעב"ת שליט"א אשר ליבו חם ועד לקדשי תורתנו מצוותיה ואזהרותיה, וקסם בפיו לעורר לב ההמונים לשמור משמרת התורה ולהתעורר לקיומה בלב נכון, אנא יתן מקום בדבריו מלהיבי הלבבות גם לענין נשגב זה, ויעורר הלבבות לשמור משמרת השבת, שבת קדשנו, שלא להיכשל ולהכשיל, ושלא יטו לב למסמא את עיני שכלם, כי שלום יהא להם ולא יבוא מכשול על ידם, עד כאן דברי יצה"ר. ויפקחו עיניהם ויפתחו ליבם, לראות ולהבין כי עוון גדול יש במעשיהם, הטאת היחיד והרכים, ובכלל מחללי שבת הם, וזכות שבת קדשנו תעמוד לכל החרדים לקדושתה ודואגים לבל תחולל חלילה. מוקירו ודו"ש דוב לנדו

חיזוק בחובת הקדמת הנסיעות סיפורים ופסקי הלכה נפלאים מפי הגר"י זילברשטיין שליט"א מהספר "שבת בשמחה" של הרב משה מ. צורן.

כשהגיע אל החזו"א וסיפר לו על התאונה, התפלא מרן זצ"ל ואמר בהשתוממות: "אתה?! כיצד ייתכן שנקלעת לתאונה, וזכות התורה שהינך עמל בה לא שמרה עליך?" בין-לבין סיפר הגאון שהתאונה היתה ביום ששי בשעה מאוחרת. הפסיקו החזו"א מדיבורו ואמר לו: "אם כך, בודאי שזכות התורה אינה יכולה לעמוד לך. אמנם תורתנו הקדושה מעניקה ללומדיה מגן ומחסה מכל פגע רע, אבל כשמדובר בפגיעה בענייני שבת, כאן אפילו זכות התורה לא תעמוד לאף אחד". סיפור זה הינו אקטואלי בכל ימות השנה, ובמיוחד בימי הששי הקצרים. וכמו שהדגשנו בקטע הקודם, שההכרזה על 'חיוב היציאה מהעיר שעתיים לפני', יעילה כשמדובר בנסיעה למקום קרוב, כמו ירושלים או מודיעין-עלית וכד', וברכב פרטי, אבל כשהמשפחה צריכה להגיע לאזורים מרוחקים יותר, ובתחבורה ציבורית, גם שעתיים אינן מספיקות, וצריך להיערך ולעשות את כל ההכנות הרבה לפני כן. מי שמתמצא ולו במעט בפקקי התנועה הקשים בכבישים, יודע שעליו להיות מוכן לכל עיכוב שלא יהיה, וכבר היו מקרים לעולמים. אין טעם להציג כאן "לוח זמנים" מפורט על שעות הנסיעה לכל ערי הארץ. יעשה כל בעל-משפחה את הערכת-הזמן שלו ויצרף לחשבון זה את כל החששות האפשריים, כדי שחלילה וחס לא יאלץ להכנס לספק-קל-שבקלים של חילול שבת. הוא שאמרנו; יהודי שומר מצוות, אם ברצונו להשפיע על אחינו התועים שישמרו שבת, צריך בראש ובראשונה לחזק את השבת בליבו פנימה, ולא לעשות דברים שיגרמו לחילול שבת.

ההוראה מטעם הרבנים היא, שצריך לצאת מבני ברק שעתיים לפני כניסת השבת. הדרישה להקדים ככל האפשר את ההכנות והנסיעה, היא כדי שהנוסעים ינסו לעיר-היעד בשעה סבירה שתאפשר להם להתכונן לשבת במידה מספקת.

בנקודה זו נציין שלדעתנו אין הכוונה לצאת מעיר המגורים שעתיים לפני כניסת השבת, אלא להגיע בזמן הוא למקום חפצו! ולכן מי שנוסע מירושלים לחיפה, למשל, לא ייצא מירושלים שעתיים לפני כניסת השבת, אלא יהיה כבר במבואותיה של חיפה שעתיים לפני כניסת השבת! והדבר מוכרח שזו הכוונה, שכן מצבים שונים מקדמים את הנוסע בכל ערב שבת; פעם יש גשמים, ופעם יש פקקים; יש והנוסעים עלולים להתקל במחסומים, ויש שמדובר בעומס גדול במיוחד הנוצר בשל סיבה זו או אחרת. ולכן ברור שכוונת הרבנים היתה שבכל מקרה ובכל מצב יגיעו הנוסעים למקום חפצם שעתיים לפני כניסת השבת. יש לקחת גם בחשבון את העובדה שאם מדובר ברכב-הסעות, הרי הנהג צריך לשוב לביתו לפני כניסת השבת, ואם נוסעים למקום רחוק, והנהג צריך לשוב לביתו, יש סיכון רב שהוא יחלל את השבת רח"ל, והאחריות לכך תיפול על גבם של מי שהזמינו אותו בשעה כה מאוחרת!!

על הפסוק "שמור את יום השבת לקדשו" (דברים, ה' י"ב) כתב הנצי"ב שכבר בימות החול עלינו להישמר מדברים העלולים להביא אותנו לידי חילול שבת. מעשה בגאון אחד, כך סיפר לי מרן הגר"ח קניבסקי, שנסע באוטובוס שהיה מעורב בתאונה.

פעם יוצא לנו להיתקל במשפחות הבאות לעשות את השבת בבית ההורים, ומגיעות במונית דקות ספורות לפני השקיעה, כך שברור ללא כל ספק שהנהג החוזר לביתו יחלל את השבת בגללן. ולא ברור לי כיצד בעלי המשפחות מתירים לעצמם דבר חמור שכזה, לגרום לנהג יהודי לחלל שבת! ופעם הטריחו את עצמם הרבנים ומורי ההוראה המפורסמים של בני ברק להגיע לצומת הכניסה לעיר, כדי לבדוק את המצב מרוב. היו שם כל גדולי הרבנים מכל החוגים, שבמשך שעה ארוכה לפני כניסת השבת, עצרו את הנהגים החרדיים שהגיעו מחוץ לעיר, עם משפחותיהם ומטלטליהם, כדי לעשות את השבת בבני ברק, ומחו על השעה המאוחרת שבה נכנסות המכוניות לעיר. תדהמה גדולה נראתה על פניהם של גדולי התורה בראותם יהודי חרדי, המתגורר בירושלים, שהגיע לבני ברק ל'שבת אופרוף', ונכנס לעיר דקות מעטות לפני השקיעה. הדבר עורר מאוד את רוגזם של הרבנים, שראו בכך זלזול רב בשמירת השבת. הרבנים ניסו לברר האם היתה תקלה בדרך, האם נתקלו בפקק רציני או שמא היה תקר באחד הגלגלים, אבל לתדהמתם התברר שלא מיניה ולא מקצתיה. האיש יצא מביתו שבירושלים 45 דקות לפני הדלקת נרות בבני ברק. 'יצאת בשעה כזו, ולהגיע כל-כך מאוחר לבני ברק, זה כמו להכריז שלא אכפת לי בכלל אם אגיע למצב של חילול שבת רח"ל', אמרו לו הרבנים.

ומעשה שהיה באוטובוס עמוס-נוסעים שנסע מירושלים לבני ברק, בקו 402, ובהגיעו לכניסה לבני ברק, בכביש גהה, הצביע השעון על כמחצית השעה לפני הדלקת הנרות. הנהג, שהיה אדם דתי, הפתיע את כל הנוסעים, בעוצרו את האוטובוס בצדי הכביש, וביקש מכל הנוסעים לרדת מהאוטובוס, ולהגיע לבני ברק בכוחות עצמם... הנהג הסביר את צעדו החרגי בכך שהוא מתגורר בירושלים, 'והרי ברור לי שאף אחד מכאן אינו רוצה שאחלל שבת, ואם אצטרך להיכנס לבני ברק, ולהוריד את הנוסעים בתחנות הקבועות, לא אספיק לשוב לירושלים לפני כניסת השבת. רק אם תרדו עכשיו, יהיה ביכולתי להסתובב ולנסוע מיד בחזרה לירושלים, ולהגיע בזמן, וכולי האי ואולי'. הנהג ציין בפני הנוסעים שגם הוא לא רצה מלכתחילה לכצע את הנסיעה הזו, אולם הנהלת החברה אילצה אותו לכך, ואם לא היה מסכים - היו מפטרים אותו. יצוין, שלפני צאתם לדרך, עשו הנוסעים את חשבון נפשם, וידעו שהם יגיעו לבני ברק לפני כניסת השבת, אך לא לקחו בחשבון שיתכן שהנהג מתגורר בירושלים, ועד שיחזור לביתו, בודאי ובודאי שהשבת כבר תהיה בפתח. הנוסעים, שהיו כולם יראי-השם, ניאותו לעשות כדבריו, וירדו בכביש גהה, ומשם המשיכו אל תוך בני ברק. חלקם שִׁירְך את דרכו ברגל, ואלה שהיו צריכים להגיע עד לשכונות המרוחקות, עשו את הדרך במוניות. השאלה שהגיע מהנוסעים היתה האם רשאים לתבוע את נהג האוטובוס שישלם להם את מחירי המונית שהסיעו. והשבנו, שהם היו חייבים מן התורה לרדת בכביש גהה, ולהניח לו לעשות מיד את הדרך לירושלים, ולא לדרוש ממנו תשלום עבור המונית. וביותר, שהרי כבר בשעה שעלו לאוטובוס בירושלים, היו צריכים לעשות את החשבון, ולהבין שלא יוכלו להיכנס עם האוטובוס עד לתוככי בני ברק.

כאשר אדם נוסע ברכב דקות ספורות לפני השקיעה, הוא גורם גם לחילול השם עצום. הרחוב מלא אז בילדים, שקיבלו כבר את השבת, והנה לפתע הם רואים את הרכב נוסע, ושואלים את אבותיהם 'מדוע זירזתם אותנו כל-כך לקבל את השבת?... אם אנחנו לא ניתן את הדוגמא הנאותה לקבלת-שבת בזמן, כיצד נוכל לאחר מכן לזעוק את זעקתה של השבת באוזני אחינו שמעבר לכביש?! אם אנחנו לא נתחזק, מי יעשה זאת במקומנו?! האנשים המגיעים לפני שבת באוטובוסים בשעה מאוחרת, וגורמים לנהגים להגיע לחניון לאחר כניסת השבת רח"ל, יכתבו עליהם בשמים שהם הסיעו את האוטובוס בשבת! שהרי אם היו נזהרים ויוצאים מביתם בשעה מוקדמת, כפי שדורשים גדולי הדור, גם הנהג לא היה מחלל שבת, ועכשיו שהם לא נזהרו, והנהג מחלל את השבת - בגללם, הרי שהם אחראים לחטא הנורא הזה של חילול השבת. שהרי נאמר במסכת שבת (נ"ד א') שפרתו של רבי אליעזר בן עזריה היתה יוצאת ברצועה בשבת, ואומרת הגמרא שהיתה זו פרתה של שכנתו, ומכיון שלא מיחה בה - נחשב הדבר כאילו היתה זו פרתו-שלו שיצאה ברצועה. כל-שכן מי שנוסע סמוך לשבת, ועל ידי כך הוא גורם שהנהג יסיע את האוטובוס לחניון, וכל כיו"ב, והאחריות תהיה עליו.

החיזוק הנ"ל נחוץ בעיקר בימי החורף שבהם מוטל חיוב גדול על כל מי שנוסע לשבת לעיר אחרת, לעשות את חשבון נפשו, וחשבון הדרך, ולתכנן את הנסיעה כך שיעלה בידו להגיע למחוז חפצו בזמן סביר לפני התקדש השבת. לאחרונה שומעים על יותר מדי תקלות שאירעו בגין היציאות המאוחרות, ונראה שגם אחרי כל התירוצים של בעלי המשפחות, המסבירים את האיחור בנימוקים כאלה ואחרים, בסופו של דבר הכל תלוי בראת שמים, ובחשיבות שמייחס בעל המשפחה לשמירת השבת כהלכתה.

לא יעזור שום דבר! אם היה בלבנו פחד אמיתי מפני חילול שבת, לא היינו נוהגים כפי שאנחנו נוהגים! ברור מאליו, ולא צריך לכך שום ראיה, שאם היתה נקבעת למאן-דהו פגישה בירושלים עם אדם שבידו ניתנת לכאורה סמכות שתקבע את פרנסתו, הוא לא היה נתלה אז בתירוצים והסברים! בודאי ובודאי שלא! וכדי להסתדר עם בעיית הפקקים בתחבורה, וכל יתר התקלות, הוא היה מקדים את יציאתו בכמה וכמה שעות, ועושה את כל הסידורים על הצד הטוב ביותר על-מנת שיעלה בידו להגיע לפגישה בזמן, ולא לאחר ולו בכמה דקות. והאם עניינה של שבת-קודש אינו חשוב לפחות כמו ענייני הפרנסה? הרי פשוט וברור שאם היתה שמירת השבת יוקדת בליבו של אדם, הוא היה עושה גם במקרה זה את כל המאמצים על-מנת שלא להיכנס לספק-קל-שבקלים בענין ההגעה הבטוחה למחוז חפצו. יש להתפלא אפוא על שלומי אמוני ישראל שלמרות כל האזהרות וההתראות הנשמעות מדי ערב שבת, עדיין שומעים על משפחות היוצאות לדרך מאוחר, ומגיעות לירושלים, או לכל מקום אחר, או-טו-טו לפני שבת.

אחת הסיבות המחייבות את היציאה המוקדמת מהעיר, היא כדי לא לגרום לנהג האוטובוס או המונית לחלל שבת. והנה, לא

לתרומות לעלון אפשר גם ב"נדדים פלוס" ו"קהילות" קופת "אוסף גליונות" קופת "עלון תוספת שבת" או בטלפון 037630543 שלוחה 2040.

לפרטים והנצחות או לשליחת דרשות וכד' ניתן לפנות למייל a0732951324gail.coa לשמייעת שיחות חיזוק בנושא שבת בטל: 073-2951324

בירור הלכה

פרשת במדבר

בירורי הלכה
אקטואליים
מתוך הסוגיות
והפוסקים

בימים אלו שאנו מייחלים בעזה"ת להכנס חזרה לבתי הכנסיות ובתי המדרשות וכהוראת רבותינו ודאי ראוי להתחזק בענין כבודם של בתי כנסיות ובתי מדרשות לכן ראינו לברר ענין שיחה בטלה בביהמ"ד דהינה בחשש דאורייתא.

וכבר כתב הצ"ח דרוש לחנוכה ל"ד: "הקב"ה ברחמי השאיר לנו שארית מבית המקדש וכמ"ש חז"ל: "ואהי להם למקדש מעט" אלו בתי כנסיות דשם שכינה שורה... ואילו המדברים בבית הכנסת אין לה מורד במלכו של עולם בהיכלו לפניו גדול מזה... והרי הוא עושה כמעשה היוונים דהוי כמעמיד צלם בהיכל".

ובספר המצוות לא תעשה ס"ה כתב: "שלא לאבד בית מקדש ובית מדרש שנא': "לא תעשו כן לה' אלוֹקֵיכֶם".

וכתב החיי אדם כלל י"ז סעיף ו': "קדושת בית הכנסת ובית המדרש גדולה מאוד ומוזהרים... כדכתיב: "ומקדשי תיראו" ולא בית מקדש לבד אלא כל מקום המקודש... כדכתיב: "ואהי להם למקדש מעט" אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות וכתבו הפוסקים דמצוה זו לירא מן המקדש נוהג בבתי כנסיות ובתי מדרשות מדאורייתא.

בן איש חי פרשת ויקרא פסק: "וכתבו הפוסקים דמצוה לירא מן המקדש נוהג בבתי כנסיות ובתי מדרשות מדאורייתא".

וכן פסק הח"ח בספר המצוות הקצר י"ח: "בתי כנסיות ובתי מדרשות שלנו נקראים בתי מקדש מעט שנא: "ואהי להם למקדש מעט".

וכן כתב בספרו החפץ חיים בעשין ו': "אם מדבר לשה"ר בבית הכנסת ובבית המדרש עובר על עשה: 'ומקדשי תיראו'. ובתי מדרש שלנו הם בכלל מקדש כמבואר בפוסקים".

מה נכלל בכלל האיסור?

מגילה כח' ת"ר בתי כנסיות אין נוהגין בהם קלות ראש אין אוכלין בהן ואין שותין בהן ואין נאותין בהם ואין מטילים בהם ואין נכנסין בהם בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים... רש"י גורס "אין אוכלין" ולא גרס "ואין אוכלין" ומפרש רש"י שאכילה ושתיה וכל שאר הדברים בבריתא הם בכלל קלות ראש, מאידך ברמב"ם ובשו"ע נראה שאכילה ושתיה ושאר הדברים אינם בכלל קלות ראש ועי' בגר"א דדיק דהשו"ע כתב ואין אוכלים בהם.

א"כ ישנה מח' מה נכלל בקלות ראש האם אכילה ושתיה ושאר תשמישין בכלל קלות ראש, וכתב המ"ב ס"ק ל"ד שאכילה ושתיה בכלל קלות ראש וכ"כ בלבוש. ובאמת בבה"ל בסוף הסימן ד"ה "אבל" בת"ד ייסד שישנם ג' סוגי קלות ראש ומונה אף אכילה ושתיה בכלל קלות ראש בדרגה האמצעית. ואולי לפי"ז אין כ"כ מח' קיצונית בין רש"י לרמב"ם דגם אם נגרוס כרש"י אפשר שכמ"ש הבה"ל ישנם כמה סוגי קלות ראש בדרגות חומרה שונות ודו"ק.

יש המקילים ואינם נוהרים בשיחה בטלה בביהמ"ד, ומפני חומר האיסור, יש לבאר ולברר את השיטות בזה, האם ישנם אופנים שאולי מותר, האם זה תלוי מה מדבר, או כמה מדבר, האם מותר כשמדבר בקצרה בתוך בית המדרש ומרויח עי"ז שלא יוצא החוצה, ונבוא כאן בעז"ה לברר קצת סוגיא זו.

יש להדגיש שכל דברינו אינם מכוונים כלל וכלל לדיבור בביהמ"ד עם פלאפון שבוה רבות המכשלות וישנם כמה וכמה איסורים וודאי שאין כלל מקום להתיר.

וכן אין דברינו כאן מכוונים באופן כשמפריע לאחרים, או בגונא שיש בדיבורו ביטול תורה דרבים ואפילו דיחיד, אלא באופן שיושב לבדו בביהמ"ד ולא מפריע לאדם אחר האם מותר לו לדבר ולשוחח מחמת דין "מורא מקדש" שכמ"ש הוא דין דאורייתא.

מקור האיסור

שיטת רוב הראשונים והפוסקים שקדושת בית הכנסת ובית המדרש היא דאורייתא: עיי' תורת כהנים כ"ו ל"ד, שאילתות, סמ"ק, סמ"ג, יראים, משמעות הרמב"ם, הח"ח פתיחה עשין ז' ובבאמ"ח מה שכתב בזה ויע' בחי"א ובבא"ה. ומאידך הר"ן מגילה פרק ג' סבירא לה דקדושתן מדרבנן.

תורת כהנים פרשת בחוקותי פרק כ"ו פס' ל"א: "והשימותי את מקדשכם" - "מקדש מקדשי מקדשכם לרבות בתי כנסיות ובתי מדרשות".

שאילתות פרשת עקב "בתי כנסיות ובתי מדרשות פטורים ממזוזה וכו' משום שנקראים מקדש שנא: "והשימותי את מקדשכם" וכ"כ הראשונים וכ"כ כמה אחרונים וכ"פ המ"ב בכמה מקומות "שמורא מקדש" כולל כיום את בתי כנסיות ובתי מדרשות. וכן משמע ביראים ת"ט כן כתב הסמ"ג מצוות עשה י"ט - וכ"כ הסמ"ק ו': "לירא מן המקדש" ובזמן הזה בתי כנסיות מקדש מעט, הרי שנראה מדבריהם שכיום שאין בית המקדש זהו דין קיום "מורא מקדש".

רמב"ם תפילה י"א י"א: "בתי כנסיות ובתי מדרשות שחרבו בקדושתן הם עומדים שנא: "והשימותי את מקדשכם".

מה אסור לדבר, וכמה אסור לדבר

א. כתוב בשו"ע או"ה בקנ"א סעיף א': "בתי כנסיות ובתי מדרשות אין נוהגים בהם קלות ראש כגון שחוק והיתול ושיחה בטלה ואין אוכלים ושותים בהם" וכו'.

א"כ כתוב בשו"ע ששיחה בטלה אסורה וכתב המ"ב ס"ק ב' בשם הפרמ"ג שנכלל בשיחה בטלה אף שיחה לצורך פרנסה - וחזינין מדברי המ"ב שאסור לדבר אף לצורך ואף לצורך חשוב כפרנסה שיש בה צורך ומצוה לכלכל ולפרנס את ביתו.

ב. באחרונים מתבאר שאסרו בבימ"ד לומר "אסותא" ואף כשאין ביטול ביהמ"ד - א"כ, עולה לנו שאף דיבור קצר מאוד אסור בביהמ"ד ועל היטב בשו"ע יור"ד רמ"ו י"ז וש"ך וט"ז שם, ובגר"ז הלכות ת"ת פרק ד' יא' כתב וז"ל: "ואפי' מי שנתעטש אין אומרים לו רפואה בבית המדרש ואפי' שלא בשעת הלימוד".

וא"כ לכאורה עולה כעת שגם דיבור קצר כאסותא וכן דיבור חשוב ונצרך כפרנסה נכלל באיסור דיבור בביהמ"ד.

ההיתרים שמצאנו בביהמ"ד

יש לברר בכל אחד מההיתרים מה הוא כולל ומה לא נכלל באותו ההיתר, והאם לשיחה בטלה בביהמ"ד יש היתר ויתבאר א"ה להלן.

מגילה כ"ח הגמ' אומרת: "אמר רבא חכמים ותלמידיהם מותרים דאמר ריב"ל מאי בי רבנן ביתא דרבנן" א"כ מתבאר בגמ' שלת"ח יש היתר בביהמ"ד ויש לדון על מה עולה היתר זה. ומאידך יש עוד גמ' שם שרבינא ורב אבא בר מתנה נכנסו בזמן הגשם לבה"כ והתירו להכנס רק מחמת ששמעתא בעי צילותא... ולא מחמת הגשמים א"כ כתוב בגמ' שאף לת"ח אסור להכנס לביה"כ מפני הגשמים.

בביאור סתירת הגמ' נחלקו הראשונים ונאמרו בזה כמה וכמה שיטות בראשונים ובאחרונים ולכל שיטה יוצא נפקמ' רבות בשיעור ההיתר של ת"ח.

שיטת הרמב"ם התירו לת"ח בביהמ"ד אכילה ושתיה "מדוחק" הפ' "מדוחק" שהמקום צריך לתלמידים ואין להם מקום לאכול בחוץ והתירו להם בביהמ"ד (ומיטרא אסור דאין זה דוחק שירטבו מהמטר). ולדברי הרמב"ם אין חילוק בין ביהמ"ד לביה"כ מדוחק שרי ושלא מדוחק אסור.

שיטת הר"ן לחלק בין ביה"כ לביהמ"ד, ובביה"כ אסור הכל אף או"ש, ובביהמ"ד מותר הכל דהוי "כביתא דרבנן".

שיטת הגהות אשרי שמוותר הכל ואין חילוק בין ביה"כ לבימ"ד ורבינא ורב אבא החמירו לעצמם.

וברא"ש וברי"ף ובטור לא כתבו "מדוחק" והב"י כתב שאף הם ס"ל כהרמב"ם, והב"ח והפרשה פ' דעתם שמוותר אף שלא מדוחק לת"ח כל שעושה לתשמישו ועי"ש בדבריהם שכתבו שמיטרא סיבת האיסור היא להכנס לביהמ"ד בשביל הגנה מהגשם דנחשב זולל וע"ע מש"כ בפרישה לפרש באופן נוסף.

שיטת הרשב"א והרמב"ן שביה"כ מותר מדוחק (וזה דלא כהר"ן) ובביהמ"ד מותר הכל אף שלא מדוחק.

כיצד פסקינן להלכה?

שו"ע פסק כשיטת הרמב"ם שמוותר רק "מדוחק". ולדעת השו"ע יש לעיין היטב דכשאין המקום דחוק בחוץ אסור לאכול ולשתות בביהמ"ד וא"כ אין מקום להתיר (לא רק שיחה בטלה אלא אפי') אכילה ושתיה כלל ואפי' בביהמ"ד, וצ"ע רב לנוהגים ע"פ השו"ע מדוע נהגו להתיר או"ש בביהמ"ד,

וע"י בבא"ח פ' ויקרא שהתיר כדברי הרמ"א בזה ומיקל בביהמ"ד. וע"ע בכה"ח שתפס להקל ולסמוך על השיטות האחרות בצירוף שיטת המג"א בפרושו של "מדוחק" וכמו שביאר בדעת הרמב"ם ויבואר להלן, ובאמת לשיטת השו"ע צ"ע רב ולכאורה אסור אף או"ש ואפי' בביהמ"ד.

וא"כ לענין שיחה בטלה לדעת השו"ע פשוט וברור שאין מקום היתר כלל, דס"ל לשו"ע שהותר רק "מדוחק" כשאין מקום בחוץ.

רמ"א - כתב הרמ"א וז"ל: "וי"א שבביהמ"ד אפי' שלא מדוחק שרי" וכתב הבה"ל בד"ה וי"א לבאר את שיטת הרמ"א דבביה"כ סומך הרמ"א על הרמב"ם ופוסק כהשו"ע להתיר "מדוחק" ובביהמ"ד מיקל לענין או"ש ולא להכנס מפני הגשמים.

ומבאר הבה"ל שהרמ"א תפס שיטת הר"ן לחצאין, בביה"כ מתיר "מדוחק" וזה לא כהר"ן שבביה"כ אסור הכל ובזה סמך הרמ"א על הרמב"ם ובביהמ"ד לרמ"א מותר רק או"ש ושאר תשמישין ולא הותר מפני הגשמים ואילו ר"ן מותר בביהמ"ד הכל ואף מפני הגשמים.

לענין שיחה בטלה לשיטת הרמ"א לכאורה אסור דשיחה בטלה מוגדרת בקלות ראש עי' מ"ב ס"ק ו' ו"כ"ש שחוק והיתול ושיחה בטלה אסורים דאטו ת"ח אינו מוזהר על מורא מקדש... וע"ע בה"ל ד"ה וי"א בסוגרין שכתב שאפי' לר"ן שמיקל בביהמ"ד ומתיר הכל ואף להכנס מפני הגשמים אינו מתיר קלות ראש (יל"ע לשיטת הר"ן מה הדין לענין שיחה בטלה בביהמ"ד, די שם מקום לחלק בין שיחה בטלה לקלות ראש, דהבה"ל כתב כאן קלות ראש והשמיט שיחה בטלה האם השמיט בדוקא, דלר"ן אולי שיחה בטלה מותרת, או שלא דוקא ואף לר"ן שיחה בטלה אסורה, דבכמה מקומות כתב המ"ב שיחה בטלה יחד עם קלות ראש כגון ס"ק ו' וע"ע בבה"ל סוף הסימן שכתב שיש ג' סוגי קלות ראש ובשעה"צ ס"ק כ' כתב להביא ששיחה בטלה חשובה בקלות ראש לגבי הדין שתנאי לא מהני בזה ונראה יותר פשוט שאפילו לר"ן שיחה בטלה המוגדרת קלות ראש אסור ויתבאר עוד להלן וע"ע כמ"ש שעה"צ ס"ק כ"ב ובה"ל בסוף הסימן ודוק).

המג"א יש לו שיטה חדשה ולדעתו אין כלל מח' ראשונים בזה ויסוד ההיתר שהתירו לת"ח הלומד בשעת לימודו אכילה ושתיה מפני לימודו וזה הפ' "מדוחק" שכתב הרמב"ם, ודלא כהב"י שכתב שהפ' שהמקום דחוק, אלא כל אחד שלומד חשוב מדוחק ואין הבדל כלל בין ביה"כ לביהמ"ד דההיתר אינו בחפצא של ביהמ"ד כמ"ש הרמ"א, אלא בגברא ולדבריו אף הלומד בביה"כ מותר.

וכותב המג"א שלדבריו מותר רק או"ש ולא שאר תשמישין דלמג"א ההיתר הוא רק מחמת הגברא שלומד כעת, ומאידך ברמ"א מבואר וכ"כ מפורש בבה"ל ד"ה וי"א "ש"לרמ"א מותר אף שאר תשמישין (וכן לדעת השו"ע).

וייצא כמה וכמה נ"מ בין הרמ"א למג"א:

א. בתי כנסיות לרמ"א מותר מדוחק, ולמג"א כשלומד אף שלא מדוחק שרי, וכשלא לומד אסור אף מדוחק.

ולדברי למג"א דאומנם ביהמ"ד שהוא ביה"כ זה לא חסרון אבל יש לדון האם ההיתר כולל אף שיחה בטלה דאולי זה זה בכלל קלות ראש.

ביאור דעת המ"ב

כעת נבוא לברר מה דעת רבינו המ"ב בזה.

באמת כשבאים לברר מה פסק המ"ב בזה יש כאן מבוכה גדולה - מצד אחד מבאר המ"ב ובבה"ל את דעת הרמ"א, ואילו המג"א הרי חולק על השו"ע והרמ"א וס"ל שכלל לא נחלקו בזה הראשונים דהרי יש למג"א הבנה חדשה בהיתר של ת"ח, וא"כ הרמ"א והמג"א זה שני שיטות סותרות בהבנת הסוגיא. ועוד שלרמ"א מותר בבית כנסת רק מדוחק ז"א כשאין מקום וכדעת השו"ע ואילו למג"א מותר אף שלא מדוחק בביה"כ כשלומד שם. - ועוד לרמ"א מותר בביהמ"ד כל צרכיו חוץ מקלות ראש ולמג"א אסור כל צרכיו ואסור טיול ונוי

ועי' במ"ב ס"ק ח' ועי' בהל' ד"ה וי"א שכתב המ"ב להתיר אף שאר תשמישין וזה כדברי הרמ"א וביותר שעה"צ ס"ק ט' כתב מפורש כהרמ"א לדינא וחלק על המג"א והתיר אף טיול ונוי. ומאידך עי' במ"ב ס"ק ז' שהעתיק את המג"א וביותר במ"ב ס"ק ט' ובשעה"צ ס"ק י"ב שכתב לתרץ הק' מהירושלמי עפ"י המג"א שענין מדוחק פ' מחמת שלומד דחוק לו לצאת החוצה, וא"כ האם פסק המ"ב כהרמ"א או כהמג"א.

ולאחר העיון נראה דדעת המ"ב שפסק לקולא גם כהרמ"א וגם כהמג"א וס"ל למ"ב שגדר ההיתר בביהמ"ד הוא גם בחפצא וגם בגברא ז"א שבביהמ"ד ישנם שני סיבות היתר, אחד מצד ביהמ"ד ואחד מצד הת"ח הלומד ולכן מותר גם טיול ונוי, וגם מתיר בבית כנסת כשלומד ולא רק כשהמקום דחוק כדעת הרמ"א

וא"כ העולה שדעת המ"ב שההיתר הוא גם בחפצא גם בגברא וכעת יש לדון לשיטת המ"ב האם נכלל בהיתר גם שיחה בטלה ואם ננקוט שכל שיחה בטלה זה קלות ראש לכאורה אף למ"ב אסור ויתבאר להלן.

יש מקום לעיין דלפי מה שהוכחנו שלמ"ב ההיתר הוא גם בגברא לכאורה מה המקום לספק בבה"ל בסעיף ג' לענין בית המדרש שהוא גם בית כנסת האם מותר או אסור הרי מה לי שהוא גם בית כנסת סכ"ס יש היתר מצד הגברא הלומד שם.

ואפשר לומר בשני אופנים: א. ספיקו של הבה"ל אינו לדעת המג"א אלא לדעת השו"ע והרמ"א שהתירו משום "החפצא" (עי' בבי' שנראה שמפרש סעיף ג' על ת"ח ובעראי ולא כמו שכל המ"ב בשאר אדם ודוק). ובכמה וכמה אחרונים נראה דלא כהמ"ב שכתב בסעיף ג' הולך על אדם שאינו ת"ח ואפ"ה מותר לו לישון אלא בסעיף ג' קאי על ת"ח וכ"כ בפרמ"ג א"א ס"ק ד', והמ"ב הוצרך לבאר סעיף ג' על כל אדם בגלל שיטתו שלחך עם המג"א ודו"ק). אבל באמת למג"א אין מקום לספק, אולם זה דוחק שהבה"ל מסתפק בזה שהרי הוכחנו שס"ל למ"ב לפסוק כהמג"א.

והנראה לאחר העיון שהביאור הוא שהבה"ל מסתפק דוקא בסעיף ג' שאירי לדבריו בשאר אדם (ולא בת"ח) ומ"מ הותר בביהמ"ד, האם כשהוא גם ביה"כ חמור יותר ואפשר דאסור, דבאמת הותר כאן אף לאחד שלא לומד ואין ההיתר מצד הגברא אלא מצד הבימה"ד ז"א מצד החפצא, ולכן אולי כשזה גם ביה"כ אסור. אבל בת"ח שיש לו היתר אף בגברא מצד שלומד אין מקום לספק ולהחמיר בביהמ"ד שהוא בי"כ ומדויק ג"כ שפיר

ב. לרמ"א התירו בביהמ"ד הכל ואף טיול ולהתנאות, חוץ מקלות ראש, ולמג"א אסור.

ג. שינה לרמ"א מותר. למג"א אפשר שהתירו רק או"ש ולא שינה אולם עי' בכה"ח ובמ"ב שהבינו במג"א ששינה מותר ויבואר להלן.

ד. בית מדרש שהוא גם בית כנסת לרמ"א יש מקום לחומרא, כי יש חילוק בין ביה"כ לביהמ"ד, ולמג"א דלכאורה זה לא דין במקום ובחפצא אלא בגברא הלומד ולכאורה ביהמ"ד שהוא ביה"כ דינו שווה ומותר לת"ח בו אכילה ושתיה. ועי' בבה"ל בסעיף ג' ד"ה 'אבל' שמסתפק בזה ויבואר להלן בהרחבה.

שיחה בטלה למג"א בפשטות נראה שאסור ואף כשלומד ועוסק בלימודו דאם שיחה בטלה מוגדרת כקלות ראש וודאי שלא התיר המג"א שהוא התיר רק או"ש (ומאידך להבנת המג"א שההיתר הוא בגברא יש מקום לדון שאולי מותר לדבר הנצרך לו כשעוסק בלימודו ויבואר להלן).

עד היכן שיעור ההיתר לדעת המג"א

בדעת המג"א כמ"ש שההיתר הוא בגברא הלומד יש לדון מה שיעור ההיתר האם רק או"ש ואסר שאר דברים, או שהתיר או"ש ואסר דברים שהם לא שייכים ללימוד כגון טיול או נוי או להיכנס מפני החמה, ונפק"מ לשינה לדעת המג"א, אם התיר רק או"ש אפשר ששינה אסור, ואם אסר רק להיכנס או טיול וכדומה שזה דברים שא"צ אותם לצורך הלימוד אולי שינה מותר, השאלה היכן הדגש במג"א עי' היטב בלשונו ובחצה"ש, ומסברא היה נראה שלמג"א ההיתר רק באו"ש ועי' בכה"ח מש"כ בזה.

אולם מדברי המ"ב ס"ק ו' שכתב "וה"ה לישן שרי..." אבל לעשות קפנדריא או להכנס בחמה וכו' אסור" ועי' בשעה"צ ס"ק ט' שכתב שם כ"מ ממג"א... "ולענין טיול ונוי מותר, ובזה כותב השעה"צ שלא כהמג"א כיון שיש משמעות בגמ' ובראשונים שמוותר אף בטיול ונוי" - ונראה מדברי המ"ב ובשעה"צ שלענין שינה הבין שלמג"א מותר לישון בביהמ"ד.

א"כ העולה לנו שדעת המג"א להבנת המ"ב וכמ"ש נראה שלת"ח הלומד התירו כל צרכיו כשכבר נמצא בביהמ"ד ובתנאי שזה לא תשמיש של קלות ראש.

וא"כ לנידון דידן לענין שיחה בטלה יש מקום לדון לשיטת המג"א אם ננקוט שס"ל למג"א דההיתר רק או"ש ולא התירו שינה, נראה שוודאי ששיחת חולין אסורה.

אומנם לצד שדעת המג"א להתיר אף שינה וכן נראה שדעת המ"ב בזה יש מקום לדון מה הדין בשיחה בטלה האם זה כשינה ונכלל בהיתר או מוגדר כקלות ראש ויבואר להלן בעז"ה.

ולכאורה לדברי המג"א אף בביהמ"ד שהוא גם ביה"כ יהיה לו דין של ביהמ"ד שמוותר. דההיתר הוא בגברא הלומד ולא מצד החפצא של בית המדרש.

א"כ כעת העולה שלשו"ע שיחה בביהמ"ד ודאי אסור דכל ההיתר רק כשהמקום דחוק, ולדעת רמ"א בביהמ"ד התירו לת"ח אולם יש להסתפק אולי שיחה בטלה הוי קלות ראש, ועוד אף אם ננקוט שאי"ז קלות ראש מ"מ כל ביהמ"ד שהוא גם ביה"כ יש לעיין מה דינו דהרי בבהכ"נ החמיר הרמ"א, והבה"ל נשאר בצ"ע ואם כן אין להתיר בזה,

שכתב הבה"ל להסתפק רק בסעיף ג' ולא כתב ספיקו זה בסעיף א', וזה ראייה גדולה לדברינו ואדרבא מדלא הסתפק בזה בסעיף א' זה עוד ראייה לדברינו שס"ל למ"ב להכריע כשיטת המג"א שיש היתר אף מצד ה"גברא שלומד".

ויוצא שבת"ח הלומד בביהמ"ד שהוא גם ביה"כ א"צ להחמיר בזה דההיתר גם מצד הגברא.

העולה לדעת המ"ב לענין שיחה בביהמ"ד

וכעת נשוב לברר האם לפסק המ"ב יש מקום להקל בשיחות חולין בביהמ"ד ועיקר הנידון הוא:

א. דכתב השו"ע דשיחה בטלה אסור והוסיף המ"ב בשם הפרמ"ג שבכלל האיסור הוא אף שיחה לצורך פרנסה.

ב. כתבו האחרונים שאין לומר "אסותא" בביהמ"ד וע' מה שהבאנו לעיל בשם הגר"ז בה"ל ת"ת מש"כ בזה.

בענין שיחה בטלה ע"מ"ב ס"ק ו' וכ"ש שחוק והיתול ושיחה בטלה אסורים דאילו ת"ח אינו מוזהר על מורא מקדש וכתב הבה"ל ד"ה: "אכל בביה"כ" לבאר שיש ג' סוגי קלות ראש לענין תנאי: א. קלות ראש גדול כגון חשבנות שחוק והיתול לא מהני ע"ז תנאי כלל ואף בבבל. ב. תשמישי חול שאין בהם כלל קלות ראש מהני תנאי עפ"י המג"א. ג. אכילה ושתיה וכיו"ב דיש בו קצת קלות ראש לשו"ע בבבל מהני תנאי בחורבנה והבה"ל כתב שאף באר"י אפשר להקל בזה.

ולכאורה הבה"ל השמיט שיחה בטלה וכתב רק שחוק והיתול, ולפי זה אפשר שכתוב כאן שעל שיחה בטלה יהני תנאי דאינו מוגדר כקלות ראש גדול. ונראה שאף שלעיל כלל המ"ב בס"ק ו' שיחה בטלה עם קלות ראש של שחוק - מ"מ חזינן ששיחה בטלה לענין תנאי אינה מוגדרת באותה דרגה של שחוק. (אולם ע"י שעה"צ ס"ק כ' שכלל לענין תנאי שיחה בטלה עם שחוק וזה ויש לישב ומ"מ צ"ע). וא"כ אפשר שלענין שיחה בטלה יהני תנאי בביהמ"ד דאינו מוגדר כקלות ראש חמור, וכבר כתב הלבוש והביאו במ"ב ס"ק ט' שאף שלא התנו בפועל מ"מ בביהמ"ד היות ולומדים שם בקביעות חשוב כאילו התנו ומהני לענין או"ש וע"ש.

ועוד יש לעיין באופן נוסף בזה ולחלק בן שיחה בטלה לשיחת חולין

כתב המ"ב ס"ק ב' בשם הפרמ"ג שאף לצורך פרנסה אסור והוכיח הפרמ"ג שאף לפרנסה אסור דאי האיסור רק על שיחה בטלה גרידא הרי גם מחוץ לביהמ"ד אסור כמ"ש חז"ל "ודברת במ ולא בדברים בטלים" א"כ בביהמ"ד דאסרו אף דברים שאינם נקראים דברים בטלים,

והנה על הוכחה זו יש מקום רב לדון בה דהרי בין דברים בטלים שעובר עליהם בעשה של "ודברת במ" לדיבור של פרנסה שהוא צורך ומצוה יש מקום בניהם לעוד סוגי דיבורים, ומנ"ל להוכיח שאף פרנסה וכד' אסור.

ומצאנו ברמב"ם בפרושו לאבות שכתב בפרק א' משנה י"ז לחלק הדיבור ל-ה' חלקים וכתב שם החלק השני: "הוא הדיבור הנמאס אין בו תועלת ולא עבירה כרוב סיפורי ההמון כמה שאירע ומה שהיה וכו' כגון איך התעשר פלוני ומה הם מנהגי מלך פלוני וכו' ואלו קוראים אותם חכמים שיחה בטלה והחסדים השתדלו בעצמם להניח חלק זה מין הדיבור ונאמר על

רב תלמידו של ר' היא וכן על ר' יוחנן בן זכאי שלא שח שיחה בטלה מימיו".

החלק החמישי: "הוא המותר הוא הדיבור בעניני סחורתו בפרנסתו ומאכליו ומשתיו ולבושו ושאר מה שצריך לו וכו'".

א"כ כתוב כאן בדברי הרמב"ם שאף דיבור סתם ללא תועלת אין בו עברה ולא נכלל בכלל "ודברת במ" ולא בדברים בטלים, הרי שיש במה סוגי דיבור ושיחה

וביותר כתוב ברמב"ם שהדיבור לצורך פרנסתו וצרכיו שוה הוא לדיבור לצורך אכילתו ושתיתו והוא דיבור המותר.

וא"כ יש מקום לומר שהדיבור שהתחדש בביהמ"ד שאסור יותר מדיבור מחוץ לביהמ"ד שהוא אסור, שחוץ לביהמ"ד אסור דברים בטלים ממש, משא"כ דיבור בביהמ"ד נאסר דיבור סתם וללא תועלת והוא מוגדר כשיחה בטלה ומשכ' הרמב"ם בחלק ה-ג' והוא הדיבור שנאסר אף בביהמ"ד, ומנין לחדש שבביהמ"ד אסור אף דיבור לצורך פרנסתו.

מסקנת הדברים

וא"כ אפ"ל בכמה פנים: (לדעת המ"ב ודלא כהשו"ע והרמ"א)

אפשר לבאר עפ"י הרמב"ם הנ"ל וכמש"נ דאין מקור לאסור דיבור של פרנסה בביהמ"ד וחזינן שדיבור לצורך פרנסה כולל בו הרמב"ם אף דיבור שאר צרכיו וא"כ כוונת השו"ע "שיחה בטלה" כמ"ש הרמב"ם סתם סיפורים שלא לצורך אבל דיבור הנצרך לו כעת לתועלת יהיה מותר דומיא דאכילה ושתיה לת"ח. וא"כ לפי"ז אפשר לומר דאף שכתבו האחרונים שאין לומר בביהמ"ד אפילו "אסותא" משום דאי"ז שיק כלל להיתר, דההיתר הוא לת"ח בביהמ"ד רק דיבורים הנצרכים לו דומיא דאו"ש ופרנסה ולכן אין לומר אסותא דאין זה צורכו כעת.

ואף שהמ"ב הביא את דברי הפרמ"ג שאסר בכ"ג: אפ"ל שכ"ז בדעת השו"ע שמתיר לת"ח רק מצד שהמקום דחוק ולכן לא הותר כלל שיחה בטלה - אולם למש"כ שהכריע המ"ב שההיתר הוא גם "בחפצא" כהרמ"א וגם "בגברא" וכהמג"א וכשעוסק בלימודו התירו לו כמו שביארנו או"ש ושינה ולא הצריכוהו לצאת מחוץ לביהמ"ד אפשר שהוא הדין דיבור הנצרך לו כעת בדוקא לצורך עניניו ופרנסתו וכד' דומה לאו"ש ושינה ולהכרעת המ"ב יהיה מותר. וגם אם לא נקבל שדברי המ"ב כאן הם לא להכרעתו עצמו אלא לדעת השו"ע.

אפ"ל עוד אופן ונראה שכך הפשטות, ששיחה לצורך או לפרנסה אינו מוגדר כקלות ראש גדול וכשיחה אסורה, וא"כ ודאי שיחה ע"ז תנאי, וכבר כתבנו שהמ"ב בס"ק ט' הביא מהלבוש שעל דברים שנצרכים לת"ח בביהמ"ד כגון או"ש א"צ ע"ז תנאי להדיא, ולדברינו ה"ה דבור לצורך, אולם עדין צ"ע דהרי סכ"ס העתיק המ"ב את הפרמ"ג, ואפשר לומר שעל שיחה בטלה מ"מ יהני תנאי דאינה מוגדרת כקלות ראש גדול וכמו שנתבאר לעיל. וא"כ עולה לנו לאחר בירור הסוגיא שאולי יש מקום ללמד זכות קצת על ת"ח הנהוג לדבר שיחות הנצרכות לו כעת בביהמ"ד.

ובאמת אח"כ ראיתי במסגרת השולחן המודפס בקצש"ע ללמד זכות בזה ואולי זהו חלק מכוונתו.

הפרשה המחכימה

פירושים מבית 'הפרשה המחכימה' - אוצר מופלא של לקחים מעשיים
ואקטואליים מהפרשה פרשת במדבר התש"פ גליון 125

ובחודש אחד נקרא דירה, לכך כששרתה שכינה ביניהם שלוש יום – מנאם².

ועדיין יש להבין, סוף סוף הרי מעלת השראת השכינה היא עצומה, ואף של יום או שבוע אחד, ואם כן למה הוצרך להמתין חודש שלם למנייתם. אלא מוכח שגם דברים גדולים ועצומים, כמו השראת השכינה, אם הם נעשים באופן אקראי – חסר במעלתם. ומזה נלמד עד כמה מעלת הרציפות וההתמדה בדבר קדוש. יש חושבים שדי להישאר ללמוד לילה אחד או שנים 'לעשות משמר', ובוזו כבר ייחשבו מתמידים גדולים. אבל לא כן הדבר, אלא רק ההתמדה העקבית, יום יום, במשך כל הזמנים וב'בין הזמנים', רק כך גדלים. כמו כן, לא מספיק ללמוד טוב כמה ימים, למסור 'חבורה', ואחר כך לישון כל השנה³. וזהו שראינו כאן שכל זמן שלא היתה השראת השכינה שלשים יום בקביעות, עדיין לא הגיעו בני ישראל לדרגה מספיקה.

וכן נפסק להלכה (כדעת חכמים במשנה במגילה סוף כה): שמקום שנוהגים להתפלל בו באקראי, כמו 'רחוב העיר' (שהיה נהוג בזמנם להתפלל בו בתעניות וכדומה) – אין בו קדושה, ולכן אם מוכרים אותו –

התמדת הקדושה

שאלה: האם יכול האדם להסתפק במה שמתעלה בדברים רוחניים רק לפעמים?

א. במדבר א-ב: 'וידבר ה' אל משה במדבר סיני באוזן לזוודש... שאו את ראש כל עדת בני ישראל לביש'פזותם'. פירש רש"י (ומקורו בתנחומא במדבר, ד. ובמדב"ר ב, יט) "מתוך חיבתן לפניו מונה אותם כל שעה. כשיצאו ממצרים מנאן, וכשנפלו בעגל מנאן לידע מנין הנותרים, כשבא להשרות שכינתו עליהם מנאם, באחד בניסן הוקם המשכן (שמות מ, יז), ובאחד באייר מנאם". מבואר שכעת לאחר שהוקם המשכן מנה משה את ישראל משום חיבתן. וקשה, אם כן למה לא מנאן מיד בא' בניסן כשהוקם המשכן אלא רק בא' באייר – חודש לאחר מכן. וכן הקשה הרא"ם. וביאר המהר"ל (גור אריה, פסוק ב) ש"כל זמן שלא עבר חודש מוזמן שהוקם המשכן, לא נקרא שהוא שורה במשכן עם ישראל, כמו שאמרו במסכת נדרים, נדר מיושבי העיר – אסור בכל מי שדר שם חודש אחד¹.

¹ לפנינו הוא במסכת בבא בתרא (ט) שאמרו: "כמה יהא בעיר ויהא כאנשי העיר [לשאת עמהם בעול (רש"י) מס העיר (בית יוסף סימן קס"ט)]? שנים עשר חודש", וכתב הרע"ב שבזמננו שאנשים ניידיים, נהגו להתחייב לאחר שלשים יום. ופירשו בגמרא (בבא בתרא ט) שלענין להחשב כאנשי העיר (כגון שאסר עצמו כאנשי העיר) זה רק לאחר י"ב חודש, אבל לענין 'יושבי העיר' (כגון שאסר עצמו מיושביה, או לענין אנשי עיר הנדחת שנאמר בה (דברים יג, טז) "יושבי העיר" שעונשם בסיף ומנאם אבר ונשף, שלא כיוודים שעונשם עונה זה שעונשם בסקילה ומנאם פלט ומותר), הוא מיד לאחר שלשים יום. וגם לענין צדקה, אף שלצדקה של קבורה גובים רק ממי שגר תשעה חדשים, ולכסות עניי העיר – ממי שגר ששה חדשים, וקופה של צדקה – ממי שגר שלשה חדשים, אבל לתמחוי (מאכל לעניים) – גובים ממי שגר שם שלשים יום. ובשו"ת חתם סופר (או"ח סי קצ"ד) ביאר את החילוק במה שלענין פורים אפילו פרוז 'בן יומי' שכל השנה דר במקום אחר, דינו כערי הפרוז (מגילה יט), משום שכתוב (אסתר ט, יט) "על כן היהודים הפרוזים היושבים בערי הפרוזות", וכיון שכעת יושב שם מספיק בכך להיות כדון אותה העיר. ואילו לגבי עיר הנדחת שנאמר בה (דברים יג, טז) "הכה תכה את יושבי העיר ההיא לפי חרב", צריך שישבו שם לפחות שלשים יום כדי להיקרות 'יושבי העיר' (וב"ב חודש נקרא גם 'בני העיר', כמובא בסנהדרין ק"ב). וגם לגבי כדי לחייבו במיסים וארנונה, מספיק שישב בעיר שלשים יום כדי להיות מ'יושבי העיר' (בבא בתרא ט). והיינו כי יש חילוק בין הלשונות, 'יושב בעיר' נאמר על פעולת הישיבה בתוכה אף בדרך ארעי, ולכן פרוז בן יומי נקרא פרוז, ומיד שיוצא ממנה לשעה בטלה פעולתו. ואילו 'יושב העיר' הוא שם תואר שהוא מאותם המיישבים את העיר וגורמים לה ישוב, לכן צריך להיות בה לפחות שלשים יום, וכן לא יקרא 'בן עיר' שהוא בן של העיר אלא אם כן יהיה שם י"ב חודש, ולאחר ששהה שם שלשים יום אפילו שאינו שם יקרא שמו כן. ולכן בעיר הנדחת שכתוב "יושבי העיר" צריך שלשים יום, ובמגילה שכתוב "היושבים בעיר

הפרוזות" הוא אפילו בפרוז בן יומי. וזהו שאמרו (כתובת ק"א) 'כל הדר בארץ ישראל שרוי בלא עוון', והיינו דוקא שיקבע דירתו שם ויהיה לכל הפחות מיושבי העיר ולא רק לשעה כעובר אורח. ועל אלו נאמר (תהלים פ"ה) "אשרי יושבי ביתך עוד יהללך סלה", שתורתם מנינתם, היינו דוקא "יושבי בית ה'" שאפילו אינם בתוכו, 'כל מקום שהוא חולך, ביתו עמו, ומחשבתו מחשיבה אותו למקום קדוש', עליהם נאמר "אשרי". אבל על הנאמר (שם ק"ה, א) "הללו את ה'... שעומדים בבית ה'" (וכעין זה שם ק"ה, א) שיד המעלות הנה ברוב את ה' כל עבדי ה' השומרים בבית ה' בלילות", פשוט שאם אינם עומדים שם, אינם מהללים אלא עוסקים בדברים אחרים, עכ"ד.

² וכן תירץ המהר"א "שלא הוצרך למנין לגילוי שכינה לפי שעה, אבל לענין קביעות שכינתו בתוכו הוצרך למנין. ובשלשים יום מצינו קביעות, ופחות מכאן לא נקרא שרוי וקבוע, כמו שמצינו בב"ב (ט) שבזמן המועט להיות נקרא מיושבי העיר זה שלשים יום, והיינו מא' בניסן עד א' באייר". אלא שיש לעיין, שהרי כל מה שצריך חודש או י"ב חודש, היינו דוקא כשדר שם רק בשכירות וכדומה, אבל אם "קנה בה בית דירה" אמרו בסיפא ש"הרי הוא כאנשי העיר מיד", ואילו כאן זה דומה יותר לקניה, שהרי ה' השרה שכינתו במשכן בדרך קבע (כפסוק לשון הכתוב בשמות כ, ח) "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", ולמה הוצרך להמתין ל' יום. ויש לומר שהשראת השכינה תלויה במעשינו – ומעשי האדם צריכים קביעות כדי שיהיו קנין בנפשו.

³ וכעין מה שהרחבנו לעיל (שמות כו, כ) 'מתמיד בתורה' שעיקר ההתמדה והשקידה בתורה אינה רק בריבוי שעות הלימוד ובלמידת בריצפות, אלא בלימוד של תמידין כסדרן, לפי שעות וזמנים מסויימים בכל יום ויום בלא דילוג עליהם, ומסירת הכוחות עליהם.

כל הזכויות שמורות. טל' 02-5864229 דוא"ל: BH5864229@GMAIL.COM המעוניין לקבל עלון כל שבוע במייל, ישלח למייל

אין קדושה בדמיו, ומותר לקנות בדמיו מה שרוצים, שהואיל ואין מתפללים בו אלא באקראי בלבד, אין בו קדושה. והן הן הדברים, שדבר קדושה אינו מתקדש באקראי, אלא בקביעות. למה הדבר דומה? לנוטע שתיל באדמה, וכל כמה ימים חופר בקרקע לראות אם השריש. הלא בודאי שלא יצמח לו מאומה⁴. הגר"ח שמואלביץ זצ"ל המשיל את ההתקדמות שלא ברציפות, להרתחת מים בקומקום, אם כל כמה שניות יפסיק את תהליך החימום, לעולם לא יגיע לידי רתיחה, אף שיחזור וישוב לחממו כמה וכמה פעמים. וכך הרוצה לצמוח ולגדול ברוחניות, אינו יכול להסתפק במעט רוחניות בלבד, אלא עליו להתמיד בקביעות. (ועיי' בשמות כז, כ' מתמיד בתורה; ובויקרא ו, יג' מתמיד בתורה).

ואם כי בודאי שאין לזלזל בכל דבר רוחני, אפילו במקצת, וכל רגע של רוחניות מעלתה גדולה עד לאין שיעור, וכלשון חובות הלבבות (שער ח', חשבון הנפש, פרק ה) "ואל תמעט בעיניך שום טובה שתעשנה לשמו (יתברך, דהיינו דבר רוחני) אפילו במילה או בראיה, כי המעט ממך – רב אצלו", וכמו שהארכנו להלן (סוף חומש דברים, קהלת ז, טו-טז) שאדם לא יזלזל בשום דבר רוחני, כי בכל דבר מצוה, אפילו הפעוט ביותר, הרויח וזכה בדבר גדול. **אמנם** הרוצה לעלות בהר ה' ולגדול ברוחניות, לא יסתפק במעט רוחניות, ובפעמים נדירות בלבד, אלא יעשה כן בתמידות עד שייקבע בו אותו הדבר. וכמו שהרחבנו (שמות כז, כ' מתמיד בתורה/ על פי דברי רש"י שם) ש'מתמיד' בתורה אינו מי שלומד כמה שעות ברציפות, פעם אחת או שנים בלבד, אלא מי שלומד בקביעות, יום אחר יום, בלא הפסקה. (וכן הרחבנו בהמגילה המחכימה (אסתר ב, יא' מעלת העקביות ברוחניות) כי המעלה הגדולה בקיום המצוות כראוי, היא קיומן בעקביות יום אחר יום בלא הפסקה).

תשובה: אין לאדם להסתפק במה שמתעלה ברוחניות לפעמים, אלא צריך לעשות זאת בקביעות כדי שתיקבע אצלו הקדושה.

החשבת היחיד

שאלה: מהי הדרך להרגיש חשיבות ראויה?

ב. במדבר א, א-ב: "וידבר ה' אל משה במדבר סיני... שאו את ראש כל עדת בני ישראל... כל זכר לזוֹלָתוֹתָם". פירש רש"י (ומקורו בתנחומא במדבר, ד. ובמדבר"ב, ב, ט) "מתוך חִיבְתָן לַפְּנִי, מוֹנֵה אוֹתָם כֹּל שְׁעָה. כְּשִׁיצְאוּ מִמִּצְרַיִם – מִנָּאן, וְכִשְׁנִפְלוּ בְעַגְל – מִנָּאן לִידַע מִנִּין הַנּוֹתָרִים, כִּשְׁבָא לְהַשְׁרוֹת שְׂכִינְתוֹ עֲלֵיהֶם – מִנָּאם". מוכח שכאשר הקדוש ברוך הוא רוצה להשרות שכינה על עם ישראל, מונה אותם ואומר

⁴ אגב כך אמר הגרא"מ שך זצ"ל (אורות הבית): הגמרא (תענית ז.) אומרת שתלמיד חכם דומה לגרעין השתול בקרקע, אשר לכשיגיע זמנו לנבוט – הוא יגדל לאילנא רברבא ולתפארת. והיה מייעץ לפונים אליו: ספרו לנשותיכם על דברי הגמרא הללו, והסבירו להן כי כשם שאין להאיץ את נביטת הגרעין, אלא יש להתאזר בסבלנות עד אשר יצוץ הוא מעצמו, כך אל להן להאיץ בתהליך התפתחותכם הרוחנית. חזרו בפניהן גם על דברי הגמרא (מועד קטן טו:) ש'כל העוסק בתורה מבפנים – תורתו מכרות עליו מבחוץ', עודדו אותן ש'טו'ף הכבוד לבוא', בעתו ובזמנו, וכך יאותו הן בשמחה לשאת בינתיים בעול הפרנסה, ושלום הבית יכון היטב.

להם "שאו את ראש כל עדת בני ישראל", מלשון התנשאות, כי על ידי המנין, מקבל כל אחד מהכלל את חשיבותו המיוחדת.

וכתב השל"ה (דרך חיים, תוכחת מוסר, כאן) שמכאן תוכחת מוסר ש"כל אדם יעשה כן, יחשוב את עצמו ל'דבר שבמנין' וכאילו הכל תלוי בו. גם יחשוב שהכל תלוי בפעולתו, וכמו שאמרו חז"ל (קידושין מ:) לעולם יחשוב האדם כאילו העולם חצי חייב וחצי זכאי, אם עשה עבירה נמצא מכריע את עצמו ואת כל העולם לכף חובה, עשה מצוה מכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות, ככה יחשוב תמיד".

זוהי המעלה הגדולה שיש לאדם בהכרת ערך עצמו, וכפי שרבינו יונה פותח את ספרו 'שערי העבודה' במילים "הפתח הראשון הוא שידע האיש העובד ערך עצמו... ויצא לו מזה כי כאשר יתאווה תאוה ויעלה בלבבו גאווה לעשות דבר שאינו הגון, יבוש מעצמו ויבוש מאבותיו... ואם ח"ו לא יכיר מעלתו ומעלת אבותיו, נקל יהיה בעיניו ללכת בדרכיו הפריצים להגלות נגלות כאחד הנבלים למלאות תאוותו בחיקו, כאשר אמר המשל כל מי שאינו מתבייש מנפשו אין לנפשו ערך בעיניו, על כן האיש העובד ישתדל תמיד להשיג ערכו... האל יתברך אינו מבקש מבני אדם כי אם לפי כוחם".

וכמו שהרחבנו לעיל (שמות ל, יב' גבוהות הלב הנצרכות) שעל האדם להיזהר שלא להיות עניו כזה החושב שאין בו שום מעלות, כי זו עצת היצר, אלא יכיר במעלת עצמו, כדי שידע לנצל את כוחותיו המיוחדים לו לעבודת ה' (וכן הרחבנו בעוד מקומות על הפסוק דברי הימים ב' יז, ו' ו'יגבה לבו בדרכי ה').

והנה אמרו חז"ל (קידושין מ:) "לעולם יראה אדם עצמו כאילו חציו חייב וחציו זכאי... עשה מצוה אחת – אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות, עבר עבירה אחת – אוי לו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף חובה, שנאמר (קהלת ט, יח) 'וחוטא אחד יאבד טובה הרבה', בשביל חטא יחידי שעשה זה אבד ממנו ומכל העולם טובה הרבה", וכמו שהבאנו להלן (באת שגיאה: מקור ההפניה לא נמצא). שכל פעולה של יהודי משפיעה על כל עם ישראל, ואף על כל העולם, בין לטוב ובין למוטב. ואם אדם ידע באמת להחשיב את כל מעשה שלו, הוא היה נמנע הרבה מלחטוא והיה משתדל מאוד לקיים מצוות. ניקח לדוגמא בזמנינו, אם נחשוב על אותה אשה שאכלה את הבשר במדינת סין, אם היתה חושבת קודם לכן שמעשה אחד שלה ישפיע ויהפוך את כל העולם לבלגן, הלא בודאי היה נמנעת מאכילה זו. וכך נלמד מזה שכל יחיד הוא עולם מלא, ועליו לנצל את המעלות המיוחדות שלו ולנצלם, ועל ידי כך ישפיע על כל העולם לטובה.

תשובה: האדם צריך להחשיב את עצמו על ידי הכרת מידותיו הטובות ומעלת אבותיו, ועל ידי גודל התפקיד המוטל עליו בקיום המצוות.

שאלה: האם גם ליחיד בתוך הכלל יש מעלה מיוחדת?

ג. במדבר א, מו: "ויהיו כל הפקודים עשׂי מאות אִלָּף וּשְׁלֹשֵׁת אֲלָפִים וּזְמַנֵּי מְאוֹת וּזְמַנֵּי שָׁנִים". וכן פירט סכום כולם להלן (ב, לב). וקשה, כי מאחר שכבר פירט לעיל (פסוק כ ואילך), כל שבט ושבט בפני עצמו, למה הוצרך כאן לחזור ולכלול את מספר כולם ביחד. והחתם סופר (תורת משה, ריש פרשת במדבר ד"ה מונה) תירץ לפי דרכו. אבל באופן אחר יש ליישב, שבא להראות כי בכל דבר, אף שמחד יש מעלת היחיד של כל שבט בפני עצמו מה שאין לחבירו, בכל זאת חזר וכללם משום מעלת הציבור של כלל ישראל. ובפרט משום שלכל אחד יש ייחודיות שאינה בחבירו, וכלשון המהרש"א (בבא בתרא עה). "שיש לכל צדיק וצדיק איזה מעלה ומדרגה באיזה מצוה, שאין כן לחבירו, וכל אחד הוא 'גדול הדור' במעלתו המיוחדת, וכלשון רבי צדוק הכהן מלובלין (דברי סופרים, ליקוטי סופרים, ספר יהושע ד"ה ואמרו) "שכל אחד יש לו מדרגה מיוחדת שאין חבירו משתתף בה, וכל נפש פרטי מישראל יש לו כח מיוחד שהוא מתייחד בו ומתעלה בו על הכל עד שהכל נכונים ממנו באותו כח ומעלה".

וכמו שכתוב (שמות כח, כא) "והאבנים תהיין על שמות בני ישראל, שתיים עשרה על שמותם, פתוחי חותם איש על שמו תהיין לשני עשר שבט" (וכן כתוב שם לט, יד), ופירש רש"י "איש על שמו – כסדר תולדותם סדר האבנים, אודם לראובן, פטדה לשמעון, וכן כולם". והוזכר שם (פסוקים יז-כ) בחלוקת האבנים, שכל אחד מי"ב אבני המלואים שבחושן היה כנגד שבט אחר, אודם שצבעו אדום לשבט ראובן, פטדה שצבעו ירוק לשבט שמעון, ברקת שצבעו בעלת שלשה גווניים (לבן שחור ואדום) לשבט לוי, וכן לשאר השבטים. כך היה גם סדר חנייתם במדבר, ככתוב (להלן ב, ב) "איש על דגלו באותות לבית אבותם יחנו בני ישראל", ופירש רש"י "באותות – כל דגל יהיה לו אות, מפה צבועה תלויה בו, צבעו של זה לא כצבעו של זה, צבע כל אחד כגון אבנו הקבועה בחושן, ומתוך כך יכיר כל אחד את דגלו". וכמו שבאבני המלואים נחלקו כל שבט בפני עצמו בצבע מסויים, כך דגליהם וחנייתם היתה בצבעים מיוחדים לפי טבע ואופי כל שבט ושבט (וכמו שהרחיב רבינו בחיי שמות כח, טו כיצד רומזו כל אבן לפי מידתו של אותו שבט).

ומכאן נלמד שיש ייחודיות לכל שבט ושבט, לא ראי זה כראי זה, הצד השווה שבהם שהם בני אברהם יצחק וישראל, אך לכל אחד יש עבודה מסוג שלו, לפי צבעו, ולפי כוחותיו ויחודו, ולא לחינם כל אחד מהשבטים נקרא 'עם' בפני עצמו (רש"י דברים לג, ג "אף חובב עמים – גם חיבה יתירה חיבב את השבטים, כל אחד ואחד קרוי עם").

5. שכיזן שמבואר ברא"ש (פסחים י, ט) שכל מקום שחסר אחד למנין השלם מונה מנין שלם ואינו מקפיד על חסרון האחד נכמו שאמרה התורה על עונש המלקות "ארבעים יבנו" (דברים כה, ג) אף שהוא רק ל"ט, וכן על ספירת העומר "תספור חמישים יום" (ויקרא כג, טז) אף שהוא רק מ"ט יום. אם כן, ממספר כל שבט בפני עצמו עדיין לא היינו יודעים כמה הם באמת, שמא חסר ממנה שבטים אחד לכל שבט, ולכן מנאם שוב בכלל ונדע מניינם, ואז אפילו אם חסר לא חסר אלא אחד בלבד.

ואין זה רק בכל השבטים בכלל, אלא גם לכל אדם מישראל, יש מיוחדות שאינה בחבירו כדלהלן, ועליו לנצלה כפי כוחו (כדלהלן באות שגיאתו מקור ההפניה לא נמצא). ול"א זו בלבד, אלא אף שכבר ציוה הכתוב (שמות שם פסוקים ט-י) שיהיו על כתפות האפוד של הכהן הגדול שתי אבני השוהם שבהם כתובים י"ב השבטים כאחד (ששה שבטים על אבן זו, וששה שבטים על אבן זו), חזר כאן (כח, כא. לט, יד ובבעל הטורים כח, יז) לצוות על אבני המלואים שהם י"ב אבנים נוספים שהיו על החושן, כנגד י"ב השבטים, וכאן כל אחד בפני עצמו, כי גם אחר שהביא את הכלל יש לפרט זה אחר זה בפני עצמו.

כיוצא בזה נאמר בברכת יעקב לבניו קודם מותו (בראשית מט, כח) "ויברך אותם איש אשר כברכתו ברך אותם", ופירש רש"י (ומקורו בתנחומא, טז) "איש אשר כברכתו – ברכה העתידה לבא על כל אחד ואחד, ברך אותם – לא היה לו לומר אלא 'איש אשר כברכתו ברך אותו', מה תלמוד לומר 'ברך אותם', לפי שנתן ליהודה גבורת ארי, ולבנימין חטיפתו של זאב, ולנפתלי קלותה של אילה, יכול שלא כללן כולם בכל הברכות, תלמוד לומר 'ברך אותם'". **מבואר** שעל אף שכולם היו מבורכים באחת, בכל זאת לכל אחד נתן ברכה בפני עצמה. וזהו מעלת הציבור, שמחד יש את כל הרבים שיכולים לעזור זה לזה וכולם נמצאים באגודה אחת, אך עם כל זה, על כל אחד מוטל לשמר את היחודיות המסויימת שלו, ועל ידי כך מתגדל מעלת ה'ציבור' שלהם, שכל אחד משלים את חסרון חבירו.

תשובה: לכל יחיד בתוך כלל יש מעלה יחודית שאינה בחבירו, ועליו להשגיח עליה ולפתחה כראוי.

שבט לוי – לגיונו של מלך

שאלה: מהי ההתייחסות הנכונה לבני התורה?

ד. במדבר א, מט: "אך את בִּטְהָ לֹוִי כֹּא תַפְקֹוד". כיוצא בזה כתוב להלן (ב, לב) "והלויים לא התפקדו בתוך בני ישראל". ופירש רש"י כאן (ומקורו במדבר"א, יב) "כדאי הוא לגיון של מלך להיות נמנה לבדו (ולכן אותם לא מנו מן עשרים שנה כשאר בני ישראל, אלא מן חודש כדלהלן ג, טו). דבר (פירוש) אחר, צפה הקדוש ברוך הוא שעתידיה לעמוד גזירה על כל הנמנין מן עשרים שנה ומעלה שימותו במדבר, אמר: אל יהיו אלו (הלויים) בכלל, לפי שהם שלי שלא טעו בעגל". נמצא לפי פירוש א' שאין ראוי לספור את לגיונו של מלך ביחד עם כל העם, שהרי הוא החשוב, אלא יש למנותו בנפרד. וגם לפי הפירוש השני, נמצא שכיון ששבט לוי נחשבים כ'שלי', לכן הוצרכתי להיזהר להצילם⁶.

6. וכן הוזכר בברכת יעקב לשמעון ולוי באמרו (בראשית מט, ז) "אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל", ופירש רש"י (ומקורו בב"ד צח, ה) "אפרידם זה מזה, שלא יהא לוי במנין השבטים, והרי הם חלוקים". ושם נזכר הדבר בתוך תוכחתו להם, וכונתו שכיון שהם מסוכנים ביחד, כמו שהרגו את שכם ומכרו את יוסף, לכן לא יהיו שבט לוי במקום אחד, אלא יהיו פזורים בערי ישראל (עיי' להלן יח, ט). וכן מובא במדרש (אגרת בראשית פג, א ע"פ 'אחלקם ביעקב') ש'אמר יעקב: אם יושבים שני שבטים הללו (שמעון ולוי) כאחת, מחריבים את כל העולם, לכן 'אחלקם ביעקב'. וכן כתב בדרשות הר"ן (ידוש א) כתב שאף שראה את שני בניו צדיקים, אבל כיון ששניהם בתמונה אחת שלא נאותה בעיניו, לכן אמר

גם ישנה דרגת 'בן תורה' העמל בתורה – חייל בלגיונו של מלך, שהיא מהות אחרת מסתם יהודי. וזהו 'שבת לוי' שכתב הרמב"ם כנ"ל, והוא צריך להתייחס בהתאם למעמדו הרם. תשובה: ההתייחסות הנכונה לבני התורה היא, שהם בדרגה מובחרת ונפרדת יותר משאר העם.

הקדמת תרופה למכה

שאלה: האם צריך האדם לפחד מפני הצרה?

ה. במדבר א, מט: "אך את מט'ה לוי לא תפקוד". פירש רש"י (בפירוש השני, ומקורו בתנחומא אות טז) "צפה הקדוש ברוך הוא שעתידיה לעמוד גזירה על כל הנמנין מבין עשרים שנה ומעלה שימותו במדבר, אמר: אל יהיו אלו בכלל, לפי שהם שלי שלא טעו בעגל". למדנו מזה כיצד הקדוש ברוך הוא 'קורא הדורות' מתכנן את כל הבריאה מראש, וכבר מתחילה מכין תרופה למכה שהכל יסתדר באופן הנאות ביותר. ואף שכלפי שאר בני ישראל לא דאג להצילם, היינו משום שנגזר עליהם העונש, אבל על מי שלא נגזר העונש, כמו שבת לוי ש'הם שלי, הקדים להם תרופה למכה שלא יענשו בחינם.

לפעמים באה על האדם מכה, וחושש ודואג מאוד: מה יהיה? כיצד אחלץ מצרה זו? אבל עליו לדעת, כי אף שבדאי עליו לפשפש במעשיו על מה באה לו מכה זו (כאמרם בברכות ה:), ושייך לפחד מן החטא (שם טו), אבל על עצם המכה אין לו לדאוג ולפחד, [מלבד מהמבזה תלמיד חכם שנאמר עליו (שבת קיט): שאין רפואה למכה]. אלא יאמין שהקדוש ברוך הוא לא היה מביא עליו את הצרה אם לא היה מקדים לה תרופה, [כשם שאין הקדוש ברוך הוא מביא על האדם נסיון אלא אם כן מצוייד בכוחות להתגבר עליו⁷], לכן יתפלל אל ה' וישוב בתשובה, ויבטח בה' שימציא לו את הישועה בקרוב. הפוקח עינים יוכל לראות זאת פעמים רבות, כיצד מגלגל הקדוש ברוך הוא דברים נפלאים, ורק לאחר מעשה מבינים את מהלך הדברים, כיצד הוקדמה התרופה למכה.

וכבר הארכנו בהמגילה המחכימה (אסתר ג, א' הקדמת תרופה למכה) שגם אם ארע לאדם צרה ל"ע, ועליו לפשפש במעשיו, אין לו לדאוג ממנה אלא צריך להיות בטוח בה' יתברך שכבר הקדים לה תרופה הקרובה לבוא. וראה שם את המעשה המופלא שארע עם המגיד הגה"צ רבי ראובן קרלינישטיין זצ"ל שהוצרך דחוף להשתלט כליה. וכן הבאנו להלן (דברים ח"א ד, כה' הקדמת תרופה למכה) שה' הוא תכלית ההטבה שיכולה להיות, וגדולה אהבתו לבניו – כלל ישראל, ולכן מקדים תרופה למכה למונעם מן הרעה הגדולה יותר. לפיכך גם אם בתחילה הדבר לא נראה כטובה, אבל מאמינים אנו שבדאי אין טובה גדולה מזו. תשובה: גם אם ארע לאדם צרה רחמנא ליצולן, אל יתיאש מן הרחמים וידע שאם יתנהג כראוי, יוכל להיושע ממנה, כי הקדוש ברוך הוא מקדים תרופה למכה.

7]רפואת אשתי החשובה 'לאה בת רחל', נא להתפלל או להתחזק בכל דבר תורה ומצוות ששייך }

7. כמבואר להלן (דברים ח"ב כ, יא' כח' התמודדות בניסיון) ש'אין הקדוש ברוך הוא בא בטרונאי עם בריותיו' (עמוד זה ג, א), ולא מביא לאדם נסיונות בלא שיהיה לו כח התמודדות עמו, ולכן לעולם לא שייך לומר: אני לא יכול, כי אם הוא במצב זה הוא יכול, ותיכף שלא יוכל, הקדוש ברוך הוא מוציא מן הניסיון (א"כ האדם הבנים את עצמו לניסיון).

ולכאורה, כיון שממילא מונים וסופרים גם אותם, אם כן מה זה משנה אם מונים אותם ביחד או בנפרד, אלא רואים שבכל זאת שבת לוי שהם 'לגיון המלך' הם משהו נפרד ולא שייך לחברים אם שאר העם, [וכמו שהרחבנו במקום אחר שעל אף שכל ישראל ערבים ועם ישראל צריכים להיות באחדות, אבל אין לחכם להיות ממש דבוק עם עמי הארץ אלא צריך להיפרד מהם קצת כדי לשמור על דרגתו. ולכן אפילו שארבעת המינים משולים לארבעת הסוגים שנעם ישראל הנמצאים באחדות וניטלים כאחד, מכל מקום האתרוג הנמשל לצדיק ניטל ביד אחרת משאר שלשת המינים]. ולכן אף בעצם גיל מניינם הם שונים, ששאר ישראל נמנו מבין עשרים ובעבור עבודת הצבא, ואילו הלויים נמנו כבר מבין חודש לדעת מניינם כדי לפדות את הבכורות כדלהלן, (ונמנו בגיל שלשים שנה בעבור עבודת הלויים).

וכבר כתב הרמב"ם (שמיטה ויובל יג, יב-ג) שבני התורה נחשבים כשבת לוי המשרתים בבית ה', וכלשונו: "למה לא זכה לוי בנחלת ארץ ישראל ובביתו עם אחיו? מפני שהובדל לעבוד את ה' ולשרתו ולהורות דרכיו הישרים ומשפטיו הצדיקים לרבים... ולא שבת לוי בלבד, אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להיבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעבדו לדעה את ה', והלך ישר כמו שעשהו האלקים ופרק מעל צוארו עול החשבונות הרבים אשר ביקשו בני האדם, הרי זה נתקדש קודש קדשים... ויזכה לו בעולם הזה דבר המספיק לו כמו שזכה לכהנים ללויים".

וכפירוש הכתוב כהמשך לטעם מניעת פקידתם (פסוק ג) "ואתה הפקד את הלויים על משכן העדות... המה ישאו את המשכן... והם ישרתוהו", כך צריך לדעת שעל בני התורה – שבת לוי שבדורנו, מוטל נשיאת המשכן והאחריות על התורה.

פעם דיבר הג"ר יהודה צדקה זצ"ל (ראש ישיבת 'פורת יוסף', ומח"ס 'קול יהודה') במורת רוח על שבחורי ישיבה מזולזלים בעצמם, והולכים לכל מקום שקוראים להם, כגון לחתונה של קרובים וכדומה. ואמר בנחישות: "בן ישיבה הוא כמו מלך, ומלך שומר על כבודו ואינו הולך לכל מקום שיקראוהו" (וביקרא כא, א-ב' כיבוד מעמד הקדושה' כתבנו בזה. ועיין שם י, יט' גודל שעבוד האחריות).

יש גם דברים שעושים 'לחרדים' וכדומה, אבל צריך לדעת: לא כל מה שעושים ל'ציבור החרדי', זה דבר שנוגע אליו גם כן, בני התורה הם 'לגיון של מלך', הם מהות אחרת, וכפי שאמרו רבי ירוחם ממיר והגר"ח שמואלביץ שכמו שכתב בספר הכוזרי (א, כח-מג, וכעין זה בשערי קדושה למהרח"ו ג, א. וכפי שהרחבנו בויקרא ו, ג' 'מלבושי כבוד' ועוד) שלבד מארבע דרגות של דומם וצומת, חי ומדבר, ישנה דרגה של ישראל, וכל דרגה היא מהות אחרת מהדרגה הקודמת לה, וכן דרגת 'ישראל' עולה על דרגת הגויים ושונה במהותה לגמרי ממהות שאר אומות העולם, עיין שם. כך

"אחלקם ביעקב". ומה שהמשיך 'ואפיצם בישראל' הוא כפל לשון כדרך כל הנבואות (עיין אבי' ע' פסוק ג) לצחות הלשון ותוספת חיזוק (ו'א' בן הרמב"ם. מה שאין כן בפירוש השני ברש"י שם ש'אחלקם ביעקב' מדבר על שבת שמעון, 'ואפיצם בישראל' מדבר על שבת לוי, ע"ש). נמצא שכאן הוא למעלתם שיהיו נמנים בפני עצמם, אבל שם הוא כפתרון לתוכחה שיתפורו, ולא יהיו 'במנין השבטים' היינו שלא יהיו בפני עצמם כשאר שבטים אלא יתפורו מעט מעט ביניהם כדי שלא יוכלו להתחבר עמהם.

כל הזכויות שמורות. טל' 02-5864229 דוא"ל: BH5864229@GMAIL.COM המעוניין לקבל עלון כל שבוע במייל, ישלח למייל

לענין הלכה

הערות מעשיות בהל' מעניני דיומא ועירוב תבשילין

גליון 265

גליון זה מודפס לעורר לב המעיין בלבד ולא לסמוך עליו למעשה

כוונתו בכל אלה למען שמך הגדול והקדוש ולמען תורתך הקדושה על כן ענני ד' ענניי [או יש בזה משום דובר שקרים] השיב הגר"ש אלישיב זצ"ל (פניני תפילה שם) שיש לדלג על זה. (ועי"פ אין לאומרו בלי כוונה כלל).

הדלקת נרות שבת ביום טוב החל ביום שיש להוציא השעוה שנשארה בתוך הפמוט

כתב הגר"א דינר שליט"א (לקט הלכות עמי קח בשם בעל "שבת הלוי") מותר להוציא השעוה שנשארה בתוך הפמוט, כדי להניח שם נר, וכן להוציא את הברזל של הנירונים מהזכוכית ודבריו ע"פ הגה"ת רע"א סו"ס ת"ק, שמותר לטלטל הפתילה הישנה מפני החדשה, שטלטול מוקצה לצורך אוכל נפש מותר, כמבואר בסו"ס תקי"ט. עכ"ד.

בזמנינו שיש אור החשמל: אכן כתב בלקט הלכות (שם בהע') דכבר העירו האחרונים, דאולי בזמן הזה שיש לנו חשמל, לא נחשב עוד טלטול מוקצה לצורך אוכל נפש, מכיון שאפשר לאכול בלי זה. ושמה ריבוי נרות בסעודה ג"כ נחשב לצורך אוכל נפש. ע"ע משנ"ב (ס' תקי"ד ס"ק ל'). ועוד יש לדון דאולי יפסק החשמל מחמת קלקול, ויש כאן הנאת אוכל נפש מהנרות. [וכעין סברת הגר"ש? אויערבך זצ"ל, ע' שש"כ פ' כה הע' קפ"ח].

וכתב דעדיף לכתחילה להוציאם כלאחר יד אם אפשר. וע' חיי אדם כלל ס"ב, שכתב "מותר לנקותו בסכין וכיוצא בו". וכן הורה הגר"ש אלישיב זצ"ל, שיש להוציאם ע"י ידית של כפית: וכדומה (לקט הלכות שם הע' קט).

ללטול הגפרור בעת הדלקת נרות

ביו"ט החל בערב שבת הבעל"ט, בעת הדלקת נרות שבת, יש לעיין אם ראוי להניח הגפרור במקום מוגבה, ולא על שטח ישר שלא יהא חשש פ"ר של כיבוי. (נביא בזה עוד בס"ד בגיליון הבא).

טלטול הגפרור: ע' בחוט שני (עמ' צג הל' יו"ט) דגפרור הוא בגדר כלי שמלאכתו לאיסור והיתר ומותר להשתמש בו כדי להעביר אש ביו"ט.

הלכות עירוב תבשילין

לכתחילה אפשר לקחת לעירוב תבשילין אף דבר שלא נתבשל לשם העירוב תבשילין (מ"ב ס' תקכו ס"ק כ) אמנם למצוה מן המובחר:

- 1) לבשל התבשיל (ביצה / חתיכת דג וכו') בערב יו"ט (לכבוד שבת).

² וכתב שם דאף אם דרכו בכך ביום חול, ואפשר שזה בצירוף הראשונים שזה נקרא טלטול כלאחר יד וצ"ע.

³ ואין לומר דלא הוה בגדר כלי, ואין לומר שזה כלי המיוחד לאיסור, או כעצים שיחדו לאיסור ואסורים בטלטול.

תפילת השל"ה כשחל ער"ח סיון בשבת

השנה שראש חודש סיון חל ביום א' זמנה של התפילה הוא ביחד עם תענית ערב ראש חודש ביום ה': ע' בדברי השל"ה שיום המסוגל הוא בתענית של ער"ח סיון שראוי לצום כל היום על זרע כשר וכו', ומדבריו משמע שתפילה זו הוא חלק מסדר היום של תענית ותשובה.

וכן השנה מתקיימים כמה מעמדי תפילת השל"ה בהשתתפות גדולי ישראל ביום ה' יוכ"ק מוקדם (ע' מ"ב תנו ס"ק ד כשחל ר"ח ביום א'). וי"א להקדימו ליום ו' (הגר"ח קניבסקי שליט"א דרך שיחה עמי ער ע' להלן).

וע' בדברי הפלא יועץ (ערך עצרת) שכתב מה טוב ודבר בעתו לשפוך נפשו בימים האלה ובזמן הזה שזוכה הוא ובניו לכתרה של תורה ללמוד וללמד לשמור ולעשות (פי ימי חג השבועות).

תפילת השל"ה בשבת

שאלת צרכיו בשבת: אסור לתבוע צרכיו בשבת (מ"ב ס' קפח ס"ק ט ע"פ הירושלמי) וכ"כ ויקרא רבה (פרשה ל"ד ס"י ט"ז) "ממצוא חפצך מכאן אסור לאדם לתבוע צרכיו בשבת".

וכתב המשנה ברורה (ס' רפח ס"ק כב) בשם האחרונים, דמותר לומר בשבת יאלקי עד שלא נוצרתי וכו' יהי רצון וכו', דאינו אסור שאלת צרכיו אלא כשמבקש על חולי, פרנסה ודומה לו שיש לו צער לפניו, אבל חרטת עוונות טוב לומר בכל יום, כיון שאינו בלשון דו"ר.

ולפי זה תפילת השל"ה שאינו כמו חולי ופרנסה שיש לו צער עכשיו, אלא זה תפילה כללית על הצלחת הצאצאים, י"א דאין איסור לאומרו בשבת ע' לוח עיתים לבניה שלדעת השבט הלוי, הגר"ע יוסף זצ"ל, הגר"ש אויערבך זצ"ל ובי' אז נדברו. אפשר לומר תפילת השל"ה בשבת. והגר"ש אלישיב זצ"ל התיר לומר תפילת השל"ה בער"ח סיון שחל בשבת ורק לדלג על הבקשה של פרנסה. (פניני תפילה להגר"צ קוק שליט"א עמי קי"ד).

יש לו צער לפניו: אכן אם מצטער ממש בתוך אמירת התפילה כגון שיש איהו צרה עם הצאצאים, לכאורה מדברי המ"ב הנ"ל אין לאומרו בשבת (עכ"פ בדרך של צער ובכי, אלא יש להקדימו).

ודעת הגר"ח קניבסקי שליט"א (בדרך שיחה עמי ע"ר) אין לומר תפילת השל"ה בשבת ויקדים לאומרה יום קודם.

בנוסח תפילת השל"ה: שאלו את הגר"ש אלישיב זצ"ל האם ראוי לומר יתה יודע תעלומות ולפניך נגלה מצפוני ליבי כי

⁴ וז"ל השל"ה מסכת תמיד פרק נר מצוה "ביותר צריך זירו להתפלל שיהיה לו זרע כשר עד עולם ואגב כל צרכיהם וזיווגם מדי יצא הדבר. ולבי אומר, שעת רצון לתפילה זו בערב ראש חודש סיון, הוא החודש שבו נתנה התורה, ואז נקראים בנים לדי אלקינו. וראוי לישב בתענית ביום ההוא, הוא ואשתו, ויתעוררו בתשובה, ויתקנו כל ענייני הבית, איסור והיתר, וטומאה וטהרה, וכל העניינים, ויתנו צדקה לעניים הגונים. ואם אפשר לבעל להתענות או הפסקה, מה טוב ומה נעים, ועל כל פנים יהיה תענית גמור בכל דיני תענית צבור וזו הנוסחא של התפילה אתה הוא די' כי".

ומשמע דתפילת השל"ה הוא חלק מיום של תשובה ותיקון המעשים. ובמנהגי החתם סופר זצ"ל שבערב ראש חודש סיון התענה יחד עם כל בני הישיבה ונהגו בתי"צ וקריאת ויחל [אבל בכל ער"ח היה מתענה החתם סופר בעצמו].

2) כוונה לבשל לשם עירוב תבשילין.

סדר עירוב תבשילין

יש לקחת לעירוב: (א) תבשיל שראוי ללפת בו הפת – לכתחילה שיעור כביצה¹ ורבים נוהגין לקחת ביצה² (עם הקליפה) ולהידור מצוה יקח חתיכת דג או בשר חשובה (מ"ב³) ויש לכתחילה לקחת גם פת (ולהידור מצוה בפת שלם) (עי' שו"ע תקצו ס' ב ומ"ב שם).

אם יש אורחים, בניס נשואים, וחתנים וכו' יש לזכות להם העירוב לפני שהוא מברך (עי' האורח או אחד שלא מבני הבית, ויש להם להגביה את העירוב טפח), (ובדיעבד מהני לזכות ע"י אשתו).

יש לקחת העירוב בידו ולברך 'על מצות עירוב' ואז מיד לומר בלי הפסק "בהדין עירובא יהא שרא לנא למיפא ולבשלא ולאטמנא ולאדלוקי שרגא ולמעבד כל צרכנא מיומא טבא לשבתא לנו ולכל ישראל הדריס בעיר הזאת" מי שאינו מבין ארמית צריך לומר נוסח שמבין (עי' רמ"א תקצו ס' יב ומ"ב שם ס"ק מ): "בעירוב זה יהא מותר לנו לאפות ולבשל ולהדליק נר ולעשות כל צרכנו מיום טוב לשבת, לנו ולכל בני העיר הזאת".

ולהניח הדג במקרה עד שבת כדי שלא יתקלקל (ולעצה טובה יש עושים בו סימן שלא ישכחו ויאכלו אותו ביו"ט).

עמידת אשתו אצלו בשעת העירוב

אף שאשתו של אדם ובני ביתו יוצאים בעירוב בעל הבית המנהג שעומדים אצל בעל הבית בשעת הנחת העירוב והברכה כדי שיהא להם היכר (ויבינו שאסור לבשל מיו"ט לחול – שזה עיקר טעם עירוב תבשילין⁴) ה"ל חג בחג יו"ט עמי שכד (המנהג הובא בערוך השולחן תרכו ס' ב).

זהירות להקדים הכנות שבת בעוד היום גדול

בערב שבת שחל ביו"ט יהיו להקדים הכנות מאכליו לשבת בכדי שיגמר מלאכתו בעוד היום גדול (מ"ב תקצו ס"ק ג) כיון שצריך להיות ראוי ליו"ט עצמו (במקרה שיזדמן לו אורחים) ומטעם זה נהגו להקדים תפילת ערבית לבילוי שבת כשחל בסמוך ליו"ט, כדי שלא יתאחר מלאכת בשולו ביו"ט עד סמוך לחשיכה. (שם) ובזמנינו בארץ ישראל אין נוהגים להקדים מעריב בערב שבת, וכן אין 'שומר' למנוע איחור מלאכות וחשש חילול יו"ט ובלי שימת לב עלולים לבשל סמוך לשקיעה כשאין צורך ליו"ט כלל [וכן אין צפצוף או מוזיקה כתזכורת כבערב שבת רגילה למנוע חילול שבת], ולכן יש לזהר בזה ביותר להקדים כל המלאכות הנצרכים לשבת.

אורחים, בניס נשואים וחתנים

עי' משנה ברוה (ס' תקצו ס"ק נו) שאשתו ובני ביתו של אדם נטפלים לו וכיון שערב הבעל הבית הם נטפלים לו ומותרין לבשל אע"פ שלא עירבו בעצמן כלל ולא זיכו להם ע"י אחר. אך משרת שלו הסתפק במה"ל שם (ס' ו ד"ה מו) ולכן גם אורחים צריך להקנות להם העירוב ולהודיע להם דע"י הקטנה והודעה מועיל לכתחילה (תקצו ס"ק כה) ויש לדון בגדר בניו וחתניו שהם אורחים האם נחשבים כבני ביתו ולכן כתב בס' שבות יצחק

¹ ועי' במה"ל (ס' תקצו ד"ה ע"ש) שהביא דברי הבי"ח שלמצוה מן המובחר יש לעשות התבשיל לשם העירוב. וכן עי' במה"ל תקצו ס' יב ד"ה לכתחילה, לכתחילה יש לעשות התבשיל בערב יו"ט גופא ולא מקודם "ועושה תבשיל מערב יום טוב וסומך עליו לשבת". וכן עי' בהל' חג בחג יו"ט עמי שני. ויש לעיין אם ליל עיו"ט נכלל בזה.
² רמ"א ס' ג ובדיעבד שיעור כזית סגי (ועי' מ"ב שם).

³ ערוך השולחן ס' יג אך זוהר שיהא עם הקליפה, כי ביצה קלופה שעבר עליה הלילה אסור באכילה משום סכנה (נדה יז), ובדיעבד עי' בהל' חג בחג יו"ט ע"ב עמי שמג שיש כמה צדדים להקל. וכתב בהל' חג בחג (שם) שאף אם נמצא דם ביו"ט אינו מעכב ויצא בעירובו כיון שרובא דרובא דביצין הן "ספנא מארעא".

⁴ מ"ב ס' תקצו ס' ה ועי' במ"ב שמזכיר חתיכת בשר או גדים חשובה.
⁵ אם לא החזיק בידו עי' בחיד"א (היים שאל ס' כט) שלא יצא ולכתחילה יש להשוש לשיטתו (שו"ת מהרש"ם ח"ב ס' לו).

⁶ מבואר בגמ' בריש פ"ב דביצה דנחלקו אמוראים בטעם עירוב תבשילין האם כדי שיהא היכר שרואים שאפילו מיו"ט לשבת אסור לבשל (בלי עירוב) או ודאי לא יבואו לבשל מיו"ט לחול. ודעה שנייה הוא כדי שלא ישכח שבת עם כל ההכנות ושמתח יו"ט, ויזהר בערב יו"ט לסדר גם מנהיפה לשבת.

מהגרי"ש אלישיב זצ"ל דלכתחילה יקנה העירוב לכל אורחיו [בהגבחה ע"י אחר], דאין הפסד בדבר.

וכן בהל' חג בחג יו"ט (ח"יב עמי שכ) הואיל וי"א שצריכים לברך על העירוב שמתירם בהדלקת נרות ושאר מלאכות, מוטב שיבקשו מבעל הבית כשמניח את העירוב בברכה שיזכה גם עבורם מערב יו"ט ויודיעם על כך.

לבחורי ישיבה: כתב שם בס' שבות יצחק (יו"ט עמי פז) מהגרי"ש אלישיב זצ"ל שאחד יגביה ויזכה העירוב עבור כל בני הישיבה, ויכתבו מודעה שמזכרים לכל אחד ואחד מבני הישיבה, ובני הישיבה יתכוונו לסמוך על עירוב זה.

בית מלון: ועצה זו אפשר לעשות לאורחים בבית מלון, והעירוב נצטרך לכולם כדי שיוכלו להדליק נרות.

לעשות מלאכה שאיסור רק דרבנן

מצוי מאד שצריכים לעשות ביו"ט מלאכות האסורות מדרבנן כגון לחמם בערב שבת דבר לח שנצטנן בערב שבת (הטשולנט וכו'), ודעת הגרי"ש אלישיב זצ"ל הגר"נ קרליץ זצ"ל (לקט הלי' יו"ט פ"ט ס"ק כח) שיש לערב בברכה, כיון שגם מלאכות דרבנן נכללו בכלל בתקנת העירוב.

ואם יתכן שיעשה מלאכה: כגון שיוסיף מעט מים לטשולנט או תבשיל שעל האש, לדעת הגר"נ קרליץ זצ"ל (חוט שני הלי' יו"ט פכ"א ס"ק א עמי קנ) שיערב בברכה, שתיקנו חכמים לערב עירוב תבשילין להתיר עשיית מלאכה אם יצטרך לכך.

איזה סעודות שבת לאכול העירוב תבשילין

עי' במ"ב (תקצו ס"ק מח) דיש להשתמש אם הלחם מעירוב תבשילין בערבית, שחרית ומנחה, ואלו שנוהגים לבצוע בכל סעודה שתי הכיכרות (עי' מ"ב ס' רעד ס"ק ד), מוטב שיקדימו לכבד בציעת לחם והתבשיל לבילוי שבת או לחלק בין הלחם והתבשיל לאכול אחד בלילה ואחד ביום. (שש"כ פרק ב העי' לו בשם הגר"ש"י אויערבך זצ"ל).

למען בית ד' אלקינו - עת ניסיון פרשיות של 'במדבר'

בכמה מקומות בארץ הקודש התחילו לחזור לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, ולעת עתה עוררו הרבנים על חוב קדוש להתחזק בכל הנושא של קדושת בתי כנסיות ובתי מדרשות, ובפרט בענין של שיחה בטילה. וכן יש שעוררו על חשיבות ההקפדה של תפילה במקום קבוע, והגעה בזמן בתחילת התפילה, וכלול בזה גם אמירת הקרבנות (נאריך בזה בס"ד לאחר חג השבועות). ואם נזכה לעבור את הניסיון ולחזק את קדושת בתי המקדש מעט, נוכל לבקש בזכות זה את בנין מקום מקדשנו בבי"א (ראה ספר 'ברכי נפשי' פי' במדבר). יהי רצון כשם שהחזרתנו למקדש מעט, בתי כנסיות ובתי מדרשות, כן תחזירנו לעבודת בית המקדש בבי"א.

ר"ח סיון "יוחן שם .. כאיש אחד בלב אחד"

עי' בדברי ראש ישיבת מיר הגר"ח שמואלביץ זצ"ל (שנת תשל"א - מאמרי הכנה לקבלת התורה, כאיש אחד בלב אחד) שהביא אחד מתנאים לקבלת התורה הוא להיות 'כאיש אחד בלב אחד'. והביא את דברי דרך ארץ זוטא (פרק השלום סוף המסכת) וז"ל "יוחן שם ישראל אמר הקב"ה הואיל ושנאו ישראל את המחלוקת ואהבו את השלום ונעשו חנייה אחת הרי השעה שאתן להם את תורת".

חז"ל מלמדים אותנו, שכדי לקבל את התורה בשלימות, צריכים אנו להתגבר על כל המחשבות של שנאה וטינה, כדי להגיע ליכאיש אחד בלב אחד. ובימים אלו זמן להתחזק בטהרת הלב כדי שנוכל להיות כלי קיבול לקבלת התורה ע"ש. טבע האדם להיות מחובר יותר לציבור שבו הוא גדל, ולהתחבר אליו. ובלי תשומת לב, עלול זה לגרום למצב של ילא נהגו כבוד זה בזה, ואף יותר מזה יכול להיכשל באיסורים דאורייתא של לא תשנא, לשון הרע, וביזוי תלמידי חכמים החמור מאוד, עד אמרו רז"ל אין לו חלק לעוה"ב. ואמרו רז"ל שעוונות אלו מעכבים את בניין בהמ"ק. וע"י הזהירות בזה, נזכה לשתי הברכות – "ידי עוז לעמו יתן", עם קבלת התורה, וגם לכלי המחזיק ברכה – "ידי יברך את עמו בשלום".

לתרומות הערות והארות, 0533-163-916 נא להשאיר הודעה (מ. הריסקין מודיעין עילית)

ניתן לקבל הגליון במייל g089285647@gmail.com

¹ עי' שו"ע תקצו ס' טז שמדינא לאחר שהכין צרכי שבת יכול לאכול. (וב"מ באופן שלא צריך להדליק נרות דלזה צריך העירוב וכו"ל).

ניתן לקבל את הגליון במייל, עי"י שליחת בקשה לדוא"ל של המערכת.

מים זכים

דורשי רשומות אמרו 'אין מים אלא תורה' שנאמר 'הוי כל צמא לכו למים' (ב"ק פב).

פרשת במדבר

בכדי שהתלמידים יוכלו לראות את הפה של המגיד שיעור בשעה שלומדים ממנו תורה.

אמנם באמת יל"ע טובא בזה, מהו הטעם שצריכים לראות את הרב בשעה שלומדים ממנו תורה, ומצינו בזה ג' ביאורים שונים, וכדלהלן.

- ג -

א. הכותב בעיון יעקב (שם) הביא (וכן הובא בבאר שבע שם), שהרמ"ה פירש את דברי רב משרשיא 'וכי יתביתו קמיה חזו לפומיה', בזה"ל: 'כדי שלא תסיחו דעתכם מדבריו, ותשמעו את כל הדברים מתחילה ועד סוף, דכתיב והיו עיניך רואות את מוריד', עכ"ל.

והנה לפי טעם זה מבואר, שכל העניין להסכל על הפה של הרב בשעה שלומדים ממנו תורה, זהו רק בכדי שיוכלו לשמוע טוב את כל דברי הרב, ובכדי שלא יסיחו דעת מלהקשיב לו, - ומעתה לפי"ז בנידו"ד יתכן לומר, שאין שום חיסרון למגיד שיעור לחבוש מסיכה שתסתיר את הפה שלו, כיון שאין העניין לראות בדווקא את הפה של הרב, - אלא עיקר העניין שצריך להסתכל על הרב בעת השיעור הוא, בכדי שלא יסיחו דעת מלהקשיב לו, ושישמעו טוב את כל דבריו.

וגם אם נניח שבחבישת מסיכה התלמידים לא ישמעו טוב את כל דברי הרב, אכתי י"ל **דבמקום שהרב מוסר את השיעור דרך רמקול**, אזי די בזה שהם רואים ומסתכלים על הרב שעומד לפניהם, ואע"פ שהפה שלו מוסתר עי"י המסיכה, ואין בזה שום חיסרון.

- ד -

ב. אמנם המהרש"א (שם) ביאר את העניין שצריך להסתכל בפני הרב בזה"ל, 'והוא, שהדיבור של אדם משתנה, ומשתמע לפעמים לתרי אפי, אבל מתוך עקימת שפתיים וקריצת עיניים שבאדם, לפעמים יש להבין כוונתו של המדבר, וז"ש והיו עיניך רואות לפנים את מוריד המורה לך כוונת המדבר', עכ"ל.

ומעתה לפי טעם זה ודאי שיש חיסרון בחבישת מסיכה שמסתירה את הפה, כיון שזה יגרום לחיסרון בהבנה של השומעים, שהרי הם לא יוכלו לראות את עקימת שפתיים.

ג. והנה בדרשות הר"ן (הדרוש השמיני) ביאר את העניין שצריך להסתכל בפני הרב בדרך סגולית וז"ל, 'כי כפי השפע הנשפע לרב הנראה בפנים כמו שאמרו הכתוב 'חכמת אדם תאיר פניו', יהי' שופע על התלמיד יותר כאשר יקבלהו', עיי"ש.

וכע"ז כתב בשו"ת הרדב"ז (ח"ג סי' תעב) וז"ל, 'עוד אמרו בספרי החכמה, כי בהיות האדם מתכוון אל רבו ונותן אליו ליבו, תתקשר נפשו בנפשו, ויחול עליו מהשפע אשר עליו, ויהי' לו נפש יתירה... וזה הוא שנאמר והיו עיניך רואות את מורידך...', עיי"ש.

ומעתה גם לפי טעם זה יש מקום לומר, שיש עניין שהתלמידים יראו את כל הפנים של הרב, בכדי שיזכו ביותר שיחול עליהם מהשפע של רבם, ודו"ק ואכמ"ל.

להקלטת תגובות והערות: קו 'מים זכים' 02-633-5850

הנה בשבועות האחרונים התעוררו כמה וכמה נידונים חדשים מחמת המצב השורר בארץ, ובימים האחרונים עם חזרת התלמידים להיכלי הישיבות הקדושות, התעורר נידון חדש וכדלהלן.

כידוע מחמת המצב השורר בארץ הורו הרופאים, שכאשר יוצאים מהבית צריכים לחבוש מסכות, בכדי לשמור על בריאות הפרט והכלל, - וכעת עם חזרת התלמידים לישיבות הקדושות, יש לדון לגבי מגידי השיעורים, האם הם יכולים לחבוש מסכות מבד, באופן שהמסיכה תסתיר חצי מפניהם.

או"ד שמן הראוי שמגידי השיעורים יחבשו מסיכה שקופה (באופן שלא יהי' בזה מפגע בריאותי), כיון דקיי"ל דיש עניין גדול לראות את הרב בשעה שלומדים ממנו תורה, משום 'היו עיניך רואות את מורידך', - וכן קיי"ל בשו"ע (יו"ד סי' רמו, ט) וז"ל, 'כיצד מלמדין, הרב יושב בראש והתלמידים לפניו מוקפים כעטרה, כדי שיהיו כולם רואים את הרב ושומעין דבריו' (ועי' בביאור הגר"א שם).

ויש לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

- א -

דהנה בפרשת כי תשא (לד, לג-לה) איתא, שלאחר שקרן עור פניו של משה רבינו, הוא שם על פניו מסוה (והיינו, שהי' מכסה פניו בבגד, בכדי שלא יזונו כולם עיניהם מקרני ההוד), - אך בזמן שמשה רבינו הי' מלמד תורה לעם ישראל, הוא הי' מסיר את המסוה מעל פניו עד שהי' מסיים ללמדם, ואז הי' שם על פניו שוב את המסוה, עיי"ש.

ויעוי' בחזקוני ובספורנו (שם) שפירשו את העניין בזה, שבשעה שמשה לימד תורה לעם ישראל הוא הי' מסיר את המסוה מעל פניו משום 'והיו עיניך רואות את מורידך', שצריכים לראות את הרב בשעה שלומדים ממנו תורה, עיי"ש.

ומעתה יל"ע כאשר המגיד שיעור חובש מסיכה מבד, באופן שהמסיכה מסתירה חצי מפניו, האם יש בזה חיסרון שאין מתקיים בזה 'והיו עיניך רואות את מורידך', - או"ד שכל מה שמצינו במשה רבינו, שהוצרך להסיר את המסוה מעל פניו בשעה שלימד תורה לבני"י, זהו רק משום שהמסוה הסתיר את כל הפנים שלו, (ועי' בחזקוני שמבואר בדבריו, שהמסוה כיסה גם את עיניו של משה רבינו, והוא לא יכל לראות בשעה ששם את המסוה על פניו, עיי"ש), - אך בנידו"ד שהמסיכות מסתירות רק את הפה והחוטם, אכתי יל"ע האם יש בזה חיסרון משום 'והיו עיניך רואות את מורידך'.

- ב -

והנה איתא בגמ' (הוריות יב.), 'אמר להו רב משרשיא לבניה... וכי יתביתו קמיה (רבייכו) חזו לפומיה דכתיב והיו עיניך רואות את מורידך' עיי"ש, - ולכאוי מבואר בזה שצריכים לראות את הפה של הרב בשעה שלומדים ממנו תורה, - וא"כ לפי"ז לכאוי י"ל, שראוי למגידי השיעורים לחבוש מסיכה שקופה,

ניתן לתרום להוצאות הפצת העלון, דרך עמדות 'נדרים פלוס' - [לעבור לקופות נוספות - להיכנס ל'קרבן צרכי הרבים' - ולגלול למשבצת המציינת: 'עלון מים זכים'] - הזכרים נכתבו לעורך לב המעיין בלבד - ניתן לקבל את העלון במייל, ע"י שליחת בקשה לדוא"ל של המערכת. להנצחת שמות לע"נ ולרפו"ש וכדו' (50@), ובכל ענייני העלון, ניתן לפנות: 1515-271-55442 (תא קולי)

כשאחרים מתעסקים בחידות...

אתה תוציא את החידו"ת שלך!

בצוף הוצאה לאור ערוכים להמשיך
לתת את השירות הטוב ביותר
לכל עמלי התורה שמנצלים את
תקופת הקורונה כדי להגדיל תורה.

אנחנו כאן בשבילך.

*מכתב היד
ואז לספר המהודר*

התקשר עכשיו כדי לקבוע פגישה טלפונית
ולצאת לאור: 02-6504055

www.tzufbooks.co.il | zuf@zuf.co.il

הפצה

הדמסה

עיסוד

הנהג

עריכה

הקלרה

צלצול בבית הכנסת ובית מדרש

בבית הכנסת השכונתי קול דממה דקה. הכל עסוקים בתפילת שמונה עשרה - איש איש בתפילתו, מחשבותיו ובקשותיו. גם אתה מתאמץ להתפלל בכוונה, מנסה להתרכז במילים. המחשבות והטרדות צצות בזו אחר זו. והנה, בעמל רב עולה בידך והתפילה קולחת מתוך כוונת הלב.

ולפתע --- מתנגנת לה מירכתי בית הכנסת, מנגינה חסידית/מזרחית. אתה נע וזע בחוסר נוחות ומיחל שהמנגינה תיפסק. וברקע מתחילים להשמע קולות גערה מכאן ומשם.

ובזמן אחר, יש ואתה יושב ולומד וראשך שקוע בליבונה של סוגיה ולפתע מתגנבת לתוך אוזנך שיחה בין אדם לרעהו או בין איש לרעייתו, פעמים מאריך ופעמים מקצר. ואתה שואל כל פעם מחדש:

האם יש היתר לכך שמקום קדוש זה הופך לביתו הפרטי של כל החפץ בכך? מה דעת התורה בעניין?

ננסה לבאר ולהבהיר בשורות הבאות את תומרת הענין הן בצד ההלכה והן במה שנמצא בחז"ל. בזמננו, כאשר הפלאפון הנייד נעשה חלק בלתי נפרד מאיתנו. רבים וטובים זקנים עם נערים, בעלי בתים ואברכים חשובים מהלכים עמו בכל מקום ובכל זמן. והנה יש להעיר ולעורר שמכשיר טלפון נייד בבית הכנסת ובבית המדרש יש בו חששות הלכתיות ומכשולים חמורים, ולרבים מהפוסקים אף אפשר שעובר על מצוות עשה ויתבאר כדלהלן. ובאמת, התבוננתי על מה ולמה סומכים רבים וטובים להקל בזה בדבר שיש בו מכשולים חמורים ואין לו היתר כלל. ואפשר דישנם כמה סיבות:

- א. חוסר הבהירות בפרטי הלכות אלו. הטעויות הנפוצות הם בענין שיעור ההיתר של ת"ח מה מותר ומה אסור והאם יש הבדל בין בית הכנסת לבית המדרש, ועוד בדין תנאי בבית הכנסת.
- ב. כבר כתבו חז"ל: "הקול קול יעקב והידיים ידי עשיו" - בזמן שקולו של יעקב נשמע בבתי כנסיות ובתי מדרשות אין הידיים ידי עשיו ועוד אמרו חז"ל: "אם פגע בך מגוול זה משכהו לבית המדרש", וכאן בא הנסיון הגדול של היצר הרע לפגוע בכח בית המדרש ולבטל מעלינו את ההגנה של הבתי מדרשות.

החששות

שיטת רוב הראשונים והפוסקים שקדושת בית הכנסת ובית המדרש היא דאורייתא: עיי' תורת כהנים כ"ו ל"ד, סמ"ק, סמ"ג, יראים, משמעות הרמב"ם, הח"ח פתיחה עשין ז' ובבאמ"ח מה שכתב בזה וי"ע בחיי"א ובבא"ת. ומאידך הר"ן מגילה פרק ג' סבירא לה דקדושתן מדרבנן.

תורת כהנים פרשת בחוקותי פרק כ"ו פס' ל"א: "והשימותי את מקדשכם" - "מקדש מקדשי מקדשכם לרבות בתי כנסיות ובתי מדרשות".

שאלות פרשת עקב: "בתי כנסיות ובתי מדרשות פטורים ממזוזה וכו' משום שנקראים מקדש שנא: "והשימותי את מקדשכם".

גמ' מגילה: "ואהי להם למקדש מעט" אמר ר' יצחק: אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל.

וכתב הסמ"ק ו': "לירא מן המקדש" ובזמן הזה בתי כנסיות מקדש מעט

וכן משמע ביראים ת"ט כן כתב הסמ"ג מצוות עשה י"ט - הרי שנראה מדבריהם שכיום שאין בית המקדש זהו דין קיום מורא מקדש.

רמב"ם תפילה י"א י"א: "בתי כנסיות ובתי מדרשות שחרבו בקדושתן הם עומדים שנא: "והשימותי את מקדשכם".

ובספר המצוות לא תעשה ס"ה כתב: "שלא לאבד בית מקדש ובית מדרש שנא: "לא תעשו כן לה' אלוקים". וכן פסק הח"ח בספר המצוות הקצר י"ח: "בתי כנסיות ובתי מדרשות שלנו נקראים בתי מקדש מעט שנא: "ואהי להם למקדש מעט".

וכן כתב בספרו החפץ חיים בעשין ו': "אם מדבר לשוה"ר בבית הכנסת ובבית המדרש עובר על עשה: 'ומקדשי תיראו'. ובתי מדרש שלנו הם בכלל מקדש כמבואר בפוסקים".

וכתב החיי אדם כלל י"ז סעיף ו': "קדושת בית הכנסת ובית המדרש גדולה מאוד ומוזהרים... כדכתיב: 'ומקדשי תיראו' ולא בית מקדש לבד אלא כל מקום המקדש... כדכתיב: 'ואהי להם למקדש מעט' אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות וכתבו הפוסקים דמצוה זו לירא מן המקדש נוהג בבתי כנסיות ובתי מדרשות מדאורייתא.

בן איש חי פרשת ויקרא פסק: "וכתבו הפוסקים דמצוה לירא מן המקדש נוהג בבתי כנסיות ובתי מדרשות מדאורייתא".

העולה מכל המקורות שהבאנו שהפוסקים הנ"ל צדדו שבתי כנסיות ובתי מדרשות נכללים באזהרת התורה כקדושת בית המקדש.

ובגמ' מגילה כ"ח: "בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל על תנאי הן עשוין ואעפ"כ אין נוהגין בהן שחוק וקלות ראש ומאי ניהו חשבונות".

אמר רב אסי: "בתי כנסיות שמחשבים בהם חשבונות לבסוף שילינו בהן מת מצוה פירש רש"י שימותו בהן מתים שאין להן קוברים. ועיי' מאירי שכתב: "אין יושבין בבתי כנסיות כאדם שהוא בביתו אלא יעמוד באימה וביראה.

ועוד כתב הזוהר בתרומה ובויקהל: "המדבר דברי חולין... מעכב הגלות ע"י ואין לו חלק באלוקי ישראל".

שו"ע קנ"א א': "בתי כנסיות ובתי מדרשות אין נוהגין בהן שחוק וקלות ראש והיתול ושיחה בטלה... ואין מחשבים בהן חשבונות". כתב המ"ב ס"ק א' כי הם נראים מקדש מעט כדכתיב: "ואהי להם למקדש מעט" ובמקדש כתיב: "ואת מקדשי תיראו". וכתב עוד ס"ק ב': "שיחה בטלה היינו אפילו שיחת חולין שהיא לצורך פרנסה אסור.

ועיי' מה שהביא שם בשם הזוהר.

ההיתרים והטעויות

וכעת נבוא לבאר בקצרה את ההיתרים שתולים בהם, ונתלים בהם לענין דבור בביהמ"ד:

• בית הכנסת ותנאי.

• בית המדרש

• ת"ח

• ת"ח - כתב שו"ע קנ"א א': "תלמידי חכמים מותרים לאכול ולשתות בהם מדוחק וי"א דבבית המדרש אפילו שלא מדוחק שרי". וכתב המ"ב ס"ק ו': דשיחה בטלה אף לת"ח אסור. "דאטו ת"ח אינו מוזהר אל מורא מקדש". וכן כתב הביאור הלכה ד"ה וי"א שפשוט שאין היתר של קלות ראש לת"ח בבית המדרש, וכאמור לעיל ס"ק ב' שנכלל בזה אף שיחה לצורך פרנסה וכד'. וע"ע במג"א ובמחצה"ש והעולה מדבריהם שההיתר הוא שלא יתבטל מלמודו וכשמאריך אף בדברים המותרים ודאי אסור.

ולשיטת השו"ע נראה שמחמיר בזה יותר והתיר בבהמ"ד רק לת"ח מדוחק ועיין בתשובות הגרי"ש אלישיב סי' ט"ז לענין עשיית קידוש בביהמ"ד.

• בית הכנסת ובית המדרש - עי' מ"ב ס"ק ח' אף דקדושת בית המדרש חמורה יותר מבית הכנסת כדלקמן סי' קנ"ג מכל מקום בענין ת"ח שלומדים בקביעות התירו להם. משום שבית המדרש הוא ביתו. הרי שקדושת בית המדרש חמורה יותר מבית הכנסת והתירו לת"ח אכילה ושתיה ולא התירו שיחה בטלה וכד'. ויש להוסיף עוד שבית המדרש שגם מתפללים בו - דינו כבית הכנסת.

• תנאי - עי' בשו"ע ס"ק י"א שמחמיר מאוד בענין תנאי וכתב שאין תנאי מועיל בבתי כנסיות שבא"י כלל ועי' מה שכתב על זה במ"ב ובבאור הלכה. מ"מ מי יודע באיזה מקום נעשה תנאי ואף אם יש מקום להקל בדוחק בתנאי שנעשה כהוגן דיח בזה פרטי דינים רבים. מ"מ לתשמיש של שחוק ושיחה בטלה לא מהני תנאי.

אמנם יעוין במסגרת השלחן הנדפס בקיצשו"ע מה שכתב למצוא צד להקל בזה אך בודאי שלענין דידן אף לדבריו אסור.

העולה מן הנ"ל שאף לת"ח אין היתר לדבר שיחת חולין בבית הכנסת ובית המדרש בודאי שאין לו להכנס עם פלאפון שעלול להפריע ולבלבל את שאר הלומדים והמתפללים ואין בזה היתר כלל וכלל.

ולבד מכל מה שכתבנו הרי בכל בית תיפלותם או שאר מקום שמכבד עצמו אין רשות להכניס פלאפון העלול לצלצל וודאי שלא תהיה בית אלוקינו ומקום מקדשינו רח"ל פחות מזולזל מכל בית תיפלותם. ובאמת שדי בהערה זו בלבד.

ואף לאותם שאין מקפידים כ"כ בענין דיבור בבית המדרש יתבאר להלן שפלאפון בבית המדרש יש בו חששות נוספים והרי הוא מכשיל את הרבים ואפשר שהוא גוזל את הרבים וליתא בהשבה. ועוד יתבאר שאף לאותם שאינם מחזיקים פלאפון הרי הם גם בכלל הבעיה דעדיף לכתחילה להתפלל בביה"כ שאין בו מכשול זה.

המכשלות

הנכנס לבית המדרש עם פלאפון שעלול לצלצל עובר על כמה וכמה הלכות בשו"ע ועלול להכשיל את הרבים:

- שו"ע סימן צ"ו: "שימנע מכל הטרדות ולא יאחז תפילין ולא ספר בידו".
- שו"ע צ"ח א': המתפלל צריך שיכון... ויסיר כל המחשבות הטרדות אותו ועי' במ"ב ס"ק א' שגם בפסוקי דזימרה אסור.
- שו"ע צ"ח ב': לא יתפלל במקום שיש דבר שמבטל כוונתו ולא בשעה המבטלת כוונתו. מ"ב ס"ק ו': "ופשוט דמ"מ כשרוצה לעמוד ולהתפלל מתוך כעס וכד' יראה להסיר מתחילה המחשבות המטרידות אותו".
- ועי' במ"ב ס"ק ז' שמביא הפרמ"ג בשם הלבוש "ואף ע"ג שאין אנו מכוונים מ"מ מה שאפשר לעשות עושין. ע"כ אין להתפלל בבית שיש בו שיכר חדש..." העולה שיש בעיה הלכתית להתפלל במקום שעלול להתבטל כוונתו מתמת הפלאפון.

ונראה לאור האמור שאדם הבא להתפלל בבית הכנסת עדיף לו להתפלל במקום שאין בו המכשול הנ"ל ויש לו להעדיף להתפלל במקום אחר.

- שו"ע צ"ב ג': "צריך להסיר קודם התפילה... וכל דבר הטורדו".
- שו"ע צ"ז ה': "הנושא משוי על כתפו... פחות מד' קבין מפשילו לאחוריו, ד' קבין מניחן ע"ג קרקע".
- שו"ע ק"ב ד': "אסור לעבור כנגד המתפללים בתוך ארבע אמות" כתב המ"ב ס"ק ט"ו: "מפני שמבטל כוונתו".
- שו"ע קכ"ג ב': "יחיד שמתפלל בציבור וסיים תפילתו קודם לש"ץ אסור להחזיר פניו לציבור...". באר המ"ב ס"ק י"ב: "כי יגרום בזה ביטול הכוונה למתפללים".
- ועי' בשו"ע י"ד רכ"ד א': במי שנדר הנאה מחברו שאסור בבית הכנסת דהוי שותפות של כל בני העיר ועי' עוד שו"ע חו"מ תחילת הלכות "שותפין" דבית הכנסת הרי כחצר השותפין, והוי כגזל וליתא בהשבה.

וכבר ראיתי בשם אחד מהפוסקים שכתב שאף לאנשי הצלה שעוסקים בהצלת חיים צ"ע אם מותר להם ואולי עדיף שיתפללו ביחידות.

סיכום:

פלאפון בבי"כ ובביהמ"ד יש בו מכשולות חמורים ולרוב הפוסקים עובר על מצוות עשה ונכשל בכמה וכמה הלכות מפורשות בשו"ע ואפשר שנכנס לחשש גזל דליתא בהשבה ועונשו חמור מאוד. ואין בזה היתר כלל וכלל, ויש חיוב למחות ולגעור על ענין זה.

הקפד לכבות את הפלאפון בכניסתך לבית הכנסת ולבית המדרש

לאור האמור לעיל, וביותר כמו שנתבאר שאף בבית הכנסת שמצוי בו מכשול זה אין ראוי להתפלל בו מלכתחילה וכמו שכתב הפרמ"ג בא"א ס"ק א' דיש לגעור במי שמשיח בבית הכנסת. ראינו לנכון לחזק ענין חשוב ונשגב זה ע"י אפשרות לקבלת מודעה מעוצבת בנוסח מעין זה: על דעת הגבאים והמתפללים בבית כנסת זה אין להכנס עם מכשיר פלאפון העלול לצלצל.

קבלת המודעה היא ללא תשלום לכל התולה אותה בצורה קבועה במקום בולט.

כמו"כ, אפשר לקבל מאמר זה בגודל A3 לתליה בבתי הכנסיות.

המעונין להשתתף בענין נשגב זה לכבוד בית אלוקיני אשר אין לשער גודל שכרו בזה ובבא ישאיר הודעה במייל: 7623171@gmail.com

לע"נ יוסף חי בן יפה ז"ל
נלב"ע י"ז תשרי תש"ע.

לע"נ אפרים בן עדינה ז"ל
נלב"ע ט' טבת תשס"ו

לע"נ יוכבד ז"ל בת אמירה תחי'
נלב"ע ט"ו בשבט תשנ"ח

זומא טבא לרבנן

הופיע הספר

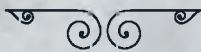
ימי טוהר

על הלכות נדה

מתוך הסכמות הרבנים הגאונים

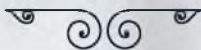
רבי אשר זיס שליט"א

כמדומני שספר זה הוא המצוינים שבהם, מחבר הספר השביל לברר את ההלכות משודשן עד לפסקי ראשונים הלכה למעשה

רבי דוד כהן שליט"א

הספר מיוחד במינו מבאר ומברר כל נושא ונושא לכל הזחבו והיקפו בעומק העיון ובסבדא ישרה, ובודאי יהיה לתועלת ולברכה לכל העוסקים בעניינים אלו

מסודר לפי סדר השו"ע

מסוגיות הגמרא

ולאסוקי שמעתתא

אליבא דהלכתא

ובסופו קיצור הלכות מפורט

להשיג בחנויות הספרים המובחרות | הפצה: קולמוס

הפצת ספרים שנוכח

או אצל המחבר בטלפון: 054-8529609

השותפה שלך בעבודה!

השותפה שלך בעבודת ה'!

שמורה

קהילת העובדות החרדיות

קהילת העובדות החרדיות הגדולה בישראל

עם למעלה מ-14,000 חברות

השותפות להתעלות ולשמירה בעבודה למרות אתגרי התקופה

מבקשת את ידך כדי להתבסס

וכדי להמשיך לגדול

היי שותפה עכשיו!

לתרומות:

בנדריים פלוס 'שמורה במבול'

העברה בנקאית:

בנק: מזרחי סניף: 563 מס ח-ן : 101744

ע"ש שמורה במבול

בטלפון:

קו השמועה- 02-6440292 שלוחה 91

לפנייה במייל: shutafot@shmura.org

בהוראת הגאון הגדול רבי ישראל גנס שליט"א

נשיא ה'שמורה' ומכוון דרכה

ניתן לתרום מכספי מעשר

כל התרומות מוכרות לצרכי מס לפי סעיף 46

להצטרפות לשמורה:

[/https://shmura.org](https://shmura.org)

לקראת שנת מלכתא

פנינים לפרשת במדבר | גליון מס' 224 | תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה' | לקבלת הגליון למייל: dirshu@dirshu.co.il

המתנתי בתור בביתו של מרן רבי חיים קנייבסקי שליט"א, ולפני בתור עמד הגאון רבי משה מרצבך שליט"א, כאשר רבי משה נכנס פנימה, ראיתי כי הוא לוחש משהו באוזניו של רבי חיים, ורבי חיים מחייך בקורת רוח מרובה. ביציאתי, ביקשתי מרבי משה לספר לי במה שימח כל כך את רבי חיים, והוא סיפר לי...

מאוצרותיו הנפלאים של הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

למעלה נוספת ומיוחדת - זריזות לתורה ולמצוות. סיפר לי ידידי הגאון רבי זונדל שטרן שליט"א, רב קהילת 'פרושים' בשכונת רמת שלמה בירושלים, כי פעם ביקר אצל הגאון הצדיק רבי יוסף סלנט זצ"ל, בעל ה'באר יוסף', ושמע את רבי יוסף אומר לבנו הגאון רבי משה זצ"ל באקראי, כי היות ויצא כעת כרך חדש ומבודר של צל"ח, יש לו חשק להתחיל ללמוד את מסכת ברכות מן ההתחלה. בהטעימו, כי הגם שלמד כבר מסכת ברכות כמה פעמים בעבר, אך כעת הוא קיבל חשק מחודש לעבור שוב על המסכת יחד עם חידושי הצ"ח במהדורתו החדשה.

בפרשתנו פרשת במדבר מצינו פעם נוספת כיצד השאיפות הפנימיות והטהורות זיכו את השואף במתנת שמים של דרגה והתעלות.

התורה מספרת כיצד חנו בני ישראל במדבר: "איש על דגלו באותות לבית אבותם" (ב, ב). חז"ל מתארים במדרש (תנחומא אות טו) כיצד זכו ישראל לדגלים:

"כיון שנגלה הקדוש ברוך הוא על הר סיני, ירדו עמו עשרים ושנים אלף מרכבות של מלאכים, שנאמר: 'רכב אלהים רבותים אלפי שנאן', והיו כולם עשויים דגלים דגלים, לכך נאמר 'דגול מרבבה'. כיון שראו אותם ישראל שהם עשויים דגלים דגלים, היו מתאווים לדגלים; אמרו: 'ולואי אנו נעשים דגלים כמותם!', לכך נאמר 'הביאני אל בית היין ודגלו עלי אהבה' - 'בית היין' זה סיני, שבו ניתנה תורה שנמשלה ביין... 'ודגלו עלי אהבה' - אמרו ולואי הוא מדגיל עלי אהבה... אמר להם הקדוש ברוך הוא: נתאוויתם לדגלים, חייכם שאני עושה שאלתכם; מיד הודיע הקדוש ברוך הוא את אהבתו לישראל, ואמר למשה: לך עשה אותם דגלים כמו שנתאוו".

כלל ישראל חזו ברבבות מלאכי השרת מקיימים את מלאכת הקודש בסדר מופתי ובכבוד הדדי, והשתוקקו גם הם ליזכות לדרגה מופלאה זו של עשיית רצונו יתברך באהבה ואחוה, שלום ורעות, שאותם מסמלים הדגלים. וכשאדם שואף ומשתוקק, הקדוש ברוך הוא נותן לו, ואכן כלל ישראל זכו לסמל אהבה מהבורא יתברך בזכות ההשתוקקות הזאת!

יש לדעת, כי שאיפה והשתוקקות אמיתית לרוחניות, מובילות

רבי יוסף אמר זאת לבנו ממש כאדם ששח לרעהו דבר מה, ולא בלשון ציווי או בקשה. אולם לאחר כמה ימים סר רבי משה לבית אביו, ובכניסתו לבית נזכר במה שאמר לו אביו בביקורו הקודם. הוא פנה לאביו ואמר כמתנצל: "אוי, רציתי לקנות את הצל"ח החדש, אך שכחתי". חייך רבי יוסף ואמר לו: "אני כבר אוהז בדף י'. מיד למחרת הלכתי וקניתי את הספר..."

גם בקיום המצוות נודעת חשיבות רבה לענין השאיפות. מי ששואף כל העת לקיים את רצון אביו שבשמים, אזי בעת שתזדמן לפניו מצוה - יקיים אותה בזריזות מופלגת וללא שהיות, ויחפש כל הזדמנות כדי לעשותה.

כשעברתי להתגורר בירושלים למדתי בכלל שעל ידי ישיבת תורה אור, בצילו של הגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצ"ל, שהיה אדם גדול מאוד, גאון צדיק וקדוש. מצוות השם היו מושג חיי ממש, ותמיד הידר לקיימן בזריזות מופלאה ובחדוות לב.

בשעתו סיפר לי אחד מבחירי הלומדים בכלל, ידידי הגאון רבי ישראל גואלמן שליט"א, כיום רב קהילת 'שערי תבונה' בשכונת רמות א' בירושלים, כי לפעמים היה עומד בפרוזדור של הכולל ומשוחח עם הרב שיינברג בסוגיא או בהלכה, כשלפתע הוא היה מאיץ בו "הבה ניכנס לבית המדרש ונשב לרגע!". הוא נכנס לבית המדרש והתיישב מבלי להבין מה הרב שיינברג רוצה ממנו.

אך אחר כמה שניות הבין כי הרב שיינברג הבחין בזוית עינו בדמותו ההדורה של המשגיח הגאון הצדיק רבי זיידל אפשטיין זצ"ל, שעומד לעבור במקום, וכוונתו היתה שישפיקו לשבת לפני המשגיח יבוא, כך יוכלו לקום בפניו, ולקיים את המצוה של 'והדרת פני זקן'.

הרב גואלמן אמר לי אז בנימה אישית: "יש ללמוד מראש הישיבה כיצד לנצל כל הזדמנות לעשיית רצון השם יתברך ולקיום המצוות". אני נזכר בעוד מעשה דומה על זריזותם של הצדיקים:

בשנת תשמ"א עסקתי באיזו מצוה חשובה של הכנסת כלה, בת תלמיד-חכם. בזמנו למדתי בכלל 'אוהל יעקב' בבני-ברק ובספסל הסמוך אלי ישב ידידי הגאון הצדיק רבי יצחק קולדצקי שליט"א, חתנו של מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי שליט"א, שהיה אז אברך צעיר לאחר נישואיו.

כשניגשתי לרבי יצחק וביקשתי ממנו לסייע למטרת המצוה שעסקתי בה, הוא אמר לי כי היות ובימים אלו הוא סועד על שולחנו של חותנו רבי חיים, הוא ינסה לדבר איתו בנוגע למצוה זו. כי ידוע לו על פעמים רבות שאנשים נותנים לרבי חיים כספי צדקה כדי למסור לנזקקים, ואולי גם כעת נמצאים אצלו כספי צדקה שיוכל למוסרם עבורי.

למחרת, קודם השעה תשע בבוקר, רבי יצחק היה בביתו ברחוב ברסלב בבני-ברק, ולפתע הוא שומע נקישות בדלת. כשניגש לפתוח הוא נרעש לראות בפתח את חותנו רבי חיים בכבודו ובעצמו. רבי חיים טיפס עד לקומה השלישית בה התגורר, כדי למסור לי סכום כסף נכבד שהיה ברשותו. היה זה בתקופה שההליכה היתה קשה עליו עקב מיהוש ברגליו, ואף על פי כן לא חסך מאמץ וטרחה כדי לבוא לביתו.

מאוחר יותר התברר לי כי רבי יצחק דיבר עם חותנו לאחר תפילת

ותיקין באותו בוקר, ושעה קלה לאחר מכן כבר עלה רבי חיים להביא לו את הכסף...

ביקשתי מרבי יצחק שישאל את חותנו מדוע הוא לא חיכה עד הצהריים, למסור לו את הכסף - הרי הוא ידע כי הוא אמור בצהריים לסעוד על שולחנו ומה היה דחוף לו לעלות עוד באותו בוקר עד לביתו?

"אינני מבין את השאלה", השיב רבי חיים בתמיהה. "אם באה מצוה לידך, אסור להחמיץ אותה... התדע כמה מצוות עוד יכולות לבוא לידי עד הצהריים?"...

סיפור זה עשה עלינו רושם כביר בשעתו, ולימד אותנו מושגים של זריזות.

מוסר ההשכל מסיפור זה הוא נפלא. אם יש מצוה - לא משתהים אלא מיד הולכים ומקיימים. זוהי אהבה מיוחדת למצוות, ושאיפה אמיתית לקיים את רצון השם בשלימות. שאיפה אמיתית, כשהיא באה לידי מעשה - איננה משתהה אפילו רגע אחד! כך גדלים רבי חיים!

מעשה זה מזכיר לי סיפור נפלא נוסף:

לפני כמה שנים המתנתי בתור בביתו של רבי חיים להכנס אל הקודש פנימה, ולפני בתור עמד הגאון רבי משה מרצבך שליט"א, בנו של הגאון רבי יונה מרצבך זצ"ל, מראשי ישיבת 'קול תורה'. כאשר הגיע תורו של רבי משה והוא נכנס פנימה, ראיתי כי הוא לוחש משהו באוזניו של רבי חיים, ורבי חיים מחייך בקורת רוח מרובה.

ביציאתי מן הקודש ביקשתי מרבי משה לספר לי במה שימח כל כך את רבי חיים, והוא נענה בחיוב. הוא סיפר לי, כי הוא הזכיר לרבי חיים סיפור שארע לפני עשרות שנים:

כאשר מרן ה'סטייפלער' זצ"ל חיבר את הספר 'שיעורין של תורה', נודע לו לאחר מכן כי סבו רבי יונה מרצבך אף הוא הוציא חוברת על ענין השיעורים. בהמשך אותו יום, כאשר הגיע רבי חיים לבקר את אביו, ביקש ממנו ה'סטייפלער': "אנא מנך, נסה להשיג לי את החוברת של רבי יונה מרצבך".

אחרי כחצי שעה, הגיע רבי משה לביתו של ה'סטייפלער' והביא לו את החוברת של סבו רבי יונה. ה'סטייפלער' שמח כמוצא שלל רב, אך הגיב: "בדיוק לפני זמן קצר אמרתי לבני רבי חיים כי אני חפץ בחוברת הזאת, ושילך להשיג לי אותה. עתה אני רואה כי הוא הלך לחינם, ואתה כבר הספקת להביאה לפניו".

אמר לו רבי משה: "אני בא לכאן דוקא בגלל רבי חיים. הוא בא לאבי לפני דקות אחדות בשליחותכם וביקש ממנו את החוברת עבורכם. ואמרתי לו כי אני עצמי יבוא תיכף לאביכם למסור זאת".

נענה ה'סטייפלער' בהתפעלות: "תמיד ידעתי כי בני רבי חיים זריז הוא, אבל לא ידעתי כי עד כדי כך..."

"את הסיפור הזה הזכרתי לרבי חיים קודם כשלחשתי לו באוזנו, והוא חייך ונהנה" - הפטיר רבי משה.

גם כאן בולטת אותה נקודה - זריזות למצוות! אבא ביקש משהו - הולכים מיד! זהו רצון השם, מצוה דאורייתא! לא משתהים!

(מתוך 'אוצרותיהם אמלא' הכרך החדש על חומש במדבר)

"אנא נישאר ונרגיש קצת מטעמו של גן עדן בעולם הזה"...

הרה"ג רבי דוד הופשטטר שליט"א על התורה בעוה"ז והעוה"ב

"איני דר אלא במקום תורה" (אבות פ"ו, מ"ט)

יש לתמונה, מדוע אמר רבי יוסי בן קסמא: איני דר אלא במקום תורה", ולא נתן טעם וסיבה לדבריו? ובפשטות היה נראה, שהמשך דבריו "שבשעת פטירתו של אדם אין מלוין לו לאדם לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובות ומרגליות אלא תורה ומעשים טובים בלבד" הוא עצמו הטעם לכך שאינו דר אלא במקום תורה, דהיינו משום שמתוך כך יזכה לתורה ומעשים טובים שילווחו ויביאוהו לחיי העולם הבא. אולם באמת אין לבאר כך, שהרי לאחר שאמר "איני דר אלא במקום תורה", הוסיף ואמר "ולא עוד אלא שבשעת וכו'", ומשמע שהוא טעם נוסף מלבד עצם דבריו ש"איני דר אלא במקום תורה".

טעם גן עדן בעולם הזה...

גדולי ישראל זכו להרגיש את טעמו הערב של 'מקום תורה' גם כאן בעולם הזה. בצעירותו למד הגאון רבי אליקים גציל לויטן זצ"ל בישיבת 'ראדין' אצל מרנא ה'חפץ חיים' זי"ע. כבר בראשית דרכו בישיבה הכיר ה'חפץ חיים' בכישורי הנאום והדרשנות שלו, ושלח אותו לעיירות לדרוש לעם שבשדות, להחדיר בליבותיהם יראת שמים, ואכן דרשותיו נשאו פרי ורבים השיב מעוון. לימים שימש כמגיד מישרים בביאליסטוק ובבריסק, וקשריו עם ה'חפץ חיים' נמשכו כל השנים. פעם כשחזר לראדין, התקבל בכבוד גדול על ידי מורו ורבו ה'חפץ חיים' והוא הובילו להיכל הישיבה להראות לו את בני הישיבה לומדים בהתלהבות ובשמחה. כאשר ראו התלמידים את ה'חפץ חיים' והמגיד נכנסים להיכל הישיבה, קמו ממקומותיהם כדי לכבדם. החפץ חיים חשש מאוד מהביטול תורה שנגרם מכך, והציע למגיד לצאת מהיכל הישיבה. אולם המגיד הפציר בו ואמר: "אנא נישאר ונרגיש קצת מטעמו של גן עדן בעולם הזה"...

(מתוך הספר 'דרש דוד' אבות)

מקום התורה הוא התענוג האמיתי

ונראה לבאר, שבאמת דברי רבי יוסי "איני דר אלא במקום תורה", הם טעם וסיבה לעצמם, כלומר: איני מסוגל לדור במקום אחר! לא רק עבור העתיד, עבור חיי העולם הבא, ולא רק מפני קיום מצות תלמוד תורה אלא מפני שגם להנאת עצמי אינני מסכים לדור במקום אחר, שכן מקום התורה ולומדיה הוא גם העולם הזה הטוב ביותר. וכאשר דר אני במקום תורה הריני עושה זאת לצורך עצמי, כאן ועכשיו! שכן חברתם של תלמידי החכמים, ומקומם המלא בעסק התורה ובשעשועיה, הם הם התענוג האמיתי גם בעולם הזה.

זו היא אפוא, כוונת דברי רבי יוסי בן קסמא: "איני דר אלא במקום תורה" מצד עצם הדבר שאין לי דירין טובים מהם כאן בעולם הזה, "ולא עוד אלא וכו'" שגם לחיי העולם הבא לא ילווני אלא תורה ומעשים טובים הנרכשים במקום תורה, ולא הכסף והזהב שתתן לי כדי שאדור עמכם במקומכם.

077-2222-666 או *4992

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת

לפני שנסעתי לישיבה אמרתי לאבא שאני מתבייש. אני רק בן 12 וחצי ואני הולך לישיבה גדולה, כולם יצחקו ממני. אבא אמר לי: 'מה אכפת לך? אני אקנה לך תפילין, תתחיל להניח תפילין, מי צריך לדעת בן כמה אתה...' וכך הווה. באנו לזמן קיץ, בראש חודש אייר, ואבא באמת קנה לי תפילין. נו, הכל מצוין. יש לי תפילין, ואני בישיבה בחור צעיר. אף אחד לא צריך לדעת בן כמה אני...

הגאון רבי ברוך דב פוברסקי שליט"א ראש ישיבת פונביז',
בשיחה מרתקת על קורות חייו ומסירות הנפש לתורה

"וְזָאת עָשׂוּ לָהֶם וְחַיֵּינוּ" (במדבר ד', י"ט)

אנחנו גרנו בברנוביץ, באחד הימים שבתי לביתי מהחיידר, ואמרת לי אבא (מרון הגר"ד פוברסקי זצוק"ל - י.ש.) שהיום הגיע אדם לחיידר, לקח לנו את הכובע [שהיה גם הכיפה] ואת החומש והגמרא, ואמר שמחר נבוא עם מכשיר כתיבה ומחברת. היו אלו נציגי השלטון הרוסי החדש שביקשו לחנך את הנוער בדרכם. אבא לא שהה רגע, מיד הוא אמר לאמרי: 'את שומעת?! היום בלילה אנו עוזבים את ברנוביץ!'

מזוודות לא היו אז, אז אמא לקחה שק גדול, ובשק היא שמה כר אחד ושמיכה שיהיה חם, אבא לקח איתו רמב"ם ומנחת חינוך. זה מה שהיה. ר' שניאור (ראש ישיבת לייקווד, הגאון הגדול רבי שניאור קוטלר זצוק"ל, בנו של מרון הגאון רבי אהרן זצוק"ל י.ש.) התאכסן אצלנו בבית, והוא נתן לי במתנה ספר תנ"ך קטן. רצייתי גם את זה לקחת, אבל אבא אמר 'לא, לזה אין מקום'. זה נשאר שם. וכך באנו לוילנא, פליטים, ממש פליטים.

הגאון רבי דוד רפפורט זצוק"ל (בעל ה'מקדש דוד', ור"מ ישיבת ברנוביץ י.ש.), ניסה להניא את אבא מתוכניתו, והלך איתנו לתחנת הרכבת במטרה לשכנע את אבא לחזור בו מתוכניתו אך אבא לא השתכנע.

בוילנא התגוררנו בביתו של מי שלימים היה חמי הגה"צ רבי ישראל חיים קפלן זצוק"ל שהיה ידיד של אבא מישיבת מיר. אח"כ באה גם אחותו עם ילדיה מבריסק אז עזבנו את ביתו לטובת דירת חדר קטנה. התנאים בוילנא לא היו קלים כלל וכלל, לא היה מה לאכול. אני אכלתי רק פעם אחת ביום, פרוסת לחם וכוס מים. מה אבא אכל? אינני יודע. נראה לי שגם זה בקושי.

מי שעזר לנו היה מרון הגאון רבי חיים עוזר זצוק"ל, שהיה יד ימינם של כל הפליטים שהתקבצו לוילנא. הרוסים סגרו את כל החיידרים בוילנא. אז מה, אתם חושבים שלא למדנו? אבא שכר אחד מבחורי הישיבה והוא למד איתי. לא היה לנו חיידר, אבל זה היה כמו חיידר.

זה היה בחור נחמד מישיבת אוסטרחה, והוא למד איתי, יחד עם גיסי לעתיד ר' נפתלי (קפלן). אבא שלי והשווער שלי לעתיד ביחד לקחו בחור אחד ושכרו אותו והוא למד עם שני הילדים.

זה היה לפני הצהריים, אחרי הצהריים לא למדנו איתו, ובשעה שבע בערב אבא היה הולך לשמוע את השיעור של מרון הרב מבריסק זצוק"ל. הוא אמר אז שיעור על מנחות, ובאו לשם כל גדולי ישראל מבין הפליטים לשמוע את השיעור. אני אחרי הצהריים כבר לא למדתי ב'חיידר' שלי, אז הוא לקח אותי לשם. לא היה מקום ליד השולחן, אז הושיבו אותי מתחת לשולחן, ומשם שמעתי את מרון הרב מבריסק מוסר את שיעורו. אני עוד זוכר ששיחקתי עם בני משפחת מרון הגרי"ז שם בגפרורים...

אח"כ עלינו ארצה. הייתה אז מלחמה, ובמלחמה מרון הרב מפונביז' זצוק"ל פחד שילמדו בישיבה כי היתה סכנה של הפצצות, אז עברנו כל הישיבה לפרדס. ישיבת פונביז' הלכה ללמוד בפרדס. קראו לו 'פרדס ברמן' ע"ש בעל הבית שנקרא ברמן. גדלו שם תפוזים, ובפרדס התפוזים שכבנו על הארץ וכך אבא היה אומר שיעור. לאבא היה סטנדר, ואנחנו שכבנו על הארץ ושמענו את השיעור.

מידי פעם היו נוטלים תפוז אחד תוך כדי הלימוד... כך היה כמה חודשים, ומה, לא למדו? כן למדו!

בית המדרש עובר לחדר בבית!

וראש הישיבה מרן הגאון רבי שמואל זצוק"ל לא מסר שיעורים אז? הגאון הגדול רב"ד שליט"א: רבי שמואל היה בירושלים. הוא לא יכול היה לבוא בגלל הסגר והמצור, אז מרן הרב מפוניבז' אמר במקומו את השיעור.

בגלל המצב, היה צורך לעשות [בישיבה] מעין 'משטר צבאי' ונדרשנו למנות לזה 'מפקד'. אז ה'מפקד' היה הגאון הגדול רבי יששכר מאיר זצוק"ל. היה לו צופר גדול ביד, ואנו למדנו אז בחדר האריזה של הפרדס, שהיה אמנם בלי גג - אבל היה חדר סגור. וכשהיתה אזעקה רבי יששכר עמד ליד הדלת, ודאג שכולם יצאו ויתפזרו בין עצי הפרדס בצורה מסודרת ללא דחיפות. וכך היינו מתפזרים בפרדס, וכל אחד נשכב תחת עץ והמשיך ללמוד...

למדתי בתקופה ההיא בחברותא עם הגאון רבי שמואל דיקמן זצוק"ל, [לימים גיסו של יבדלחט"א הגאון הגדול רב"מ אזרחי שליט"א ואב"ד חיפה]. הוא בא אלינו לישיבה מיישיבת חפץ חיים בכפר סבא ולמדנו בחברותא. אבא היה עומד עם הסטנדר ואומר שיעורים וברוך ד' דווקא הייתה התמדה. לפעמים מרוב נסיונות באים לידי חיזוק.

צריכים לחזק את התלמידים. תדעו לכם אתם עומדים בנסיון, מן השמים עושים נסיון, שגם במצב הזה תהיה ישיבה, אז כל אחד נמצא כעת ב'ישיבה', ולומדים, שומעים שיעור. היום אמרתי שיעור והרבה שמעו אותו דרך הטלפון. נעבור את זה בס"ד, אבל צריכים לחזק את התלמידים.

אני רוצה להגיד משהו. אולי זה קצת חידוש, אבל זו אמת. הגמרא אומרת בברכות (ח). "אמר רב חסדא מאי דכתיב אוהב ד' שערי ציון מכל משכנות יעקב, אוהב ד' שערים המצויינים בהלכה יותר מבתי כנסיות ובתי מדרשות". מה זה שערי ציון שהוא יותר מבתי כנסיות ובתי מדרשות? בית כנסת כתוב, בית מדרש כתוב, אבל יש דבר שהוא אוהב יותר - שערי ציון, שערים המצויינים בהלכה. מי אלו 'שערי ציון'? מה זה יכול להיות? - זו הישיבה! אחר כך אומרת הגמרא "מיום שחרב בית המקדש אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד". מה כתוב כאן?

בשיר השירים [ה, א] כתוב "באתי לגני אחותי כלה". על מה הולך הפסוק? אומרים חז"ל במדרש. כששלמה המלך בנה את בית המקדש, אמר הקב"ה באתי לגני, פעם היה לי כבר גן כזה. באדם הראשון, היה לי גן עדן, וכשבנו את בית המקדש, אמר הקב"ה חזרתי לגני הישן.

משחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד, מה זה ד' אמות של הלכה? ישיבות! זאת אומרת שיישיבות זה בית המקדש, כך הוא חשבון הדברים, יש בית המקדש, ובית המקדש הוא גן עדן, והיישיבות נשארו, אז הישיבות הן גן עדן.

הראש-ישיבה רבי חצק'ל (מרן)
הגאון רבי יחזקאל סרנא זצוק"ל
(י.ש.) היה גר ממש ממול, והוא
שמע את השירה ושלה לראות
לשמחה מה זו עושה. אמרו לו:
זה בר מצוה של ברלה פוברסקי...
ונחה דעתו. הוא אמר: "נו שישמחו,
בין הסדרים, למה לא?"

אבל מה עושים כשיש גזירה, שאי אפשר ללמוד כולם בחדר אחד בישיבה, כמו בימים אלו מחמת הקורונה? אז קבעו שכל אחד יושב בחדרו. הבית מקדש לא נסגר, הבית מקדש מפוצל. אז מהיום והלאה צריכים לדעת שכל בחור שיושב בחדרו ולומד הוא נמצא בישיבה, והחדר שלו הוא גן עדן!

זה חשוב לשמוע את זה. כל אחד צריך לדעת שזה לא פשוט, בזמן הזה זה חיזוק גדול, מי שרק יבין את עומק הדברים אז הוא ירגיש את מה שקרה כאן, שמהיום והלאה הוא ישב בחדרו, ויחשוב: איפה אני נמצא? בבית המקדש! החדר שלו זה הישיבה כעת, רק שהיו צריכים לחלק את הישיבה לחלקים!

והגאון הגדול ראש ישיבת פוניבז' שליט"א מוסיף:

והאמת היא שאצלנו בבית תמיד ככה הייתה ההרגשה, שהבית הוא גם ישיבה. בדרך כלל לילדים יש משחקים. אצלנו בבית לא היה שום משחק, אתם שומעים? ממש כלום, אפילו כדור שיש לילדים לא היה. אז במה שיחקו? הרי ילד רוצה לשחק, המשחק שלנו היה שהיינו לוקחים מגבת גדולה ולובשים את זה כמו טלית, ונהיים 'בעל קורא'... זה היה אחד מהמשחקים שלנו.

והיה עוד משחק. היינו לוקחים את כל הכיסאות של הבית אחד אחרי השני, ואז זה כמו רכבת. ואחד מתיישב על הכיסא הראשון והוא ה'קטר' ונוסעים! זה היה המושג של המשחקים שלנו בברנוביץ. אבא אמר, 'רוצים לשחק תשחקו בקריאת התורה, בשביל מה צריך לשחק עם כל מיני דברים עם ג'ולות'...

אחר כך הדורות נשתנו קצת כמוכן, והיום צריכים לתת לילדים לפי דרכם. אבל צריכים לדעת את המקור, מקור החינוך האמיתי. ולהכניס בילדים שאינם לומדים סתם בבית ספר, עליהם ללמוד ולדעת שהחיים שלהם הם רק תורה, הכל תורה. שהילד כבר יחכה לעלות למכינה, לשיבה קטנה, לישיבה גדולה.

המשפט התחיל, השופט דרש משליח המשטרה שיראה הוכחות על הרב שעבר על החוק, השליח מתחיל לחפש את ההוכחות, והנה הן נעלמו ממנו, הוא פותח את המחשב ומחפש ומחפש, והנה נמחקה כל התיקיה של המשפט הזה. השופט כועס עליו, מה אתה צוחק עלי, אין תיק ואין עדות

הגה"ח ר' מנשה ישראל רייזמאן שליט"א על כוחה של אמונה תמימה

"כָּפַל אֲשֶׁר צָנָה ד' אֶת מֹשֶׁה בְּן עֲשׂוֹ" (במדבר א', נ"ד)

הזאת מתרבה הכרי יותר ויותר, ולכן מברך 'ברוך אתה ה' אלקינו מלך האולם השולח ברכה בכרי הזה'.

הרי שנדרש מיהודי לברך ברכה בשם ומלכות על האמונה הזו, שהקב"ה קיבל תפילתו ועשה לו נס למעלה מדרך הטבע בדבר הסמוי מן העין והרבה לו הכרי, וכשם שמברכים 'מקדש השבת' או 'מקדש ישראל והזמין', או 'מלך מוחל וסולח לעוונותינו ומעביר אשמותינו בכל שנה ושנה'. כך הוא מברך את הקב"ה על הברכה שהכניס לו בכרי.

אבל אם מדד ואח"כ מברך, הרי זה תפילת שוא, שאין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין (תענית ח, בבא מציעא מב).

והרי סעיף הוא בשו"ע, תורה גלויה היא לכל אחד מישראל, ולא מדובר כאן רק ברבי חנינא בן דוסא שהוא היה יכול למלאות תנור בפת אף שלא הכניסו עיסה לתוכו, זהו בגדר נס בדבר שאינו סמוי מן העין, אבל ב'סמוי מן העין' יש כח לכל יהודי כמו רבי חנינא בן דוסא.

וכתב עוד רבי פסח אליהו פאלק שתי מעשיות שהיו בעירו גייטסעהד בענין הנ"ל.

א. מעשה שהיה בגייטסעהד המשטרה תפסו אחד מהרבנים והמחנכים שבעיר בנסיעה במהירות מופרזת, לקחו ממנו את הרשיונות, אבל לצורך עיסוקו בקודש היה מוכרח שיהיה לו רשיון

הג"מ רבי פסח אליהו פאלק זצ"ל מגייטסהעד, כתב בהקדמת ספרו 'מוחזה אליהו' חלק ב',

שהסיבה שבדור אחרון נפלו לספקות באמונה יותר מהדור הקודם, זאת משום שיש ריבוי של גשמיות ומוותרות, ואין אנשים מרגישים צורך לפנות לה' ולהיות תלוי בו, לפני כמה דורות היו צריכים בכל יום להתפלל להקב"ה שיהיה לו ארוחת בוקר וארוחת ערב, לא כל אחד זכה לזה, אבל בדור אחרון שב"ה שלח הקב"ה שפע רב בעולם, אין אדם מרגיש צורך גדול לפנות לאביו שבשמים, וכן בכלליות חיי האדם מסודרים בכל צד ופינה.

וכשנתבונן לשמוע על מה אנשים מתלוננים, נשמע שהם בוכים על מותרות. כי מה שבאמת נצרך לאדם, הקב"ה נותן בשפע, הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו.

וכן בענין הבריאות, בשנים כתיקונן, יש מערכת בריאות להפליא, מה שלא היה כן בדורות הקודמים, כמעט אין מי שסובל מכאב ראש או כאב שיניים, מיד הוא לוקח משכך כאבים, ויש טיפולים מסודרים לכל כאב וחיסרון במערכת הגוף. והרי כבר כתוב בתוה"ק שכשיש שפע גדול, יש חשש 'ורם לבבך ושכחת', כי אין אדם מרגיש צורך לבקש מהקב"ה ולהודות לו על החסדים.

וביאר שכך היא השייכות שלנו עם הקב"ה, אם אדם רגיל עם הקב"ה קצת, פעם בשבוע או בחודש הוא פונה להקב"ה, איש כזה אינו מכיר את הקב"ה על כל צעד ושעל.

נדרש מכל יהודי פשוט להאמין שהקב"ה יכניס ברכה בגורנו למעלה מדרך הטבע

ובפתח דבריו מזכיר רבי פסח אליהו סעיף אחד בשו"ע שזה מלמד על מדרגת האמונה הפשוטה שנדרשת מכל יהודי. כתוב באו"ח סי' ר"ל סעיף ב' 'הנכנס למוד את גורנו', שבא למדוד כמות החיטים שבאוצר, מתפלל ואומר 'יהי רצון מלפניך ה' אלקי שתשלח ברכה בכרי הזה'. כלומר, מכיון שעדיין איני יודע כמות החיטים שבאוצר, שעדיין לא מדד, הרי זה מתפלל שישלח הקב"ה ברכה בכרי הזה, שהרי יהיה הנס בדבר הסמוי מן העין, ואין זה נס שלא כדרך הטבע. ולאחר שהתחיל למדוד, הרי הוא מאמין באמונה שלימה שבעת

נהיגה, בלי זה, היו כל הרבצת התורה שלו בסיכון, והרבה אנשים היו ניזוקים מזה. והמשטרה קבעו יום בבית משפט לדון אותו אם באמת עבר על החוק או לא. וכדרכם בימינו שהמשטרה מביאים תמונה שהנוסע הזה עבר על החוק במהירות מופרזת.

וכמובן שהיהודי התפלל להקב"ה ועמד באמונה ובטחון שהקב"ה יעזור לו, לא עלה על דעתו באיזה אופן מעורנו השי"ת, אבל בטח בישועתו בתמימות ופשיטות, לקיים סימן ר"ל הנ"ל.

המשפט התחיל, השופט דרש משליח המשטרה שיראה הוכחות על הרב שעבר על החוק, השליח מתחיל לחפש את ההוכחות, והנה הן נעלמו ממנו, הוא פותח את המחשב מחפש ומחפש, והנה נמחקה כל התקיה של המשפט הזה. השופט כועס עליו, מה אתה צוחק עלי, אין תיק ואין עדות, לכו הביתה, ופטרו אותו רב לשלום, והחזירו לו רשיון הנהיגה.

הרי לנו מעשה של 'השולח ברכה בכרי הזה' בנוסף תש"פ. שהרי בלי ספק שבמחשב של השוטר היתה מונחת תקיה עם המעשה הזה של הרב, מי שמסביר את המעשה ששכחו במשטרה להכניס את התקיה למחשב, מקטין את האמונה. עדיין לא קיים סימן ר"ל. רק נתן להקב"ה את הכח שהתבואה תצליח ויהיו שבולים גבוהים וכדו', אבל עדין אינו מאמין שהקב"ה שולח ברכה בכרי הזה.

כי האמת לאמיתו שיתכן מאד, שנציג המשטרה היה לו את התיק של המשפט של הרב הזה, הוא הדפיס את הניירת והכניס את זה בתיק שלו, בודאי סידר לעצמו כל הטענות שהוא עתיד לטעון לפני השופט, וגם במחשב שלו היתה תיקיה מסודרת על אותו רב, היו יכולים להדפיס מחדש את התביעה, אל שאותו בורא עולם שיכול להכפיל את התבואה שבכרי, יכול להכנס בתיקית מחשב המשטרה, ולמחוק את הסיפור של הרב הזה. כי 'היד השם תקצר?' יתכן שהמעשה בפועל היה באמת שהשוטר שכח להכניס את התיקיה למחשב, אבל אנו צריכים להיזהר שלא להיות בטוחים שזה אפשרי יותר מהאפשרות שהקב"ה מחק את התיקיה מהמחשב. כל אחד מאיתנו יכול לספר הרבה מעשיות שלא הועילו לו שום השתדלות עד שנכנע וביקש מהשי"ת, ואז באה ישועה גדולה.

ובאמת שכל אחד מאיתנו היו סיפורים כאלה בחיים, גם אני הייתי יכול לספר לכם מעשיות משלי, אלא שהם דברים אישיים. כמה פעמים בחיים אנו מנסים לפעול כך וכך, ולא מצליחים, עד ש'נזכרים' להתפלל להשי"ת, 'רבונו של עולם, אני רואה שאני לא מסתדר לבד, אנא תעזור לי', והנה לפתע פתאום הכל מסתדר הכי טוב. אותה פעולה שניסע לעשות עשרים פעמים ולא הצליח, לאחר שהכיר שהוא לבדו אינו יכול, ופנה להשי"ת, באותה שעה עזר לו השי"ת.

שכל אחד יזכר באמת, יראה שכבר היו איתו כמה וכמה פעמים מעשיות כאלה, רק לאחר שנכנע ומבקש מהשי"ת רחמים, לפתע הכל מצליח ועובד הכי טוב, פעמים שההצלחה רק לאותו זמן בלבד. כלל הדברים שהקב"ה עושה הכל 'יש מאין' ואינו צריך סיבות ותירוצים גשמיים לעזור לך. גם כשהשוטר הכניס את התיקיה במחשב, עשה באותה רגע את העין של השוטר שלא ימצא את התיקיה.

אלו הם מעשים שבכל יום עם כל יהודי ויהודי, וכמו שכתוב בשו"ע שכל יהודי חקלאי פשוט יכול להתפלל 'יהי רצון שתשלח ברכה בכרי הזה', לאו דוקא אם הוא נתן צדקה לעילוי נשמת רבי ישעיה ברבי משה, כי אותו הקב"ה שהיה לו לרבי ישעיה'לע, הוא גם א-לי וחי גואלי' של אחד ואחד מאיתנו.

אמונה פשוטה של בעל תשובה טרי הוציאה אותו מתוך הכלא

עוד מעשה מספר רבי פסח אליהו, ששמע מאחד ששמע מבעל המעשה. יהודי חילוני מארצות הברית ישב בבית הסוהר, וכנודע שיש ארגוני חסד שנכנסים לחזק ולקרר נפשות ישראל היושבים בעמק הבכא. וכך זכה אותו יהודי חילוני להתקרב להשי"ת ולתורתו הק' ע"י השיעורים של אותם הרבנים המחזקים, וקיבל על עצמו ללמוד הלכות שבת ולקיים כל מה שביכולתו. כמו ששמע בשיעור שזה הדבר הכי חשוב לשמור השבת.

ואותו רב היה בא לבקר שם אחת לשבועיים, ולאחר שקירב אותו ליהדות היה מסייע אותו להקדם בלימוד ההלכות, ב"ה יש בימינו ספרים נפלאים באנגלית בהלכות שבת. והביא לו אלו הספרים כדי שיוכל להתקדם בידיעות בהלכות שבת.

באחד הביקורים של אותו רב בתפיסה, מצא את היהודי הנ"ל במצב מאד מרוגש, ושאל אותו מה אתה כ"כ מרוגש? והשיב, שמצא בספר הזה מאמר חז"ל שלא שמע עליו מעולם, 'אלמלא שמרו ישראל שני שבתות מיד נגאלין', ובקוצר או ברוחב דעתו הבין האיש שאין הכוונה לכל ישראל לגבי הגאולה השלימה, אלא שמדובר לכל יהודי בפרטיות, שכל יהודי שישמור שתי שבתות, יגאל בגאולה שלימה, אם גאולה מגלות כללי, ואם גאולה מגלות פרטי.

וזה האיש קיבל בבית משפט פסק שהוא חייב לשבת בכלא 15 שנה, אבל כיון שמצא את המאמר חז"ל הזה, שמח שמחה גדולה, כי הנה הוא מתקדם יותר ויותר בלימוד הלכות שבת, ועוד מעט יזכה לשמור שבת אחת ועוד שבת ותיכף ומיד יגאל וישחררוהו מבית האסורים, וישוב לביתו ולבניו בשמחה.

כ"כ התפעל האיש מהמאמר חז"ל עד שפניו זרחו וקרנו מאושר. אותו הרב הסתפק בדעתו מה ישיב לו, ממה נפשך, אם ילמד הלכות שבת וישמור שתי שבתות ולא ישחררוהו, הרי יהיו לו טענות על חכמינו ז"ל, והרי יהודים כאלה צריכים רחמים גדולים עליהם, שאם יראו שלא נתקיים בהם מאמר חז"ל, שמא יאמרו 'מהדא לא הא נמי לא' רח"ל.

ונתיישב הרב להעמידו על האמת, ואמר לו, 'ידידי היקר, אתה טועה, חז"ל דברו לגאולה הכללית של כלל ישראל, שאם כל ישראל ישמרו שני שבתות, נזכה מיד לביאת המשיח, אבל אין כאן הבטחה על יחיד ממש שהוא יגאל'.

אבל אותו האיש שכבר ישב שנים רבות בכלא, אמר לרב בתקיפות, 'יסלח נא מר, כתוב כאן מאמר חז"ל, אנגלית גם אני יודע לקרוא, כתוב כאן שחז"ל הבטיחו גאולה למי ששומר שתי שבתות, אני

אחרי כל החשבונות והפירוטים הייתה כתובה מילה נוספת: 'שולם'! הילדים הביטו על הרופא בתמיהה-רבתי, ולא ידעו מי שילם עבורם סכום של יותר ממיליון דולר

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

"וזאת עשו להם וְחִיו" (במדבר ד', י"ט)

אחד הדברים שבכוחם להעניק ליהודי את השמחה במוצות, הוא כאשר הוא יודע את מתן שכרן, כמה גדול הוא. חז"ל המחישו לנו כמה פעמים את העניין, באומרם למשל במוצות שילוח הקן, שאם במוצה קלה זו הבטיחנו השי"ת בתורתו 'למען ייטב לך והארכת ימים', הרי לנו כמה שכר נקבל על מצוה חמורה וקשה יותר! ואם חז"ל מצאו לנכון להדגיש זאת, אות הוא שהדבר עשוי להוות עבורנו תמרור - דרך, חשוב בהתבוננות במוצות. ניגש אלי פעם יהודי אחד וביקש שאתן לו דוגמא כיצד משלמים הרבה, על דבר קטן... סיפרתי לו מעשה מרתק שהגיע לאוזנינו, ומוסב על תקופת השואה, כשהיהודים היו כלואים בגיטאות, וקיימו 'חיי שגרה' לכאורה.

והנה, ילד אחד קם בבוקר ולפני שעשה את דרכו לחיידר, שעדיין היה קיים בגיטו, ביקש לשתות דבר-מה כדי להרוות את צמאונו, ולאמו לא היה מה לתת לו. ביתה היה ריק מכל. היא יעצה לו לדפוק על דלת-ביתה של משפחה יהודית, ולבקש שיתנו לו לשתות. הילד יצא מהבית, וכשנתקל במוזזה על פתחו של בית אחד, דפק על הדלת, והנה פותחת לו אשה יהודייה ושואלת למבוקשו. הוא מספר לה על צמאונו, ועיניו זולגות דמעות כשהוא אומר שבצורה זו לא יוכל ללמוד היום בחיידר. האשה נכנסת למטבח, ומביאה לו - מלבד כוס הקפה המהביל - גם 4 חתיכות עוגה טעימות. 'אם אתה צמא, מן-הסתם גם לא טעמת מאומה, ולא יהיה לך כח ללמוד. לכן טעם נא גם מן העוגות הללו, ואז תוכל ללכת לחיידר בשמחה', אמרה עקרת הבית-לילד. הילד, כמובן, אכל ושתה, כוחות-גופו התחזקו. והוא רץ בשמחה ללמוד בחיידר.

החשבון הסופי

עברו כמעט יובל שנים, והאשה היא שהגישה את העוגיות, שהיגרה אחרי השואה לאמריקה, הגיעה לגיל זקנה, ונצרכה לעבור כמה ניתוחים קשים. לילדה הביאו אותה בפני רופא, וזה - בראותו את מצבה הקשה, לקח עט ועשה חשבון כמה יעלו כל הניתוחים הנדרשים. כל ניתוח הסתכם בסביבות ה-200,000 דולרים, והחשבון הסופי הגיע לכמעט מיליון דולר! הבנים בשומעם זאת, החליטו למכור כמה נכסים העומדים ברשותם, כדי שיוכלו לשלם לרופא את מחיר הניתוחים.

ביום שנקבע לעשיית הניתוחים, הגיע הרופא וביצע עבודתו נאמנה. הביצוע התארך והתארך ובסופו של דבר עבד הרופא כמעט מבוקר ועד ערב.

עם סיום הניתוחים, יצא הרופא אל הילדים ובישר להם שהכל עבר בשלום, ועוד מעט תתאושש המנותחת בס"ד, ותוכל לשוחח עמם. בשלב זה התיישב הרופא שוב לעשות את החשבון המדויק של מחיר הניתוחים, ולאחר שפירט את מחירו של כל ניתוח, בצירוף מחיר העבודה שלו, בהתחשב בכך שהעבודה התארכה למשך כל היום, עבר הסכום הסופי את מיליון הדולרים.

הילדים שכבר ידעו פחות או יותר כמה מדובר, מקבלים את דף הסיכום לידיהם ולא התפלאו כל כך לראות את הסכום הגבוה. אבל, בראותם את המילה הנוספת שנכתבה בשולי הדף, החסיר לבם פעימה. הם לא ידעו ולא הבינו מה קורה כאן. אחרי כל החשבונות והפירוטים הייתה כתובה מילה נוספת: 'שולם'!

'במשך שנים חיפשתי אותה'

הילדים הביטו על הרופא בתמיהה-רבתי, ולא ידעו מי שילם עבורם סכום של יותר ממיליון דולר.

'ארבע העוגיות שהניחה לי אמא שלכם בצלחת, 'שהחיו את נפשי בהיותי ילד, הן שילמו לי כבר את כל מה שהייתי צריך לקבל עכשיו על הניתוחים שביצעת', אמר הפרופסור.

המנתח הנכבד סיפר לילדים ההמומים את כל הקורות אותו בשואה, ושהוא הוא הילד הרעב שאמם היטיבה איתו, והרבה לתאר את טוב-

עכשיו בואו נחשוב: מה כבר עשתה אשה זו? הילד אמנם ביקש רק לשתות, והיא הגישה לו עוד 4 עוגיות? אבל מה היא עלותן הכספית של העוגיות הללו? - לא- כלום. ומהלא-כלום צמח חסכון של יותר ממיליון דולרים.

אז היא-גופא; אם אתה אומר שהלב שלך אינו מסוגל לוותר על מקום יקר כזה, קח את הפסוק הזה כעטרה לראשך, ותבצע אותו הלכה-למעשה, על ידי שתמול את ערלת-הלב, ותתחזק ותתגבר על עצמך בענין הוויתור, ואז תזכה לחיים.

האיש ההוא שמע לקולי, והניח את האורח לשבת על מקומו, והוא התיישב באחד הספסלים האחוריים בבית הכנסת, אותו מייעדים הגבאים לאלה שאין להם מקום... בטוחני, שאיש זה זכה לחיים ביום הדין, וכל מעשיו יצליחו.

ואגב, מפני שישב במקום מרוחק, לא הצליח להאזין היטב לדרשתו של הרב לפני התקיעות. לאחר התפילה הוא הגיע אל הרב, וסיפר לו מה קרה עם המקום שרכש, וביקש שהרב יחזור בפניו על הדברים. המרא דאתרא, בשומעו את הדברים, מלבד שחזר בפני הוותרן ההוא על הדברים שדרש, בירך אותו בכל מילי דמיטב, והרעיף עליו איחולים עד בלי די.

ביש-מזל

מאיך, נספר על מקרה שהגיע לאוזנינו מרופא בכיר שהיה בראש השנה בתורנות בבית החולים, וכיון שהיו לו כמה דקות פנויות נכנס לבית כנסת פלוני, והתיישב במקום כלשהו, כדי להספיק להתפלל קצת עם הציבור, ולשמוע קדיש וקדושה. רופא זה לא היה שומר מצוות, אבל בראש השנה ביקש לספוג קמעה מקדושתו של בית הכנסת.

לא עברו כמה דקות והאדם שרכש את המקום ביקש מהרופא לפנות את הכסא... הרופא ההוא אמר לי שבאותו רגע החליט שיותר הוא לא נכנס לבית כנסת!!!

כמה ביש-מזל המתפלל ההוא שביקש מהרופא לפנות את המקום! הרי מעתה ואילך ברור שדרכו לא תצלח בחיים, וגורלו יעלה קמשונים וחרולים. שכן, היה עליו לשאול לזהותו של מי שהתיישב

ליבה ונדיבותה של אמם שהגישה לו גם את העוגיות, שלא ביקש. במשך שנים סיפר הרופא, חיפשתי את אמכם, כדי להודות לה על המעשה שעשתה, ולא מצאתי אותה. כשהגעתם איתה וביקשתם שאנתח אותה, זיהיתי שהיא-היא האשה שהיטיבה עמי, והחלטתי על אתר לבצע את כל הניתוחים חנם אין כסף.

עכשיו בואו נחשוב: מה כבר עשתה אשה זו? הילד אמנם ביקש רק לשתות, והיא הגישה לו עוד 4 עוגיות? אבל מה היא עלותן הכספית של העוגיות הללו? - לא-כלום.

ומהלא-כלום צמח חסכון של יותר ממיליון דולרים.

זו היא אספקלריה המעניקה לנו דמיון-מה לשכר שיינתן לנו עבור מצוות קלות. יש בכך רק דמיון, שהרי על שכר-מצוות בעוה"ב נאמר 'עין לא ראתה אלוקים זולתך'.

אבל כשעומדת לפנינו דוגמא שכזו, הממוחישה את השכר הגבוה-מכל-גבוה שקיבלה עקרת-הבית ההיא עבור 4 עוגיות, נוכל כבר לצייר בדמיוננו את גודל השכר שנקבל עבור מצוות קלות, וקל וחומר עבור מצוות חמורות וקשות יותר.

ומי שמצייר לעצמו את הדברים הללו, מובן-מאליו שלא היה מוכן להפסיד שום 'אמן', והוא גם יהיה מוכן לרוץ קילומטרים רבים עבור 'אמן' יהא שמייה רבא', או כל מצוה-קלה אחרת!

האורח החליט שהמקום הזה מתאים לו

עוד יש לדעת שאם האדם רוצה להצליח בחיים, הוא צריך ללמוד לוותר לזולת. מכאן נובעת עיקר ההצלחה! מעשה שהיה בבית כנסת אחד, שם נמכרים מקומות התפילה לימים הנוראים לפי איכותם, דהיינו כמה שהמקום קרוב יותר לבימה שבה תוקעים, ולהיכל-הקודש עליו נושא המרא דאתרא את דרשתו, המחיר עולה ועולה.

אחד המתפללים, ברצותו לשמוע היטב את התקיעות ואת דברי הרב, רכש מקום יקר שעלותו הגיע ל-1,500 שקלים. והנה בבוקרו של ראש השנה הוא מגיע לבית הכנסת, ומגלה שאדם לא מוכר התיישב על מקומו. היה זה מן הסתם אחד האורחים שנקלע לבית כנסת זה, וחיפש מקום לשבת, והחליט דווקא המקום הטוב ביותר שנרכש בסכום כסף כה גבוה, מתאים לו...

המתפלל שרכש את המקום בא אלינו, ושאל מה עליו לעשות. מחד גיסא, אני יודע היום הוא יום-דין, ובשמים מצפים לראות כיצד אתנהג עם הזולת, אבל מאידך גיסא, אני מרגיש שהלב שלי חלש כדי לסבול דבר כזה!

עד שרכשתי לי מקום כל-כך טוב, ושילמתי עליו במלוא הוני, והנה מגיע אדם זר ולוקח לי את המקום הזה. כיצד אתגבר על עצמי? - שאל האיש.

והשבתי לו מתוך ציטוט מילות הפסוק 'ומל'ה' אלוקיך את לבבך ואת לבב זרעך' וכו', שהן כידוע ראשי-תיבות אלול. הרי זה עתה סיימנו את חודש אלול, ונכנסנו לחודש תשרי, אמרתי לו: והשם יתברך רמז לנו בתורתו הקדושה על מילת ערלת-הלב שלנו, והבטיחנו בסוף הפסוק הנ"ל ואמר שאם נעשה כך - נזכה לחיים, ככתוב 'למען חיך'.

עולמה חשך בעדה. היה בו באותו ארנק הון עתק. הסיכויים למצוא את הארנק במרכז עסקים הומה היו אפסיים; לא היה לה שום ספק שגנב ממולח הזדרז והרים את הארנק הכבד ותחבו עמוק-עמוק לתוך כיסו; היא כבר הייתה לאתר יאוש!

הגה"צ רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א על הסיפור המופלא שסיפר הגה"צ רבי יעקב גלינסקי זצ"ל

"שאו את ראש כל עדת בני ישראל" (במדבר א./ ב.)

וזה היה המעשה:

יהודי נכבד ממדינת הים, העוסק ביבוא סחורות יקרות ממדינות רבות כדי לשווקן במקומו ובארצו, נוהג להפליג מידי כמה חודשים, הוא בעצמו או אשתו, בנסיעת עסקים למדינה רחוקה. לאחר שעיקרי הדברים מתואמים מראש, הם יוצאים לחו"ל כדי לגמור ולחתום את כל פרטי העסקה. בתקופת שהיה קצרה הם מסדרים את הכל באופן הטוב ביותר, חותמים חוזה, ומקבלים את הסחורה, אורזים בקפידה ושולחים אותה בספינת משא אל יעדה. לכל נסיעה שכזו היה צורך להצטייד בהרבה מזומנים, בהתחשב בכך ש'כרטיסי אשראל' למיניהם עדין לא באו לעולם באותם ימים, ובשטרי חוב וכדומה לא ניתן להשתמש במדינות זרות. הגיעה איפוא אשת הסוחר בנסיעת עסקים לארץ הקודש כדי לבצע כמה עסקות ענק. באמתחתה החזיקה ארנק תפוח, מלא וגדוש במרשרשים רבים, טבין ותקילין. ויהי בדרכה לפגישת עסקים אחת אחרת בכמה דקות, ובריצתה על פני המדרגות החלקות של מגדל המשרדים מעדה ונפלה. נוצרה במקום התקהלות קטנה; תוך כמה דקות הגיע אמבולנס והיא הובלה פנימה. שם, בתוך הרכב, נערכו לה בדיקות מקיפות, ובחסדי ה' התברר כי לא אירעה לה פגיעה חמורה זולת כמה מכות יבשות. היא לא נצרכה לאשפוז אלא שוחררה לדרכה. פנאי רב לא היה לה; היא התישבה למנוחה קצרה, לגמה כמה כוסות מים ויצאה כמתוכנן אל הפגישה החשובה. הפגישה התנהלה למישרים, כל הפרטים אושרו, אולם עם הגעתה

כתוב בספר הקודש 'אוהב ישראל' בפרשה דין: "שאו את ראש כל עדת בני ישראל למשפחותם לבית אבותם, היינו לנשואם ולהגביה אותם למקור המקורות ולשורש השורשים של נשמות ישראל, שהוא בחינת 'קודש ישראל ה' ראשית תבואתה' הרב הגאון רבי יעקב גלינסקי זצ"ל, מגיד מישרים, עלה מגולת סיביר לארץ הקודש שבור ורצוף בגופו ובנפשו. בנסים גדולים שרד שם, וכמה פעמים היה רק כפסע בינו לבין המוות. בהגיעו ארצה בודד וגלמוד אחר החורבן הנורא של כל בית ישראל בארצות אירופה בדם ואש ותימרות עשן, היה נראה בעיניו שזהו סוף העולם ואין לו עוד שום תקומה, חלילה, לא בגשמיות ולא ברוחניות. כך התהלך ביאוש מוחלט, בלי לדעת אנה יפנה ומה יעשה בחיים הללו שהוענקו לו בעל כורחו מן השמים במתנת חנים. יום אחד הגיעה שמועה לאוזניו, שבעיר התורה בני ברק יצ"ו מתגורר גאון זקן, צדיק קדוש ונשגב, הלוא הוא מרן ה'חזון איש' זצוק"ל; בחורי חמד צעירי הצאן, מוצאים פורקן לנפשם בביתו נאוה קודש, והוא מורה דרכם ומאיר נתיבתם בחיבה יתירה כאהבת אב לבנו, בפרט לאותם בחורים גלמודים, ניצולי השואה. הוא קם ונסע אליו תכף, ושם בקודש פנימה פרק את אשר עם לבבו זה עידן ועידינים. הוא מרר בבכי ודיבר הרבה ברוב יאוש ותסכול, וסיים במילים כואבות וחדות: "אני מיואש מן החיים!!!". ה'חזון איש' הקשיב היטב לכל דבריו; במתינות הידועה הניח לו לסיים לפרוק את אשר עם לבבו, ולאחר מכן הרגיעו ופיסו וניחמו בדברי ריצוי ועידוד. כשנרגע מעט, פנה אליו ה'חזון איש' ברוב חיבה ואהבה ואמר: "שב נא בחור יקר; הלא בן תורה אתה! הבה ואספר לפניך ענין דין תורה מיוחד שהגיע אל שולחני היום. והרי מאמינים אנו בהשגחה הפרטית העליונה שבכל צעד ושעל, ואין לי שום ספק שחיבור שני המקרים אצלי בזה היום, אותו דין תורה יחד עם הגעתך אתה הנה, קשורים יפה זה בזה. יש באותו 'דין תורה' סבוך כדי לפתור גם את בעייתך הקשה!" ר' יענקל'ה נדרך מיד ושכלו החריף החל מחשב חשבונות: במה דברים אמורים? וכי כיצד מתקשר הוא עם 'דין תורה' מסובך, שהוא איננו שום 'צד' בנידון? ואיך יהיה בכוחו של 'דין תורה' לפתור את מבוכתו ולהעלותו מיאושו ומיגונו העמוק?

לשלב הגמר של חתימת החוזה והתשלום, הושיטה הגברת את ידה אל תיק הצד כדי להוציא מתוכו את ארנקה, ועיניה חשכו! התברר שבעת המהומה שארעה כשנפלה, גלש התיק מכתפה והארנקה היקר נשמט, כנראה ארצה! רק עתה תפסה לתדהמתה שהוא איננו! היא מיהרה חיש אל אזור האירוע, חיפשה היטב בכל פינה, אך הארנקה נעלם ואיננו, כמי שבלעה אותו האדמה!

עולמה חשך בעדה. היה בו באותו ארנקה הון עתק, שברובו הגיע מהלוואות וממשכנתאות שלוזה הסוחר קודם נסיעתה כדי שיהיה בידיה מן המוכן במזומן לתשלום כל העסקאות. והנה עתה צרתם כפולה - לא די בכך שכל העסקים נעצרו וכל התנהלות המסחר במחצית השנה הקרובה מושבתת, עוד ניחתה עליהם עתה גם צרת החובות והנושים. תוצאת ניתוח הנתונים הראה פשיטת רגל גמורה [באנקראט], השם ירחם!

הסיכויים למצוא את הארנקה במרכז עסקים הומה היו אפסיים; לא היה לה שום ספק שגנב ממולח הזדרז והרים את הארנקה הכבד ותחבו עמוק-עמוק לתוך כיסו; היא כבר היתה לאחר יאוש! ברם בשיחותיה עם בעלה שבחוץ לארץ, אמר הוא שעדין אינו נחפו להתיאש; הוא חלק על קביעתה שהכסף אבוד, לאחר יאוש, וביקשה לטרוח עוד בחיפושים.

בפיק ברכים ניגשה האשה שוב אל המרכז המסחרי, תלתה כמה מודעות פה ושם על ארנקה שאבד, רק כדי לקיים רצון בעלה, אך בליבה פנימה לא תלתה שום תקווה במודעות הקטנות האלו.

להפתעתה הגדולה, כעבור מספר ימים התקשר יהודי חרדי ירא ושלם, אשר בהשגחה פרטית מן השמים עבר בדיוק באותה עת באזור, והוא מצא אכן את הארנקה עם כל הסכום הענק שבתוכו.

ברם, אליה וקוץ בה - בהיותו אברך תלמיד חכם, אב למשפחה ברוכת ילדים, טען לעומתה שמציאה כזו במרכז השוק ההומה הרי יש בה בלא שום ספק "יאוש בעלים", והלא הלכה פסוקה היא בכל כהאי גונא: 'הרי אלו שלו!' "מן השמים שלחו את הארנקה דוקא אלי", טען האיש, "כיון שצריך אני לחתן כמה מילדי שכבר הגיעו לפרקם, ואיני מחויב להשיב האבדה!"

האשה לא האמינה למשמע אזניה: "היתכן?! נזדעקה, הרי כל עתיד רכושנו ועסקינו תלויים בו, בארנקה זה! וכיצד יתכן לקחת כך בשאט נפש סכומים אדירים שכאלו?"

אך המוצא התעקש: "אתם - את בניכם תוכלו עדין להשיא בכבוד, גם בהעדר ארנקה זה, ואילו אני זקוק לו הרבה יותר מכם, ואיני מותר על המתנה הגדולה שהעניקו לי מן השמים, הן הלכה פסוקה וברורה לפנינו: 'הרי אלו שלו!'"

לאחר דין ודברים סוכם ביניהם להביא את המקרה החמור בפני מרן ה'חזון איש'. קיבלו עליהם שניהם בקנין את דעתו, דעת תורה, בלב שלם - כאשר יורה כן יעשו.

בהכנסם אל הקודש פנימה שטח המוצא התלמיד חכם את טענתו, כי מאחר שאין ספק כי הבעלים התיאשו מאבדה זו, אם כן - ברור שאחר יאוש בעלים, הרי אלו שלו!

ה'חזון איש' הקשיב לכל פרטי המעשה בכובד ראש, ובסיזום ניכר עליו

שהוא מעיין במחשבתו ומעמיק בסוגיות בש"ס ובפוסקים הנוגעות לענין. שני הצדדים המתונו בדריכות למוצא פיו, וכאשר ננער ממחשבותיו, נהרו פניו והוא פסק למידיינים העומדים לפניו הלכה ברורה:

"קימא לן", שטח ה'חזון איש' את פסקו הנפלא, "כל מה שקנתה אשה קנה בעלה" (גיטין עז); אשה זו שאבדה את הארנקה איננה הבעלים על הכסף, כי אם בעלה היושב במדינת הים. והנה בעובדה זו שלפנינו לא הסכים הבעל להתיאש; הוא טען בבירור שעדין יש לטרוח ולחפש אחר האבדה; האשה המאבדת - רק היא זו שהתייאשה, ואין היא אלא כמו שליח בדבר, ואיננה 'בעל הבית' להתיאש. בעל האבדה לא התייאש! נמצא אפוא שנשמט כאן כל יסוד 'יאוש בעלים', שעליו נבנה דין 'הרי אלו שלו'; אם נפל היסוד, נפל הבניין, והרי אתה מחוייב להשיב את כל האבדה לבעליה עד הפרוטה האחרונה!

ואף אם יהיה מוכח הדבר בברור שמצב האבדה מצד עצמה הוא בעל כרחו לאחר יאוש, וכעין 'נשטפה בזוטו של ים ושלוליתו של נהר' (ב"מ כד), שאין מועיל מה שיאמר בעל האבדה שאינו מתייאש - הרי בעת שמצא המוצא את האבדה עדין לא נודע לבעל כלל דבר אבדתו, והרי זה 'יאוש שלא מדעת', דקימא לן (שם כב): כאביי ביע"ל קג"ם דלא הוי יאוש, והרי זה חייב להחזיר, ודו"ק".

סיים מרן החזון איש וקבע: "זי איז ניט קיין 'בעל' בית' זיך צו מיאש זיין!" (אין היא 'בעל הבית' להתיאש!)

"לא בכדי שלחו אותך היום לכאן" - הפטיר ה'חזון איש' באזני הבחור המיואש שלפניו, ר' יענקל'ה, "דו ביסט ניט קיין בעל' בית זיך צו מיאש זיין! שומע אתה ר' יעקב, את פסקה של תורה? אף בכל כיוצא בזה, 'בעל הבית' ורק הוא בלבד יכול להחליט על יאוש! חייך אינם שלך ואינם בידך! דו ביסט ניט קיין בעל' בית זיך צו מיאש זיין! והלוא במפורש תיקנו לפנינו אנשי כנסת הגדולה בתפילת העמידה: 'על חיינו המסורים בידך, ועל נשמותינו הפקודות לך'.

הן 'בעל הבית' החליט שאין כאן מקום לייאוש, שהרי העניק לך את החיים בנסי ניסים רצופים כל העת! החיים אינם 'שלך' ואינם בידך. הנשמה גם היא אינה שלך ואינה בידך, הכל רק בתורת 'פיקדון' אצלך! ואם כן, מי שמך לאיש להתערב ולהחליט בדעתך אם יש כאן יאוש או לא... עליך רק למלא תפקידך, ולעשות מלאכתך נאמנה 'כשור לעול וכחמור למשא!' (ע"ז ה:).

שנים רבות לאחר מכן היה הגאון רבי יעקב חוזה בדרשותיו על סיפור מעשה מופלא זה, בהעידו שה'חזון איש' בגדלותו חולל בו מהפכה אדירה הוא יצא מביתו כאיש אחר לגמרי, הנרתם בכל כוחותיו ובכל מרצו וכשרונותיו למלא את תפקידו בנאמנות.

ואכן בזכות גישה זו, שאין הוא אלא כחייל העומד על משמרתו של מלך זכה להגיע למדרגות רמות ונשגבות בתורתו ובעבודתו ובמידותיו, ונודע בכל תפוצות ישראל לשם ולתפארת.

שאו את ראש עדת בני ישראל!

(מתוך טיב המעשיות)

זכרוני לפני כשלושים שנה עת היה מטייל אבי זקני כ"ק אדמו"ר מתולדות אהרן זי"ע ביער ירושלים - טיול שהיה מוקדש כולו לחינוך הנכדים להחדיר בנו מוסר ויר"ש, עבר בסמיכות ליער 'משאית זבל'. חשב הנהג לתומו שכנראה תועה זקן בדרך, מיד קפץ מהמשאית ואמר לזקני שהמשאית אמנם מלאה בזבל אבל בשמחה יכול לטרוח ולפנות לו מקום בתוך הררי הזבל ולהביאו למחוז הפצו

גאב"ד חרדים הגה"צ ר' אשר אנשיל כ"ץ שליט"א - פרשת במדבר - 'שבת אויפרוף' של כלל ישראל

בסימן טוב ובמזל טוב - לכה דודי לקראת כלה. שבת זו שלפני קבלת התורה הוא 'שבת עליה לתורה' של עם בני ישראל - החתן לקראת ברית הנישואין עם הכלה היא התורה הקדושה, ביום מתן תורה בו תואר כלה מאוד נתעלה. ובספרי הקדמונים מכונה שבת זו של פרשת במדבר 'שבת כלה' על שם התורה שהיא הכלה של כלל ישראל.

גלות מרצון

בצעירותו כשלמד הבריסקע'ר רב הגאון ר' יוסף דב הלוי ה'בית הלוי' זצ"ל בשיבת וואלוז'ין הנודעת, נכספה וגם כלתה נפשו להתראות עם גדול הדור הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל ללמוד תורה מפיו כי מלאך ה' צבאות הוא. דא עקא, המרחק הגדול מוואלוז'ין לעיר ברודי בו התגורר מאור הדור, גם מחירו הגבוה שגבה נסיעה כזו עמדו בפניו כתריס בפני פגישה זו, ואם כסף לעיר הקרובה לא היה מצוי לו, הרי על אחת כמה וכמה ודאי לא לברודי הרחוקה.

אך, אין דבר העומד בפני הרצון וודאי לא בפני רצונו העז של אותו צדיק כהבית הלוי, בדעתו החליט 'היה מה שיהיה, אקיים את ציווי חז"ל 'הוי גולה למקום תורה' אסע לברודי ויהי מה! והלכה למעשה, יצא מחוץ לעיר אל ככר העגלונים בירד וגילה עגלון המתכונן לצאת לדרך ארוכה לברודי. ללא גינונים קם ועשה מעשה, ניגש לאותו עגלון והציע לו להיות העוזר שלו לאורך הנסיעה הארוכה לברודי וככל אשר ישית עליו העגלון יעשה, אם זה בהאכלת הסוסים, בשימון הגלגלים, בסחיבת המטלטלים ואפילו למשון במושכות ולקחת חלק בעול הנהגת הסוסים והעגלה, תוך כדי שמוסיף ואומר, לא אבקש מאומה כשכר - אפס כסף. כשומע ועונה הסכים העגלון לאלתר לאותה הצעה מפתה, והרי לאו כל יומא מתרחשי ניסים ובחורים כאלו. מדיבור למעשה יצאו שניהם לדרך הארוכה בואכה ברודי כשהעגלון מושך וצולף בסוסים והבית הלוי משמן את הגלגלים ונותן לסוסים לחמם.

באמצע הדרך, אחרי נסיעה קשה ודרך ארוכה ועייפה תוך טלטולי דרכים קשים, פקד העגלון על יוסף דוב שיתחלפו, הנער יקח את

מושכות הסוסים להנהיג את העגלה והעגלון ינמנם מאחור לצבירת כח להמשך הדרך. תפס לו יוסף דב במושכות הסוסים והעגלון נדרם מיד. אך, אמנם גדול בתורה היה אותו יוסף דב, אבל מנגד, בתורת העגלונות היה עם הארץ גדול, הוא האיץ וצלף בסוסים תוך כדי שראשו נמצא הרחק משם בתוך היכל הישיבה שקוע בסוגיות והוויות של אב"י ורבא שעברו במוחו, טרוד הוא באותה שעה ליישב את דברי השב שמעתתא שיעלו בקנה אחד עם הקצות החושן והאבני מילואים, מקיים הוא בהידור 'ובלכתך בדרך' תוך כדי משיכת החוטים ושוכח שעגלון הוא. כשאין מנהיג סטו הסוסים מהדרך ושטאו לעבר הלא-נודע ללא תועלת. כשהתעורר העגלון גילה לחדרתו היכן הם נמצאים ואת מה שעולל לו הבחור העגלון, בחמתו שבערה בו גער בו בחירוף נפש תוך הוספת מתת-לחי מצלצלת כאות 'הכרת הטוב' על עבודתו ה'משובחת', העגלון לקח בחזרה את המושכות ומכאן ואילך לא פסיק פומיה מדברי ביזיון וקצף על יוסף דב, עד להגיעם בשעה טובה ומוצלחת לשערי עיר התורה ברודי.

מה גדולה הייתה חרדתו כשראה שאותו 'עגלון קשה מזל' שסטר לו בעוז על לחיו הוא לא אחר מהאי גאון ישראל נושא הדרשה שחירף והשפיל עצמו להיות עגלון בעבור הגלות למקום תורה

שלא יהיו סמוכים זה לזה מפסיקין ביניהם בקריאת פר' במדבר (וראה עוד מה שכתב רבי צדוק ב'פרי צדיק' במדבר אות ו). ואולי ניתן להוסיף ולתת עוד טעם למה נסמכה פרשת במדבר לחג מתן תורה, שהרי טרם הקידושין עם התורה הקדושה הניתנת בחג השבועות, עלינו לדעת דרכי קנין התורה, באילו אופנים התורה נקנית להינשא לה כדת וכדין, וכמו דיני קנייני אשה שנקנית 'בכסף בשטר ובביאה' כן מחובתנו לדעת את קנייני התורה ואת דרכי הלקיחה והקניין. כך גם כעין מה שאמרו חז"ל (קידושין מא.). 'אסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה' כך גם חובה מוטלת עלינו טרם הקידושין לבדוק את טבעה של אותה הכלה - היא תורתנו הקדושה.

מצינו במדרש (תנחומא במדבר ו, וברבה שם) 'אין התורה נקנית אלא במי שמשים עצמו הפקר כמדבר', וכל מי שאינו עושה עצמו הפקר כמדבר אינו יכול לקנות את התורה, והאי דבר קניין הזה לומד המדרש מפרשת דכתיב וידבר ה' אל משה 'במדבר סיני' וגו' לומר מי שמשים עצמו כמדבר זוכה לתורה מסיני. כן שנינו בעירובין (נד.) אמר רב מתנה מאי דכתיב וממדבר מתנה, אם אדם משים עצמו כמדבר זה שהכל דשין בו תלמודו מתקיים בידו ואם לאו אין תלמידו מתקיים בידו, עיי"ש. ושמע מינה, קנין התורה היא שישים האדם עצמו כמדבר.

ומובא במפרשים שהדרך הישרה שיבור לו האדם להשים עצמו כמדבר הוא בשתי אופנים, האחד, 'הסתפקות במיעוט' כאותו מדבר שמסתפק במיעוט 'ארץ צייה וצלמוות' ללא עץ ומים, כך גם הרוצה לקנות את התורה יש לו להסתפק במיעוט ועל דרך שאמרו חז"ל (במדרש, מובא בתוס' כתובות קד.) עד שאדם מתפלל שיכנס תורה לתוך גופו יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו. והדרך השני הוא ענווה להיותו עניו כאותו מדבר שהוא הפקר לכל והכל דשין בו, כך יהיה גם הוא בענווה ושפלות רוח.

ובזה נמצאים אנו למדים טבעה של אותה כלה שהיא הפוכה מכל

בהגיעם לברודי קפץ ר' יוסף דב מהעגלה ובמקום לנפוש קמעה לנוח מטלטולי הדרך הארוכה רץ מיד כצבי לעבר בית רבה של ברודי הגאון ר' שלמה קלוגר כשהוא לבוש עדיין בבגדיו המלוכלכים מזוהמת הסוסים. מה גדלה שמחתו עת זכה לקבל פני הרב ולהושיט לו ידו לשלום באמרו כי בחור משיבת וואלוז'ין הוא שבא ללמוד תורה, זכה ר' יוסף דב שהחזיר לו רבו ידו לשלום תוך כדי שהגאון מברודי שואל ומתמיה לו באוזניו, האומנם בחור ישיבה אתה או שחומד לצון הנך, הלוא חזותך מעידה עליך כאלף עדים שעגלון פשוט אתה ותו לא, גם בגדיך מטונפים כאותן בגדי עגלונים, מה לך ולבחור ישיבה, או, מה לבחור ישיבה עם בגדי עגלונים.

ביראת הכבוד ובכובד ראש ענה ר' יוסף דב לעומתו בסיפור השתלשלות הדברים, על כמיהתו העזה ללמוד תורה מפיו ומה מוכן היה להקריב בעבור זה ומציג תוך כדי דיבור בפני רבה של ברודי קושיא עמוקה בדברי הרמב"ם. רבה של ברודי עמד נפעם ומתפעל הן ממסירות נפשו של הבחור הצעיר לקיים 'הוי גולה למקום תורה' וביותר מגדלות כח תורתו, והסיק שהנה עומד לפניו לא פחות ולא יותר אלא גאון עולם צעיר, מלא מדע וחכמה. בשמחה מהולה בעצב על שחשד בכשרים הזמין אותו מיד להיכנס פנימה כשנותן לו מקודם לחם לאכול ובגד ללבוש, ולאות כפרה על שחשד בו לשווא כיבד הגאון מברודי את העילוי מוואלוז'ין לדרוש בשבת בפני כל הקהל, 'אין מסרבין לגדול' ובלית ברירה נעתר ר' יוסף דב להצעה.

כל עדת מי מנה מקטון ועד גדול בשומעם שעלם צעיר מתלמידי ישיבת וואלוז'ין עתיד לדרוש בשבת נאספו מקצווי העיר לשמוע ולראות מה הביא עמו, נעמד לו ר' יוסף דב על מעלות ארון הקודש ופתח בדברי דרוש ואגדה מתוך פילפולא חריפתא לקול התפעלות האריות שבחבורה. באמצע הדברים, פתאום, ללא הודעה מוקדמת נשמע מעברו השני של ביהמ"ד פרץ בכיה עצומה מלווה באנחות שבר וצעקת אוי לי ואבוי לנפשי, היה זה אותו העגלון שהסיע את ר' יוסף דב לברודי שבא גם הוא בתוך הקהל הקדוש לראות בדבר הפלא של אותו העילוי הצעיר, מה גדולה הייתה חרדתו כשראה שאותו 'עגלון קשה מזל' שסטר לו בעוז על לחיו הוא לא אחר מהאי גאון ישראל נושא הדרשה שחירף והשפיל עצמו להיות עגלון בעבור הגלות למקום תורה. מהומה פרצה במקום כשהעגלון רץ לקדמת ביהמ"ד לקראת העילוי הוואלוז'ינאי תוך בכיות עצומות שימחול לו. המבוכה הוכפלה עם תשובתו של הגאון שהודיעו נחרצות כי אינו מוחל לו... וביאר והוסיף, אדרבה חייב אני לך יישר כוח על תגובתך הקשה ועל דברי הקלון שהטחת בי, על ידי הדברים הובהר לי ברורות ונוכחתי לדעת שאינני מתאים להיות עגלון, תפקידי לשאוף לגדולות ונצורות - נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה', יישר כחך.

הוי גולה למקום תורה

בשולחן ערוך (אוה"ח תכ"ח ס"ד) נפסק 'ולעולם קוראין פרשת במדבר סיני קודם עצרת' והרבה טעמים נאמרו בדבר. 'דוע הטעם המובא בתוספות (מגילה לא:) שהוא בא בכדי להפסיק בין הקללות שבתורה כהנים המנויים בפר' בחקותי לחג השבועות, על כן בכדי

וע"י כן תמך הקב"ה כבודו עליו וניתנה עליה התורה וזכה לכל הכבוד הזה, כמה שנאמר וירד ה' על הר סיני. ומכאן אמרו חז"ל (עירובין יג:ג) כל המשפיל עצמו הקב"ה מגביהו וכל המגביה עצמו הקב"ה משפילו, כל המחזר על הגדולה גדולה בורחת ממנו וכל הבורח מן הגדולה גדולה מחזרת אחריו. והוא זה שאנו אומרים בתפילתנו כל יום תמיד כנוסח התפילה בכל יום 'משפיל גאים עדי ארץ ומגביה שפלים עדי מרום'.

מה נעים ומה נעמת "ענווה" בתענוגים: זכרוני לפני כשלושים שנה עת היה מטייל אבי זקני כ"ק אדמו"ר מתולדות אהרן זי"ע ביער ירושלים - טיול שהיה מקודש כולו לחינוך הנכדים להחדיר בנו מוסר ויר"ש בעוד הגבאים נאלצים להישאר מאחור ממתנינים מחוץ ליער. באחד מן הפעמים עבר בסמיכות ליער 'משאית זבל', הנהג ראה מרחוק אדם ישיש עם זקן אהר"ן שירד לו על מידותיו ומראהו כלבנון, חשב אותו הנהג לתומו שכנראה תועה הזקן בדרך, מיד קפץ מהמשאית רץ פנימה לתוך היער ואמר לזקני שיש לו משאית שאמנם מלאה וגדושה בזבל אבל בשמחה יכול לטרוח ולפנות לו מקום בתוך הררי הזבל ולהביאו למחוז חפצו. אנו הנכדים בשמענו דברי תמימותו צחקנו בלבנו פנימה, לא כן זקני שהתפעל מאוד מרצונו הטוב, לכן אחרי שענה לו במאור פנים שאין לו צורך בכך, הוסיף וצירף לו את ברכתו הטהורה שלא רבים זכו לברכות כאלו, והכל בזכות רצונו הטוב להושיבו אחר כבוד בתוך משאית הזבל... זקני לא התחשב כלל אם זה לפי כבודו אם לאו - לא היה לו מושגים כאלו, אדרבה, הוא שמח והחשיב את הדבר הזה מאוד באומרו שאפילו 'פשוטי עם' הם רחמנים ביישנים וגומלי חסדים. גם לאחר מכן אחרי שנסעה משם המשאית עם הררי הזבל שבתוכה לא גמר זקני להפטיר לנו בהתפעלות 'מי כעמך ישראל', כאלו מושגים של חסד ועוד בעת עבודתם. אכן זוהי הענווה שעליה אומר שלמה המלך (משלי כב ד) עקב ענווה יראת ה'.

טרם נישואי למזל"ט אמר לי זקני זי"ע מ'תולדות אהרן' שהוא רוצה להעניק לי דורון דרשה לקראת אירוסיו, וכי תשאלו מהו אותו הדורון-דרשה שנתן לי, האם שעון זהב או 'א זילבערנע לייכטער?' התשובה היא לא. אלא כך אמר לי, ברצוני ליתן לך מתנה דבר תורה 'א חסידיש ווארט' שיהא זה לך לדורון. ואז פתח ואמר לי עה"פ בשירת האזינו (דברים לב י) 'מצאהו בארץ מדבר ובתהו ילל ישימון יסבנהו יבוננהו יצרנהו כאישון עינו', ואפשר לומר כוונת הכתוב 'מצאהו - בארץ מדבר ובתהו ילל ישימון' הדרך למצוא את ה' הוא רק כשישים עצמו ויבטל את כל רצונותיו כמדבר שהוא מקום תוהו של יללה ושממה, ואז יזכה בשכר זה 'סובבנהו יבוננהו יצרנהו כאישון עינו' שיהיה לו שמירה עליונה בכל העניינים. עכת"ד. כי לו נאה כי לו יאה לומר הדיבורים הללו - נאה דורש ונאה מקיים. הוא אשר דיברנו לאמר ללכת בדרכי המדבר.

אחר הדברים האלה - לימוד דרכי הלקיחה וקניין התורה - לכה דודי לקראת כלה. ברינה ובצהלה, והכל שריר וקיים, מזל טוב.

(נעתק מתוך שיחת גאב"ד חרדים)

שאר בנות ציון, בעוד שכולם אוהבים את מנעמי החיים - היא נפשה קצה בהם. אוהבת היא רק את ההכרח והמיעוט 'פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה' ואם אתה עושה כן - אשריך, אתה הוא 'חתן התורה'. כך גם, אין היא אוהבת מקום מבטחים של מושב עיר חומה אלא אדרבה אוהבת היא את מקל הנדודים 'הוי גולה למקום תורה' רק זאת רצונה תשוקתה וחפצה להמעיט ולהמאיס את מנעמי עוה"ז לשים עצמה כמדבר. ולכן, לא בכדי נבחרה בקפידה רבה גם מקום החופה והקידושין במדבר דייקא, כמיטב אהבתה של הכלה - צמצום והסתפקות, לא עוד אולמות פאר מנקרי עיניים עציצי פרחים וכסאות מרופדים, אלא מדבר פשוט, כך גם הוכחת אהבתה אליה ודרך קנייתה הוא רק באופן הזה ללכת אחריה למדבר 'לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה' תוך וויתור מוחלט על מנעמי העולם הזה. וכאותו מאמר ידוע מהרה"ק ר' מנחם נחום מטשערנאביל זי"ע לפרש הפסוק (בראשית ו יא) ותשחת הארץ לפני האלוקים - מי שמשחית הארציות והגשמיות שבקרבו, זוכה להתקרב ולעמוד לפני האלוקים.

זהו, א"כ, סמיכות פרשת במדבר לחג השבועות והוא מכיוון שמתוך הפרשה הזאת נלמדים דרכי ואופני קנייני התורה כדרשת חז"ל לעיל, לכן תקנו לקרוא בשבת עלייה לתורה 'שבת אויפרוף' פרשה זו כדי לשנן היטב טרם הקידושין את דרכי קניינה שהוא בהסתפקות במיעוט ובענווה.

אותו הדבר מצאנו גם אצל התנא האלוקי ר' שמעון בר יוחאי שזכה לסוד תורה הבהיר בעת שהותו במדבר בתוך מערת צורים שם קנית הודך והדריך, הרחק הרחק מהבלי העולם והתענוגים. כן גם אנו אם רק נשכיל להיות כמדבר הזה נזכה לקנות בה את התורה. ובכן, לא בכדי זכה הבריסקער רב הבית הלוי זצוק"ל להיות 'חתן עולם התורה' אחר שקיים את דבר המדבר בשלימות וגלה למקום תורה.

עקב ענווה

והאופן השני לזכות לתורה הוא הענווה שישפיל עצמו בענווה כמדבר שממה אז יזכה למדבר סיני. והוא התנאי המוכרח לקבלת התורה שתהא גופו ונפשו כמדבר 'ונפשי כעפר לכל תהיה' שיהא בענווה ושפלות כמדבר וכחר סיני. ודווקא הקטן לגדול יהיה, כמו שאנו אומרים בימים הנוראים בפיוט וכל מאמינים 'השוה ומשווה קטן כגדול' האדם לא נמדד בגודלו אלא בקטנותו - ובמקום גדולתו שם אתה מוצא ענוונותו.

הוא מה שאמרו (סוטה ה.) הניח הקב"ה כל הרים וגבעות והשרה שכינתו על הר סיני, ולא גבה הר סיני למעלה. א"ר יוסף לעולם ילמד אדם מדעת קונו שהרי הקב"ה הניח כל הרים וגבעות והשרה שכינתו על הר סיני, והניח כל אילנות טובות והשרה שכינתו בסנה. ומאידך להיפך מצינו במדרש (במדבר רבה יג ג) מאי דכתיב (משלי כט כג) גאווה אדם תשפילנו - זה תבור וכרמל שבאו מסוף העולם מתגאים לאמור גבוהים אנו ועלינו הקב"ה נותן את התורה, ואידך כתיב (שם) ושפל רוח יתמוך כבוד - זה סיני שהשפיל את עצמו לומר אני נמוך,

Dirshu
דרשו ד' ועוזו
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

עכשיו הזמן 'דרש דוד' על מסכת אבות

ספר נפלא לימים אלו
ביאורים בליווי מעשי רב
וביניהם שאלות ומעשי רב שנשאלו גדולי הדור

להשיג בחנויות הספרים

עמד ר' משה זילברברג מאשדוד, מול הדלת, התנועע כולו, "כל עצמותי תאמרנה", וברך בקול גדול ובהתלהבות דקדושה בהברה חסידית, "בוריך אתו ה' אלוקייני מיילך הועוילום". אמר אותו יהודי, האמת, חשבת לעצמי, מה חושבים ילדי בית הספר שאינם יודעים דבר וחצי דבר על יהדות, כל שכן על חסידות. כיצד הם מביטים על התנהלותו ה'מוזרה'?

רב העיר כרמיאל, הגאון הרב אברהם צבי מרגלית שליט"א על הדרך הישרה

"וְזֹאת עָשׂוּ לָהֶם וְחָיו" (במדבר ד', י"ט)

המשנה [אבות ב א] אומרת, "רבי אומר, איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם, כל שהיא תפארת לעושיה. ותפארת לו מן האדם". לכאורה הכוונה היא, שצריך האדם לנהוג באופן כזה שיהיה מקובל בין האנשים. תהיה חברה'מן. תתנהג באופן כזה שאנשים יעריכו אותך, מבין ענין, ליברלי, מעורב עם הבריות. אך המשנה ממשיכה ואומרת: "והווי זהיר במצוה קלה כבחמורה". מה הקשר בין הדברים? אלא נכון שצריך שתהיה תפארת לו מן האדם. המוצא חן בעיני הבריות, מוצא חן גם בעיני ה'. אבל צריך להיזהר לא לקחת את הדברים רחוק. בשום אופן לותר ולו על מצוה קלה, כדי למצוא חן בעיני הבריות.

לדוגמא. לפעמים אדם מצוי בחברת אנשים שאינם שומרי תורה ומצוות. הוא טועם משהו, אך לא נעים לו לברך בקול רם. לפיכך הוא לוחש את הברכה, בקושי הוא עצמו שומע. לא זו הדרך ולא זו העיר. אל תמכור את יהדותך כדי להיראות נחמד.

לא מכבר השתתפתי בשמחת שבע ברכות שנערכה בחצור הגלילית. בין הדוברים היה יהודי מהעיר ערד, ממקימי בית הספר 'שובו' שבעיר. הוא סיפר על ר' משה זילברברג מאשדוד, יהודי חסידי, תלמיד חכם גדול, שפעל רבות לקרב את יהדות ברית המועצות לדרך התורה והמצוות. כשהקימו את בית הספר, הגיע ר' משה למעמד קביעת מזווה. היה זה אירוע מכובד שנערך בהשתתפות תלמידי בית הספר והוריהם. ר' משה היה לבוש שחור מכף רגל עד ראש, כובע, חליפה ארוכה 'גארטל' חגור למתניו. עמד הלה מול הדלת, התנועע כולו, "כל עצמותי תאמרנה", וברך בקול גדול ובהתלהבות דקדושה בהברה חסידית, "בוריך אתו ה' אלוקייני מיילך הועוילום". כמו שאומרים 'לא שם על אף אחד'. לא ניסה להתאים עצמו לציבור שסביבו, לא בלבוש ולא בדיבור. לא שינה כקוצו של יוד מעבודת ה' כפי שהורגל בה.

אמר אותו יהודי ערדי, האמת, קצת התביישתי. חשבת לעצמי, מה חושבים ילדי בית הספר שאינם יודעים דבר וחצי דבר על יהדות, כל שכן על חסידות. כיצד הם מביטים על התנהלותו ה'מוזרה', עומד ומתנועע כלולב, צועק בקול גדול מילים חסרות פשר... מה חושבים הוריהם, אותם עמי ארצות על 'הצגה' שכזו.

המשיך היהודי וסיפר, לאחר זמן מה יצא לי לשוחח עם אחד התלמידים. שאל הלה, מי היה הצדיק הזה שקבע את המזווה? כל כך התרגשנו לשמוע אותו מברך...

מי שפועל מתוך אמת פנימית, לא משנה באיזו שפה הוא מדבר. דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב. ניכרים דברי אמת. אני הוא שטעיתי. בזמנו תהיתי וחשבת, איך הם מסתכלים עליו, משוגע מארץ המשוגעים. אך טעיתי טעות גדולה, הם התלהבו דוקא מה'פזזה' הזאת.

אנחנו צריכים ללכת עם האמת שלנו עד הסוף. לא לחשוב מה חושבים ומה יגידו. מה שצריך להדריך אותנו הוא רק איך התורה 'מסתכלת' עלינו. האם מעשינו תואמים את הכתוב בה, ואת הרוח הנושבת מבין גליונותיה. אנשים שאינם שומרי תורה ומצוות מעריכים את מי שעומד על עקרונותיו. לפעמים אתה פוגש חילוני שאומר, אתה יודע, החרדי הוא לא בדיוק דתי, הכל הצגה. כשהוא בין חרדים הוא נוהג כחרדי הכי גדול. אבל כשהיה איתנו בין חילוניים, פתאום הוא נוהג אחרת, לבוש אחרת, כבר לא בדיוק מקפיד על הכשרות המהודרת ביותר, מדבר בשפה אחרת, ואפילו מתפלל אחרת. הוא מתאים את עצמו לסביבה. עושה מה שרוצה. זה דתי זה? מותר לוותר על הדת לפעמים, כשמסתחשק?

על פניו נראה שהוא מגשר בין חרדים לחילונים, מסתדר עם כולם,

הצעירים עומדים סביב סביב, הרבי מקדש על היין, מברך המוציא. טועם משהו. בקושי עוברות כמה דקות, והנה נדמה לאותו ילד שהרבי עשה את הסימן המוסכם. הוא פוצח בשיר בקולו הצלול והנאה, "שיר המעלות בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים"

על רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל מסופר, פעם נסע באוטובוס לשיבה. בדרך עלתה אשה, ובתמימות התישבה לידו. מה עושים, כמובן שאין ראוי לשבת בספסל אחד ליד אשה זרה. אבל כיצד קמים בלי לפגוע בה. קם הגרש"ז ממקומו, עמד ליד הדלת, וירד מייד בתחנה הקרובה. כך האשה לא נפגעה. היא סברה שהוא קם משום שהיה עליו לרדת מיד. "ראשית חכמה יראת ה'". צריך להיות ירא ה', להתרחק מהכיעור והדומה לו. אבל לשם כך, יש להשתמש בחכמה. הראשית, הדבר הראשון וההכרחי ביראת ה' - הוא החכמה. צריך לגייס את כל החכמה והתבונה כדי שלא לפגוע בכבודו של יהודי.

פעם באחד ממוצאי השבתות ישב מהרי"ל דיסקין זצ"ל עם תלמידיו. ניגש אחד התלמידים למטבח, והכין עבור הרב כוס תה. הרב סבל מחוסר סוכר, ולכן היו שמים בכוסו כפות גדושות של סוכר. אך התלמיד טעה, ושם בתה מלח במקום סוכר. כפות גדושות של מלח. הרב הודה לו, ברך וטעם. התה היה מלוח כהוגן, לא רק בלתי ראוי לשתייה, אלא אף מסוכן לבריאותו. אך הוא לא אמר דבר. אפילו לא העווה פניו. המשיך לשתות אט אט, העיקר שלא להכלים יהודי.

נכנסת הרבנית למטבח ורואה את שקית המלח על השיש. הבינה את אשר קרה, התפרצה לחדר בזעקה, הוי, כיצד אתה שותה את התה, הלא מלח בכוסך!

איזו מדרגה עצומה. הקפדה על כבוד הזולת בכל מחיר, אפילו אם הדבר פוגע חמורות בבריאות. אך האמת היא שיש לנו מומי ללמוד. הלא תמור היתה מוכנה למסור את חייה ובלבד שלא לפגוע ביהודה. האדמו"ר מאמשינוב רבי ירחמיאל יהודה מאיר זצ"ל, סיפר סיפור מפליא על אביו, האדמו"ר הקודם. כבכל חסידות היה אביו רגיל לערוך 'טיש' - שולחן בליל שבת, זמירות, דברי תורה, חוויה רוחנית שנמשכת שעות. יום שישי אחד נכנס אל האדמו"ר יהודי עם בנו, שהיה מחונן בקול נאה ומיוחד במינו. 'בעל מנגן'. ביקש הרבי מהאב

וכך מקרב את ישראל לאביהם שבשמים. אך האמת היא שדוקא זה שמקפיד על קוצו של יו"ד ואינו מוותר על מצוות ומנהגי הדת כמלוא נימה, גם כאשר יש בכך אי נעימות, הוא המוערך ביותר. כאשר הוא צריך להיכנס למעלית ורואה שיש שם אשה, לא יאמר "לא נעים", מה היא תחשוב על הדתיים. לא, הוא יעשה עצמו כאילו שכח משהו, וימתין שוב למעלית עד שתהיה כשרה למהדרין.

נזכור. "סהדי שקרי אפילו אאוגריהו זילי" [סנהדרין כט א]. עדי שקר מזלזלים אפילו על שוכריהם. אדם גמיש כפלסטלינה, שמתאים עצמו לכל קהל יעד. מזלזל גם על אותם 'חברה' שהוא מנסה לנהוג כמותם. הוא אשר אמרנו, אנשים אוהבים אדם שעומד על עקרונותיו ללא כחל ושרק. יש לנו את התורה, ועל פיה ישק דבר. כמה שלומדים את התורה הקדושה, אין אנו יורדים לרבדים העמוקים שבה.

"איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם, כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם". אדם צריך קודם כל לנהוג באופן שיהיה תפארת לו, לנהוג על פי כל דקדוקי התורה והמצוות, ודוקא אז "תפארת לו מן האדם", כל אדם כאשר הוא יעריך אותו. העמידה על האמת היא שתכריע את המערכה

רגישותם המופלאה של גדולי ישראל לזולת

ישנם סיפורים רבים אודות רגישותם של גדולי ישראל לזולתם, וההקפדה על כבודם בכל מצב שלא יהיה. נביא כמה מהם. בתקופתו של הרב האחרון לשושלת בריסק נפרצו מאד בעיר בריסק כל ענייני הכשרות. אינשי דלא מעלי השתלטו על השחיטה, ועשו ככל העולה על רוחם. החרדים לדבר ה' חרדו מאד מהמצב, לפיכך כינסו אסיפה דחופה בביתו של הרב. והנה, בשעה היעודה, כאשר החלו הרבנים והעסקנים להתאסף, מופיע אחד מאותם שוחטים לא כשרים, אודותם רצו לדבר. ניסו לרמוז לו בכל דרך אפשרית שאינו רצוי. "נסתדר בלעדיך", "אני חושב שמישהו מחכה לך בחוץ", ועוד שיטות שונות ומגוונות. אך ללא הועיל. האיש לא הבין רמזים, או יותר נכון, לא רצה להבין רמזים, ונותר במקומו.

לא היתה ברירה. פנו לרב ואמרו, איש זה שיושב כאן יקלקל את כל האספה. לא נוכל לדבר בגלוי וללא מורא על הנושאים הבעורים המטרידים אותנו. זהו ענין של כבוד שמים, של קיום התורה, אולי הרב יוכל לפנות אליו ולבקשו שיעזוב את המקום. אך הרב סרב בתוקף. הוא בשום אופן לא יסלק אדם מביתו. בסופו של דבר הסתייע הדבר, והלה יצא מהמקום ביזמתו.

אחרי האספה ניגשו אל הרב ושאלוהו, מדוע לא היה מוכן לבקש מהאיש שילך, מדוע חס כל כך על כבודו של אותו חוטא ומחטיא. אדם שמכשיל את הרבים בבשר פיגולים. אמר להם, רואים אנו מהסיפור של קמצא ובר קמצא, שלמרות שלא נהג כראוי, למרות שבסופו של דבר הלך והלשין על היהודים כולם, בכל זאת הקב"ה לא מחל על כבודו של אותו אדם, עד כדי כך שהדבר הביא לחורבן בית המקדש. רואים אנו עד כמה חמור הדבר לפגוע ביהודי, יהיה מי שיהיה.

אדהכי והכי המריא המטוס והפליג ליעדו. רבי שמואל בירנבוים זצ"ל, עוד נותר שקוע זמן רב בשיחה, וכשסוף סוף סיים את השיחה והבין כי הפסיד את הטיסה, לא הצטער. "ברוך השם", אמר בסיפוק. "הפסדתי משהו בשביל תורה!"

מאוצרותיו של הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

זצ"ל, אשר שיגר במכתבו אל מרן שר התורה הגאון רבי דוב בעריש וידנפלד מטשיבין זצ"ל, כששהה בגלותו בערבות סיביר. דוד המלך אומר בתהילים: "קול השם יחיל מדבר, יחיל השם מדבר קדש" (כט, ח). המדבר רואה את עם ישראל עומדים לקבל את התורה, להכנס לארץ הקדושה ולהיות העם הנבחר לנצח נצחים, והוא עושה חשבון לעצמו - הרי כל מקום, מיושב באנשים שגורמים שיהיה שם 'קול השם'. בכל ישוב ובכל כפר ישנם בתי כנסיות ומדרשות מלאים בלומדים, והיכליהם שוקקים ב'עובדים'. ורק אני, המדבר, נשאר כך צחיח, יבש, שומם וריק מכל תוכן; בעוד בישוב נשמע קול תורה ותפילה, אני מהוה מקום לחיות רעות וגדודי ליסטים. המדבר ייחל וקיוה אל הקדוש ברוך הוא שגם בו ישמע 'קול השם'! הוא רצה והשתוקק לכך שתינתן התורה דוקא בו, וכך גם לו יהיה חלק בקול השם. ראה הקדוש ברוך הוא כי המדבר מייחל, מצפה ומשתוקק, ונענה לו - 'יחיל השם מדבר קדש'. הוא הפך את המדבר למקום קדוש, מקום השותף לקול השם, ועל ידי כך התעלה והתקדש. עלינו ללמוד מכך את הנקודה המתבקשת מאיתנו: מי שרוצה לגדול, רוצה להשתלם בעבודת השם, להיות תלמיד חכם, להיות קרוב אל הבורא יתברך - עליו לבקש, לשאוף ולהשתוקק. המדבר מוכיח לנו כי מי שמבקש, הקדוש ברוך הוא נותן לו; התורה ניתנה במדבר בזכות הביקוש. על נקודה זו אנו חוזרים ומדברים בכל הזדמנות - כל ההצלחה של

נפסק בשולחן ערוך (אורח חיים תכח, ד) בסדר קריאת הפרשיות, כי יש להתחיל תמיד את חומש במדבר בשבת הסמוכה לחג השבועות. המקור לכך הוא בדברי הגמרא במסכת מגילה (לא, ב), כי יש לקרות את הקללות שבפרשת בחוקות לפני העצרת, ותוספות על אתר מוסיפים כי כדי לא להסמיך את הקללות לחג מפסיקים בקריאה של פרשת במדבר. עם זאת, חכמי ומאורי הדורות הוסיפו ופירשו לאור דברי חז"ל על הפסוק "ממדבר מתנה" (במדבר כא, יח), כי קריאת פרשה זו לפני חג מתן תורה באה ללמדנו את הלקח - כי התורה ניתנה במדבר דווקא; וניתן ללמוד מכך את הערכים החשובים והמיוחדים שעלינו להפנים לפני קבלת התורה. חכמינו מלמדים (במדבר רבה חוקת יט, כו) כי "לכך ניתנה תורה במדבר, שיהיו הכל שוין בה. ועוד למה ניתנה במדבר, כשם שמדבר לא נזרע ולא נעבד כך המקבל עול תורה פורקין ממונו עול דרך ארץ... דבר אחר במדבר מי מקיים את התורה מי שמושים עצמו כמדבר ומפליג עצמו מן הכל". רואים אנו כי עלינו לשנן ולהפנים אל קרבנו את הלקחים הנלמדים מכך שניתנה התורה במדבר, וזוהי ההכנה הראויה לחג קבלת התורה. נענה איפוא את חלקנו ונעמוד על נקודה אחת חשובה, שממנה יתד ופינה לכל העבודה הרוחנית. חז"ל במדרש תנחומא (בפרשתנו אות ב) כותבים במה התייחד המדבר למעלתו שבו ניתנה תורה: "משל לנשיא שנכנס למדינה, וראו אותו בני המדינה וברחו, נכנס לשניה וברחו מלפניו, נכנס לעיר אחד חרבה, ראו אותו והתחילו מקלסין אותו. אמר הנשיא - זו העיר טובה היא מכל המדינות; כאן אני בונה לי אכסניא ובכאן אני דר. כך כשבא הקדוש ברוך הוא לים, ברח מלפניו שנאמר (תהלים קיד) 'הים ראה וינס'. נגלה על הר סיני, ברח שנאמר 'ההרים רקדו כאלים'. בא למדבר חרבה, קבלה אותו וקלסה אותו שנאמר (ישעיה מב) 'ישאו מדבר ועריו... ותהלתו יגידו'. אמר הקדוש ברוך הוא זה המדבר טובה מכל המדינות, כאן אני בונה לי אכסניא, ירד לתוכה התחילו הכל שמחים שהקדוש ברוך הוא ירד לתוכו..." המדבר שמח ושש כשהקדוש ברוך הוא נגלה בו. מדוע אכן המדבר זכה למה שלא זכו אחרים? נבין את הדבר על פי אמרתו של האדמו"ר הקדוש רבי אהרן מבעלזא

האדם תלויה בשאיפותיו. אדם שיש לו רצון ושאיפה אמיתיים מגיע באמצעותם להישגים. כך היא דרכה של תורה: רק באמצעות השאיפות, הרצון וההשתוקקות - האדם מצליח. זכורני מלפני שנים רבות, כאשר היה אחי הגאון רבי יוסף צבי שליט"א בחור צעיר, הוא למד חברותא עם בחור יקר מתמיד גדול, ובאחד הימים כשהגיע למעונו של מרן ה'סטייפלער' זצ"ל, שאלו ה'סטייפלער': "מי החברותא שלך?", וכשנקב אחי בשמו, הגיב ה'סטייפלער' בנחרצות: "הוא ודאי יצא תלמיד חכם!" אחי התפעל לשמע קביעה זו, וה'סטייפלער' נימק: "וכי אינך רואה? הרי הוא רוצה באמת, ומי שרוצה באמת ודאי יצליח!". למותר לציין, כי אותו בחור צמח לגאון מופלג, תלמיד חכם חשוב בדורנו.

זוהי העבודה של הימים הללו, ערב שבועות - ערב חג מתן תורה, להראות את התשוקה והרצון. שלמה המלך אומר במשלי: "בלב נבון תנוח חכמה" (יד, לג). הקדוש ברוך הוא ממתין לראות מה האדם רוצה באמת, משמים בודקים מה הלב שלו חפץ, ובהתאם לזה הוא מקבל כלים שעמם הוא יכול להתקדם.

נכון שאסור לנו לשקר את עצמנו, ואנו יודעים מה הלב רוצה... אבל אפשר וצריך לתקן זאת. ישנם עוד כמה ימים עד יום קבלת התורה, וגם אם הלב רוצה עשירות וגדולה, בידינו לעבוד בשבוע זה על הלב להכניס בו חשק ותשוקה לתורה ולעבודת השם יתברך.

התשוקה שזכינו לראות ולשמעו אצל מאורי הדורות, היתה הדגמה חיה ומובהקת כיצד נראה מי שחי את דברי ה'אור החיים' הקדוש הידועים כפשוטם: "אם היו בני אדם מרגישים במתיקות ועריבות טיב התורה, היו משתגעים ומתלהטים אחריה".

המשגיח הגאון הצדיק רבי דן סגל שליט"א מספר כי שמע פעם מהגאון רבי שרגא גרוסברד זצ"ל, ראש ישיבת פוניבז' לצעירים, אודות רבו מרן הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ זצ"ל, בעל ה'ברכת שמואל', כי כאשר היה מוסר שיעורים וקורא את הגמרא היה נראה שמח ומאושר, מדושן עונג ממש.

כך תיאר זאת רבי שרגא בלשונו: "רבי ברוך בער היה נראה כמי שנמצא בתוך סעודה מדושנת, שאוכל בשקיקה ובתיאבון כל כפית... הוא קרא כל מילה ומילה בברירות, בתענוג, בעינים בורקות מאושר. ראינו את ההשתוקקות לקרוא, לבלוע כל מילה; ראו עליו בחוש את מליצת הפסוק: "כמו חלב ודשן תשבע נפשי" (תהלים סג, ו). זוהי התורה הקדושה!".

"ברוך השם שהפסדתי משהו בשביל תורה"

קראתי מה שכתבו על הגאון רבי יחיאל מיכל פיינשטיין זצ"ל, ראש ישיבת 'בית יהודה', ועל גודל השאיפות שלו, והדברים מרעישים. לעקור את רבי מיכל מהסטנדרט בסיום ה'סדר' היתה מן המלאכות הקשות שבמקדש. הוא כלל לא שם לב לשעון. מדי יום ביומו היה על תלמידיו לגשת אליו ולומר לו כי הסדר הסתיים, והנהגה עם הרכב ממותין לקחתו הביתה.

יום אחד, לאחר סיום הסדר, ניגש אליו התלמיד האחראי על

ההסעה ואמר לו כי היום הנהג הקבוע לא יכול להגיע, ובמקום זאת צריך להזמין מונית. "אם כך", אמר רבי יחיאל מיכל בשמחה, "אני יכול ללמוד עוד כמה דקות, ואחר כך נזמין את המונית". הוא פתח שוב את הגמרא, התיישב ללמוד בחשק רב, וכל הענין פרח מזכרונו לחלוטין - הוא נשאר ללמוד עוד חמש שעות ברצף!...

רעייתו הרבנית הצדקנית מרת ליפשא פיינשטיין ע"ה, שהיתה בת גדולים, פתו של מרן הגרי"ז מבריסק זצ"ל, סיפרה פעם, כי היתה להם פגישה במקום מסוים, ובזמן ההמתנה ראה רבי מיכל ספר של אחד הראשונים שהיה מונח במקום. חיש מהר הוא שקע בעומק העיון, וסוף דבר היה שהפגישה התבטלה - לא היה שייך שרבי מיכל יעצור באמצע הלימוד...

מעשה דומה סיפר לי בחור ששהה פעם עם הגאון רבי שמואל בירנבוים זצ"ל, ראש ישיבת מיר בארצות הברית, בעת שהמתין בשדה התעופה למטוס. הבחור אמר לרבי שמואל כי בעוד דקות אחדות פותחים את דלתות המטוס, וכדאי לשים לב לשעון כדי שחלילה לא יפסיד את הטיסה. רבי שמואל הנהן בראשו לאות הן, אולם המשיך לשוחח עם מאן דהו בעומקן של סוגיות.

לאחר כמה דקות הודיעו במערכת הכריזה כי על הנוסעים לעלות על המטוס, ורבי שמואל נענע בראשו בקוצר רוח ואמר: "כן, כן, אני כבר עולה", ולאחר שהתלמיד ניסה שוב ושוב להזכיר לו כי הזמן חולף גער בו קלות באומרו: "תפסיק להפריע לי ללמוד..."

אדהכי והכי המריא המטוס והפליג ליעדו. רבי שמואל עוד נותר שקוע זמן רב בשיחה, וכשסוף סוף סיים את השיחה והבין כי הפסיד את הטיסה, לא הצטער. "ברוך השם", אמר בסיפוק. "הפסדתי משהו בשביל תורה!"

תלמידיו של רבי שמואל מספרים, כי פעם ירד שלג גדול בברוקלין, השלג הכבד ומזג האוויר הסוער מנעו מכולם ללכת ברחובות קריה. לא יכלו להתנייד ממקום למקום לא במכונית ולא ברגל, וכך גם רבי שמואל נותר באותו היום סגור ומסוגר בביתו, עמל ויגע על תורתו, מבלי יכולת להגיע לישיבת מיר, אשר בראשה עמד.

אך כשהגיעה השעה בה הוא היה רגיל למסור מידי יום את שיעורו, רוחו סערה עליו והסתובב בבית כשנפשו עגומה עליו. הן אמרו חז"ל: "מתלמידי יותר מכולם", באמצעות מסירת השיעור יש לו יכולת להתחדד יותר בהבנת העניינים על ידי דיבוק חברים, להבין את השיעור ברובד נוסף עמוק יותר, וכיצד שייך לוותר על כך? כיצד שייך להימנע היום ממסירת השיעור?

הוא הסתכל בחלון ולפתע ראה מול עיניו אמבולנס חולף מתחת לבית, ובאמצעות שלשלאות שהניחו על הגלגלים הם מצליחים לנוע מרחוב לרחוב למרות השלג הכבד. מיד יצר קשר טלפוני עם חברת הצלה וביקש לברר אם יש להם כעת אמבולנס פנוי לקחתו אל הישיבה למסירת השיעור.

הם שהכירו את רבי שמואל ואת אהבתו המופלגת לתורה, מיהרו לשלוח לביתו אמבולנס שלקח אותו אחר כבוד לישיבה.

זהו צימאון לתורה שאין בדומה לו! כך זוכים להישגים כה מופלאים! (מתוך 'אוצרותיהם אמלא' הכרך החדש על חומש במדבר)

שעה קצרה לאחר מכן. כשהיא מתחילה להעמיד את הבית להכניס את השבת, ישב הוא בין מזוודות הטיסה הפעורות לרווחה, ובעמל המוח והמחשבה, עבר וסיכם חומר לימוד של שני חודשים והעלה אותם על גבי הכתב בדפי המבחנים שלפניו

סדרת שיחות עם חברי מסגרת מבחני 'דרשו'

הרה"ח אהרן כהן

רבות הובא במסגרת השיחות המיוחדות עם נבחני 'קניין ש"ס' בפרט ובכלל נבחני 'דרשו' החשובים, על התועלת הרבה שהם מקבלים מעצם הצטרפותם למסגרת המבחנים המדרבנת, כשכל אחד בלשונו ובסגנונו תיאר שרק בזכות זה, זוכה וגם בימים קשים או לא רגילים שומר הוא על קביעתו בתורה ללא שום ויתור חס ושלום. אך נראה שבחודשיים האחרונים, הדבר ניכר והתנוסס לעין כל; אלפי אנשי חיל חברי 'דרשו', שבזכות חברותם במסגרת המבחנים המדרבנת עמלו והתייגעו אף בימים-לא-ימים שכאלו, והצליחו ועשו פרי ונבחנו כהרגלם גם במבחן החודשי. כן, היו רבים שנבחנו בפעם אחת על לימוד של חודשיים, ובמילים פשוטות, הם נבחנו במבחן אחד על ששים דף!

בבחינת אהבה מקלקלת השורה, היות שלרגל המצב המיוחד, לא היתה היכולת לעשות את המבחנים כסדר, הרי כל משטח לכתיבה כשר ומוכן היה לשימוש תלמידי החכמים; תחנות האוטובוס, חצרות בתים שבעליהם ראו לעצמם הזכות לארח את הנבחנים החשובים, אלו ודומיהן היוו אכסניה זמנית להמשך השמירה על ההתקדמות בתורה.

וכאן עלינו להבהיר; ברור שאין הלימוד בחודשיים האחרונים ברמת הלימוד הרגיל, בתוככי בית המדרש הקבוע עם החברותא המוכרת לצד ספרי המפרשים והמבארים וכדומה. אך דווקא בגלל כך, עולה ומתנוסס כוחה וסודה של השייכות וההתחברות למסגרת מבחנים, המדרבנת ומסייעת לכל לומד לפי דרגתו לשמור ולהצליח בקצב הלימוד להמשיך התקדמותו בלימוד ובידיעת התורה.

מוסף ונעלה על כל זה הוא ה'מבחן המסכם' הראשון. היה זה ביום ששי האחרון, בו אלפי מנבחני ב'דף היומי' שזכו ונבחנו כבר ארבע חודשים על לימודם, זכו להגיע ליום זה, בו השתתפו ב'מבחן המסכם' על מאה ועשרים דפי גמרא! במבחן נכלל חומר הלימוד מתחילת מסכת ברכות עד דף נ"ח בשבת, כשבמבחן אחד של ששים שאלות, עברו הלומדים הנבחנים וסיכמו במוח ובכתב את מאה ועשרים הדפים בסקירה אחת.

סיפורים מפעיימים ומרגשים הגיעו על חבר הנבחנים החשובים, כמו הרב יהודה ז. שישב ביום חמישי לפני המבחן משעה תשע וחצי בבוקר עד עשר וחצי בלילה בבית מדרש בירושלים, ובמשך שלש עשרה שעות רצופות (להוציא מנחה-מעריב שהתקיימה בצדי בית

המדרש) ישב ועבר על מאה ועשרים דפי הגמרא! או הרב אברהם ר. שישב ב'ליל ששי' שלפני המבחן ועבר על כל מסכת ברכות... יפה הגדיר זאת אחד מתלמידי החכמים בירושלים הרה"ג ח. מ. ק. שבמילים ספורות ומדודות ביטא את התועלת הרבה אותה היא מרגיש בזכות השתתפותו במסגרת המבחנים "בזכותכם לא הסחתי דעתי מהגמרא בכל התקופה הזאת!!!".

מדהים ומרגש עד דמועות (כפשוטו) הוא לשוחח עם אנשים שזכו בפעם הראשונה בחייהם להשתתף ב'מבחן המסכם'; כל הלילה בליל שבת לא נרדמתי, בסוף, בשבע וחצי בבוקר נרדמתי. שיתף הרב אהרן ש. מקרית גת: "פשוט הרגשתי עצמי מאושר. לזכות לדעת מאה ועשרים דף"....

ומכאן לשני סיפורים אותנטיים אותם זכיתי לשמוע מפי בעלי-המעשה, המבטאים את רצינותם ומסירותם של הנבחנים החשובים לשמור על ההשתתפות בעקביות, יהיה מה שיהיה, כשהם מבקשים להסביר ולהטעים, שזהו סוד ההצלחה, העקביות הבלתי מתפשרת; לימוד יומיומי, לצד ההשתתפות במבחן בלי דילוגים.

בליל ששי בשעות לפנות בוקר זה היה. ישירות מהנחיתה בשדה התעופה הוסעו ב'משמר כבוד' ל'מלונות' בירושלים עיר מגוריו, לבידוד ובידוק כפי ההנחיות. טיסה ארוכה הייתה מאחוריו, מניו-יורק עד לישראל בתוספת

יומית, לצד עוד חברותא שבועית של שעה וחצי בכל שבת לחזרה שבועית, כה, ברוך השם אני זוכה ומרגיש בעצמי את האושר והסיפוק של להיבחן על הלימוד החודשי. כעת מגיעה ה'השגחה פרטית', משמיע הוא את קולו. "עם 'כל הכבוד' לכל הנ"ל, יש דברים שהם מחוץ לתמונה, ידעתי בהחלט לעצמי. אני מצליח ללמוד ולהיבחן על שלושים דף כל חודש, אבל עד כאן. להמשיך ל-120? זה כבר לא. אחרי ולפני הכל, אני לא מהאברכים בעלי הכישרונות וכדומה.

"אך כעת זה קרה. ביום ששי האחרון פרשת 'אמור', מחמת ה'וירוס', רבים ואני בתוכם זכינו ונבחנו כעת, על שני מבחנים, כשבסך הכל, נבחנו על ששים דף. הלכתי למוקד בכלל 'חזון איש' בעירנו בני ברק, התיישבתי שם באיזה חדר שקט ומילאתי את שני המבחנים. "מה אומר ומה אדבר, את הדרך הביתה לא הלכתי, רצתי בצעדי ריקוד... אני! זכיתי להבחן ששים דף בפעם אחת!!! לא ידעתי נפשי משמחה..."

"ביום השבת הפנמתי את הרעיון; בלא מדי הרבה מחשבה, הצלחתי להיבחן על ששים דפים! נו, אולי אתה יכול גם מאה ועשרים? "תפילתי", סיים בסיפוק מאופק. "שאצליח לעבור ולרענן את הדפים בזיכרוני, ובסייעתא דשמיא השבוע ביום ששי, אזכה לענות גם על זה; אכן, אני יכול!"

לסיום וקינוח אציין; השעון הראה על 12:37 בצהרי ערב שבת בהר-בחוקתי, כשבצג הטלפון, נראה המספר המוכר והמיוקר. 'כן', התחלתי את השיחה, מחכמה לשמוע את דבריו. מפחד להתאכזב... "הודו להשם כי טוב". נשמעה התרגשותו חוצה כבישים וערים עד ביתי. "אני לא מאמין. אני. ברוך השם, אני נבחנתי על מאה ועשרים דפים בגמרא!" "אשריך. אני מקנא בך!"; היו המילים היחידות שהצלחתי להוציא...

לשליחת תגובות לכותב המאמר,
כתבו ל: a0533185209@gmail.com

הפרשי שעות מתישים, אך הוא עדיין תלוי היה בין שמים לארץ. עוד שעה ספורה יוחלט, האם יוסגרו בביתם או שלצערם יצטרכו לשהות שבועיים ימים ב'כלוב של חמש כוכבים', אך אז נצנצה הגבורה היהודית.

טלפון קצר לידיד שהופתע לגמרי מהבקשה המוזרה. אשמח מאוד באם תוכל לפנות למוקד המבחנים ולקחת משם שני מבחנים, כבר נראה בהמשך, מה יוחלט לגבי, היכן אשהה, עדין יכול להיות, שבעוד דקות ספורות יביאו אותי הביתה... שעה קצרה לאחר מכן. כשהיא מתחילה להעמיד את הבית להכניס את השבת, ישב הוא בין מזוודות הטיסה הפעורות לרווחה, ובעמל המוח והמחשבה, עבר וסיכם חומר לימוד שני החודשים והעלה אותם על גבי הכתב בדפי המבחנים שלפניו.

בסיפוק ואושר, הניח את המבחנים בחזרה מאחורי הדלת, כשבקול צוהל, התקשר לידידו שנית ומבקש את סליחתו על הטרחה המיוחדת, להעביר המבחנים בחזרה למוקד המבחנים.

ומכאן לעוד סיפור, לא פחות מרגש מקודמו; קולו נשמע קצת בוגד בו, כשכשהעביר את התרגשותו. "כל השבת הרגשתי את עצמי בעננים", ניסה ר' ישעי' ה. להעביר את תחושתו, "אך רק בשבת אחרי הצהריים קלטתי איזו 'השגחה פרטית' היתה לי ולכל הנבחנים.

"האמת", מקדים הוא, "באם היית אומר לי לפני שנה שאבחן על 30 דף כל חודש, אפילו לתגובה לא היית זוכה. פשוט, זה היה נשמע לי מופרך ודמיוני לחלוטין. הרי רק על העקביות ללמוד כל יום את הדף, נלחמתי כל הזמן. אז גם להבחן על החומר?"

"אך מה לעשות", מומשיך הוא בסיפוק, "מים שחקו אבנים, עוד סיפור על נבחן שמצליח, עוד ראיון עם יהודי מלא בסיפוק, עוד כתבה על נבחני 'קניין ש"ס' המאושרים שבעם. כל אלו מלווים במעמדי הסיומים המיוחדים בכל רחבי תבל גרמו לי להחליט; אני קופץ למים.

"בתכל'ס זה לא כזה קשה, קבעתי לעצמי חברותא נוספת כחזרה

להתחיל את היום ברגל ימין

חוויה רוחנית מדי יום אצלך במייל

הלכה, סיפורים, רעיונות, ווארטים ועוד...
אקטואלי ומרתק.

הצטרפו בחינם לאלפי המנויים, שלחו מייל לכתובת:

dirshu@dirshu.co.il

הפורתח בכל יום...

המייל היומי של 'דרשו'

היה זה כ"ק האדמו"ר מבלאז'וב זי"ע, שבעיצומו של יום טרח והגיע לחנות. אמנם הוא כבר אדמו"ר נודע בן 90, צדיק נשגב שאין לו כל קשר לחנויות הלבשה מכל מין וסוג. ובכל זאת הוא כאן - בשערי חנות ענק של מותגי הלבשה נחשבים. מה קרה? על מה נזעק הרבי? מה הביא אותו לטרוח בעצמו ממרום גילו, ולהגיע לחנות הלבשה אופנתית!?

וגם מדוע העניק הרבי מטהאש זצ"ל סכום עתק לידי ה'שודד'?

הרה"ח רבי אשר קובלסקי שליט"א

"אלה פקודי בני ישראל" (במדבר ב, ל"ב)

הימים חולפים עוברים, ואנו מתקדמים צעד אחר צעד לקראת היום הגדול והנפלא, היום בו זכינו בטובה שבמתנות, בתורתנו הקדושה והאהובה. ההתרגשות בקרב כל יהודי הולכת וגוברת, הלבבות רוטטים באושר. שוב אנו עומדים לפני מעמד הר סיני, מוכנים לקבל את התורה מחדש, לקרבה אל ליבנו, לחבוק אותה בתשוקה אין סופית, להתרפק עליה באהבה.

חג השבועות המתקרב והולך, הוא היום בו נקבל את התורה מחדש. נזכה בכלים חדשים להבינה, נזכה ביכולות חדשות ללומדה, נזכה בדרכים נוספות להתחבר אליה. והלא זו היא שאיפתנו וזה הוא רצוננו, להתחבר אל התורה באמת, ללומדה באהבה, לקנותה קניין נצח, לחיות על פיה בכל רגע. והנה מגיע הרגע הגדול בו אנו עומדים לקבל את התורה, לזכות במתנה הנהדרת הזו!

ועתה, ימים ספורים לפני החג, כולנו עסוקים בשאלה מרכזית ובווערת: איך זוכים לקבל את התורה באמת? איך אפשר להיות מאלה שיוצאים מקבלת התורה בסלים מלאים של חיבור לתורה, קשר עימה, יכולת לעסוק בה בהתמדה? איך ניתן להיות מאלה שניצבים בשורה הראשונה, ומקבלים מנה גדולה ומבורכת ממתנת התורה, זוכים בנתח נכבד ממנה? איך אפשר להתכונן לקראת היום הגדול, כדי שבבואו נזכה לנצל את איכותו ויכולתו, ונזכה באמת לקבל את התורה במלוא משמעותה?

לפנינו גילוי מרגש, שיש בו מימד מפתיע: קבלת התורה תלויה באהבת ישראל, ממש כך. מי שלבו פועם באהבת ישראל לכל יהודי ללא גבול, מי שרואה את כל היהודים כשווים - בניו של מלך מלכי המלכים, מי שמבטל את עצמו לכלל ישראל ורואה את עצמו כחלק מממלכת העם היהודי, ולא כאיש נפרד ומכובד - זוכה לקבל את התורה, זוכה למנה עשירה ממנה, זוכה לקשר וחיבור עימה.

כי התורה לא ניתנה ליהודי פרטי, היא ניתנה לכל עם ישראל יחדיו. מי שרוצה לזכות בה - חייב להיות חלק מהעם כולו, לא יחידה נפרדת. מי שרוצה לקבל את התורה, חייב להוכיח - ברגשותיו, בדיבוריו, במעשיו - כי כל יהודי אהוב ונחמד בעיניו, והוא מסור ונאמן לכל

יהודי, רוצה בטובתו וחפץ בהצלחתו, כי הוא כמו אחיו ממש! לפיכך, רגע לפני קבלת התורה, היה רגע מרגש של 'ויחן שם ישראל - כאיש אחד בלב אחד!' - היו שם 600,000 יהודים, אבל כולם היו כיחידה אחת. כל אחד ראה את זולתו כמו עצמו ממש, אהב את זולתו כמו שהוא אוהב את עצמו, והיה מסור לזולתו כפי שהוא מסור לעצמו... קבלת התורה אפשרית רק כאשר הכלל כולו מקבל את התורה, כולם אהובים וברורים יחדיו, וכל אחד אוהב את רעהו באהבת אח עד אין קץ!

ומסיבה זו, מגלה הרה"ק בעל ה'בית אברהם' זי"ע, לפני קבלת התורה נקרא את פרשת 'במדבר'. בפרשה זו מובא מניין בני ישראל, כולם נספרים יחדיו, כולם שווים, כולם אהובים וכולם ברורים באותה מידה, ומסקנת הספירה היא שיש יחידה אחת הכוללת למעלה מ-600,000 יהודים, אבל הם כולם יחדיו, אין כאן אנשים בודדים אלא משפחה יהודית גדולה ומאוחדת!

הנה כי כן, כאן נחשף מה עלינו לעשות בימים אלה, מה תפקידנו, וכיצד נוכל להתכונן כראוי ולנצל את הרגע בו שערי שמים נפתחים, ושפע של תורה מורעף ממעל, מאפשר לכולנו לזכות בו. כל מה שמוטל עלינו הוא להתאחד איש עם רעהו באמת, לאהוב כל יהודי את זולתו, לחשוב באופן חיובי על כל יהודי, לדבר באופן מחמיא ומעריך על כל מי שסביבנו, וגם לפעול, להתמסר, להקל ולסייע לכל יהודי - מתוך אהבה אליו, מתוך אחדות עמו, נשיאה עמו בעול!

הבה ננצל ימים אלו לעידוד הרגש של 'אהבת ישראל' הפועם בנו. בידינו הדבר, לזכך מבט אוהב על כל יהודי, לדבר בכבוד ובהערכה לזולת, להרבות מעשי חסד, ויתור וסיוע, כדי להרבות אהבת אחים בינינו. זו הדרך, זה התנאי, כך נזכה בעזרת ה' לקבל את התורה באהבה!

ה'שודד' שהפך לסוכן סמוי...

שעת לילה מאוחרת, בחדרו של כ"ק האדמו"ר מטאהש ז"ע, במונטריאל שבקנדה. אל החדר נכנס יהודי שחזותו העידה עליו שאינו מחסידי הרבי, ומבט אוהב שאוקיינוס של אהבת ישראל נשקף ממנו קיבל את פניו. הרבי שאלו לפשר בואו, והלה השיב כי בא להיפרד מהרבי. 'אמנם אינני חסיד של הרבי במוצאהו, ובכל זאת - הרי התגוררתי כאן בעיר שנים ארוכות, ומפעם לפעם נכנסתי אל הרבי להתברך. עתה אני עובר למקום מגורים מרוחק ואיאלץ להתנתק, לפיכך באתי להיפרד...'

הרבי לחץ את ידו בחום, וביקש לדעת לאן מועדות פניו, להיכן הוא עובר דירה. האיש השיב כי הוא עובר לגור בעיירה קטנה ומרוחקת מאוד, שהרבי בקושי ידע שהיא קיימת על מפת קנדה... הרבי החל לשואלו בחום על המקום אליו הוא עובר, תנאי החיים והמחיה, ולא פסח גם על השאלה החשובה מכל: האם ועד כמה ניתן לקיים אורח חיים יהודי באותה עיירה נידחת...

הלה השיב באנחה: 'האמת ניתנת להיאמר, שזה מקום שאין בו שמץ של יהדות. אין בית כנסת, מקווה, אוכל כשר או כל דבר אחר. אני אנסה להסתדר איכשהו...'. - השיב בגמגום כמתנצל, 'שכן אני מוכרח לעבור לשם, אינני יכול להישאר כאן עוד!'

הרבי, כחכם עדיף מנביא, הבין מיד שהיהודי שלפניו עומד לאבד כל קשר ליהדות, ולפיכך שאל: 'ולמה אתה מוכרח לעבור לשם? הרי אני מניח שאינך שש להתנתק מהמורשת היהודית, אתה לא באמת רוצה לשכוח מקיום המצוות כהלכה. אם אתה נוקט בצעד כה דרמטי - לבטח יש לך סיבה טובה... התואיל לגלות לי מה היא?' נבוך היהודי קמעא, נאנח שוב, וסיפר לרבי את הסיפור המלא, כשמדי פעם מבצבצת דמעה בעיניו: 'אכן כך, רבי. אני עוקר מכאן מחוסר ברירה ממש, שכן אינני מצליח לעמוד בתשלומי השכירות הגבוהים כאן בעיר. והאמת היא, המשיך מיד, 'שעשיתי הכל כדי להימנע מכך, עד כדי שבמשך תקופה ארוכה גליתי לעבוד בבליגיה הרחוקה. עבדתי קשה מאוד, הרווחתי הרבה כסף, וגמרת בדעת ששבכסף זה ארכוש לי בית כאן במונטריאל...'

וכאן פרץ היהודי בבכי מר: 'ואז, לאחר תקופת עבודה ממושכת, אני צורך בכיסי עשרות אלפי דולרים - הסכום בו תלויה רכישת הבית במונטריאל, ויוצא לשדה התעופה. לפתע, כמה דקות לפני עלייתי למטוס, שני נזכרים עשו לי תרגיל הסחה נועז, ובשילוב דרמטי של כח ומוח - הוציאו ממני את הכסף... עליתי למטוס חסר כל, שב הביתה מתקופת עבודה ארוכה בלי דולר בודד. כך התייאשתי מלקנות כאן בית, ולכן אני עובר מכאן!' - התייפח בכאב על עמלו שירד לטמיון...

הרבי שמע את דבריו, ולבו נשבר בקרבו. כמה עצוב וכואב לשמוע שיהודי עבד כל כך קשה, התאמץ עד כלות הכוחות, וברגע האחרון הכל ירד לטמיון. הרי זה קורע לב ממש! הרבי התעניין במעשה לפרטי פרטי: מתי היה השוד, כיצד קרה, איך הגיב, כמה גנבו ממנו ומה חש. ולבסוף, הפטיר ובירך כי עוד ימצא השודד והוא יחזיר את הכסף, ואז נפרד ממנו לשלום.

ויהי בבוקר, כמדי בוקר מגיע היהודי הלז לבית הכנסת, אם כי באיחור מהרגיל - שכן הלך לישון רק עם שחר. לקראת סוף התפילה ניגש אליו אדם זר ומוזר, אותו לא הכיר מעולם, ולחש על אוזנו: 'אמור לי בבקשה, האם נגנב ממך תיק מלא מזומנים בשדה התעופה בבליגיה?' - - -

הלה פער עיניים נדהמות, והשיב מיד בחיוב. 'אני מתנצל מעומק הלב!' - השיב מיד האיש הזר, 'היה לי רגע קשה בחיים, ולכן הגעתי למצב ששדדתי אותך... באמת שלא רצית להזיק לך כל כך... הרי לך את תכולת התיק במלואה, והוספתי כמה אלפי דולר - כפיצוי על עוגמת הנפש!' - אמר האיש הזר, פנה לאחור ונעלם...

היהודי עומד בבית הכנסת, המום, משתומם עד כלות הנפש. הרי זה לא יאומן ממש! -

בדיוק עכשיו, בדיוק הרגע, נוחת כאן השודד האלמוני, ובידו כל הכסף! הוא פנה לפינה צדדית, ספר את הכסף, וגילה כי אכן כן: כל הכסף כאן, ובתוספת כמה אלפי דולר פיצוי. רבונו של עולם, איזה נס על טבעי!

דקות ארוכות עמד האיש המום, מופתע, מבולבל ונבוך כאחד, לא יודע את נפשו מאושר, מופתע מההפתחות המרעישה שכדוגמתה לא שמע מעולם? ששודד יבוא אחר תקופה כה ארוכה וישיב את הכסף ששדד? וכיצד איתר אותו? וכיצד זכר בדיוק כמה היה בתיק? ומי הוא בכלל האלמוני הזה, ששדד, חזר בו, טרח לאתר אותו, והביא את כל הכסף בחזרה?!

כך או כך, כששב האיש לביתו, הודיע למשפחתו כי תוכנית חייהם השתנתה. 'הכסף חזר אליי, ולכן אנו שבים לתוכנית המקורית - רוכשים בית במונטריאל, לא עוברים דירה. ישתבח שמו לעד!' - סיכם האיש בחדווה, ומיהר אל הרבי, לדווח על ההפתחות הדרמטית שהתרחשה, אותה תלה בברכת הרבי. הרבי שמח לשמוע, בירך את האיש כי ירכוש דירה מרווחת ונוחה, ואכן - כך עשה האיש, וקבע את מושבו במונטריאל - לאורך ימים ושנים.

עשרות שנים חלפו, דבר המעשה המפעים עוד נותר חקוק בלבו, ודמתו האלמונית של השודד עוד היתה זכורה לו היטב. ואז, ביום מן הימים, בקצה אחר של קנדה, גילה האיש את השודד. הוא הבחין בתווי פניו שהזקיפו מעט, אך לא היה לו ספק כי זהו השודד המוזר שהשיב את הכסף. על אתר פנה אליו וביקש לברר, אם אכן זו פגישתם השלישית - שכן נפגש עמו פעם בשדה התעופה בבליגיה - אז נשדד, ובשנית - בבית הכנסת בעת שהחזיר את הכסף, ועתה זו הפעם השלישית...

'זה אכן אני!' - השיב האיש מיד, 'אך למעשה זו פגישתנו השניה, לא השלישית... אכן כן, אני הוא שנתתי לך את הכסף בבוקרו של

יום בבית הכנסת, אך אני ממש לא השודד ששדד אותך בשדה התעופה...

הלה היה מופתע עוד יותר, והאיש הזר המשיך: 'הסיפור הוא פשוט: לילה אחד, לפנות בוקר, מתקשר אליי הרבי, ומספר כי יש יהודי שנשדד, ואין לתאר את כאבו לנוכח הנוק הכבד. הרבי שאל אם אני מסכים להיות 'שודד' לרגע, הוא יתן לי את הכסף, ואני אזדהה כשודד ואשיב לך את כל הכסף... כמוכן שהסכמתי לבקשתו, ואת ההמשך אתה יודע!'

'זה לא יתכן!' - קרא היהודי בהשתאות, 'הרי לא הייתי מחסידי המובהקים! ובעצם, אתה מגלה לי עכשיו שהרבי לקח אחריות כה גדולה לגורלי, כל כך השתתף בכאבי עד שהעניק לי סכום עתק של כסף באמצעותך? אתה חושף שאתה לא שודד ומעולם לא היית, אלא סוכן סמוי של הרבי כדי להקל עליי ולשמה את לבי! כמה אהבת ישראל היתה בו, אינני מאמין עד היכן היא הגיעה!' - קרא בהתרגשות נסערת...

'אכן כן!' - השיב האיש, 'אבל זה הסיפור ואין בלתי. הרבי שמע את סיפור השוד שבעברת, לבו נקרע מכאב. הוא הבין את משמעות הכסף עבורך, הבין עד כמה הגעת הכסף לידיך היא הרת גורל. לכן הוא הזעיק אותי, כדי שאדם זר יבוא ויביא לך את הכסף. כביכול, השודד השיב את טרפו!'

סיפור נפלא זה שהובא בגיליון 'בקהילתנו', מאיר לנגד עינינו מהי אכפתיות אמיתית, מהי מסירות ליהודי אחר, עד היכן היא מגיעה. כשהבין הרבי שהיהודי עבר משבר כה קשה, גברה בו מידת האהבת ישראל עד כלות הנפש, עד שעשה מעשה כה יוצא דופן וחסר תקדים, לשלוח אליו את הכסף במסווה כביכול השודד חזר בו...

ולא נועד סיפור זה אלא ללמדנו: ניצבים אנו עתה בימים שאהבת ישראל היא גורלית, היא מכריעה עד כמה נזכה לקבל את התורה. זה הזמן לקבוע בליבנו מסירות ואכפתיות לזולת, רצון להקל עליו ולהיטיב עמו, חשק לעשות לו טוב על הלב. עתה הזמן לפתח בליבנו רגשות אהבה לזולת, להעריך כל יהודי, לשמח כל יהודי במילה טובה או בעזרה חשובה, להרבות טוב וחסד בינינו. זו הדרך להרבות אהבת ישראל, כך נזכה לקבל את התורה!

אורח נדיר בחנות ההלבשה...

בפתח קניון ענק במנהטן, נראתה דמות מפתיעה במיוחד. יהודי מבוגר שזקן לבן יורד על פי מידותיו, נשען על מקל כסוף ועולה אט אט אל חנות ההלבשה הענקית שבקומה הרביעית. צעד בצעד הוא זו, במאמץ לא פשוט עולה לו הדבר, והנה הוא נכנס בשערי החנות, שגויים גמורים סובבים בה אנה ואנה, כאלה שכל עיסוקם ועולמם רחוקים ממנו אלפי פרסאות...

היה זה כ"ק האדמו"ר מבלאז'וב ז"ע, שבעיצומו של יום טרח והגיע לחנות. אמנם הוא כבר אדמו"ר נודע בן 90, צדיק נשגב שאין לו כל קשר לחנויות הלבשה מכל מין וסוג. ובכל זאת הוא כאן - בשערי חנות ענק של מותגי הלבשה נחשבים. מה קרה? על מה נזעק הרבי? מה הביא אותו לטרוח בעצמו ממרום גילו, ולהגיע לחנות הלבשה

אופנתית?!

ובכן, הסיפור מתחיל באותו בוקר, כשאל הרבי ניגש יהודי, והתאונן על קושי בפרנסתו. 'אני מחזיק מפעל המייצר חגורות טובות ואיכותיות, אך יש לי קושי בשיווקן ובמכירתן. אולי, אם הרבי יואיל להציע לאחד מחסידיו, המחזיק בחנות ענק של הלבשה במנהטן, ליצור אתי שיתוף פעולה בברכת הרבי, כך שהוא ימכור את חגורותיי בצמוד למכנסיים שהוא מוכר בכמויות גדולות - אולי כך תבוא ישועתי ופרנסתי...!' - ביקש-הציע.

'רעיון גאוני!' - צהל הרבי. 'אכן, אין ספק כי זה רעיון מצויין. מיד יוצא אני אל החנות!'

'לא, לא התכוונתי להטריח עד כדי כך...' - השיב האיש במבוכה קלה, 'זה באמת יכול לחכות לשעות הערב, שעה שבעל החנות יהיה בביתו, הרבי יתקשר אליי טלפונית, וזה מספיק בהחלט. אינני רוצה להטריח את הרבי!'

'וכי טירחה היא זו?' - שאלו הרבי כמופתע, 'הלא אין מאושר ממני לעשות זאת, מצוות עשה מדאורייתא של 'החזקת בו' - לסייע ליהודי בפרנסתו! הרי הזדמנה בפניי הזדמנות כה גדולה ונאצלה - היעלה על הדעת שאמתין לשעות הערב, או שאתן למכשיר הטלפון להיות 'המתווך' בכזו מצווה עצומה?! הריני יוצא לשם הרגע. יש לך רכב?'

'יש לי רכב, אבל לא התכוונתי להטריח. לא נעים לי, מה גם שהחנות היא בקומה רביעית, והאזור כולו הוא מקום מגושם ומלא בגויים, לא ניחא לי שהרבי יסתובב שם בשבילי. ובכלל, הדרך לשם ארוכה, יש הרבה פקקים ורמזורים, זה יקח זמן וטירחה רבה! ואיך הרבי יטפס לקומה הרביעית?'

'אני אסתדר!' - השיב הרבי בחיוך. 'אם יש לך רכב - אנו יוצאים עכשיו. אשריי שזכיתי!'

וכך בעיצומו של שאון היום, בטבורה של מנהטן, נראה הרבי הצדיק מתהלך במדרגות הקניון הענק, בואכה חנות ההלבשה. נשען על מקלו, מתאמץ עד מאוד, אך פניו מאירות בחדווה שאין דומה לה. עם כניסתו לחנות - מנהל החנות חש אל הרבי לשמוע מה הביאו לכאן, ובאותו מעמד חתם את העיסקה עם בעל מפעל החגורות, עיסקה שמחזיקה מעמד עד היום...

ברכתו של הרבי מוסיפה ללוות את שני אנשי העסקים, שהעיסקה ביניהם הניבה לשניהם רווחים עצומים. אבל לא זה מה שעניין את הרבי, לא זה מה שטרד את מנוחתו. היה חשוב לו לטרוח בעצמו, לעלות ברגליו, לדבר פנים אל פנים, ולעשות הכל בזריזות יוצאת דופן. הכל כדי להקל על יהודי אחר בפרנסתו, לסייעו להגיע לרווחה כלכלית!

סיפור נפלא זה, אשר סיפר הגה"צ רבי גמליאל רבינוביץ שליט"א מפי עד למעשה, פוקח לנו את העיניים עד היכן צריך להתאמץ למען הזולת, כמה עלינו לפעול כדי להקל עליו. אם יש לנו הזדמנות לעשות חסד עם הזולת, לסייע למישהו, לשמח כל יהודי - הבה נעשה זאת בזריזות, בשמחה, גם אם הדבר עולה לנו במאמץ.

יהודים יקרים! עתה הזמן להחזיר לליבנו אהבת ישראל, להטמיע

המשך בעמוד 29

משראה שה'חפץ חיים' אינו נוטל את התרומה, סבר שזה משום שסכום התרומה אינו מספק אותו, הוא הוציא מכיסו עוד סכום נכבד והניח אף אותו על השולחן, אך גם עתה, עמד ה'חפץ חיים' בסירובו ולא נטל את התרומה

ה'עם הארץ' שידע לפסוק בעניני שעטנו

הרב ישראל ליוש

"ל'ששכר נתנאל בן צופר: ל'זבולן א'ליאב בן חלן" (במדבר א, ח'ט')

הנה בפרשת 'ויחי', בברכות יעקב לבניו, ובפרשת 'וזאת הברכה', בברכות משה לבני ישראל, הקדימה התורה את זבולון ליששכר, ופירש רש"י שזאת מפני השותפות שהיתה ביניהם, שזבולון השוכן לחוף ימים יעסוק בסחורה, ויתמוך ביששכר שיושב והוגה בתורה, וכיון שתורתו של יששכר נתמכת ע"י זבולון, לכן הקדימה אותו התורה.

ואם כן, נשאלת השאלה, מדוע בפרשתינו הקדימה התורה את יששכר לזבולון, בשמות הנשיאים, בפקודיהם ובסדר הדגלים, הרי אם חלקו של זבולון בתורת יששכר, היא סיבה להקדימו, להיכן נעלמה סיבה זו בפרשתנו?

בספר 'טללי אורות' הביא בשם האדמו"ר מסקולען זי"ע תירוץ נפלא, ודאי שמעלת שבט יששכר העמל בתורה, גדולה ממעלת זבולון התומך תורה, כי לא מסתבר שיהיה המסייע גדול מהעושה. ומשום כך, בפרשתינו שהשבטים נמנים עפ"י מעלתם, מנו את יששכר לפני זבולון, כי הם ראשונים במעלה. אבל בפרשות 'ויחי' ו'וזאת הברכה' העוסקות בברכות לשבטים, הקדימו את זבולון, כי גורלו של יששכר הנתמך ע"י זבולון, תלוי בברכת זבולון.

שכתוב: 'אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמיים וארץ לא שמת', הרי מצוה זו חיונית היא לאדם יותר מכל מצוות התורה, ואף שכרה רב יותר מכל המצוות כדברי המשנה: 'ותלמוד תורה כנגד כולם', לכן ניתנה האפשרות לכל יהודי להשיגה, ומי שאינו יכול לקיימה בעצמו ע"י לימוד, יזכה לקיימה ע"י החזקת תורה, בשותפות עם הלומד.

פעם סיפר הגרא"ל לתלמידיו, כי לא מכבר היה אצלו יהודי שבהיותו אצלו נדבה רוחו וקיבל על עצמו בנדיבות לב גמורה להחזיק תורה מנכסיו.

בדרך שובו לביתו בחוץ לארץ, הוא נהרג ל"ע בתאונת דרכים. אחרי ימים מועטים התגלה יהודי זה לקרובו בחלום, ואמר לו שעצם הקבלה האמיתית שלו להחזיק תורה, אף שבפועל עוד לא הספיק לקיים הבטחתו, הועיל לו מאוד בדינו בעולם האמת...

מזן ה'חפץ חיים' זי"ע מרבה היה לדבר אודות זכותם העצומה של 'תמכין דאורייתא' בהחזקת תורה, 'אל תפצירו בנדיבים לתרום' - היה אומר לעסקני 'ועד הישיבות' - 'אם תהיה להם זכות, הם יתנו בעצמם...'

פעם בהיותו במוסקבה ביקר בביתו של נדיב מפורסם שהיה רגיל לתרום כסף לישיבתו. באותה עת היה שם בבית עשיר אחר שאף הוא כידידו ביקש לתרום כסף לישיבה, אך החפץ חיים סירב לקבל ממנו את תרומתו, הוא הניח את התרומה על השולחן, וה'חפץ

וכד עסקינן בשותפות 'יששכר וזבולון', מן הראוי להביא את דבריו הנפלאים של מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי אהרן ליב שטינמן זצ"ל: יש לשאול, מדוע דוקא במצוות תלמוד תורה מצאנו שותפות 'יששכר וזבולון', ואילו בשאר המצוות לא מצאנו שתועיל שותפות כזו, שאחד יניח תפילין או יאכל מצה, והשני שיתמוך במקיים המצוות, יקבל חצי משכרו?

ותי' מרן בעל ה'אילת השחר' זי"ע, שכידוע בגשמיות, הקב"ה ברוב טובו הגדול עשה שצרכי האדם מצויים ומזומנים לו לפי כמה שהוא זקוק להם, חיטה הנצרכת לעשיית לחם, זולה וקלה יותר להשגה מפירות וירקות. כמו"כ מים הנצרכים מאוד לקיומו של האדם, מצויים יותר מהפירות והלחם, והאוויר שהוא המקיים של האדם, ובהעדרו לא יוכל לחיות כלל, מצוי בכל מקום, ולא נדרש עבודו אף פרוטה אחת.

כן הוא אף ברוחניות, כיון שהעולם מתקיים בזכות לימוד התורה, כפי

אינו תם בשותפות בשכר היששכרים, לומדי התורה, אלא הם זוכים בישיבה של מעלה לידיעה בתורה שנלמדה ע"י מי שתמכו בהם, וכראיה סיפר את הסיפור הבא: גדולי הדור בדורו של מרן רבינו חיים הלוי סולובייצ'ק זצ"ל נחלקו בענין 'שעטנז'. באותה עת נראה לר' חיים בחלום אחד מתומכי הישיבה שכבר נפטר מן העולם, והיה מפשוטי עם. ר' חיים שאל אותו מה סוברים בישיבה של מעלה בענין הנידון, והוא הרצה לפניו פסק דין ערוך מבוסס על מקורות רבים, כאילו היה זקן ורגיל בפלפולא דאורייתא. ושוב מעשה ביהודי שהקדיש חלק גדול מממונו עבור הישיבה, ותמורת זאת הבטיח לו ר' חיים שילמד משניות לעילוי נשמתו. אחר פטירתו, החל רבי חיים ללמוד כבהטחתו, ופעם אחת התקשה בהבנת משנה אחת. ביגיעתו העצומה נפלה עליו תרדמה ויחלום חלום, ובחלומו בא אליו אותו יהודי שלמד משניות עבור נשמתו, והסביר לו ביאור באותה משנה ונסתלק. כשהתעורר הגר"ח אמר בהתפעלות: "לא ידעתי ששם זה הולך כל כך מהר, בחיותו היה עם הארץ גמור, וכבר יודע לבאר משנה חמורה..."

שלחית תגובות לכותב הטור הרב ישראל ליוש, כתבו לי:
israel.layosh@gmail.com

לשמוע על מזה התווכחו התובע והנתבע... בניגוד לכל המקרים האחרים, שכל אחד טוען 'כולה שלי', הפעם הוויכוח היה הפוך מן הקצה אל הקצה... המוכר טען שהפועל-הנכה לא צריך לשלם לו מאומה, כיוון שכאשר קיבלתי אותו לעבודה ידעתי שהוא מומחה בהבאת קונים, ולקחתי מראש בחשבון שאם תיקרה פעם גניבה, הוא לא יוכל לרדוף אחרי הגנבים בגלל נכותו. הפועל, לעומת זאת, טען שבעל-הבית לא צריך להפסיד בגלל שהוא נכה, והוסיף שגם הוא לקח בחשבון שאם יקרה מקרה אשר כזה, הוא ישלם לבעל-הבית את כל הכסף... ומה קרה בסוף? - למחרת מגיעים בעל-הבית והפועל לחנות, ומוצאים את זוג האופניים שנגנב מונח ליד החנות... בשעות הלילה החזיר הגנב את גניבתו, והכל בא על מקומו בשלום... כששאלו אותי איך אני מסביר את מה שקרה כאן, השבתי, שכאשר מתנהל דין תורה שכזה, שבו שני הצדדים מוותרים איש לרעהו, נוצרת רוח-טהרה בעולם הזה, והיא משפיעה גם על הגנב הנבזה שלא התבייש לנצל את נכותו של הפועל וברח עם האופניים. כמו שבכל בית חולים יש 'חדר סטרילי', שהוא נקי מכל זיהום ולכלוך, כך גם במקרה שלנו נרקמת רוח-טהרה בעולם כולו, והיא משפיעה גם על הגנבים...

(מתוך ההקדמה לספר 'מצוות בשמחה' - במדבר. בעריכת הרב משה מיכאל צורן)

חיים' כמי שאינו שם לב, החל לדבר על קדושת יום השבת. העשיר השתומם, מעולם לא סירבו לקחת ממנו תרומה. משראה שה'חפץ חיים' אינו נוטל את התרומה, סבר שזה משום שסכום התרומה אינו מספק אותו, הוא הוציא מכיסו עוד סכום נכבד והניח אף אותו על השולחן, אך גם עתה, עמד ה'חפץ חיים' בסירובו ולא נטל את התרומה. "האם הכסף שתרמתי אינו מספיק? האם עלי להוסיף עוד?" - שאל העשיר הנבוך.

"לא ולא, סכום זה הוא בוודאי תרומה הגונה, אך אנו הרי שותפים, הלומדים הם בבחינת 'יששכר', ואתה התומך תורה בבחינת 'זבולון', וכשותפים, חפצים אנו לדעת מיהו השותף שלנו", וכאן תפס ה'חפץ חיים' את ידו של התורם ופרץ בבכי, "איך לא אבכה כאשר אני מעלה על ליבי כי יד נדיבה שכזו תישרף באש הגהינום הלוהטת על שחללה את השבת..."

הבין התורם מדוע מסרב ה'חפץ חיים' לקחת ממנו את התרומה, והבטיח לו נאמנה כי מהיום והלאה ישמור שבת ויסגור את עסקיו ביום השבת, או אז נענה ה'חפץ חיים', וקיבל ממנו את התרומה.

מרן החפץ חיים זי"ע סבר שזכותם של הזבולונים, מחזיקי התורה,

המשך מעמוד 9 | הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

על מקומו, וכשהיה שומע שמדובר ברופא נכבד, היה עליו להציע לו מקום חלופי. וכיון שעשה זאת בדרך נלוזה, ולא ויתר, הפסיד.

ביקש 'לעשות סיבוב'

ובואו נשמע על ויתור נוסף, שגרר אחריו התחרשות פלאית. המעשה - המופיע בספרי מכובדנו הרה"ג רבי ארז חזני - התרחש בחנות למוכר אופניים כשבעל-הבית קיבל לעבודה אדם נכה, שיעמוד מול הלקוחות. לאדם ההוא הייתה התייחסות לבבית לכל לקוח, ולמרות נכות-הגוף התפרסם כבעל-גישה נוחה ומפוייסת לכל אדם באשר-הוא.

ואכן, מיד עם כניסתו לעבודה, משך האיש ההוא לקוחות רבים, שנהנו מעצם השיחה איתו, ולבסוף גם רכשו אופניים.

והי היום נכנס לחנות לקוח שביקש לרכוש אופניים חשמליים. המוכר התייחס אליו כראוי, הציג בפניו את האפשרויות השונות, ולבסוף הוחלט על זוג-אופניים שמחירם היה כמה אלפי שקלים, שהתאימו לדרישותיו.

הלקוח ביקש 'לעשות סיבוב' על האופניים כדי לבדוק אם הכל בסדר, ומשקיבל את הרשות לכך, ברח עם הסחורה, ולא שב לחנות. אם המוכר לא היה נכה, יתכן שהיה רודף אחריו, ומשיגו, אך כיוון שהיה נכה לא היה מסוגל לעשות זאת. כך ברח הגנב, ולא נראה יותר באזור, ולחנות נגרם נזק כספי רב.

בעל הבית של החנות, והמוכר, הגיעו לדין תורה אצלנו, וצריך

הספר שיחבר אותך לתוכנו של חומש במדבר!

כרך
חדש
בסדרה!

780
עמודים

מקרא
הוצאה לאור
02-940-4465

מאוצרו המופלא של מגיד המישרים
הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

להורים ולמחנכים | מורים ומורות | צעירים ומבוגרים

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

ניתן להשיג את הספרים בבית משפחת טורק
רח' ר' עקיבא 6 | ברכפלד | 08-9742475

טלפון להזמנות:
050-4172546

ה ס פ ר י ם ש י ע ש י ר ו ל כ ם א ת ש ו ל ח ן ה ש כ ת !

שהראש ישיבה בא אלי ולוקח את התפילין, ומיד התפרסם בישיבה שאני עוד לא בר-מצוה. אני רציתי להסתיר את זה, אבל לא עזר לי... נולדתי בתחילת חודש אלול, והבר מצוה היתה אמורה להיות כמובן בזמן אלול. בסוף זמן קיץ נסעתי הביתה לבני ברק. היה אז בין-הזמנים, וידעתי שעוד מעט יהיה לי בר מצוה. אבא אמר לי שכדאי שילמד אותי דרשה לבר-מצוה. אז למדנו ביחד והוא הכין אתי את הדרשה, ואני כבר חיכיתי ליום הגדול הזה. היה לי את כל בין הזמנים לשנן ולחזור... הגיע ראש חודש אלול, זה היה באותה שנה ביום ראשון, ואבא אומר לי: נו, מתחיל הזמן, צריכים לנסוע לישיבה... אמרתי לו: 'אבא, רגע, בין-כה בעוד כמה ימים זה הבר-מצוה שלי...' ואבא עונה לי: 'אתה חושב ששם לא תהיה לך 'גדלות'? אני מבטיח לך שאתה תגדל בכל מקום...' וכך נסענו לישיבת חברון לזמן אלול.

ביום הבר מצוה שלי, החברותא שלי הגאון רבי בערל שוורצמן זצוק"ל עם עוד כמה בחורים, הלכו לחנות ב'גאולה' וקנו קופסת ביסקוויטים וכמה בקבוקים של בירה וכוסות מפלסטיק, והביאו את הכל לחדר ועשו 'חגיגה'. שם אמרתי את הדרשה של הבר מצוה, ור' בערל שוורצמן התחיל להתווכח אתי, ואני עניתי לו, וחוזר חלילה א - גאנצע מעשה... אח"כ קצת שרו וזהו, ואחרי חצי שעה כבר היינו כולנו בבית מדרש...

הראש-ישיבה רבי חצק'ל (מרון הגאון רבי יחזקאל סרנא זצוק"ל י.ש.) היה גר ממש ממול, והוא שמע את השירה ושלח לראות לשמחה מה זו עושה. אמרו לו: זה בר מצוה של ברלה פוברסקי... ונחה דעתו. הוא אמר: "נו שישמחו, בין הסדרים, למה לא?"

(מתוך שיחה לנציגי 'לב שומע' - מוסף שבת קודש אמור)

"בתקופה האחרונה מאז פרוץ המגיפה פונים אלי אברכים הורים לילדי בר מצוה, מבקשים ברכה לילדים ומשיחים את עצבונם של הילדים שנכנסים לעול תורה ללא חגיגה גדולה כנהוג. אני רוצה לספר לכם איך היה ה'בר מצוה' שלי, ותראו שאפשר לגדול גם בלי חגיגה ואירוע של בר מצוה...

אני נכנסתי לישיבת פוניבז' בגיל 12. באותה העת בנין הישיבה היה בבנייתו, ובית המדרש היה בהיכל הזמני - 'היכל שרייבר', [היכן שכיום שוכן חדר השיעורים של מרון רבנו ראש הישיבה רבי גרשון אדלשטיין שליט"א י.ש.]. שם למדו אז, ולא היו חלונות. אמא ע"ה פחדה על בריאותי מאד, באותם ימים הגבעה היתה חשופה לרוחות שהגיעו מהים והן היו חזקות מאד, והיא חששה לבריאותי. אז הלכתי ללמוד בישיבת חברון בירושלים.

לפני שנסעתי לישיבה אמרתי לאבא שאני מתבייש. אני רק בן 12 וחצי ואני הולך לישיבה גדולה, כולם יצחקו ממני. אבא אמר לי: 'מה אכפת לך? אני אקנה לך תפילין, תתחיל להניח תפילין, מי צריך לדעת בן כמה אתה...' וכך הווה. באנו לזמן קיץ, בראש חודש אייר, ואבא באמת קנה לי תפילין. נו, הכל מצוין. יש לי תפילין, ואני בישיבה בחור צעיר. אף אחד לא צריך לדעת בן כמה אני.

יום אחד אני מגיע ל'שחרית' בישיבה. התפלל שם גם ראש הישיבה מרון הגאון רבי אהרן כהן זצוק"ל. הוא הוציא את התפילין שלו לפני התפילה, והנה והיה לו איזה ספק על הריבוע של תפילין של ראש. הוא היה מחמייר גדול. מה יעשה? הוא מסתובב לכאן ולכאן ורואה אותי. 'נו', הוא אומר לי, 'בוא תעשה מצוה, אתה הרי לא מחויב... הפעם תוותר לי, תיתן לי את התפילין שלך...' וכל הישיבה רואה איך

שבנו ישיר את 'שיר המעלות' בסיום ה'טיש'. הוא, הרבי, יעשה סימן פלוני, ואז יתחיל הבן לשיר. ליל שבת, עורכים את ה'טיש'. הרבי יושב בראש השולחן, זקני החסידים סביבו. הצעירים עומדים סביב סביב, הרבי מקדש על היין, מברך המוציא. טועם משהו.

בקושי עוברות כמה דקות, והנה נדמה לאותו ילד שהרבי עשה את הסימן המוסכם. הוא פוצח בשיר בקולו הצלול והנאה, "שיר המעלות בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים". הרבי שהבין מיד את הטעות, מצטרף אליו בלי להניד עפעף. הציבור חשב, ודאי יש לרבי כוונות נעלות, מי יודע אלו סודות טמירים מונחים כאן, מי יודע מה ראה הרבי ברוח קדשו, עד שהחליט שצריך לסיים את הסעודה שבקושי החלה.

אך האמת, לא מיניה ולא מקצתיה. הרבי חס על כבודו של הילד. חשש שאם ישתיק אותו, גם אם יסביר לו את הטעות ודאי יפגע. כדאי לוותר על המשך המעמד הנשגב של ה'טיש', ובלבד שלא

לפגוע ביהודי. מפליא! למדנו עד כמה צריכים אנו להיות רגישים למצוקת הזולת, חס וחלילה לא להלבין פנים. למדנו שדווקא מי שמקפיד בכל מקום ובכל מצב על קיום התורה ועל כללי השולחן ערוך, הוא זה שמביא קידוש שם שמים. מרון הרב שך זצ"ל היה דוגמא מופלאה לכך. לא חת מפני איש. אמר מה שחשב, על פי דעת תורה, בצורה הברורה והבהירה ביותר. בלי קישוטים ובלי הצטעצעות.

היו שלא הבינו אותו, טענו שאנשים לא אוהבים שמטיחים בהם את האמת בפנים. אך האמת היא שדווקא משום כך משום שאמר את הדברים ללא כחל ושרק, חשו הכל שהאמת בוערת בקרבנו, וקיבלו את דבריו. גם אנשים שרחוקים מקיום תורה ומצוות, מעריכים את איש האמת הפועל בעקביות על פי דרך התורה, ואינו סר ימין ושמאל ולו במשהו. אין לחשוש מכך, חלילה ה' לא יגרם ממעשיו. אדרבה בכך הוא מקדש שם שמים ברבים

(מתוך הספר 'מפיק מרגליות' וישב)

וביקש מבית המשפט שישלחו לו את התיק של האיש הזה, כדי לעבור עוד פעם על החקירות מסביב, שיוכל לכתוב המעשה כראוי בספרו עם כל הפרטים.

אבל כיון שהתחיל לקרוא את כל תהליך המשפט, השתומם וראה שעשו איתו עוולה נוראה, ההוכחות לא צודקות, ומשהו פה לא מריח טוב. וכיון שהיה בו נקודה של אמת [אז גם זה מיותר, לא היה בו שום נקודה של אמת, אלא שכך הכניס הקב"ה בלבן] נתעורר שצריך לתקן את העון שטעה ושפט לו 15 שנה ולא כפי הדין האמיתי. מה עשה, התקשר לשר המשפטים של אמריקה, והודה לו שהוא טעה ועשה עוולה לאותו יהודי, ולדעתו צריכים לשחרר אותו [וגם זה נס גדול, לשבור גאווה של שופט, שזה הרבה יותר קשה מלבקוע את הים סוף, שבעל גאווה גוי זקן יודה על האמת] ואכן הגיעה פקודה לכלא, לשלח אותו לחפשי.

יש כאן שרשרת ניסים. כמו המעשה שהיה לפני שנתיים עם החסיד רבי שלום מרדכי רובשקין שליט"א לאחר כל המשפטים והערעורים, לא היה שום דרך של תקווה לשחרר אותו, יום אחד לפני השחרור באה הפקודה הסופית, שלא יצליחו כלל לערער לעולם, אבל יהודי זה המשיך להאמין באמונה פשוטה 'היפלא מה' כל דבר', אם היה עד אז איזה רעיון של תקווה, בגאולה של 'יש מיש', מעתה שאין כבר שום תקווה, יעשה הקב"ה 'יש מאין'. כדברי הפרי הארץ הנ"ל. הקב"ה עושה יש מאין, כמו ששולח ברכה בכרי הזה, כך ישגע את השופט ואת הפרזידנט וכו'.

והרי לנו סיפור נפלא שיהודי פשוט מהכלא האמריקאי היה לו אמונה פשוטה כזו, והמשיך לעצמו ישועה.

(יום ראשון אח"ק שנה זו)

(מתוך ממשקה ישראל - אמור)

לומד כך את דבריהם'. ונשאר בתקוותו החזקה באמונה בדברי חז"ל. אותו בעל תשובה בכלא, האמין באמונה תקיפה וחזקה שכונת חז"ל על הגאולה הפרטית, וממילא המשיך הוא על עצמו זה הכח להגאל ולהשתחרר מהכלא. ובאמת שכן מבואר בחידושי הרי"ם ששמירת שתי שבתות גואלת את האדם בפרטיות, אבל אותו בעל תשובה בכלא האמריקאי, לא האמין בכלל שכתוב כך בחידושי הרי"ם, אלא שנשמתו נדלקה באמונה חזקה בדברי חז"ל בלי שום ספק כלל. והמשיך את ההשגחה העליונה עליו בפרטיות.

נתגלגלה ההשגחה ואותו רב נתעכב ולא בא כמה שבועות לבית הסוהר, בפעם הבאה שבא, חיפש את ה'בעל תשובה' הנ"ל ולא מצאו, אמרו לו שהוא יצא מבית הסוהר לפני שבוע, משום מה הגיעה פקודה מגבוה שצריך לשחרר אותו.

ודבר פלא היה ששבועיים לפני שהשתחרר, היה מרבה לספר לחברים שלו בכלא, שעוד מעט הוא אמור לצאת מכאן.

כיון ששמר שתי שבתות, יצא האיש מבית הסוהר. פלא והפלא. אע"פ שבבית המשפט פסקו עליו עוד הרבה שנים, אף שניסו לערער לא עלתה בידם, א"כ איך נתהפך הדבר בין רגע?

מה הנפק"מ לדעת איך היתה הישועה, הקב"ה החליט לגאול אותו וזהו. אבל דרך האדם שהוא מסוקרן לדעת איך נפל הדבר. וגם סקרנות זו אין מקורה באמונה שלימה, כי המאמין באמונה שלימה יודע שהקב"ה יכול לעשות הכל, הפריץ השתגע ושחרר אותו בלי שום טעם וריח, הקצרה יד אלקינו לשגע את השופט לשחרר אותו? אבל אעפ"כ נשמע את ההסבר. השופט ששפט את היהודי הנ"ל, היה אדם זקן, ובאותה תקופה יצא לפנסיה, ולאחר שיצא החיט שהוא כותב 'ספר זכרונות' מומעברי חייו. וכדוגמא לאחד מהמשפטים המעניינים שעברו דרכו, בחר [בהשגחת ה'] את הסיפור של היהודי הנ"ל שהיה בתיק שלו כמה דברים מעניינים בצדדים וצדי צדדים.

את הערך הזה בפעולותינו. הבה נאהב כל יהודי, הבה נתמסר לכל יהודי, הבה נעשה הכל כדי לשמח את זולתנו. בידינו הדבר!

ה'נשמה' שבתורה...

מתלמידיו המובהקים של ה'חזון איש' זצ"ל, היה הגאון רבי משה יהושע לנדא זצ"ל. הוא התגורר בירושלים, ושימש שליחו האישי של ה'חזון איש' בפעולות רבות ומגוונות של חסד וצדקה בעיר הקודש. כך הפך לכתובת ידועה לכל עני ונוזק, ואלה צבאו על דלתו כל העת, מבקשים ממנו עזרה בתחומים שונים.

ביום מן הימים חש רבי משה יהושע כי כוחותיו כבר לא עומדים לו, ויותר מכך - הפריעה לו העובדה כי מעשי החסד שהוא מרבה בהם - מפריעים לו מלהתמיד בתורה כשאיפתו. לפיכך, פנה אל ה'חזון איש' ושאל אם הוא רשאי לפרוש מתפקידו כאיש החסד והמעש

למען כל פונה, כדי שיוכל להתמיד בתורה ולעסוק בה כמקדם... השיב לו ה'חזון איש': 'הלא החסד שאתה עוסק בו, הוא מצוה שאין אחר שיכול לעשותה, ולכן הוא ה'נשמה' הניטעת לתוך תורתך. תורתך לא היתה כה מושלמת - לולא מעשי החסד הנלווים אליה, המשרתים אותה, המחיים אותה בעומק ליבך. איך יכול לפרוש מן החסד, כי החסד הוא מה שמניע את הלימוד שלך?!

וללמדנו בא: תורתנו הקדושה היא תורת חסד, פותחת במעשי חסד ומסתיימת במעשי חסד. לא רק שחסד ותורה אינם סתירה, אלא הם משלימים זה את זה ליצירה יהודית איכותית ומרהיבת עיניים. אם רוצים אנו לזכות בתורה - זה הזמן להכניס אליה 'נשמה', להרבות בחסד. כך נזכה לקבל את התורה באמת, להפנימה אל ליבנו!

לשליחת תגובות לכותב הטור ולקבלת העלון של הרב אשר קובלסקי: במייל, כתבו ל-6182918@gmail.com

◆ **האם צריך ללעוס את מצת המצוה בליל הסדר?**
 ◆ **מתי אומרים 'זכר למקדש' - לפני אכילת ה'כורך' או לאחריה?**
 ◆ **איזה מאכל נוהגים שלא לאכול בליל הסדר?**

מהלכות 'מרור' ו'כורך'

• בזמן שבית המקדש היה קיים, היה הלל הזקן כורך את המצה והמרור ואוכלם יחד, וכזכר למנהגו של הלל, הנהיגו חכמינו ז"ל גם בזמן הזה לכרוך 'כזית' מצה עם כזית מרור, ולאוכלם יחד; ואכילה זו, מכונה 'כורך'. ויש לטבול את ה'כורך' בחרוסת. ולאחר כריכת המצה והמרור, יאמר: "זכר למקדש כהלל", ויאכלם יחד. ובנוסף ההגדה שבידינו, יש תוספת על נוסח זה. ואין להפסיק בדיבור בין אכילת המצה והמרור לאכילת הכורך, כדי שברכות המצה והמרור תחולנה גם על הכורך; וכתב במשנה ברורה, שמהלכה זו נראה שצריך לומר 'זכר למקדש' רק לאחר אכילת הכורך.

• אדם שיש ברשותו בליל הסדר רק ירק אחד, הראוי לקיום מצות מרור, ואין בידו ירק נוסף לצורך ה'כרפס' - נחלקו הפוסקים אם יקיים בו את הכרפס בתחילת ה'סדר', ואת מצות מרור לאחר אכילת המצה, או להיפך.

מהלכות ליל הסדר

• ישנם מקומות שנהגו שלא לאכול בשר צלוי בליל הסדר; הן בשר בהמה, והן בשר עוף. וכן מנהג בני אשכנז.

• בחלק מקהילות ישראל, נהגו לאכול ביצים בליל הסדר, ויש אומרים שעיקרו של המנהג הוא לאכול רק את הביצה המונחת בקערה.

• את קרבן החגיגה הקרב יחד עם קרבן הפסח, יש לאכול לפני קרבן הפסח, כדי שקרבן הפסח יאכל 'על השובע', דהיינו, שלא יהיה רעב בשעת אכילתו. וכזכר לכך, תיקנו חכמים לאכול את מצת ה'אפיקומן' בסוף ליל הסדר, כלומר, לאכול מצה 'על השובע'.

מהלכות קיום מצות אכילת מצה בליל הסדר

• בבציעת המצות בליל הסדר, נוטלים בבת אחת שתי חתיכות, האחת מהמצה העליונה, והאחת מהאמצעית; ואוכלים בבת אחת שני שיעורי 'כזית', האחד מהמצה העליונה, והאחד מהאמצעית. ולכתחילה, צריך לאכול את שני שיעורי ה'כזית' מצה בבת אחת, והיינו, שיכניס את שניהם לפיו בחתיכות קטנות בזו אחר זו, וירסקן, ולא יבלע מאומה, ואז יבלע בבת אחת שיעור אחד של כזית, ואחר כך יבלע את השאר. ונחלקו הפוסקים אם צריך להניח לפני כל אחד מהמסובים שתי מצות, וכל אחד מהם יאכל אף הוא שני שיעורי כזית, או שאינם צריכים לאכול אלא כזית אחד.

• באכילת מצת המצוה בליל הסדר, לכתחילה יש ללעוס את המצה כדי לחוש בטעמה; ובדיעבד, אף אם בלע את המצה ללא לעיסה כלל - יצא ידי חובה.

• האוכל מצה בליל הסדר שלא לשם קיום מצות אכילת מצה - לדעת השולחן ערוך, אם ידוע לו שהוא אוכל מצה, ושהלילה הוא ליל הסדר, יצא ידי חובה. ויש חולקים.

• חולה שמפאת מצבו הנפשי ישנן שעות בהן הוא פטור מכל המצוות, ובשעה שהיה פטור, עשה מצוה כלשהי, אין זה נחשב כקיום מצוה.

• משך הזמן בו יש לאכול את 'כזית' המצה לקיום מצות אכילת מצה בליל הסדר, הוא - 'כדי אכילת פרס', כלומר, משך הזמן הנדרש לאכילת 'פרס', שהוא חצי כיכר לחם.

• מצות אכילת מצה כחובה, היא בלילה הראשון של פסח בלבד, (ובחוץ לארץ, גם בלילה השני), כפי שנאמר בתורה: **בְּרֵאשִׁון בְּאַרְבַּעַת עֶשְׂרֵת יוֹם לַחֹדֶשׁ בְּעֶרְבֵי תַאֲכָלוּ מִצֵּת.**

ספר יוצא לאור בצוף

תמיד ידעת שתוציא ספר אבל לא ידעת איך עושים את זה?!
בצוף הוצאת ספרים, הוצאת הספרים המובילה בציבור התורני
 תקבל שירות אישי ומקצועי מכל שלב שבו החומר לספר נמצא
 ועד לתוצאה המוגמרת והמושלמת.

-
הפצה-לבחירה
-
הדפסה
-
עימוד
-
עריכה
-
הגהה
-
הקלדה